40. Keskiviikkona 9 päivänä huhtikuuta 1997

kello 15

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Valiokuntien täydennysvaalit 1150

2) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali ..... „

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi työeläkevakuutusyhtiöistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys 255/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston selonteko: Alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutuminen 1156

Valtioneuvoston selonteko 2/1997 vp

Mietintöjen pöydällepano

4) Hallituksen esitys laiksi Kuntien takauskeskuksesta annetun lain muuttamisesta 1225

Hallituksen esitys 245/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 2/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain muuttamisesta 1225

Hallituksen esitys 11/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Anttila U., Antvuori, Brax, Elo, Halonen, Hassi, Hellberg, Ihamäki, Joenpalo, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Karjula, Kemppainen, Knaapi, Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Laitinen, Lapintie, Lax, Lipponen, Luhtanen, Markkula M., Myllyniemi, Norrback, Ojala A., Pekkarinen, Perho, Puisto, Rosendahl, Saapunki, Soininvaara, Suhola, Tennilä, Vartiainen, Vehkaoja, Vehviläinen, Vihriälä ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Karjula, Antvuori, Myllyniemi, Lax, Soininvaara, Markkula M. ja Puisto.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Viljamaa sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hassi, Hellberg, Joenpalo, Knaapi, J. Kukkonen, Lapintie, M. Markkula, Myllyniemi, Perho, Puisto, Soininvaara, Tennilä, Vehviläinen ja Vihriälä,

tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Lax sekä

tämän kuun 11 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Elo.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valiokuntien täydennysvaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on valiokuntien täydennysvaalit.

Kun täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimielisiä ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti seuraavat edustajat:

suuren valiokunnan jäseneksi ed. Jari Koskinen ja varajäseneksi ed. M. Markkula,

lakivaliokunnan varajäseneksi ed. Sjöblom,

valtiovarainvaliokunnan varajäseneksi ed. Markkula-Kivisilta sekä

talousvaliokunnan jäseneksi ed. Sjöblom ja

ympäristövaliokunnan varajäseneksi ed. Sjöblom.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että varajäsenen paikalle on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Nurmi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi työeläkevakuutusyhtiöistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 255/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Arvoisa eduskunta! Tässä on käsillä hallituksen esitys, joka koskee meidän työeläkerahaston hallintoamme eli noin 150:tä miljardia markkaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunnalla on pitkästä aikaa ollut jälleen yksi esitys, jossa etuuksia ei leikata, vaan puututaan positiivisella tavalla siihen, millä tavoin tärkeätä osaa sekä sosiaaliturvan rahoituksessa että myös maan valtiontalouden hoidossa hoidetaan, koska valtiohan on lainannut kotimaisesta velastaan suurimman osan juuri kyseisiltä työeläkeyhtiöiltä.

Tämä esitys, joka pohjautuu selvitysmies Louekosken neuvottelemaan ehdotukseen viime keväältä, liittyy myös siihen eduskunnan joulukuussa käsittelemään esitykseen, jossa työeläkeyhtiöitten sijoitustoimintaa ja varallisuuden käyttöä monipuolistettiin niin, että kun työeläkerahastojen takaisinlainaukset tällä hetkellä eivät käy kaupaksi, niin ne saisivat myös pörssin ja ehkä ulkomaisten sijoitusten kautta uutta ideaa.

Tätä taustaa vasten ja ottaen huomioon ne tapahtumat, joita 90-luvullakin työeläkeyhtiöitten hallinnon ja fuusiosuunnitelmien osalta on ollut, on haluttu tehdä työeläkeyhtiöistä nykyistä itsenäisempiä niin, että työeläkeyhtiö konsernin osana olisi itsenäinen. Näissä konserneissa, on sitten kysymys Pohjolasta, Tapiolasta, Sampo-ryhmästä, Eläke-Varmasta tai pienemmistä yhtiöistä, se, minkä takia nämä työeläkeyhtiöt kiinnostavat konsernin johtoa, johtuu siitä, että esimerkiksi Pohjola-yhtiöissä Ilmarisen eli työeläkevakuutusyhtiön vakuutusmaksutulo vuonna 1995 oli yli 7 miljardia markkaa, kun samaan aikaan vahinkovakuutuksen ja henkivakuutuksen tulot ovat huomattavasti alhaisempia, vahinkovakuutuksen 2,5 miljardia ja henkivakuutuksen vajaa 2 miljardia. Sama on Sampo-ryhmän osalta, jossa Eläke-Sammon osuus on runsaat 4,6 miljardia ja vahinkovakuutuksen vain 3,2 miljardia. Otan vielä yhden suuren näistä yhtiöistä eli Eläke-Varman, siinä Novan osuus on 2,8 miljardia ja Eläke-Varman 6,4 miljardia markkaa.

Toisin sanoen vuosittaisesta maksutulosta, joka on kymmeniä miljardeja, huomattavin osa tulee näitten eläkeyhtiöitten tilille. Palkansaajien intressiin vaikuttaa myös se, että kun tuli palkansaajien oma työeläkevakuutusmaksu viitisen vuotta sitten, niin palkansaajat itsekin ovat nyt maksaneet tätä osuuttaan noin 5 miljardin markan verran, joten tästäkään näkökulmasta ei ole

yhdentekevää, miten yhtiöitten hallinto on järjestetty.

Taustaksi voidaan vielä kertoa se, että työeläkeyhtiöitten hallintohan on hyvin monimutkaista. Esimerkiksi Eläke-Varman ja Ilmarisen osalta on muistikuvani se, että vajaan 100 miljoonan markan panoksella on päässyt osallistumaan tällä hetkellä 50 miljardin markan taseen yrityksen omistajaksi. Siis vajaat 100 miljoonaa markkaa aikanaan panemalla siihen rahaa sinulla on nyt tällainen 50 miljardin markan yhtiö osakeyhtiölain mukaan omistuksessa. Kun kuitenkin työeläkejärjestelmän idea, joka aikoinaan täällä eduskunta-aloitteen pohjalta tehtiin, on se, että siinä osana palkkaa työnantaja maksaa TEL-maksuja, ja työeläkejärjestelmän tavoite on se, että kaikissa tilanteissa eläkkeet tulevat maksetuiksi, silloin tässä syntyy omistajien ja vakuutuksen ottajien välinen ristiriita, jota hallitus esityksellään parantaa sillä tavalla, että vakuutuksen ottajan asema vahvistuu.

Valiokunnalla oli esitystä käsiteltäessä harvinaisen paljon aikaa tähän perehtyä verrattuna moneen aikaisempaan esitykseen joulukuussa. Valiokunta on mietintöönsä pyrkinyt kirjaamaan niitä tärkeitä asioita, jotka valiokuntakäsittelyn aikana tai jo aiemminkin ovat tulleet esille. Poimin tässä niistä vain muutamia.

Ensinnäkin voidaan todeta se, että valiokunta tämän käsittelyn aikana oli verrattain yksimielinen. Se opposition vastalause, joka valiokunnan mietinnössä on liitteenä, pureutuu kahteen asiaan, jotka valiokunnassa herättivät keskustelua. Kerron niistä myöhemmin.

Työeläkeyhtiöiden itsenäisyys ja eläkevarojen sijoittamisen itsenäisyys juridisesti ei ole kovin helposti säänneltävissä. Vaikka hallituksen esityksessä nyt yritetään tämä laittaa lainsäädännöllä hyvään järjestykseen, kieltämättä jää kysymään vielä, miten itsenäisyys käytännössä toimii ottaen huomioon sen, mitä työeläkevakuutusmaksujen tuloista sanoin, ja ne usein kiinteistöjen omistamiseen liittyvät ongelmat, joita konsernin sisällä eri yhtiömuodoilla on. Jos sanotaan kansanomaisesti, tulee paineita työeläkeyhtiöille ostattaa jokin kivitalo, jotta toisen, konsernin sisällä olevan yhtiön asiakkaiden taloudelliset ongelmat tulisivat ainakin joksikin aikaa hoidetuiksi.

Toinen inhimillinen seikka tässä tietysti on, että kun ihmiset vaihtavat työpaikkaa, siirtyvät konsernin sisällä toisiin tehtäviin, siirtyvät pankeista vakuutuslaitoksiin, huolimatta lainsäädännön rangaistusuhistakin, elinkeinotoiminnan yksityiskohtien ilmoittamisesta vieraalle yrityksille, inhimillisissä puitteissa kaikki valitettavasti on mahdollista.

Mutta itsenäisyyttä valiokunta on tässä myös vakuutusalan kilpailun kannalta halunnut turvata ja korostaa, kuten mietinnöstä käy ilmi. Siihen liittyy nimenomaan yhtenä tärkeänä tekijänä, että ei konsernin sisällä oleville yhtiöille, puhumattakaan konsernin ulkopuolella olevista yhtiöistä, työeläkeyhtiön tietoja luovuteta. Tässä mielessä sosiaali- ja terveysministeriön määräyksillä tulee olemaan erittäin keskeinen osa ja paineet sosiaali- ja terveysministeriön resurssien lisäämiseen, asiantuntemuksen lisäämiseen ja, voisiko sanoa, otteiden tiukentamiseen tulevat jatkuvasti kasvamaan.

Sitten edustus hallinnossa, joka on mietinnön sivulla 4. Siinä erityisesti korostetaan sitä, että palkansaajien asema vahvistuu. Louekosken johtamissa selvityksissä syntyi kompromissi muun muassa sen osalta, mikä on toimitusjohtajan valintatapa. Kompromissi oli se, että kahden kolmasosan enemmistöllä valitaan ja kahden kolmasosan enemmistöllä erotetaan. Miksi näin? Palkansaajajärjestöjen taholta pelätään sitä, että kun omistajat usein ovat vakavaraisia suomalaisia yrityksiä, joilla on paljon rahaa ja jotka ovat myös keskeisissä työnantajajärjestöissä merkittäviä vaikutusvallan käyttäjiä, niin käytännössä syntyy helposti tilanne, että jos omistaja sanoo, että tämä valitaan tai tämä erotetaan, siinä silloin TT:n tai PT:n vaikka suurellakaan johtajalla ei kovin paljon ole välttämättä tosiasiallista päätösvaltaa, koska hänen täytyy ottaa huomioon, että sen työpaikan PT:ssä ja TT:ssä pitäisi vähän pitemmälläkin tähtäyksellä säilyä.

Tätä taustaa vasten palkansaajajärjestöt ovat oman asemansa vahvistamisen ohella pitäneet tätä toimitusjohtajan tällaista valintamenettelyä muun muassa Eläke-Sammon tapahtumat huomioon ottaen sellaisena, että tämä on heille paras ratkaisu. Hallituspuolueiden kesken tästä käytiin neuvotteluja, mutta lopputulokseksi tämä sitten jäi, koska yksimielisyyttä siitä, että tätä olisi johonkin suuntaan muutettu, ei vallinnut. Keskustan vastalauseessa lähdetään tällaisesta yksinkertaisemmasta menettelystä.

Viimeaikaiset tapahtumat ovat osoittaneet muun muassa Pohjola-yhtiöiden osalta, että kun ihminen on mielikuvitusrikas ja jos ei riitä mielikuvitusrikkautta Suomesta, sitä saattaa löytyä ulkomailta eli tehdään sellaisia järjestelyjä, niin kuin Pohjola-järjestelykin oli, jossa holding-yhtiö perustamalla työeläkevakuutusyhtiö taval-

laan sulautetaan organisaatioon niin, että sosiaali- ja terveysministeriö ei enää voikaan valvoa tätä yhtiötä. Tämähän ei voi olla oikein. Millä tavoin tämä sitten tulevaisuudessa turvataan, se on tietysti vähän vaikeampi asia. Mutta siinäkin vastuu siirtyy sosiaali- ja terveysministeriölle ja sen virkamiehille ja tietysti ministerillekin.

Tätä silmälläpitäen valiokunnan mietintöön sisältyy ponsi, jossa todetaan: "Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriön mahdollisuudet valvoa työeläkevakuutusyhtiötä ja koko yhtiöryhmää on turvattava myös siinä tapauksessa, kun yhtiöryhmässä on holding-yhtiörakenne tai kyseessä on yhtiö, joka muutoin ei ole ministeriön valvonnassa." Mutta perusajatuksena on joka tapauksessa se, että nyt lopetettaisiin Suomessa yrittely saada hukutettua nämä hyvin maksua tuottavat työeläkeyhtiöt konsernin sisällä sellaiseen tilanteeseen, jossa ministeriön valvonta ei toteudu ja nyt hyväksytty lainsäädäntö ei käytännössä saa sitä tavoitetta, joka sille on nyt asetettu. Tämä on erittäin tärkeä kohta.

Vielä paljon keskustelua aiheuttanut työeläkeyhtiön hallintoon liittyvä asia oli se, millä tavoin TT:n, Palvelutyönantajien ja Suomen Yrittäjien vaatimukset voitaisiin käytännössä toteuttaa. Suomen Yrittäjäthän lähetti ja jätti valiokunnalle omassa asiantuntijalausunnossaan kirjeen, jossa se esitti sitä, että vakuutusyhtiöitten hallintoon sen takia, että pienet yritykset maksavat huomattavan osan vakuutusmaksuista, pitää tulla Suomen Yrittäjien edustus. Tämä oli yksi sellainen asia, jota myös valiokunnassa paljon käytiin läpi niin hallituspuolueitten kuin kaikkien valiokunnan jäsentenkin kesken ja päädyttiin sitten kompromissina sellaiseen lopputulokseen, että valiokunta hyväksyi ponnen, joka nyt nähtävästi tulee myös eduskunnan hyväksymäksi päätökseksi eduskunnan vastauksessa: "Valiokunta edellyttää, että työeläkeyhtiöiden hallinnossa taataan pienyritysten edustus, jotta pienyrittäjät ja pienyritykset riittävässä määrin otetaan huomioon muun muassa takaisinlainaus- ja sijoitustoiminnassa."

Toisin sanoen valiokunta ei nyt ota kantaa siihen, mistä nämä pienyritykset ovat. Se ei myöskään sano vastaan siihen, että Suomen Yrittäjien edustus olisi näissä yhtiöissä mukana. Käytännössä voi olla tilanne, niin kuin onkin, jossa pienyritys on sekä PT:n että Suomen Yrittäjien jäsen, tai sitten on tietysti tilanne, jossa se on pelkästään PT:n jäsen, sillä Palvelutyönantajissahan on paljon pieniä yrityksiä. Sama voi olla tietysti TT:n ja Suomen Yrittäjien osalta. Mutta oli vaikea löytää sellaista tilannetta tai pääsytietä ottaen huomioon tämän järjestelmän syntymisen historian, jossa keskeiset työmarkkinajärjestöt ovat näytelleet erittäin tärkeätä osaa. Kun vastustus siellä oli tavattoman suurta, ei nyt haluttu tästä tehdä riitaa, koska tärkeintä on nyt se, että hallinto saataisiin toimimaan ulkopuolisia uhkia vastaan.

Toivotaan, että tässä asiassa löytyisi ratkaisu, koska pienyritysten on vaikeampi saada takaisinlainauksen kautta sitä työeläkevakuutusmaksuosuutta, joka niille kuuluisi, koska niillä ei ole loppuvaiheessa pankkitakausta. Myös sijoitustoiminnan osalta pitäisi tietysti huolehtia siitä, ettei kaikkia rahoja tai suurta osaa niistä panna pörssiin, koska siellä ei ole pieniä yrityksiä vaan siellä on suuria yrityksiä, jolloin taas suuret yritykset tavallaan sijoittavat rahoja omiin tarkoitusperiinsä.

Kaikki se, mitä olen sanonut, osoittaa, että tässä ollaan paljon vartijoina, erityisesti sosiaali- ja terveysministeriö, sen vakuutusosasto, ja jotta tämä asia säilyisi eduskunnan hallinnassa — ja tässä viittaan niihin tapahtumiin, joita pankkien kohdalla 80-luvun lopussa tapahtui — valiokunta lopuksi hyväksyi kolmannen ponnen: "Valiokunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan selvitys vuoden 1998 loppuun mennessä edellä mainittujen lakiuudistusten toteutumisesta käytännössä." Toisin sanoen katsotaan, miten tämä toimii, ja eduskunnan itsensäkin olisi sitten pakko katsoa parin vuoden päästä, vielä tämän eduskunnan aikana, miten tämä sosiaaliturvan ja valtion lainan tärkein rahoittaja, työeläkerahasto ja sen hallinto, on toteutunut ja miten sijoitustoimintaa koskeva lainsäädäntö on toteutunut.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Nyt siis meillä on käsittelyssä työeläkeyhtiöitä koskevan lainsäädännön uudistuksesta se osa, joka koskee erityisesti niiden hallintoa.

Me keskustan ryhmässä voimme pääosin yhtyä mietinnössä esitettyihin käsityksiin, joita kuulimme juuri valiokunnan puheenjohtajan Skinnarin esittäminä. Mutta kuten hänkin totesi, meillä on vastalause, jossa puutumme muutamiin oleellisiin kohtiin, joiden katsomme valiokunnan esityksessä olevan suurin heikkous.

Hyvin oleellinen kysymys on se, miten eri tahojen edustus hallinnossa määritellään. Yleisesti on pidetty hyvin tärkeänä, että pienyrityksiä edustavat näkemykset kuuluisivat riittävästi päätöksenteossa. Tätä on korostettu pitkin mat-

kaa tämän eduskunnan aikana. Tämä vaatimus ei tule riittävästi mielestämme esille tässä mietinnössä vaan se on liian tulkinnanvarainen, siis juuri se kohta, jonka ed. Skinnari äsken luki. Mielestämme se olisi pitänyt selkeyttää ja olimme sitä mieltä, että vakuutuksen ottajien ja vakuutettujen edustajat on valittava keskeisten työnantajia ja palkansaajia edustavien keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä ja että vakuutuksen ottajien ja vakuutettujen edustajia on oltava yhtä monta ja heidän yhteismääränsä on oltava vähintään puolet hallintoneuvoston ja vastaavasti hallituksen koko jäsenmäärästä. Hallintoneuvoston ja hallituksen kokoonpanosta ja valinnasta määrätään luonnollisesti tarkemmin yhtiöjärjestyksessä.

Mutta nyt pääkohta on se, että arvioitaessa keskeisiä työnantajia edustavia keskusjärjestöjä suurin heikkous mietinnössä on juuri se, että siinä ei oteta huomioon eri keskusjärjestöjen jäsenyritysten vakuutuskannan osuutta asianomaisessa eläkeyhtiössä. Näin ollen olisi ollut erittäin perusteltua, että Suomen Yrittäjät olisi mainittu lain tarkoittamana työnantajia edustavana keskusjärjestönä. Erityisesti olisimme toivoneet kokoomuksen taholta tähän tukea, kun kokoomus on esiintynyt voimakkaana yrittäjäpuolueena mutta nyt on unohtanut Suomen Yrittäjien osuuden kyseisessä tärkeässä hallintokohdassa.

Myös toimitusjohtajan asema on eläkeyhtiöissä hyvin keskeinen. Sen vuoksi on tärkeää, että toimitusjohtajan ja hallituksen sekä hallintoneuvoston välillä vallitsee luottamus. Lakiesityshän lähtee siitä, että toimitusjohtajan valinnasta ja erottamisesta päätetään kahden kolmasosan enemmistöllä. Tämä on hyvin perusteltua valintatilanteessa, mutta voi tietysti kysyä, mitä vaikeuksia siitä seuraa, jos mahdollisessa ristiriitatilanteessa toimitusjohtaja voi jatkaa ilman, että hänellä on takanaan enemmistön luottamusta. Siihenhän tämä esitys saattaa johtaa. Hallitus joutuu joka tapauksessa kantamaan vastuuta näistä päätöksistä. Ristiriitojen ilmetessä tulee olla mahdollista huolehtia siitä, että toimiva johto toteuttaa hallituksen enemmistön haluamaa linjaa. Tähän olisimme halunneet muutoksen ja esitämme vastalauseessa, että 11 §:ssä olisi luovuttava kahden kolmasosan enemmistön vaatimuksesta toimitusjohtajan erottamista koskevassa asiassa.

Myös sijoituspäätösten valmistelun ja tekemisen osalta on ymmärrettävää ja tarpeellista, että säännöksiä tarkistetaan ja tarkennetaan. Tällöin olisi kuitenkin otettava huomioon, että tilanteet ovat eri yhtiöiden osalta hyvin erilaisia. Lainsäädännöllä tulee asettaa riittävät rajoitukset sijoitustoimintaan mutta ei ole hyväksi asettaa vaatimuksia liian tiukoiksi ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaisiksi.

Saattaa olla, että ehdotetut säännökset näin ollen johtavat kaksinkertaisiin sijoitusorganisaatioihin, mikä johtaa lisäkustannusten ohella asiantuntemuksen heikentymiseen ja resurssipulaan yhtiöissä. Tämä oli yhtiöistäkin tuleva selkeä viesti, joka olisi pitänyt ottaa huomioon. Säännösten olisi oltava riittävän selkeitä. Tulemme vastalauseen mukaisesti ehdottamaan, sitten kun asia vielä toisessa käsittelyssä etenee äänestykseen saakka, 27 §:ään muutoksia, jotka mielestämme turvaavat hallituksen esityksessä asetetut tavoitteet mutta eivät aiheuta kyseisissä yhtiöissä tarpeettomia ongelmia.

Arvoisa rouva puhemies! Erityisesti haluan korostaa vielä tässä yhteydessä Suomen Yrittäjät ry:n asemaa, joka varmasti puhuttaa yhteiskunnassa ja ihmetyttää pienyrittäjiä, miksi heitä ei ole otettu edelleenkään vakavasti. Näin ollen tulemme vetoamaan myös eduskunnassa oleviin yrittäjämyönteisiin edustajiin, jotta vastalauseessa esittämämme asiat menisivät läpi.

Edustajat Alho ja Karjula merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä osoitti kokoomusta ajatuksella, että kokoomus ei olisi yrittäjäystävällinen. Nyt kuitenkin on asianlaita niin, että useat pk-yrittäjät ovat sekä TT:n jäseniä ja ovat sitä kautta edustettuina, että myös Suomen Yrittäjien jäseniä, joten minusta valiokunnan ottama kanta kattaa nämä molemmat. Minusta yrittäjien asema on otettu huomioon valiokunnan hyväksymässä lausumassa.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä kantoi suurta huolta yrittäjien asemasta, ja tietenkin se on tärkeää, koska he ovat eläkevakuutuksen maksajia yhdeltä osalta. Mutta mielestäni kaikkein keskeisin asia on eläkevakuutettujen asema, joiden vakuutusmaksuja varten näitä rahoja kerätään, jotta tulevaisuudessakin eläkkeet pystyttäisiin hoitamaan myös suurille ikäluokille. Näin ollen mielestäni valiokunnan ottama kanta on selvä edis-

tysaskel parempaan suuntaan kuin aikaisemmin on ollut. Olen sitä mieltä, että valiokunta sortuu jo melkoiseen sorminäppäryyteen, jos se rupeaa määrittelemään, että tämä yrittäjäjärjestö kelpaa ja tämä ei kelpaa. Mielestäni tällainen yleislinja on oikea ratkaisu tässä tapauksessa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö työeläkevakuutusyhtiöistä ja siihen liittyvistä laeista on ollut mielenkiintoinen. Mielenkiintoiseksi asian on tehnyt muun muassa pohdinta siitä, kenen työeläkerahat ovat, ovatko ne vakuutettujen eli työntekijöiden vai vakuuttajien eli työnantajien vai vakuutusyhtiön eli omistajan.

Rahastojen omistussuhde on mielenkiintoinen nimenomaan hallinnon ja vastuun sekä tietysti myös rahastojen koon kannalta. Vakuutettujen katsoma omistusoikeus on täysin ymmärrettävä, sillä työntekijät katsovat työeläkevakuutuksen olevan osa palkkaa. Vakuuttajalla taas on tietysti oma intressinsä hallintoon siksi, että vakuutusmaksun kautta he joutuvat rahoittamaan eläketurvaa ja pitkällä tähtäimellä myös työnantajamaksuihin se vaikuttaa, miten eläkevarat on sijoitettu, onko ne sijoitettu riittävän tuottoisasti ja turvallisesti. Sen sijaan voi kysyä, miten suuri hallintaoikeus tulee olla vakuutusyhtiön omistajilla, jotka suhteellisen pienellä pääomalla ovat tähän saakka pystyneet hallitsemaan näitä rahastoja.

Mielenkiintoista tässä laissa on myös hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan kelpoisuusvaatimukset. Niitä on muutettu tässä siten, että hallituksen jäsenen olisi oltava hyvämaineinen ja hänellä olisi oltava riittävä työeläkevakuutuksen tuntemus. Nyt sinne on tulossa uusia tahoja, enemmän sekä työntekijäpuolen että työnantajatahojen ihmisiä mukaan. Toivottavasti heillä tätä tuntemusta on sitten riittävästi ja valvonta ja koulutus tältä osin tulee hoidettua, ettei käy niin, että hallituksen jäsenet eivät pysty osallistumaan riittävän voimakkaalla panostuksella hallintotehtävään. Tämä muutos on erittäin tärkeä, vaikka se on hyvin vaikea ehkä selvittää ja tulkinnanvarainen, niin silti siltä ehkä joissakin tapauksissa voi käyttää.

Minun mielestäni ei ole kovin iso asia se, edustaako hallinnossa pieniä yrityksiä TT:n pienet yritykset vai Suomen Yrittäjien pienet yritykset. Minun mielestäni työnantajien pitäisi keskenään sopia, miten he edustuksensa näissä jakavat ja yrittää löytää jonkin näköinen ratkaisu, niinhän työntekijäosapuoletkin joutuvat näissä tekemään.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Eläkevakuutusmaksujen takaisinlainauksen vakuudet ovat käsitykseni mukaan tänä päivänä suhteellisen kunnossa. Aikaisemminhan ne olivat aivan oraitten päällä. Kuinka paljon lamana aikana näissä sitten tuli takkiin, se on minulle ja monelle muulle todellisuudessa tietämätön seikka.

Ed. Skinnari mainitsi siitä, että valtio on runsaasti lainannut eläkevakuutusyhtiöiden ja -säätiöiden varoja. Se on erinomaisen hyvä asia, että lainaaminen valtiolle voidaan suorittaa kotimaasta, ei tarvita ulkomaan lainaa. Toinenkin taustatekijä tässä on hallituksella, eli toisin sanoen Emu-kelpoisuus, joka korjautuu merkittävällä tavalla, kun lainaaminen tapahtuu kotimaisilta markkinoilta nimenomaan tällä tavalla. Tällä valmistellaan Suomea suureen tuhoon eli Emu-kelpoisuuteen. Ensin näillä varoilla, joita lainataan, ja kun Suomi tämän toiminnan jälkeen saa Emu-kelpoisuuden ja pääsee Emuun ja sitten tekee suuren konkurssin, niin saattaa olla niinkin, että nämä valtiolle lainatut eläkerahat menevät kankkulan kaivoon ja eläkeläisillä ei olekaan enää eläketurvaa siinä vaiheessa, kun tämä Emu-seikkailu on loppuun menty.

Näillä siis houkutellaan ensinnä Emuun pääsyä. Sen jälkeen, kun on päästy Emuun, saattaa olla, että meillä on katastrofi edessä ja valtiolle lainatut eläkemarkat jäävät saamatta. Entäs sitten, Niskavuori? Silloin ollaan taas totisen paikan edessä. Mitä nämä Emu-intoilijat sanovat, onko täällä sellaisia? Ei taida olla nyt tällä kertaa paikalla.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kyllä nyt vähän pelotteli turhaan valtion obligaatioihin sijoitetuilla työeläkevaroilla. Olemme juuri tehneet ennen vuoden vaihdetta työeläkevarojen sijoittamistoimintaan uusia elementtejä, jolloin on tarkennettu myös vakuutusvalvojan mahdollisuutta valvoa työeläkeyhtiöiden vakavaraisuutta. Sijoitustoimintaan on tullut ns. early warning -järjestelmä. Koko työeläkevarojen sijoitustoiminnan periaate on se, että siellä on käytössä monenlaisia instrumentteja. Kaikkia rahoja ei panna yhteen sijoitustoiminnan muotoon.

Työeläkevarojen sijoittamiselle on tyypillistä myös se, että niiden realisoituminen tapahtuu vasta vuosien, vuosikymmenien kuluttua. Kyllä

työeläkevarojen hoitajat ovat tietoisia Emu-kelpoisuudesta ja obligaatioihin sijoittamisesta ja osaavat hallitusta purkaa sijoituksia niin, että aina työeläkevarojen sijoitustoiminnan päätarkoitus, eläkkeiden maksaminen toteutuu. Tässä on kyseessä osittain rahastoiva, osittain jakojärjestelmä. Suomalaiseen järjestelmään kuuluu aina myös se, että jokainen sukupolvi maksaa sillä hetkellä eläkkeellä olevien eläkkeestä osan ja rahastointi tehdään hallitusti. Rahastoinnissa myös sijoitustoiminnan tuotot otetaan hallitusti ulos.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Mönkäre puhui kyllä liturgiaa tavanomaisesta eläkejärjestelmästä ja rahojen käytöstä, mutta hän varoi visusti puuttumasta siihen asiaan, joka koski väitettäni Emu-kelpoisuuteen liittyvistä asioista ja myös siitä, että jos meille Emussa sitten käy huonosti, niin näillä rahoilla on meidät siihen kelpuutettu ja nämä rahat sitten menevät kankkulan kaivoon, jos on niikseen, jos meille huonosti asiassa käy. Nämä rahat ovat Emu-syötti, mitä lainataan ei ulkomailta vaan eläkerahastoista, näillä saadaan ulospäin näyttämään kuva huomattavasti Emu-kelpoisemmalta. Ministeri Mönkäre varmaan tietää tämän asian, mutta hän kiersi tämän kaukaa ja kauniisti.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Haluan puuttua lähinnä yhteen kysymykseen, joka koskee Suomen Yrittäjien edustusta työeläkeyhtiöiden hallinnossa.

Kaikki ryhmät ovat olleet täällä käydyissä keskusteluissa yleensä sitä mieltä, että pienet ja keskisuuret yritykset ovat se voima, jonka avulla työllistämiskysymystä voidaan tässä valtakunnassa parhaiten hoitaa. Jos näin on, se edellyttää luonnollisesti sitä, että kaikin tavoin huolehditaan pienyritysten toimintaedellytyksistä, niiden asemasta ja myös arvostuksesta. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että tämän lain käsittelyssä hallitus ja kokoomus sen mukana on jälleen kerran jäänyt kolmikannan vangiksi. Kokoomus on osoittanut oman karvansa asettumalla TT:n juoksupojaksi ja käsikassaraksi. Eräässä vaiheessa näytti jo siltä, että valiokunnassa voitaisiin saavuttaa kohtuullinen yksimielisyys, mutta loppuvaiheessa suurin osa kokoomuksen edustajistakin nöyrästi äänesti nyt muodon saaneen lakiesityksen puolesta tietäen, että he samalla rikkoivat lupauksensa pienyrittäjäkentälle.

Ed. Ala-Harja totesi, että monet Suomen Yrittäjien jäsenet ovat myös TT:n jäseniä. Näin onkin, mutta valiokunnan saaman selvityksen mukaan, vaikka kaksoisjäsenyydet poistetaan, Suomen Yrittäjät on suurempi kuin esimerkiksi PT-järjestö. Kun tämä osuus vaihtelee vielä hyvin paljon eri yhtiöiden välillä niin, että esimerkiksi Tapiola-yhtiössä reilusti yli kaksi kolmasosaa kaikista maksuista maksavat Suomen Yrittäjiin kuuluvat työnantajayritykset, niin on täysin kummallista, ettei selkeästi voida turvata näiden yrittäjien edustusta hallinnossa.

TT:n edustajien taholtahan todettiin, että Suomen Yrittäjät ei ole työehtosopimuksia tekevä järjestö. Eihän se tietenkään sitä olekaan, mutta tässähän ei ole kysymys siitä asiasta. Tässä on kysymys, niin kuin lakikin sanoo, ei työmarkkinajärjestöistä, vaan työnantajajärjestöistä. Eikä tässä järjestelmässä tehdä työehtosopimuksia, vaan ainoastaan hoidetaan jo maksettuja eläkemaksuja ja rahastoja sillä tavoin, että ne tuottaisivat mahdollisimman hyvin. Aivan saman arvoinen näille yhtiöille on pieniyrittäjien maksama markka kuin suurempienkin yrittäjien. Siksi mielestäni on täysin käsittämätöntä, että koko hallitus ei alun perin jo lähtenyt tästä asiasta ja vielä ikävämpi on asia sen vuoksi, että kokoomuskin nöyrtyi ja alistui ja jätti Suomen Yrittäjät lähes täysin yksin kuin nalli kalliolle tässä heille tärkeässä asiassa.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Nyt täytyisi muistaa sellainen asia, että työeläkeyhtiöissä viime kädessä hallinnosta päättävä elin on yhtiökokous. Kun viitattiin Tapiolaan ja todettiin, että maksutuloista kaksi kolmasosaa tulee yrittäjiltä, on oletettavissa, että yhtiökokouksessa näitten yrittäjien edustus on suuri. He valitsevat hallintoneuvoston, joka valitsee hallituksen. Ei ole mitään estettä etteikö juuri näitä taustahenkilöitä, jotka itse ovat usein myös niitä vakuutettuja nämä vakuutuksen ottajat, tulisi hallintoon. Tämä lainsäädäntö ei millään tavalla estä sitä ja valiokunnan lausuma päinvastoin vielä suosii sitä ajattelutapaa.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin kiinnittää huomiota ed. Mannisen puheessa siihen kohtaan, kun hän sanoi, että valiokunta tai erityisesti kokoomus jätti Suomen Yrittäjät kuin nallin kalliolle. Perjantaina Yrittäjien toimitusjohtaja Jussi Järventaus nimenomaan soitti minulle ja kiitti siitä, että valiokunta oli saanut tällaisen ponnen aikaan. Kes-

kustelu, jota parin kuukauden aikana käytiin siitä, mikä edustus on, on ollut aika syvälle käypä näitten järjestöjen piirissä ja sen takiahan tähän tehtiin ponsi siitä, että vuoden 98 loppuun mennessä seurataan tilannetta. Uskon kyllä, että vakuutusyhtiöittenkin osalta, jossa nyt sentään on kilpailua, saatetaan ruveta kilpailemaan siitä, kenellä on Suomen Yrittäjien edustus hallinnossa ja kenellä ei.

En näe tulevaisuutta ollenkaan näin synkkänä. Se on ehkä niitä harvoja kertoja, ainakin tämän asian osalta ensimmäinen kerta, jossa asia on näin yksimielisesti todettu. Minusta nyt ei oikeastaan oppositionkaan olisi kauhean hyvä asian kannalta yrittää saada siitä huonompaa kuin mitä se käytännössä on, koska tämä nyt kuitenkin on pääasiassa melkein valiokunnan yksimielinen kanta. Tämä vie vähän pohjaa pois valiokunnan hyvältä tavoitteelta.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei tietenkään laki aseta esteitä valita myös pienyrittäjien edustajia, mutta tulkintahan johtaa siihen, että ne on sitten valittava omistajien kiintiöstä eli siitä puoliskosta, koska niiden keskustelujen mukaan, mitä valiokunnassa käytiin, olen aika pitkälti vakuuttunut siitä, että PT ja TT pitävät omista edustuksistaan kiinni. Viime kädessähän tietysti tulkinta ratkaistaan käräjäoikeudessa ja edelleen oikeusistuimissa. Jos kolme järjestöä esittää edustajia niin paljon, että se on yli kiintiön, sitten yhtiökokouksesta voi tietysti valittaa ja katsoa, mikä tämän lain todellinen tulkinta on. On hyvä, jos tämä tulkittaisiin sillä tavalla kuin ilmeisesti valiokuntakin halusi, mutta valiokunnalta puuttui rohkeus tehdä sellainen selkeä päätös, jota asia tässä vaiheessa olisi vaatinut.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Manninen siitä, että Suomen Yrittäjät sinänsä olisi ansainnut tulla ponnessa mainituksi, mutta kuten ed. Skinnari mainitsi, kävimme hyvin pitkän neuvottelun, ja loppujen lopuksi mielestäni tähän saatiin aika tyydyttävä sanamuoto. Totean vielä, että Suomen Yrittäjien jäsenmäärä, niin kuin aikaisemminkin tuli mainituksi, on varsin suuri, suurempi kuin eräitten työmarkkinajärjestöiksi perinteisesti luokiteltujen järjestöjen.

Mutta jos ajattelemme positiivisesti ja kun täällä sanotaan "jotta edustus pienyrittäjien ja pienyritysten taholta olisi riittävä", niin voidaan ajatella, että syntyy kenties myös uusia järjestöjä, joitten tulisi olla edustettuina näissä elimissä, ja siksi on hyvä, että näitä järjestöjä lopulta ei ole erikseen luetteloitu.

Kuten jo aikaisemmin täällä mainittiin, valiokuntahan on edellyttänyt, että eduskunnalle annetaan tuo selvitys vuoden 98 loppuun mennessä. Kun ministerikin varsin positiiviseen sävyyn tästä asiasta täällä puhui, on kaikki syy olettaa, että sosiaali- ja terveysministeriö ja ministeri valvoo, että tämä asia toteutuu ja että siellä nyt kaikki ne tahot, jotka suomalaisessa työelämässä tässä asiassa vaikuttavat, ovat edustettuina.

Eräs kauneusvirhe mielestäni tuohon lakiin jäi, ja se on toimitusjohtajan erottaminen kahden kolmasosan enemmistöllä. Kuten ed. Skinnari jo mainitsi — tai hän sitä perusteli — sen voi pitkin hampain hyväksyä, mutta hieman tyylitönhän se on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtioneuvoston selonteko: Alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutuminen

Valtioneuvoston selonteko 2/1997 vp
Keskustelu jatkuu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan eilen pidetyssä täysistunnossa keskeytettyä, alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutumista koskevan valtioneuvoston selonteon käsittelyä (VNS 2/1997 vp). Puhemiesneuvosto ehdottaa, että selonteko lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Aluepoliittisen selonteon yhteydessä on täällä viitattu Puolustusvoimien organisaatiomuutoksiin ja väitetty niiden perustuvan johonkin hallituksen aluepoliittiseen linjaukseen. Samoin julkisuudessa on viitattu puolustuspoliittisen selonteon muka sisältämään linjaukseen, jonka mukaan pohjoinen Suomi jätettäisiin kriisin sattuessa oman onnensa nojaan. Kaikkein mielenkiintoisimpana väitteenä on esitetty, että hallitus jättää Pohjois-Suomen puolustuksen Natolle ja että se olisi peruste muutoksille. Arvoisa

puhemies! Tässä yhteydessä on syytä kommentoida esitettyjä väitteitä, koska asiat on täällä eduskunnassa keskustan toimesta liitetty aluepolitiikkaan.

Puolustuspoliittisessa selonteossa katsotaan pitkälle tulevaisuuteen, ja siinä tehdyt esitykset varuskuntien määrästä antavat kestävän pohjan välttämättömille muutoksille. Maavoimien kehittäminen selonteon mukaisesti edellyttää noin tuhannen henkilön kohdentamista uusiin tehtäviin. Koska voimavaroja ja koulutusta on tarkoitus keskittää erityisesti ns. valmiusyhtymien sijoituspaikkoihin eli Säkylään, Vekaranjärvelle ja Kajaaniin, on näihin varuskuntiin kyettävä siirtämään riittävä määrä kouluttajia muualta Puolustusvoimista. Esitetyissä kolmessa varuskunnassa on parhaat edellytykset uusien, kriisiajan puolustusvalmiutta kohottavien joukkojen kouluttamiselle.

Koulutettavien ikäluokkien vahvuus on viimeisen kahden vuosikymmenen aikana vähentynyt yli 40 000:sta keskimäärin 32 000:een vuodessa. Siirtyminen 12:n, 9:n ja 6 kuukauden palvelusaikoihin ja sodan ajan joukkojen merkittävä vähentäminen antavat mahdollisuuden varuskuntien määrän vähentämiseen ja sitä kautta noin tuhannen henkilön uudelleensijoittamiseen niihin joukko-osastoihin, joiden koulutustehtäviä on tarkoitus lisätä. Uusilla palvelusajoilla koulutusvahvuus pysyy tasaisena läpi vuoden ja pienenee nykyisestä noin 7 000:lla.

Valtioneuvoston selonteossa, joka nyt siis on eduskunnassa käsiteltävänä, on päädytty varusmieskoulutuksen lopettamiseen Oulun ja Vaasan varuskunnissa. Tämän lisäksi vähennetään koulutettavien määrää Sodankylässä, Mikkelissä, Keuruulla ja Hangossa. Näillä toimenpiteillä puretaan ylikapasiteettia Puolustusvoimista. Ratkaisu on kompromissi, joka Puolustusvoimien tarpeiden lisäksi ottaa huomioon jonkin verran alueellisia näkökohtia.

Puolustusvoimien tarpeen määrittää luonnollisesti se tehtävä, jonka viime kädessä eduskunta on Puolustusvoimille antanut. Tämä tehtävä on uskottavan itsenäisen puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen niin, että koko valtakuntaa voidaan puolustaa. Juuri tämän tehtävän mahdollisimman hyvästä toteuttamisesta on Puolustusvoimien organisaation rakenneuudistuksessa kysymys.

Julkisuudessakin esitetyt väitteet siitä, että varuskunnan lakkauttaminen Oulussa liittyisi jotenkin Suomen ja Naton yhteistyön lisääntymiseen, eivät perustu mihinkään tosiseikkaan. Suomen Naton kanssa harjoittaman yhteistoiminnan laatu ja taso ei mitenkään vaikuta Oulun varuskunnan kohtaloon.

Kun hallitus on esittänyt varusmieskoulutuksen lakkauttamista Oulussa ja Vaasassa, on julkisessa keskustelussa syntynyt väärä kuva siitä, että nimenomaan Länsi-Suomi on erityisesti vähennysten kohteena. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on vähennetty varuskuntia erityisesti Kaakkois- ja Itä-Suomessa, missä on lakkautettu varusmieskoulutusta antavat joukko-osastot Lappeenrannasta, Kouvolasta, Elimäen Korialta ja Liperin Ylämyllyltä.

Arvoisa puhemies! Pohjois-Suomen puolustamisesta ei suinkaan luovuta, niin kuin keskusta eri tahoilla yrittää väittää. Päinvastoin, kolmelle maanpuolustusalueelle — itään, länteen ja pohjoiseen — perustetaan iskunyrkit, valmiusyhtymät, joiden varustusta ja koulutusta kehitetään. Kyse on Puolustusvoimien toiminnan tehostamisesta vastaamaan niihin muutoksiin, joita ympäristössämme on tapahtunut, sekä sodan luonteen muutoksiin. Yksi näistä tehokkaista valmiusyhtymien koulutuskeskuksista tulee toimimaan Pohjois-Suomessa.

Miksi valmiusyhtymän koulutuskeskus on tarkoitus keskittää Kajaaniin eikä Ouluun tai Sodankylään? Perusteet ratkaisulle ovat puolustuspoliittiset. Valmiusyhtymän sijoittaminen Oulun sijasta Kajaaniin on perusteltua Kajaanin parempien koulutusolosuhteiden takia. Erityisesti lähiharjoitusalueet ja ampumakenttäalueet Kajaanissa ja sen lähialueilla mahdollistavat Oulua paremmin uuden valmiusyhtymän vaatimat koulutusedellytykset. Mikäli valmiusyhtymän koulutus keskitettäisiin Ouluun, tämä aiheuttaisi esitettyä vaihtoehtoa huomattavasti suuremman lisärakentamis- ja peruskorjaustarpeen. Lisäksi valmiusyhtymän koulutuksen sijoittaminen Kajaaniin on sekä aluepoliittisesti että operatiivisesti Oulua parempi vaihtoehto.

Ouluun jää edelleen sekä maanpuolustusalueen että sotilaslääninesikunta ja materiaalivarastoja. Valmiusyhtymän koulutuksen keskittäminen Ouluun johtaisi todennäköisesti ratkaisuun, jossa Sodankylän varuskunta jouduttaisiin lakkauttamaan kokonaan. Tällöin Sodankylään jäisi vain materiaalivarastoja. Varuskunnan lakkauttamisen alueelliset vaikutukset voidaan arvioida pienemmiksi Oulun kuin Sodankylän alueella.

Pohjois-Suomen puolustusta ei siis heikennetä, vaikka varusmieskoulutus Oulun varuskunnassa loppuukin. Suomen puolustus perustuu

valmiutta kohotettaessa perustettaviin sodan ajan joukkoihin, ei rauhan ajan koulutuskeskuksiin. Pohjoinen maanpuolustusalue kouluttaa rakennemuutoksen jälkeenkin kaikki tarvitsemansa joukot niin varusmiespalveluksessa kuin kertausharjoituksissa.

Oulun alue tulee säilyttämään nykyisen merkityksensä sodan ajan joukkoja perustettaessa. Oulun alueella perustettaviksi suunniteltujen joukkojen materiaali tulee säilymään Oulun alueella. Oulun varuskunnan lakkauttaminen tulee korostamaan Oulun sotilaslääninn merkitystä sodan ajan joukkojen perustajana. Sodan ajan joukkojen määrää Pohjois-Suomessa vähennetään samassa suhteessa kuin itäisellä ja läntisellä maanpuolustusalueella. Pienevät varusmiesikäluokat, sodan ajan joukkojen vähentäminen sekä uusi palvelusaikajärjestelmä mahdollistavat Oulun varuskunnan lakkauttamisesta huolimatta nykyisen suuruisen varusmiesmäärän kouluttamisen pohjoisella maanpuolustusalueella sen sodan ajan joukkojen tarpeita varten.

Arvoisa puhemies! Päätökset varuskuntien lakkauttamisista heijastuvat luonnollisesti alueen talouteen. Tehdessään päätöksen puolustusvoimien rauhan ajan organisaatiosta hallitus totesi, että työpaikkoja menettäville alueille suunnataan erityistoimia.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Taina kiisti tässä, että Oulun varuskunnan lakkauttamisella olisi aluepoliittisia tarkoitusperiä. Tällä muutoksella on kuitenkin aluepoliittista merkitystä kyseisten paikkakuntien työllisyystilanteen kannalta. Niin tässä keskustelussa kuin aiemminkin ministeri Taina on luvannut, että niille paikkakunnille, jotka nyt menettävät näitä työpaikkoja, kohdennetaan jotain korvaavia toimenpiteitä työllisyystilanteen kohentamiseksi. Nämä lupaukset ovat kuitenkin jääneet kovin epämääräisiksi, ja itse pelkään, että tällaiset puheet on tarkoitettu vain lohdutukseksi kyseisille alueille ja ne unohtuvat siinä vaiheessa, kun keskustelu lakkaa.

Mielestäni konkreettinen korvaavien työpaikkojen luomisesitys olisi pitänyt tuoda samassa yhteydessä, kun ilmoitetaan varuskunnan lakkauttamisesta. Tämä olisi ollut kestävää ja tasapuolista aluepolitiikkaa.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Tainan puheenvuorossa ei tullut oikeastaan mitään oleellista uutta aikaisempaan nähden esille. Sen sijaan puhe oli hiukan ristiriitainen siinä mielessä, että te, ministeri, totesitte toisaalta, että kyseisillä lakkautuksilla ei ole aluepoliittisia vaikutuksia, mutta toisaalta totesitte, että niillä on vähäisiä aluepoliittisia vaikutuksia. Kuten ed. Räsänen aiemmin totesi, työllisyyteen sillä on aivan erityisesti kielteisiä vaikutuksia. Minusta siinä mielessä puheenne oli, ministeri Taina, selkeyttävä, että nyt myönsitte, että tällä on aluepoliittisia seuraamuksia.

Kun on kysymys koko pohjoisesta maanpuolustusalueesta, joka kattaa yli puolet Suomea, ja sieltä otetaan varuskuntia pois ja koulutettavien kokonaismäärää supistetaan, sillä täytyy olla merkitystä myös kyseisen alueen puolustuksen kehittymiselle. Siitä syystä on aivan aiheellista pohtia, mikä on kaiken takana, varsinkin kun, ministeri Taina, korkeat asiantuntijat valiokunnissa ovat todenneet sanatarkasti niin, että vain näissä poliittisissa oloissa kyseiset toimet on mahdollista toteuttaa. Tämä panee myöskin miettimään, mitä kaiken takana todella on.

Mitä tulee sitten, ministeri Taina, Oulun ja Kajaanin vertailuun, siihen minulla ei ole tarkkoja tietoja, koska valiokunnat eivät ole ulkoasiainvaliokunnalle raportoineet omia tuloksiansa. Sen tiedon varassa, jonka itse olen saanut Oulusta, tuntuisi siltä, että puolustusvoimien sisällä tiedetään hyvin, mikä on Oulun varuskunnan tehokkuuslukema suhteessa Kajaaniin, suhteessa Sodankylään ja muihin, ja se tieto on kyllä, ministeri Taina, aivan toisenlainen, mitä äsken totesitte, kun sanoitte, että Kajaanissa on paremmat koulutusolosuhteet ja siellä voitaisiin edullisemmin kouluttaa.

Ed. Antvuori merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a r n i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituspuolueen edustajana haluan minäkin kyllä raapia hieman hallituksen omaatuntoa näistä ratkaisuista sen takia, että kyllä ne kipeästi koskivat, vaikka olivatkin hyvin perusteltuja. Siinä mielessä muistuttaisin ministeri Tainalle, kun hän puhuu henkilökunnan ja kouluttajien siirtymisestä muihin varuskuntiin, että on ollut jo pitkään Puolustusvoimissa tapana, että tietty upseeristo on ikään kuin siirtymävelvollinen. Mutta miten käy sen siviilitoimihenkilöstön ja niiden värvättyjen, jotka ovat tällä alueella olleet, onkin jo kokonaan toinen juttu. Tässä mielessä muistuttaisin siitä, että

hallituksen velvollisuus on näiden lakkautettujen varuskuntien osalta tehdä sellaisia toimia, joilla voidaan tilannetta helpottaa.

Kaiken kaikkiaan, kun en ole puolustusvaliokunnan jäsen ja joskus olen miettinyt tätä puolustuspolitiikkaa, nyt se selvisi: Ministeri Taina sanoi, että iskunyrkein puolustetaan Suomea. Kun tämä sanonta tulee esiin, muistutan, että aina on muutakin karahkaa kuin nyrkkiä tarvittu, ja sitä paitsi Suomen nyrkkipuolustus alkaa olla aika heikko, kun alkaa olla kyseenalaista, saammeko edes olympiaedustajaa mihinkään sarjaan.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Mielestäni ed. Pekka Saarnio otti esille oleellisen kysymyksen. Kun pääministeri sanoo, että ainoatakaan työtöntä ei näiden varuskuntien lakkauttamisen myötä synny, ja kun hallitus sanoo vähän tarkemmin, että pääsääntöisesti ei synny työttömiä, niin näiden kahden asian välillä on vinha ero. Se ero mielestäni johtuu juuri siitä, mihin ed. Saarnio kiinnitti huomiota, eli se osa henkilökunnasta, jolla ei ole siirtymävelvollisuutta, ei todennäköisesti kykene saamaan työpaikkoja ja siirtymään perhesyistä ja monista muista syistä esimerkiksi Oulusta Kajaaniin.

Tiedustelisinkin ministeri Tainalta: Eikö teidänkin mielestänne tässä ole selvä ristiriita, kun toisaalta puhutaan, että pääsääntöisesti kaikki työllistetään ja toisaalta pääministeri sanoo, että kaikki työllistetään?

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suuren ristiriidan Hiukkavaaran varuskunnan lakkauttamisessa ja siirtämisessä Kainuuseen on tuonut muun muassa se, että pääesikunnan ja ministerien taholta ilmoitetaan, että investointeja tarvitaan alle 100 miljoonaa markkaa Kainuuseen, mutta meidän saamiemme tietojen mukaan Kainuun päästä kerrotaan, että tarvitaan vähintään 365 miljoonan markan investoinnit. Kun on puhuttu, että tässä on myös kyse säästöistä, niin tämä ristiriita on aika suuri. Sitten täytyy tässä mainita, että muun muassa eilen jouduttiin perumaan puolustusvaliokunnan kokous siitä syystä, että sinne oli kutsuttu Kainuun prikaatin edustajia ja nyt he eivät tulleet paikalle. Johtuuko se käskytysmenettelystä ja onko ministeriö jollakin lailla puuttunut tähän asiaan?

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. T. Pohjolalle haluaisin todeta, että valiokunta ja eduskunta yleensäkin saa kaiken tarvitsemansa tiedon ja asiantuntijat tulevat kuultaviksi. Ministeriö ei varmastikaan ole puuttunut siihen, keitä valiokunta kuulee. Tämä on tietysti aivan selvä asia.

Täällä viitattiin korvaaviin toimenpiteisiin, että niistä pitäisi olla ajoissa tieto siinä vaiheessa, kun varuskuntia lakkautetaan. Olen samaa mieltä siitä, että tämä hallituksen linjaus, että irtisanomisia ei tehdä, edellyttää sitä, että todella korvaavia toimenpiteitä haetaan nopeasti. On tietysti esimerkiksi työministeriön asia etsiä koulutusmahdollisuuksia ja uudelleensijoittamista niille henkilöille, jotka eivät syytä tai toisesta voi siirtyä uudelle paikkakunnalle. On aivan selvää, että tällaisia tilanteita monille eteen tulee, esimerkiksi perhesyistä ei voida siirtyä. Tärkeää on, että yhteistyössä eri hallinnonalojen ja myös näiden kuntien kesken pyritään löytämään ratkaisuja, joilla seuraukset ovat mahdollisimman vähäisiä.

Ed. Isohookana-Asunmaa on niitä edustajia, joiden suhteen on vähän toivotonta asioita perustella, koska kun omassa puheenvuorossani esitin juuri sen, että Puolustusvoimien uudistamisen tarkoituksena on tehostaa Puolustusvoimien toimintaa kaikkialla Suomessa, niin tätä tosiasiaa ei nyt kerta kaikkiaan keskusta ja ed. Isohookana-Asunmaa halua hyväksyä ja lienee tarpeetonta toistaa tätä samaa asiaa. Toivon, että nyt tämän eduskuntakäsittelyn aikana kuitenkin jossain vaiheessa valkenee, mistä tässä uudistamisessa on kysymys.

Ed. Saarnio viittasi siihen, että tarvitaan muutakin kuin nyrkit. Siihen on tietysti todettava se, että näinhän asia on, ja onneksi hallituksessa on tämän selonteon myötä päätetty siitä, että Puolustusvoimien materiaalihankintoja myös tehostetaan. Olen iloinen siitä, että myös vasemmistoliitto on ollut mukana tätä ratkaisua tekemässä. Tätäkin kautta Puolustusvoimien toiminta tulevaisuudessa tehostuu.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa ei ole tarkoitus puhua tästä selonteosta varsinaisesti. Siitä on käyty täällä pitkä keskustelu. Sekä ulkoasiain- että puolustusvaliokunta parhaillaan tätä ymmärtääkseni ja toivoakseni hyvin perusteellisesti käsittelevät niin, että en katso tarpeelliseksi kommentoida tässä yhteydessä muutoin näitä puheenvuoroja.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Mitä tulee tehostamiseen, niin ei kai tehostaminen, ministeri Taina, voi tarkoittaa sitä, että yhdeltä maanpuolus-

tusalueelta eli pohjoisilta alueilta leikataan niin paljon kuin leikataan, supistetaan oleellisesti koulutusta ja varuskuntia lakkautetaan. Muualla näin suuria määriä suhteellisesti ei leikata. Kyllä tehostaminen minun mielestäni tarkoittaisi sitä, että koko Suomessa tehostusoperaatio kulkisi samaan tahtiin. Juuri siitä syystä, että yksi maanpuolustusalue joutuu suhteellisesti niin paljon suurempien supistuksien kohteeksi kuin eteläinen osa Suomea, ja kun tiedämme, mikä on pohjoisen alueen puolustusstrateginen merkitys, viittaan esimerkiksi Kuolaan suhteessa pohjoiseen, niin ei tätä kukaan ymmärrä, kun te ette parempia perusteita tuo.

Mutta halusin vastauspuheenvuorossani puuttua myös suunniteltuun kompensaatioon. Nyt tiedossa on, että virkamiehille on annettu tehtäväksi hakea kompensaatiokohteita. Tuntuu aika kummalliselta, hyvin erikoiselta suorastansa ja ihmeelliseltä, että kompensaatiopakettia kerätään sellaisista kohteista, jotka ovat normaaleihin budjettimomentteihin ja budjettirahoitukseen kuuluvaa. Tämä ei liene tarkoitus eikä tämä ole mitään kompensaatiota. Tulkoon se nyt selvästi hallitukselle viestitetyksi, että jos kompensaatioon ryhdytään, niin sen täytyy olla jotakin uutta eli sen täytyy todella tuoda ne 800—1 500 uutta työpaikkaa, joiden menetys Oululla on nyt edessä.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen väitteet siitä, ettei varuskuntien lakkauttaminen aiheuta työttömyyttä, ovat hyvin outoja ja kestämättömiä, koska nimenomaan nämä säästöt kohdistuvat suurimmaksi osaksi juuri henkilöstöön.

Sotilasasiantuntijat puolustusvaliokunnassa ovat selkeästi tuoneet esille huolensa siitä, että työttömiä tulee näille paikkakunnille, ja ylipäätään he ovat korostaneet sitä, että hallitus ei kanna riittävää huolta henkilöstön ... (Ed. Kekkonen: Keistä asiantuntijoista puhuja puhuu?) — Siellä oli muun muassa Pohjan prikaatista useitakin asiantuntijoita, jotka ovat näin puhuneet. Asiantuntijalausunnot ovat valiokunnan pöytäkirjoissa nähtävissä.

Henkilöstön edustajat siis näkevät, että hallitus ei kanna huolta henkilöstöstä ja heidän perheistään ja niistä suurista ongelmista, joita pakkosiirrot ja mahdollinen työttömyys aiheuttavat.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos ajatellaan pitkällä tähtäimellä suomalaista turvallisuuspolitiikkaa, mistä meille on odotettavissa hyökkäyksen uhka, niin katson, että Oulun ja myös Vaasan varuskuntien lopettamiset ovat, jos se on välttämätöntä, sellaisia, jotka ovat perusteltuja. Mutta kun väitetään, että Suomen puolustusvalmius paranee sillä, kun varuskuntia lopetetaan, eihän siinä ole mitään järkeä. Kyllä se on sitä kaunistelua, mitä politiikassa tavallisesti tehdään. Yksinomaan se, että Vaasasta ja Oulusta lopetetaan varuskunnat, merkitsee näillä alueilla varmasti esimerkiksi siviilipalvelusmiesten merkittävää lisääntymistä, koska he eivät halua lähteä Säkylään eivätkä kauemmaksi. Tänä päivänä on opetettu sotilaat siihen, että he pääsevät suhteellisen lähelle omaa aluettaan.

Mitä tulee siihen, kun puhutaan, että muilla toimin suomalaista puolustusvalmiutta lisätään, en minä ole löytänyt enkä nähnyt myöskään ministeri Tainan puheista mitään sellaisia esityksiä, millä tavalla tehostetaan. Me saatamme joskus kymmenien vuosien päästä ostaa muutamia taisteluhelikoptereita. Se on pieni asia. Näillä organisatorisilla muutoksilla, mitä nyt on tehty, ei ole mitään merkitystä. Minä toivoisin, vaikka tiedän, että näin ei tapahdu, että ministeri Taina perustelisi vielä, millä tavalla meidän puolustuskykyämme nyt parannetaan sen sijaan, että meiltä lopetetaan tiettyjä varuskuntia. Millä tavalla se tapahtuu? Mitä ollaan tekemässä?

P u h e m i e s : Tällä erää minä kehottaisin keskittymään aluepoliittiseen puoleen vielä selkeämmin.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ministeri Taina kuvasi sitä, mitä nämä korvaavat toimenpiteet Oulun varuskunnan lakkauttamisesta aiheutuviin työpaikkojen menetyksiin olisivat, niin nehän ovat juuri niitä normaaleja ja tavanomaisia työllistämistoimenpiteitä, joita työttömiksi jääneille muutenkin tarjotaan työvoimatoimistosta. Kun näin on, tosiasiallisesti nämä työntekijät siirtyvät vain kilpailemaan muiden oululaisten työttömien kanssa samoista työ- ja koulutuspaikoista.

Jos taas kompensaatio merkitsee sitä, että nämä työttömät saavat jonkinlaisen etulyöntiaseman, siinä taas muut työttömät kärsivät. Tosiasiallisesti näyttää siltä, että oululaisten työttömien määrä tulee kasvamaan tämän toimenpiteen seurauksena.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Julkisen sektorin työpaikat ja voima-

varojen kohdentaminen on Suomessa ollut hyvin tärkeä osa aluepolitiikkaa ja alueellista tasapainoista kehittämistä. Sitä varmasti ovat myös ne ratkaisut, mitä tehdään nyt sotilashallinnon osalta.

Kun puhutaan kompensaatioista, korvaavista toimenpiteistä, tässä yhteydessä näen niin, että myös Pohjois-Karjalassa lakkautetun Ylämyllyn varuskunnan sijaan on odotettu ja on oikeus odottaa lisätoimia. Sehän merkitsi myös alueen työpaikkamenetystä varsin suuressa määrin. Näitä menetyksiä merkitsevät myös sotilaslääänien roolin muutokset ja siellä tapahtuva henkilöstön väheneminen.

Mielestäni suuressa kokonaiskatsannossa pitäisi ottaa entistä selkeämmin ei vain yhden sektorin voimavarojen ja ratkaisujen teko pöydälle vaan kokonaisuus niin, että kaikkien ministeriöiden hallinnonalojen kohdalta katsottaisiin nykyistä selkeämmin myös alueelliset vaikutukset ja niiden korvaamistoimet. Se, että me säilytämme asutuksen kautta maan, on varmasti puolustuskykyä ajatellen hyvin tärkeä kysymys, samoin se, että huoltovarmuus säilyy. Se on ainakin sotilasasiantuntijoiden mukaan hyvin keskeinen tekijä.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Täällä todettiin, että hallitus ei kanna huolta työttömyydestä. Työttömyys ja sen vähentäminen on tietysti laaja kysymys, joka varmasti tässä varsinaisessa aluepoliittisessa keskustelussa tulee esiin ja josta muun muassa ministeri Backman eilen täällä tietysti selvensi aluepoliittisia linjauksia, joita hallituksella on.

Mutta itse tähän asiaan liittyen hallitus on nimenomaan tehnyt ratkaisun, josta itse olen erittäin tyytyväinen. Olemme päätyneet siihen, että nämä uudistukset voidaan toteuttaa ilman irtisanomisia. Se on merkittävä ratkaisu, koska se edellyttää sitä, että huolimatta aikaisemmista säästöpäätöksistä voidaan Puolustusvoimien toimintamenoja kohdentaa sillä tavoin, että nämä uudistukset voidaan toteuttaa ottaen huomioon henkilöstö ja toisin sanoen välttäen irtisanomisia. Täällä ei ehkä ole huomattu sitä, miten merkittävästä linjauksesta tässä on puolustushallinnon alalla kysymys.

Mitä tulee ed. Aittoniemen huoleen puolustuskyvyn parantamisesta, todellakin, niin kuin puhemies totesi, nyt on kyse aluepolitiikasta. Toivon, että ed. Aittoniemi perehtyy selontekoon, jossa on hyvin tarkkaan selvitetty se, mikä on tämän uudistuksen tarkoitus, miten se toteutetaan, miten se on suurimpia uudistuksia, joita Puolustusvoimien kohdalla on sodan jälkeen tehty. Siinä ei ole suinkaan kysymys mistään pienestä uudistuksesta. Puolustuskyky varmasti edelleen paranee tämän uudistuksen jälkeen.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Eduskunta viettää vahvaa tiedottamisen ja tiedostamisen aikaa. Tälle keväälle on keskittynyt merkittävä joukko hallituksen selontekoja eri alueilta aina alueiden kehittämisestä globaaliseen tulevaisuuteen ja eurooppalaiseen turvallisuuteen asti.

Tässä alueita koskevassa lakipaketissa on selvästi nostettu esille erilaisia ongelmia ja toimimattomuuksia alueillamme. Sellaisiksi on koettu muun muassa maakuntien liittojen luottamushenkilöiden valintatapa, maakuntaliittojen taloudelliset resurssit ja ylipäätänsä alueellisten toimijoiden kompetenssi omien asioiden hallinnassa. Hyvän alueellisen yhteistyön sekä alueiden keskinäisen tasavertaisuuden perään on myös kuulutettu. Huomionarvoisia ja tärkeitä asioita kaikki.

Kun itse toimii eduskunnassa itäisen Suomen alueen edustajana, kokee epäilyn tai mahdollisuuden alueelliseen eriarvoistumiseen uhkana. Minusta se on varsin luonnollista. Paineet näihin uhkakuviin syntyvät yleensä ulkoisista toimijoista, alueen ihmisten ja yrittäjien huolesta, kilpailun pelosta ja selkeästä muuttoliikkeestä pohjoisesta ja idästä etelään ja länteen. Pienessä maassa sen vähäinen henkinen ja teollinen megarakenne pyrkii keskittymään parhaiden yhteyksien päähän vaikuttamisesta, siis yleensä pääkaupunkiin varsinkin, jos sen sijainti maassa on myös kaikin mittarein paras.

Maantieteellinen tosiasia on, että Helsinki on aina 400 kilometriä Brysseliä lähempänä kuin Kuopio. Läntisen rannikkomme kaupunkien etuna on taas meritie ja tämän mahdollistamat teolliset investoinnit helpon infrastruktuurin varteen. Itä- ja Pohjois-Suomessa susirajalla pimeyden pelko on luontojaan siis suurempi.

Uskon, että sitä pimeyden pelkoa on joskus torjuttava vaikka säkillä valoa kantaen. Tällaiseksi valonkantoprojektiksi olen kokenut koko Itä-Suomi-paketin. Vaikka taloudellisesta lopputulemasta ovat pikavoittojen odottelijat sanoneet, että paljon porua, vähän villoja, rohkenen olla hieman toista mieltä. Alueemme on saanut runsaasti palstatilaa etupäässä hyvässä. Ongelmiemme pitäisi olla kaikkien päättävien tahojen tiedossa ja tiedostamia ja toimenpiteitäkin on

luvassa ja tapahtumassa. Kuopiolle on muun muassa julkisesti luvattu noin 230 miljoonan markan t&k-investoinnit eli resursseja tietoon, tutkimukseen ja sen kautta syntyvään innovaatio- ja yritystoimintaan eli bioteknia- ja mikrotekniahankkeisiin.

Ymmärrän, että valtion taloudellisesti rajatuista voimavaroista johtuen miljardia odotelleet ovat pettyneet. Vähemmän on kiinnitetty huomiota siihen, että nyt 4—5 itäistä maakuntaa, kiitos Itä-Suomi-paketin, ovat ensi kertaa hakeneet todellista keskinäistä yhteistyötä pyrkien unohtamaan alueelliset kateudet ja epäluulot. Yhteistyö painopisteittäin on paras ja tärkein tie menestykseen. Uskon edelleen, että tämän laitoksen tarkoituksena on maan tasaisesti asuttuna pitäminen ja alueiden oikeudenmukainen kehittäminen.

Vaikka maamme on köyhä ja siksi jää, on tulonjakomme tulonsiirrot mukaan lukien edelleenkin maailman tasapuolisin. Sosiaalinen infrastruktuurimme on maailman parasta. Lämmön ja sähkön yhteistuotantomme on maailman edistyksellisin systeemi jne. jne. Kaikki nämä hyvät asiat ovat periaatteessa tasavertaisesti maan joka puolilla saavutettavissa, ja kaikki nämä hyvät asiat ovat syntyneet yhteisellä tahdolla ja yhteisvastuulla.

Tässä salissa on esitetty vahvoja epäilyjä, että tällaista yhteisvastuun tietä ei enää haluttaisi noudattaa. Osaa puheista voidaan pitää poliittisen pelin kuvioihin kuuluvina pelotteina. Osaan alueilta välittyvistä peloista on syytä suhtautua todellisella vakavuudella ja korjata valtakunnan tason suuntavirheitä silloin, kun todelliset syyt ovat ilmeiset. Minusta tämä selonteko on osa tällaista suuntauksen seurantajärjestelmää.

Alueellinen osaaminen on ollut se punainen lanka, jolle silloinen Ahon hallitus perusti esityksensä alueiden kehittämistä koskevista laeista. Samoin silloinen eduskunta siunasi alueiden kehittämistä koskevat lait pistäen piiskaksi ponnen, jolla edellytettiin tulevan hallituksen antavan selonteon annetun lain toiminnoista. Selonteko on nyt saatu.

Pienuuden ja suuruuden ekonomiat ovat erilaisia ja toimivat hyvin tai huonosti omin ehdoin. Alueellinen omaehtoinen toiminta on ajatuksena hyvä. Toteutuakseen ja toimiakseen se tarvitsee resurssit ja vapauden toteuttaa näkemyksiään. Lainsäädännössämme on vielä joukoittain esteitä ja rajatiloja, jotka estävät lakiin uskovien järkevän toimimisen. Siviilirohkeus oman järjen käyttöön on vielä harvassa. Jos karkeasti ottaen alue- tai kuntaraja estää taksin tai ambulanssin tilaamisen tien toiselta puolelta tai käydessäsi naapurikunnassa töissä et voi viedä lastasi päivähoitoon työpaikkasi viereen, vaan joudut tekemään sitä ennen vaikka tunnin ajolenkin omalle alueellesi, on laissa ja asetuksissa tai toteuttajissa jotakin merkittävästi vialla. Tällaisia päättömyysesimerkkejä meistä jokainen löytää alueeltaan.

EU:n rahanjakomekanismit ministeriöiden pilleihin pumppaamina aiheuttavat usein paljon poruja ja vähän villoja. Syntyy vain pinoittain papereita ja suunnitelmia, vähän todellista tapahtumista ja työllistämistä. Alueellisten Leader-ohjelmien toteuttamisprosessit ovat karkeimpia esimerkkejä valtakunnan tason epäonnistumisesta. Epävarmuus, pirstaleisuus, rahojen viipyminen, rahavirtojen painotuksen viimehetkinen muuttaminen ovat tuoneet esimerkiksi Kuopion läänissä pelkästään Koillis-Savon alueelle yli 10 miljoonan markan menetykset valtavan pettymyksen ja loputtoman turhautumisen lisäksi.

Pelkästään rahan vapaampi liike alueille isoina virtoina synnyttäisi kunnon projekteja, uusia innovaatioita, työtä ja parempaa elämää. Päätöksenteon tulee olla uskottavaa, luotettavaa ja pitkäjänteistä. Toivottavasti tulevista elinkeinoja työvoimakeskuksista tulee sellaisia työvälineitä, jotka edesauttavat alueellista kehittymistä, eri toimijatahojen yhteistyötä sekä rahavirtojen tervettä ja työllistävää ohjautumista.

Alueemme ovat erilaisia, samoin selviytymiskeinomme. Luontevat yhteistyöverkot, jotka tuovat lisäarvoa kullekin toimijalle, syntyvät ja pysyvät. Alueiden politiikka voi ja sen tuleekin olla siten erilaista, mutta aina oikeudenmukaista. Erilaisuudesta syntyy vuorovaikutusta ja vuorovaikutus synnyttää vetovastuuta. Kaupungit ja kunnat alueensa, myös maaseutujensa keskuksina tulevat ottamaan enenevässä määrin kehittäjän ja visionäärin roolin eurooppalaisessa Suomessa. Verotuspolitiikankin reivaaminen alueita tukevaan suuntaan voisi mahdollistaa niille annettujen lakisääteisten velvoitteiden täyttämisen mahdollisuuksia.

Lehdistössä ja täällä salissakin on esitetty vahvoja tilastollisia uskomuksia, että etelä elättää köyhän idän ja pohjoisen. Tällaiset tilastot ovat osin tarkoitushakuisina vaarallisia synnyttäessään kitkaa ja kaunaisuutta alueiden ihmisten ja toimijoiden välille. On myös syytä aina muistaa, että ne aikuisiän koulutetut ja osaavat nuoret, jotka valuvat muualta Suomesta tänne etelään hyvinvointia rakentamaan, on hoidettu, koulu-

tettu, huollettu ja paapottu myös alueiden voimin. Myöskään ilman alueilla elävää ihmisinfrastruktuuria ei elintarvike- ja paperiteollisuutemme saisi raaka-aineitaan, joilla koko maan hyvinvointia rakennetaan. Veneemme on yhteinen ja eri suuntiin keikuttamalla saamme sen vain upoksiin.

Arvoisa puhemies! Koska olemme osa globaalia kokonaisuutta, olemme myös osallisina kehityksissä ja rakennemuutoksissa, jotka eivät ole aina meidän matkaan saattamiamme eivätkä edes keskenään tahdistettuja. Silloin tiedon ja teknologian hallinta nousevat merkittäviksi niin yksilöjen kuin yhteisöjenkin selviytymiskeinoiksi. Teknologia on tällöin aina käsitettävä laajasti, niin matalaa, keskitasoista kuin korkeatasoistakin teknologiaa, johtamistaitoa, kaikkea tähän työhön liittyvää koskevaksi.

Alueellinen onnistuminen kulkee aina alueellisen osaaminen rinnalla. Nostaisin tärkeimmäksi suomalaisen tulevaisuuden selviytymiskeinoksi alueellisestikin tietoinfrastruktuurin sisältöjen kehittämisen ja muodostamisen yhteiseksi perusoikeudeksi, joka on meidän kaikkien vapaasti hyödynnettävissä. Uskon tältä pohjalta viriävän merkittävää innovatiivista osaamista.

Toiseksi yhteiskunnan varoilla tuotettu tieto tulee aina olla yhteiskunnan jäsenten hyödynnettävissä ja jalostettavissa ilman, että mikään instituutio paikkaa sillä tulosvastuutaan.

Armoton, jopa arvoton kilpailu ei voi olla hyväksyttävää, vaan pikemminkin kansallinen uhka. Enemmän ei ole aina paremmin. Jatkuva kiihtyvä kilpailu johtaa monopolien syntymiseen niin paikallisella, maan, Euroopan kuin globaalillakin tasolla. Nykyisin vain 10 prosenttia maamme yrityskannasta kilpailee globaalisti, loput lokaalisti. Siten alue-ekonomian tuloksekas kehittäminen on erittäin tärkeää. Tämä ei voi tarkoittaa samanlaistavaa aluepolitiikkaa, vaan pikemminkin erilaisuudesta ja vuorovaikutuksesta syntyvää vetovastuuta. Alueellinen osaaminen taas syntyy ainoastaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Verkottuminen kaikilla tasoilla on tärkeää. Verkottuminen toimii kuitenkin vain, jos jokainen verkon silmä tuo verkkoon lisäarvon, joka ei ole helposti korvattavissa.

Palvelusektorin työllistäminen ja toimiminen onnistuu vain asiakasvirtojen kautta. Palvelusektorin käyttö on siten kulttuurikysymys ja vastaa vain vallitsevien olosuhteiden tuottamaa kysyntää. Meillä suomalaisilla palvelujen käyttäjinä ja tuottajina on vielä kyinen pelto kynnettävänä alueellisestikin.

Arvoisa puhemies! Jos haluaisi heittää jonkin uuden kiven ajatustemme syvään kaivoon, ehdottaisin muutamaa EU-tasollakin hyväksi havaittua subsidiariteettiperiaatetta suomalaiseen aluepolitiikkaan sovellettavaksi. Olemme itse virallisesti olleet EU:ssa varsin jyrkkälinjaisia pienten valtioiden kokoonsa nähden suhteellisesti suurempien oikeuksien säilyttämisessä tulevan EU:n laajentumisprosessin yhteydessä. Olemme pitäneet tärkeänä, että jokaisella maalla on oma komissaari, että paikkaluku EU-parlamentissa ei ole suoraan verrannollinen maan väkilukuun. Ulkoministerimme on viime viikkoina lehdistön mukaan hyvinkin tarmokkaasti puolustanut näitä Suomen näkemyksiä. Minusta se on oikein ja ymmärrettävää. Vain sillä tavoin pienet maat ja alueet tulevat hieman paremmin kuulluksi suurten joukossa.

Miksi emme siis voisi hyväksyä samaa loogista perustelua myös sisäpolitiikkaamme? Eikö olisi perusteltua, että jokaisesta vaalipiiristä olisi oma ministeri hallituksessa? On helppo sanoa, että kun ministerit ovat alueilta, he myöskin näkevät ja kokevat alueensa tärkeinä. Näin he olisivat eräänlaisia komissaareja. Siten heidän sitoutumisensa niin valtakunnan tason kuin alueidenkin tasapuoliseen kehittymiseen ja kehittämiseen voisi olla ainakin teoriassa suurempaa. Ylimääräiset ministerien ja komissaarien paikat voitaisiin jakaa väkiluvun perusteella.

Eduskuntamme paikat jakaantuvat vaalipiireittäin ja kansanedustajiemme lukumäärät perustuvat tiettyyn laskentatekniikkaan. EU:ssa laskentajärjestelmä on hieman bysanttilaisempi ja jakaantuu siten painotettuna, että väkiluvultaan pienet saavat suhteellisesti suuremman edustuksen parlamenttiin kuin suuret valtiot. Jos tätä laskentamekanismia soveltaisi Suomessa, olisi tulos, että Uusimaan paikkaluku putoaisi 31:stä 24:ään, Helsinki säilyisi ennallaan, Vaasan ja Oulun vaalipiirit saisivat yhden paikan lisää, Turun eteläinen ja Hämeen pohjoinen pysyisivät ennallaan, Kyme, Hämeen eteläinen, Turun pohjoinen, Kuopio, Keski-Suomi, Mikkeli ja Lappi saisivat yhden paikan lisää ja Pohjois-Karjala peräti kaksi. Näistä tulisi yhteensä 200 paikkaa. Ehkäpä tässä olisi EU:sta otettu oppi alueellista tasa-arvoakin sovellettaessa.

Arvoisa puhemies! Uskon eduskunnan haluun kehittää maatamme tasapuolisesti. Viime kädessä kuitenkin asiat ovat kiinni alueiden omista toimijoista, osaamisesta ja yhteistyöhalusta, sitoutumisesta alueen yritykseen, yrittäjiin ja pal-

veluihin. Valtakunnantason on aina vastattava valtakunnan infrastruktuurista, sen laadusta ja kaiken kattavuudesta.

Ed. H. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. R. Korhosen puheenvuoroon totean, että on aivan hyvä, että Itä-Suomen maakunnat ovat löytäneet nyt toisensa ja tekevät yhteistyötä. Olisin vain toivonut ja varmasti olisi Itä-Suomelle ollut eduksi, että yhteistyökuviot olisivat löytyneet jo ennen kriisejä ja ongelmia.

Olisin odottanut kuitenkin ed. Korhoselta, että hän olisi nähnyt yhteistyökuviot hieman laajempina kuin pelkästään Itä-Suomea koskevina, esimerkiksi koko Väli-Suomea koskevina. Minulla on kolme esimerkkiä, jotka voisivat koskettaa idästä länteen ja lännestä itään olevaa yhteistyötä. Niitä ovat muun muassa Atlantilta aina Venäjän Karjalaan ja Kannakselle kulkevat liikenneyhteydet, esimerkiksi rautatieyhteys Vaasa — Seinäjoki — Pieksämäki ja sieltä jakaantuen Itä-Suomen keskuksiin. Samoin tällainen liikenneyhteys on Sininen tie, joka on varsinkin matkailun kannalta erittäin tärkeä.

Sitten osaamiseen. Olemme yrittäneet viritellä jonkin näköistä yhteistyötä sekä Vaasan että Kuopion osaamiskeskusten välillä, mutta nimenomaan juuri tällä sektorilla, sekä yliopistollisella että teknillisellä tasolla, olisi erittäin paljon annettavaa puolin ja toisin.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen taholta on syytetty Suomen keskustaa siitä, että keskusta levittelisi mukamas katteetonta pessimismiä ja tulkitsisi väärin muuttolukuja ja ylipäätään alueitten elämää. Nyt kuulimme hallituspuolueen kansanedustajan suusta selkeästi, että alueilla vallitsee suuri pettymys ja koetaan, että hallitus on rikkonut lupauksensa. Luvattu on, mutta ei ole järjestetty voimavaroja.

Itä-Suomen työryhmä, joka suurella kohulla pantiin pystyyn, teki hyvää työtä ja sai aikaan monia oivallisia hankkeita ja suosituksia. Hallitus lupasi lisäbudjetissa rahaa näitten hankkeitten toteuttamiseen. Kuitenkaan lisäbudjetista eivät alueitten ihmiset löydä luvattuja määrärahoja. Siis luvattu on, mutta perässä ei ole tullut tekoja. Hallitus puhuu ottaneensa uuden aluepoliittisen otteen. Minä kun painia tunnen jonkin verran, huomaan, että kyseessä ei ole ollenkaan uusi ote, vaan ns. kravattiote, jolla kyllä mies kellautetaan kenttään, niin että tömähtää.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. R. Korhosen ajatus siitä, että jokaisella maakunnalla olisi oma ministerinsä, avasi kyllä huikean näköalan uuteen valtio-oppiin. Miten kähän se mahtaisi käytännössä käydä? Miten jaettaisiin ministeriöt siten, että ne noudattaisivat valtakunnallista poliittista jakautumaa, vai tarkoittiko hän kenties sitä, että jokaisella hallituspuolueella olisi jokaisessa maakunnassa oma ministerinsä? Jos muodostettaisiin vaikkapa seitsemän puolueen hallitus, tai ainoastaan viiden kuin nyt on, niin äkäiseläkin laskemisella ministereitä olisi noin 100. Sen jälkeen me varmaan tässä salissa pohtisimme kovin mielenkiintoisella tavalla sitä, mitä on se kuuluisa Brysselin byrokratia ja mitä on se Suomen byrokratia, joka tästä seuraisi.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä yritti olla leikkisämpää kuin miltä se kuulosti, mutta vaikka mielikuvituksella pitää olla sijansa tässäkin salissa, niin joku raja nyt sentään.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia mielikuvituksen rajoituksesta. Minä puhuin vaalipiireistä, joita on 14, tai maakunnista, joita on 18. Nykyinen ministerilukumme on 18, jolloinka se ei tarkoita yhtään sen enempää kuin nykyinenkään tilanne. Ehkä silloin toteutuisi se aluevetovastuu, mitä täällä pelätään niin hirvittävästi. Pelko tuntuu olevan isoin uhka täällä, eli tavallaan se oli pelonpoistokeinoehdotus.

Ed. Ryhäselle sanoisin, että pettymystä on nimenomaan ollut Leader-ohjelmien suhteen. Nehän ovat ministeriöistä riippuvia, eivät ministereistä, eli siellä on annettu toimivaltaa, joka nyt ei vain toimi alueiden mielestä. Rahat on jaettu ministeriöiden puitteissa vähän toisella tavalla kuin alunpitäen oli mielikuva.

Itä-Suomi-paketin suhteen ihmiset ovat edelleenkin odottavalla kannalla. Se on luonut yhteistyötä ja synnyttänyt yhteistyöverkkoja, positiivisia kontakteja ja paljon positiivista tekemisen meininkiä ainakin itäisellä alueella.

Ed. H. Koskiselle sanoisin, että hän on aivan oikeassa. Sinisen tien suhteen olemme kovasti puuhastelleen meidänkin päässämme. Siinä välissä oli aikaisemmin ministeri Pekkarinen, joka ei sallinut tämän tien yhtyä Jyväskylän kohdalla, kun se olisi mennyt pikkuisen Jyväskylän ohi. Hänet me koimme aikaisemmin ongelmaksi, en tiedä mikä siinä nyt on ongelmana.

Vaasa—Kuopio-akselilla yhteistyö on hyvä. Me istumme näin lähekkäin, mutta emme ole

tietäneet toistemme yhteistyötarpeesta, mutta minä vien viestiä eteenpäin.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Puhemies! Siitä huolimatta, että ministeri Taina on poistunut salista, äsken käytyyn Oulun varuskuntakeskusteluun haluan todeta työllisyyttä koskien sen, että hänen lupauksensa eivät oikein tuntuneet uskottavilta, kun ministeri totesi, että tullaan huolehtimaan siitä, että irtisanomisia ei mahdollisen lakkauttamisen yhteydessä tapahtuisi. On kuitenkin Puolustusvoimien taholta ilmoitettu, että he eivät ole saaneet toistaiseksi mitään takeita työllisyysvarojen minkäänlaisesta käytöstä kyseisessä tapauksessa. Tiedot ovat näin pahasti ristiriidassa. Sen lisäksi täytyy muistaa, että Oulun kaupungissa työttömyysaste on tällä hetkellä hiukan yli 20 prosenttia. Siellä on noin 11 000 työtöntä. Siitäkin syystä, ja monesta muusta syystä luonnollisesti, asia kiinnostaa kyseisen alueen kansanedustajia ja päättäjiä ja ennen kaikkea ihmisiä. Kuta pitempään tällaisten katteettomien lupausten varassa siellä joudutaan elämään, sitä hankalampaa se on arkielämässä ihmisille. Sen takia, kun kuitenkin ministeri Backman on paikalla, toivoisi, että hallitus jotenkin konkretisoisi nopeasti lupauksiaan.

Juuri käytiin keskustelua siitä, että Itä-Suomeen on aika päiviä sitten luvattu jotakin, joka vielä ei ole tullut. Tällainen politiikka ei varmastikaan ole mitenkään ihmisten kannalta mieluisaa.

Sitten varsinaiseen aiheeseen, aluepolitiikkaan, joka on suomalaisen sisäpolitiikan ydinasioita. Siinä on yksi syy, minkä takia eduskunta aikanaan laatiessaan uutta aluepoliittista lainsäädäntöä halusi tietyn määräajan jälkeen hallitukselta selonteon. Toinen syy oli varmastikin se, että Ahon hallituksen toimesta uudistettiin aluepoliittista lainsäädäntöä moderniksi, myös Euroopan unionin jäsenyyteen sopivaksi. Määräajan kuluttua halutaan nyt arvioida, miten uudistus on lähtenyt käyntiin.

Suomessa tultiin aluepolitiikasta tietoisiksi varsinaisesti 60- ja 70-luvun alun rankan muuttoliikkeen ansiosta siksi, että valtiovallan taholta tuolloin haluttiin ryhtyä lieventämään muuttoliikkeen seuraamuksia. Oli onneksi tälle maalle, että tuolloin saatiin keskustan ja sosialidemokraattien yhteistyön tuloksena Sorsan ensimmäinen hallitus. Se laati hyvin perusteellisen kehitysaluepoliittisen ohjelman, jonka mukaisesti vuodesta 75 maassamme oli voimassa kehitysaluelainsäädäntö. Lainsäädännön perusfilosofiana oli ohjata maan tasapainoista alueellista kehitystä, tasoittaa alueellisia eroja, eheyttää maata. Viimeksi mainitulle on nyt taas sosiaalinen tilaus.

Aluepolitiikan merkitys on noista ajoista kovasti muuttunut. Se on luonnollista. Lipposen hallitus ei enää tavoittelekaan maan tasapainoista alueellista kehitystä, vaan tahtoo tukea kasvukeskusten syntymistä ja keskittämistä, vaikka muuttoliike on nyt osin kiihkeämpää kuin 70-luvun pahimpana vuotena, joka taisi olla 73 tai 74. Keskitystavoitteiden toteuttamiseksi Lipposen hallitus on kääntänyt edellisen hallituksen aluepoliittisen lainsäädännön kurssia ja samanaikaisesti on erinäisillä muilla lähinnä rahanjakoapparaateilla budjetissa alettu voimallisesti edistää kasvukeskusten vahvistamista. Kyseisen suuntaista kehitystä hallitus siis haluaa tietoisesti edistää, ei vaikuttaa tulevaisuuteen niin, että maa olisi asuttuna laidasta toiseen. Omaehtoinen kehitys tarkoittaa paljolti sitä, että valtio ei enää puuttuisi edellytyksiä luomalla jokaisen alueen kehittymiseen.

Olen havainnut, että käydyssä keskustelussa erityisesti ja liki ainoastaan keskustaa on syytetty perinteisen kehitysaluepolitiikan tukijaksi. Monilta on kuitenkin kyseisessä keskustelussa unohtunut se, että juuri keskustalainen aluepolitiikkaministeri valmisteli aikanaan muun muassa osaamiskeskus- ja omaehtoisen aluekehitysvastuulainsäädännön maahamme. Ero edellisen hallituksen ja nykyhallituksen välillä on siinä, että keskusta tuolloin piti huolen koko maan kehittymisestä ja kehityksestä. Se näkyi muun muassa kuntien valtionosuuksien jaossa.

Ei liene tarvis luetella tässä konkreettisia toimenpiteitä, jotka on tehty uudistuvan aluepolitiikan vesittämiseksi. Tähänastisessa keskustelussa on esimerkkejä tullut jo runsaanpuoleisesti, ja mikä on ilahduttavaa, myös hallituspuolueiden kansanedustajien puheenvuoroissa, ei ainoastaan opposition taholta.

Hallituksen edustama yleinen keskittymislinja näkyy mielestäni parhaiten ei niinkään tässä kyseisessä selonteossa, josta olemme nyt keskustelemassa, vaan itsensä pääministerin puheista. Pääministeri Lipponen puhuu peittelemättömästi suurkuntien puolesta. Sehän on vanha sosialidemokraattien tavoite. Sen punamultayhteistyö aikanaan hautasi. Nyt pääministeri Lipponen ja sosialidemokraatit ovat nostaneet sen uudelleen esiin. Pääministeri on esittänyt julkisuudessa varsin outoja perusteluja kuntaliitosten tueksi. Yksi niistä on muun muassa se, että nyt pikkukunnat vaikuttavat liikaa maakunnallisessa päätöksen-

teossa. Jos olisimme suurkunta-Suomessa, se olisi maakunnalliselle päätöksenteolle turvallisempaa pääministerin mielestä.

Maakuntahallinnosta pääministerilla on myös aika erikoinen kanta. Siteeraan sanatarkasti hänen pohdiskeluaan. "En voi mitään sille, että asenteeni maakuntahallintoa kohtaan on kyyninen. Minusta se on kabinettipolitiikkaa puhtaimmillaan." Näin pääministeri.

Onneksi eduskunnassa on hallituspuolueidenkin edustajien puheenvuoroissa pohdiskeltu varsin avoimesti ja ennakkoluulottomasti myös maakunnallisen hallinnon kansainvaltaistamista tulevaisuudessa, mikä on myös keskustan tavoitteena. Maakunnalliset valtuustot tulisi valita vaaleilla ja valtuustoille siirtää edelleen itsenäistä päätäntävaltaa. Maakuntahallinnon kehittäminen, joka Ahon hallituksen aikana lähti hyvään alkuun, on nyt jäänyt kesken. Päinvastoin eräillä hallinnonaloilla on maakunnista siirretty ja siirretään näköjään edelleen päätäntävaltaa tänne Helsinkiin. Tässä viittaan muun muassa liikenneministeriön tulevien budjettimomenttien muutossuunnitelmiin.

Hallinnon aiheuttamat ongelmat tulevat kyllä aika hyvin hallituksen selonteossa esille. Ongelmien monimutkaisuutta lisää Euroopan unionin jäsenyys ja se, etteivät eri hallinnonalat ole toistaiseksi tehneet keskenään työnjakopäätöksiä niin, että olisivat delegoineet asioiden käsittelyä maakuntiin ja luopuneet omista vaikuttamisen mahdollisuuksistaan ja vallastaan ennen kaikkea. Nyt monia asioita käsitellään turhaan useaan kertaan. EU:n myötä myös aluepolitiikka on pirstoutunut. Eri ministeriöt ovat ottaneet ohjausvaltaa silloinkin, kun asiantuntemusta ei ole. Eri hankkeiden kokoon saattaminen on siten aika byrokraattista ja aikaa viepää ja ymmärrettävästi tämä turhauttaa monia tahoja.

Puhemies! Tällä menolla Suomi repeää niin alueellisesti kuin sosiaalisesti, mutta myös koulutuksellisesti. Näköpiirissä on, että muuttoliike jatkuu kiihkeänä. Tilastojen mukaan syntyvyyskin on pudonnut rajusti. Työttömyyden alueelliset erot lisääntyvät. Parhaiten koulutettu väki keskittyy muutamiin harvoihin kasvukeskuksiin. Olen kuitenkin itse vakuuttunut, ettei suurin osa suomalaisista halua tällaisen kehityksen jatkuvan. Suunta ei ole hyödyksi millekään osapuolelle, ei edes kasvukeskuksille, joilla on edessään mittavia, suuria ongelmia, jotka ovat tulleet jo julkisuudessakin esille.

Mutta hallitus ei usko tätä. Valtionosuuksia vähennetään entisestään. Posteja lakkautetaan koko ajan. Ensi vuoden budjettiin on tulossa julkisen liikenteen supistuksia esimerkiksi niin, että jos nyt hallitus toteuttaa sen, mitä tällä hetkellä budjettivalmisteluissa on tuon sektorin piirissä esitetty, niin ensi vuoden alusta lakkaa 400 julkista bussivuoroa maassamme ja liki 30 säännöllistä junavuoroa. Jo nyt poikkiliikenne on liki kokonaan loppunut eräillä alueilla maassamme. Me emme pääse kaupungista toiseen mitenkään muuten kuin Helsingin kautta tai yksityisillä autoilla.

Aluepoliittisia yritystukia karsitaan koko ajan minimiin, energiapolitiikan toimet ovat aina vain tylympiä maaseudulle, EU:n maatalouspolitiikka yhdessä kuntien mittavien valtionosuusleikkauksien kanssa lyö rajusti ihmisiä korville. Tekesin, Suomen akatemian, Sitran, VTT:n resursseista 80 prosenttia jää aivan eteläisimpään osaan Suomea. Tämä on modernisti kehitystyötä, ei tukipolitiikkaa.

Jos hallitus ymmärtäisi uuden aluepolitiikan, se olisi tähän mennessä tehnyt muuta kuin antanut katteettomia lupauksia. Se olisi laatinut ja pannut toimeen ohjelmia, esimerkiksi Itä-Suomen ohjelman pannut jo toimeen, laatinut pohjoisen politiikan erityisohjelman ajatellen Barentsin aluetta, arktisen yhteistyön lukemattomia mahdollisuuksia. Se huolehtisi peruspalveluverkoston pysyvyydestä koko maassa, sillä osa suomalaisista haluaa asua pohjoisessa ja idässä myös tulevaisuudessa, haluaa kouluttautua ja tehdä työtä siellä senkin uhalla, että elämä siellä on paljon vaativampaa kuin täällä rintamailla. Tämän vuoksi elämisen edellytyksiä ei tulisi julkisen vallan taholta, valtion taholta tieten tahtoen kiristää.

Mitä tällä tarkoitan? Otan esimerkin huomenna juhlivasta, aluepoliittisessa keskustelussa jo kuuluksi tulleesta Oulusta ja sen teknologiakylästä. Oulun kaupunki luovutti aikoinaan ilmaiseksi valtiolle runsaasti maata yliopiston rakentamista varten. Tälle alueelle on rakennettu yliopisto mutta myös teknologiakylä aivan yliopiston kyljessä. Nyt, kun edessä olisi teknologiakylän laajentaminen edelleen yliopiston välittömään yhteyteen, valtio pitää siellä niin korkeaa maanhintatasoa, ettei kenenkään, ei minkään yrityksen kannata sille rakentaa. Mutta tiedossamme on, että Helsingissä Valtion kiinteistölaitoksen maanhintapolitiikka on kokonaan toisenlaista, yrityksiä lähentävää ja tukevaa. Näin ministeri Niinistön politiikka tässä tapauksessa on hyvin erilaista eri osissa maata ja filosofiana näyttää olevan, että yritysten tuki on mahdolli-

simman vähäistä muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Tulee mieleen, eikö juuri tämäntapainen politiikka, edullisen tontin tarjoaminen yrityksille, olisi hallituksen sanoja käyttääkseni toimintaedellytysten kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnalta odotetaan paljon selonteon käsittelyn yhteydessä. Siltä odotetaan linjauksia tulevasta aluepolitiikasta. Hallitus siihen ei ole pystynyt. Mutta valiokunnalle tarjoutunee myös erinomainen tilaisuus selvittää tässä yhteydessä Emun vaikutuksia aluepolitiikkaan. Useiden asiantuntijoiden mukaan Emu-jäsenyys jyrkentäisi entisestään alueiden välisiä eroja, varsinkin työllisyyden hoito vaikeutuisi huomattavasti. Kun julkinen talous jouduttaisiin puristamaan tiukkoihin raameihin myös tulevaisuudessa Emun takia ja menoja alati karsimaan, ei vaihtoehtoja alue- ja työllisyyspolitiikalle juurikaan jäisi, kuten aikanaan Eec-sopimuksen yhteydessä oli kuitenkin mahdollisuus toteuttaa. Silloin aluepolitiikan tehostuminen oli juuri siitä syystä tärkeätä, että pelättiin Eec-vapaakauppasopimuksen vaikeuttavan maan alueellista tasapuolista kehittämistä. Hallintovaliokunnalla siis piisaa runsaasti töitä aluepolitiikan selonteon käsittelyn yhteydessä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sellainen televisiohahmo kuin Frank Pappa aikoinaan järjesti maailman asiat kahdessa minuutissa. Tässä nyt meni 12, kun kiidettiin Barentsista Brysseliin ja pantiin Emukin vielä paikalleen.

Vakavasti puhuen, arvoisa rouva puhemies, haluaisin pikku tarkennusta nyt siihen, kun ed. Isohookana-Asunmaa viittasi siihen, mitä Puolustusvoimien taholta on ilmoitettu. Sitten hän ilmoitti asioita, joista minä en ole kuullutkaan. Kuitenkin olen turvallisuuspoliittista selontekoa ollut käsittelemässä sekä ulkoasiainvaliokunnassa että puolustusvaliokunnassa. Toivoisin pientä tarkennusta siihen, mitä edustaja tarkoittaa, koska nämä ovat hyvin vakavia asioita, ei vähiten sen takia, että tässä ollaan tekemisissä alueellisen turvallisuuden ja sitä kautta koko maan turvallisuuden kanssa.

Ed. Isohookana-Asunmaa kaipasi perinteistä aluepolitiikkaa. Juuri sen hintaa me nyt maksamme. Kun me olemme näpränneet siltarumpupolitiikan kanssa lähes koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan, siinä tilanteessa me nyt sitten seisomme. Emme me tästä selviä enää mekaanisella rahanjaolla sinne eniten, kuka eniten kehtaa pyytää, vaan on luotava strategia, joka mielestäni tässä vaiheessa on se, minkä muuten Rafael Paasio esitti jo 60-luvun lopulla: Alueelliset kasvukeskukset ovat ne dynamot, joilla alueetkin menestyvät, jos menestyäkseen ovat.

Mitä tulee pikku kuntiin ja pikku kuntien väkivaltaiseen ylläpitämiseen, onhan se nyt nähty, että sillä tiellä ei seuraa mitään muuta kuin sosiaalista kurjuutta ja hätää, juuri sitä, mistä nyt yritetään päästä eroon.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa kehui, että se keskustalainen politiikka jota maassa harjoitettiin, otti huomioon koko maan, kun he olivat hallituksessa. Itse henkilökohtaisesti nyt voin todistaa, että ei se koko maata kohdellut tasavertaisesti. Aikoinaan, kun valtionosuusuudistukset lähtivät liikkeelle ja kun tätä maata aluepoliittisesti kehitettiin, silloin kun oli helppo jakaa, rahaa todellakin jaettiin. Minne ne rahat menivät? Ne menivät niin sanotusti muualle kuin kasvualueille, eli toisin sanoen pohjoisesta aloitettiin kaikki peruspalvelujen rakennushankkeet. Kun tuli etelän vuoro, rahat olivat loppu. Ne kunnat, jotka täällä ovat olleet, ovat itse taistelleet rahat kasaan, että peruspalvelut on voitu luoda. Jos sitä sanotaan koko maata kehittäväksi aluekehityspolitiikaksi, olen täysin sitä mieltä, että nykyinen hallitus on lähtenyt paljon realistisemmalle ja kansalaisia oikeudenmukaisemmasti kohtelevalle linjalle. Toisin sanoen perinteinen kepulainen aluepolitiikka on todellakin haluttu unohtaa ja ottaa kansalaisyhteiskuntapolitiikka huomioon ja palveluja kehittää siltä pohjalta.

Sitten maakuntavaltuustoista. Olen itse ehdottomasti sitä mieltä, että paras vaihtoehto on nykyinen, että kuntien valtuustojen, joille on annettu hyvin vahva valta päättää myös omista asioistaan, itsensä valtuustojen valitsemien edustajien kautta parhaiten toteutuu tulosvastuu ja se, että myös maakunnalliset liitot toimivat alueensa parhaaksi.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa tuntui vastustavan voimakkaasti ns. kasvukeskuspolitiikkaa. Samaan aikaan hän kuitenkin hyvin voimakkaasti ja tunteilla puhuu Oulun puolesta ja sen edelleen kehittämiseksi ja voimistamiseksi. Ouluhan, jos mikään, on tyypillinen kasvukeskus. Minä koen, että kasvukeskukset, joita on eritasoisia, toimivat maakuntien, seutukuntien vetureina ja vievät kehitystä eteenpäin,

kuten Oulu on koko pohjoisen Suomen kehityksen veturi.

Puheenvuoroni ei missään nimessä ole maaseutukuntien tappotuomioksi tarkoitettu. Päinvastoin yhteistyössä veturista ja vaunuista muodostuu juna, joka vie varmasti ja turvallisesti perille.

Keskusta on vaatinut varsin voimakkaasti maakuntavaaleja, että niillä ratkaistaisiin maakunnissa mahdollisesti olevia ongelmia, pienkuntien ongelmia. Minä koen taas sillä tavalla, että jos maakuntavaalit toteutetaan, niistä kärsisivät nimenomaan pienet kunnat. Ne eivät saisi edustajiaan maakuntavaltuustoihin ja menettäisivät tällä tavalla lopunkin sananvaltansa maakuntavaltuustoissa.

Ed. Saarnio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kasvukeskuskeskustelu, johon ed. Isohookana-Asunmaa toi oman panoksensa, on sinänsä varsin tärkeätä keskustelunaihe. Luulen kuitenkin, että siinä tuskassa, jota nyt keskustassa on, ei tippaakaan tilannetta paranna se, että syytetään kasvukeskuksia jotenkin siitä, että ne ikään kuin olisivat itse aiheuttaneet tämän tilanteen. Luulen, että meillä on Helsingissä esimerkiksi huomattavat tuskat niin kuin pääkaupunkiseudun muissakin kunnissa siitä, että itse asiassa tänne tulee ihmisiä alueelle, jolla on työttömyyttä jo ennestään ja asunnottomuutta ja paljon pahoinvointia. Päinvastoin, jos voisimme pitää muuttoliikkeen rauhallisempana, se olisi meidänkin etumme. Mutta näyttää olevan niin, että niin kauan kuin kunnilla on sellainen raja, jonka voi ilman passiakin ylittää, näyttää mahdottomalta, että tällaista kehitystä saisi aikaan. Näyttää siltä, että kasvukeskukset ovat ihmisten klondykeja ja sillä hyvä. He äänestävät näissä asioissaan jaloillaan, ja sille me emme välttämättä mitään voi.

Jos ed. Isohookana-Asunmaa puhuu maan hinnasta esimerkiksi, että maan hinnalla olisi jotenkin houkutettu tänne yrittäjiä, siinä tapauksessa hän ei maanhintapolitiikasta tiedä yhtään mitään. Päinvastoin pääkaupunkiseutu on menettänyt jatkuvasti ympäristöänsä teollista tuotantoa juuri sen takia, että siellä maan hinta on huomattavasti edullisempi ja ympäryskunnat tarjoavat sellaisia mahdollisuuksia, joihin pääkaupunkiseudun alueella ei ole minkäänlaisia edellytyksiä. Luulen, että pikkuhiljaa olemme tulleet aikaan, jolloin syyttely pitäisi lopettaa ja pitäisi nähdä se, että myös kuntarakenteessa täytyy tapahtua tässä maassa jotakin uudistamista.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensinnä ed. Kekkoselle varuskunta-asiasta. Puolustusvoimista on todella ilmoitettu ... (Ed. Kekkonen: Mitä?) — Voin sen sanoa kahden kesken ed. Antero Kekkoselle. Koska asian käsittely on kesken, tässä vaiheessa en katso tarpeelliseksi ryhtyä käymään täällä sitä keskustelua, jota me voimme käydä Antero Kekkosen kanssa vaikka valiokunnassa. — Mutta joka tapauksessa, kun itse olen tiedustellut sitä, onko työministeriön tulevissa kehyksissä otettu huomioon Puolustusvoimien lisätarpeet koskien juuri irtisanomisia, vastaus on ollut, että emme ole saaneet mitään takeita, että näin olisi tehty. Tämä voidaan todentaa.

Mitä tulee aluepolitiikkaan, ed. Kekkonen osaa taitavasti ymmärtää väärin, tai jos ei tee sitä tahallaan, niin tahattomasti. Nimittäin nimenomaan en halunnut mitenkään osoittaa, että tukisin perinteistä, jo mennyttä kehitysaluepolitiikkaa, vaan halusin juuri tuoda esille sen, kuinka muutama vuosi sitten, kun näitä lakeja laadittiin, osaamiskeskusajattelu ja aluekehityslakihenki ovat olleet uutta, modernia aluepolitiikkaa, jota olemme olleet hallituksessa rakentamassa ja jota kaikin tavoin tuemme. Se ei missään tapauksessa merkitse mitään vastakkainasettelua, edustajat Saarnio ja H. Koskinen, kasvukeskuspolitiikan ja muun alueellisen politiikan kanssa, vaan nimenomaan yhdessä näitä tarvitaan. Siitä juuri nämä ongelmat nyt mielestäni johtuvat, jotka edessämme ovat, että hallitus tukee vain kasvukeskuspolitiikkaa ja on jättänyt muun alueellisen kehittämisen ja maaseutupolitiikan toissijaiseksi eikä suuntaa resursseja, sinne mistä puolestaan johtuvat sitten ne ongelmat, jotka ovat pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kasvukeskuksissa.

Ed. Huuhtanen: Arvoisat puhemiehet! Ed. Saarnio mielestäni hetki sitten sanoi hyvin osuvasti: Jos muuttoliike voitaisiin pitää kurissa, olisi se kaikkien etu, yhtä lailla pääkaupunkiseudun kuin muun Suomen etu. Tätä vartenhan aluepolitiikkaa on tehty ja toivottavasti aluepolitiikan ja alueitten kehittämisen politiikalla tarkoitetaan jatkossakin sitä, että ymmärrämme kokonaisedun, joka tarkoittaa rehellistä ja mutkatonta alueiden kehittämistä.

Mielestäni käyty keskustelu siitä, että toteutammeko sitä kasvukeskus- ja osaamiskeskuspolitiikan kautta, ei ole niinkään olennaista, vaan olennaista on se, mitä alueiden ihmiset odottavat elämältään. Meillä on keinoja sijoittaa yhteisiä

rahojamme tiettyihin kohteisiin, olkoon se sitten pääkaupunkiseutu tai alueelliset keskukset tai pikkukunnat ja meidän tulee miettiä, mitä sillä sijoituksella loppujen lopuksi saamme.

Kun me keskustassa puhumme siitä, että olemme huolissamme nykyisestä kehityksestä, joka on kehitystä, jossa maa jakautuu kahtia sekä alueellisesti että sosiaalisesti, olemme todella vakavissamme tämän asian kanssa.

Kun ministeri Backman käytti esittelypuheenvuoron, hän minusta aivan viisaasti totesi, että tässä yhteydessä voidaan verrata edellisen Ahon hallituksen puoltatoista vuotta ja nykyisen Lipposen hallituksen puoltatoista vuotta, onko linjaeroja olemassa vaiko ei. Erityisesti tämän alueiden kehittämislain yhden tavoitteen: omaehtoisen kehittämisen, hän nosti tarkastelun kohteeksi. Jos nyt ymmärsin oikein, hän halusi sanoa, että se omaehtoinen kehittäminen, jota Ahon hallituksen aikana tehtiin, oli auttamattoman vanhanaikaista ja tulosta tuottamatonta ja vasta nyt olisimme löytäneet oikean tien ja oikeat mahdollisuudet, kun hallitus on vaihtunut.

Hänen esittelypuheenvuorostaan myös kävi ilmi, että edellisen hallituksen aikana alueiden kehittymiserot olivat varsin pienet eivätkä ne Ahon hallituksen aikana kasvaneet, mutta hän kiitti siitä ainoastaan vain lamaa, joka ministerin mielestä selittäisi yksin tällaisen tilan. Väitän, että ei näin yksiniitistä johtopäätöstä voi tehdä, vaan todella edellisessä hallituksessa teimme sellaista alueellista kehittämispolitiikkaa, joka jossain määrin varjeli ja teki mahdolliseksi tämän jälkeenpäinkin tehdyn arvion käytännössä.

Omaehtoisuutta on ollut ja tulee olemaan. Keskustan kausilla, useammillakin hallituskausilla, oli omaehtoisuuden tueksi käytettävissä rahaa. Nyt linja on mielestäni muuttunut siten, että omaehtoisuuden tukena ei ole enää siinä määrin raha kuin nämä alueet tarvitsevat. Eikä varmasti voi olla oikein, että sama toistaiseksi suomalainen raha, jos se tulee jonkun Tekesin, Sitran tai VTT:n kautta ei olisi tukipolitiikkaa, kuten ed. Isohookana-Asunmaa sanoi, ja aikaisempi kauppa- ja teollisuusministeriön Kera-raha on ollut ja olisi tänä päivänä pelkästään vain tukipolitiikkaa.

Näitä asioita en haluaisi sotkea vaan tarkastella, miten yhteinen rahavirta suuntautuu alueille. Tässä vertailussa mielestäni kehitys on aivan viime vuosina muuttunut enkä hyväksy sitä selitystä, että kun on olemassa esimerkiksi sellaista teknologista kriittistä massaa, niin kannattaa sijoittaa vain sen takia tähän massaan lisää rahaa, että se hyödyntää kokonaisedun kannalta parhaiten. Tulee katsoa elämän tarpeita laajemmin kuin pelkästään ehkä teollisen tuoton tai tällaisten kovien lukemien valossa. En asetu vastustamaan rahankäyttöä tuottaviin kohteisiin, mutta väitän, että kun uskallamme tehdä sijoituksia, syntyy aikaa myöten Kuopioon, Ouluun, Turkuun tai Tampereelle myös mahdollisuuksia, jotka tarkoittavat sitä, että markkinarahakin tulee tuki- tai kehitysrahan luokse. Nythän markkinaraha valitsee mielestäni hyvin yksisilmäisesti, minne se sijoittuu, ja yhteisen rahan pitäisi juuri toimia aidolla tavalla kehittämispolitiikan mukaisesti myös muita kohteita kuin markkinarahan intressejä tarkoittavia suosien.

Aluepolitiikka ja alueitten kehittäminen on mielestäni niin tärkeä asia, että siihen kannattaisi etsiä yhteisiä tavoitteita ja katsoa, miten voisimme saada järjestelmiä toimimaan aikaisempaa paremmin. Toivon, että tämä seuraava osa puheenvuorostani antaisi joitakin aineksia yhteistyön hakemiselle.

Aluekehitysvastuun siirtoa lääneiltä maakuntien liitoille perusteltiin sillä, että näin saadaan alueen poliittinen tahto alueelliseen kehittämistyöhön. Liittojen poliittiset päättäjät voivatkin vaikuttaa laadittavien suunnitelmien ja ohjelmien sisältöön nykyisin, mutta toteuttamisessa ollaan hyvin riippuvaisia valtion viranomaisten tahdosta. Jotta myös toteuttamiseen saataisiin kaivattavaa vuorovaikutusta, olisi eräänä ratkaisuna se, että maakuntien liitoille annettaisiin valta päättää EU-rahoituksesta valtion viranomaisten päättäessä kansallisesta rahoituksesta. Niiltä osin kuin kunnilla ja maakuntien liitoilla on kansallista rahaa käytettävissään, saisivat ne oikeuden luonnollisesti päättää molemmista.

Tämä menettely takaisi riittävän kriittisen hankkeiden arvioinnin ja turvaisi sen, että hankkeet toteuttavat hyväksyttyjä ohjelmia. Samalla kansallisen rahan budjetointimenettelyä tulisi yksinkertaistaa ja välttää määrärahojen jakamista pieniin eriin, mikä estää laajempien hankkeiden toteuttamisen. Tässä minusta tuntuu, että meillä kaikilla kansanedustajilla on tämän hetken tilanteista saman suuntainen kuva. Tilanne ei ole tyydyttävä ja ilman että tämä selonteko auttaisi tai olisi merkittävä tässä suhteessa asiain tilan korjaamiseksi toivon, että hallitus ryhtyy tosi yrityksiin tämän suuntaisesta korjausliikkeestä.

Maakuntien liittojen roolin kehittäminen on sopusoinnussa meneillä olevan yleiseurooppalaisen kehityksen kanssa. Euroopan unionin komis-

sio alue- ja rakennepolitiikan toteuttamisessa korostaa jatkuvasti juuri alueiden keskeistä merkitystä nimenomaan siksi, että sitä kautta saadaan toimintaan alueellinen ja paikallinen poliittinen ulottuvuus ja kansalaisläheisyys. Euroopan neuvoston piirissä laaditaan parhaillaan myös alueellisen itsehallinnon peruskirjaa. Runsaat kymmenen vuotta sitten laadittiin kunnallisen itsehallinnon peruskirja.

Siten oleellista on nyt se, että maakuntien liittojen toimintaedellytykset saatetaan vastaamaan niihin kohdistuvia odotuksia. Erityisesti juuri poliittisen päätöksenteon toimintaedellytyksiin pitää kiinnittää suuri huomio. Puheet suorista maakuntavaaleista oireilevat myös tästä ja toisin kuin täällä on todettu, kyllä maakuntavaalien tapa, miten se seuloo edustajiaan kunnista, voidaan rakennella sillä tavoin, että myös pienet kunnat voivat saada edustuksensa. On olemassa valmiita malleja, jotka puhuvat tämän puolesta.

Siis keskustelua ei tulisi tyrmätä mahdottomuutena, vaan sen sijaan on etsittävä toimivia ratkaisuja. Maakuntien saadessa korostuvan vastuun myös maakuntaidentiteetistä on olemassa selvä tilaus ja myös tarve maakuntien poliittisten johtajien esiinmarssille. Heitä tarvitaan nyt johtamaan maakunnallista kehittämistyötä sekä puolustamaan maakuntien asioita niin kansallisilla kuin kansainvälisilläkin areenoilla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Myllyniemi merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Huuhtasta hyvin rakentavasta asenteesta verrattuna moniin keskustalaisiin puheenvuoroihin, joita tänäänkin tässä salissa on kuultu ja jotka enemmänkin ovat vain luetteloita siitä, mitä pahaa tämä hallitus on tehnyt. Tässä oli sentään yritys löytää yhteisymmärrystä ja yhteistyötä.

Itse olen halunnut korostaa koko tämän keskustelun aikana sitä, että nyt ei olisi varaa maakunnissa sen tyyppiseen vastakkainasetteluun ja vastakohtien ja uhkakuvien luomiseen, jota keskusta monin paikoin hyvin näyttävästi tekee. Se ei ole mitenkään sattumanvaraista. Kun lukee tällä hetkellä viikottain lehtikatsauksia, sieltä löytyy eri puolilta Suomea useiden keskustalaisten käyttämiä puheenvuoroja, jotka ovat äänenpainoiltaan ja jopa sisällöiltään ja sanamuodoiltaan lähes identtisiä. Tämä ei kerro mistään spontaanista asian esille noususta vaan siitä, että tämä asia, uhkakuvien luominen ja alueellisten vastakohtien asettaminen on otettu nyt politiikan teon välineeksi. Tämä on sillä tavalla vaarallinen kehityssuunta, että jos sen jälkeen, kun huitaistaan, tarjotaan yhteistyön kättä, niin välttämättä siihen yhteistyön kädenojennukseen ei tartuta sillä luottamuksella, jota nyt tarvittaisiin nimenomaan maakunnissa.

Kun puhutaan tasapainoisesta alueellisesta kehityksestä ja keskusta kertoo, että edellisen vaalikauden kehitys oli tasapainoisempaa, niin näköjään tällä ja edellisellä hallituksella on erilainen käsitys siitä, mitä sillä tasapainolla oikeastaan haetaan. Sillä ei haeta tasaista kurjuutta vaan myönteistä kehitystä. Olen itse myöntänyt tässä keskustelussa, että myönteinen kehitys kautta historian on tapahtunut siten, että se ei ole tasaisesti, yhtäaikaisesti tapahtuvaa mutta yleinen myönteinen kehitys kansantaloudessa on kuitenkin ainut tae sille, että kaikki alueet voivat kehittyä myös myönteisesti. Itse en pidä minkäänlaisena arvona sitä, että edelliseltä vaalikaudelta voidaan esittää lukuja, jotka ovat tasaisia eri maakuntien välillä, tasaiset korkeat työttömyysluvut tai muita vastaavia lukuja.

En pidä myöskään kovin perusteltuna sitä väitettä, joka esitetään kuntien voimavarojen suhteen, että edellisellä vaalikaudella tässä suhteessa olisi ollut jotenkin parempi tilanne. Totesin eilen, että tällä vaalikaudella kunnat eivät ole joutuneet vähentämään henkilöstöään. Edellisen vaalikauden aikana ne joutuivat vähentämään 40 000 henkeä. Se työllisyyspolitiikasta ja resursseista, joilla kunnat voivat omia palvelujaan tuottaa, 40 000 henkeä pois niistä resursseista. Nyt täällä puhutaan yksittäisten varuskuntien lakkauttamisesta, kun vastapainona on edellisen vaalikauden pelkän kuntasektorin 40 000 työpaikkamenetystä.

Toisaalta kuntien resurssit ovat tällä hetkellä suuremmat kuin esimerkiksi vuonna 93, vertailuvuotena sikäli hyvä, että silloin säädettiin laki, jota nyt käsitellään. Toistan tästäkin eiliset luvut. Tuolloin kunnilla oli rahastoissa rahaa 12 miljardia, nyt sieltä löytyy 20 miljardia. Tuolloin kunnilla oli velkaa 31,5 miljardia, nyt enää 24 miljardia. Edellisen vaalikauden aikana kunnat joutuivat veroäyrin hintaansakin nostamaan keskimäärin noin pennillä, nyt pikemminkin on ollut laskusuunta. Tässä suhteessa ei löydy mitään todistusaineistoa niille väitteille, että edellisen vaa-

likauden tilanne olisi ollut jotenkin myönteisessä mielessä tasapainoisempi tai esimerkiksi kuntien näkökulmasta jollakin tavalla parempi.

Olen täällä useampaan kertaan todennut jo, että kehityssuunta tästä eteenpäin kunnallistalouden näkökulmasta on huono, ellei tehdä jotakin. Nyt on kysymys siitä, kenen pitää tehdä ja millä tavalla.

Kun keskusta puhuu omaehtoisesta kehittämisestä, niin koko ajan kysytään, mitä hallitus tekee, mitä hallitus tekee Itä-Suomen hyväksi, mitä hallitus tekee Pohjois-Suomen hyväksi, kun omaehtoinen kehittäminen tarkoittaa sitä, että niillä alueilla pitäisi miettiä itse, mitä tehdään. Mielestäni tämä yhteistyö ei Pohjois-Suomen osalta, Oulu kontra Rovaniemi tai Pohjois-Pohjanmaa kontra Lappi, ole toiminut eikä toimi tälläkään hetkellä alkuunkaan niin kuin sen pitäisi toimia, puhumattakaan Itä-Suomen yhteistoiminnasta, jota olisi tarvittu jo paljon ennen tätä vaalikautta. Nyt jotenkin keskustan taholta tullaan ilmoittamaan, että väärin sammutettu, kun ei itse tehty mitään edellisinä neljänä vuotena ja nyt sentään yritetään jotakin tehdä.

Viime vuoden lisäbudjetissa oli toistasataa miljoonaa markkaa määrärahoja, jotka osoitettiin välittömästi, ennen kuin oli saatu edes lausuntoja Itä-Suomi-työryhmän esityksestä, Itä-Suomen käytettäväksi. Mikä on ongelma? Ongelma on se, että esimerkiksi työministeriön kahden momentin määrärahoja ei ole voitu käyttää täysimääräisesti, kun ei siltä alueelta ole omaa aloitteellisuutta, että olisi löytynyt hankkeet, olisi löytynyt omarahoitus sieltä.

Jos puhutaan omarahoituksesta, niin pidän sitä yhtenä keskeisenä mittarina myös erilaisten hankkeiden tason mittaamisessa. Jos todetaan, että ei kannata pistää yhtään omaa rahaa hankkeeseen, ei se hanke silloin kovin vakuuttava ole myöskään valtion näkökulmasta, niin että valtion pitäisi se rahoittaa sataprosenttisesti.

Tässä mielessä, kun meillä on käyttämättömiä voimavaroja niin kansallisissa voimavaroissa kuin myös erityisesti EU-ohjelmatyössä, toivoisi, että omaehtoisuuteen ja oma-aloitteisuuteen kiinnitetään maakunnissa huomiota. Retorisena kysymyksenä voi vain todeta, että kun pohjoisen tai Itä-Suomen maakunnat nyt tekevät tätä ohjelmatyötä, johon on hyvinkin paljon voimavaroja, mitkä ovat ne suuret Pohjois-Suomen tai Itä-Suomen hankkeet, joissa maakunnat ovat löytäneet toisensa, tekevät yhdessä niitä hankkeita. Luettelo on hyvin lyhyt, ikävä kyllä.

Tässä suhteessa hallitus on pyrkinyt olemaan aktiivinen: Oli Itä-Suomen projekti, piakkoin asetetetaan Pohjois-Suomi tarkasteluun, ja sitä seuraa vielä Pohjanmaan tarkastelu, joka osittain myös ylhäältäpäin omaehtoisuutta, omaehtoista kehittämistyötä, pukkaa eteenpäin. Mutta se ei tarkoita sitä, että nyt olisi hallitukselta tulossa jälleen jokin perinteisen aluepolitiikan mukainen hankelista, jossa luetellaan tienpätkät tai rakennushankkeet ja sen jälkeen kuvitellaan, että nyt jälleen Itä-Suomen tai Pohjois-Suomen asiat on hoidettu. Ei näin, vaan nyt pitää siellä alueella olevien toimijoiden — kuntien, maakuntien, yliopistojen, yritysten ym. — ryhtyä keskenään yhteistoimintaan. Tässä suhteessa meillä on vielä paljon tekemistä myös omaehtoisessa kehittämistyössä.

Muutama sana vielä maakuntaliittojen ja erityisesti maakuntavaltuustojen toiminnasta.

Mikään ei estä poistamasta sitä demokratiavajetta, joka sillä tällä hetkellä on, aivan maakuntaliittojen omin toimenpitein. Joissakin maakunnissa tämä on jo tehty, joissakin on keskustelu käynnissä, joissakin ei ole tarkoituskaan tätä tehdä. Tätä tilanne ei ratkaista sillä, että siirretään peruskunnilta toimivaltaa jonnekin muualle eli vaaleilla valituille toimielimille.

Tässä suhteessa, kun tämän hallituksen ohjelmassa lukee, että hallitus vahvistaa kunnallista itsehallintoa, toivoisi, että keskusta olisi mukana tässä työssä eikä ole poistamassa tätä yhtä keskeistä kunnallisen itsehallinnon elementtiä: maakunnallisen tason yhteistoimintaa kuntien kesken, koska me tarvitsee näitä kuntia. Suomalaisessa järjestelmässä, poiketen keskieurooppalaisesta hallintojärjestelmästä, kunnat ovat keskeinen julkisen sektorin toimija; siellä on se valta ja mielestäni pitääkin olla. Tässä suhteessa meillä ei ole syytä mennä siihen järjestelmään, josta muualla Euroopassa pyritään pois suomalaiseen järjestelmään. Siellä pyritään tulemaan nyt kunnalliseen itsehallintoon ja tullaan maakuntien kautta.

Nyt keskusta Suomessa haluaakin ykskaks, että siirretään kunnallista itsehallintoa, paikallista demokratiaa, ylemmäs, koska maakuntahallinto siinä muodossa, jota keskusta ajaa, tarkoittaisi kuntien yläpuolelle tulevaa uutta hallinnollista toimielintä. Kuntien yhteistyö on juuri se, mitä tämä hallitus ajaa, ja se ei pidä sisällään sitä, että tulee uusi hallintotaso kuntien yläpuolelle. Tässä on se ehkä suurin ero maakuntahallinnon kehittämisnäkemyksessä istuvan hallituksen ja keskustaopposition välillä. Mutta toivon, että kunnallisen itsehallinnon ajatus voisi edelleen

kuitenkin säilyä keskustalla lähtökohtana, jos keskusta kuitenkin puhuu koko ajan niin lämpimästi, mikä on hyvä asia, kunnista, niiden voimavaroista, niiden merkityksestä alueiden kehittämistyössä.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Backman sanoi, että keskusta ei viime vaalikaudella tehnyt mitään omaehtoisen kehittämispolitiikan hyväksi. Eiköhän se ole hieman paksusti sanottu, kun koko aluehallintojärjestelmä, joka toi tämän omaehtoisuuden elementin mukaan, nimenomaan viime vaalikaudella hyväksyttiin lähes yksimielisesti eduskunnassa. Mielestäni se oli jo aika paljon tehty. Samoin varsinaisen ohjelmatyön käynnistäminen, liikkeellelähtö, ohjeistukset tapahtuivat viime vaalikauden aikana.

Mitä tulee siihen, että kunnat eivät pane omaa rahaa tähän tai sitä ei löydy, niin pitää myös muistaa se, että ehkä ei ole rahaa. Kun esimerkiksi kuutosalueella tulee keskimäärin tukea noin 700 markkaa per asukas vuodessa, plus yhteisöaloitteiden kautta tuleva raha, niin yksistään valtionosuusleikkaus tekee noin 1 000 markkaa vuodessa, eli enemmän otetaan kuin toista kautta alueelle on tulossa. Saattaa olla todella kysymys siitä, että varoja ei liikene.

Mitä tulee demokratiavajeeseen, on syytä todeta, että jos tarkkaan lukee ryhmäpuheenvuoromme, siinä todetaan, että "olemme valmiit valitsemaan". Emme suoranaisesti esittäneet, vaikka näemmekin pitkällä tähtäyksellä, että olisi järkevää tähän siirtyä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta oli erittäin hyvä, että ministeri Backman palautti keskustelua kuntatasolle sillä tavoin kuin hän teki.

Minusta keskustan logiikassa on jotain kummallista. Ei ole kovin kauan siitä, kun keskusta vimmatusti kamppaili vanhentuneen läänijaon puolesta. Kun aikoinaan maakunnallinen järjestelmä pantiin pystyyn, sen oli tietenkin tarkoitus toimia sillä tavalla, että osa niistä tehtävistä, joita läänit hoitivat, siirtyisi sinne. Mutta yksikaks huomataan, että maakunnallisesta järjestelmästä ollaan kehittämässä toimimatonta, erittäin byrokraattista ja monella tapaa kallista järjestelmää vaaleineen kaikkineen. Eihän siinäkään mitään järkeä ole, kun samaan aikaan koko alueellinen mekanismimme mitä suurimmassa määrin perustuu kuntiin.

Nyt me tulemme siihen, mitä keskusta koko ajan vastustaa, kun me sosialidemokraatit yritämme sanoa, että kun se kuntataso on se olennainen toiminnan taso, yksittäisten kuntien täytyisi olla niin voimakkaita, niin suuria, niin terveellä pohjalla ja tarvittaessa niin yhteistyökykyisiä, että me voisimme ylpeillä sillä hallinnolla, joka kuntiin perustuu. Nyt keskusta rakentelee mitä kummallisimpia väliportaan malleja vaaleineen kaikkineen. Ne eivät ole onnistuneet missään ja mitä suurimmalla todennäköisyydellä eivät tule onnistumaan Suomessakaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backmanin kanssa olemme varmasti monista asioista eri mieltä, mutta siitä huolimatta haluaisin korostaa sitä, että omaehtoisuuden ilmentymähän on juuri ohjelmatyö, joka on lain mukaan käynnistynyt ja mielestäni kyllä varsin kohtuullisesti ottaen huomioon sen ajan, minkä laki on ollut voimassa. Ministeri totesi, että minkäänlaisia esityksiä ei ole tullut. Pääministeri Lipponen on muun muassa saanut Pohjois-Suomen osalta paketin, ja Itä-Suomen pakettikin käsitykseni mukaan on laadittu omaehtoisesti alueella, eli kyllä alueilta ehdotuksia tulee, mutta eri asia on sitten, miten hallitus haluaa toteuttaa toiveita, jotka alueilta esitetään.

Yksi tärkeä asia, joka hallituksen pitäisi sisäistää, on juuri peruspalveluista huolehtiminen. Se on käytännön arkielämässä erittäin tärkeä asia ja liittyy aluepolitiikkaan kyllä sekin.

Kuntiahan ei voi, ministeri Backman, tarkastella keskimäärälukujen perusteella. Meillä on hyviä kuntia, keskimäärin toimeen tulevia kuntia, mutta meillä on tietääkseni noin parisataa katastrofikuntaa, ja niistähän me erityisesti kannamme huolen, koska julkisen vallan tulee kantaa aina huolta heikoimmista: heikoimmista alueista, heikoimmista ihmisistä ja heikoimmista kunnista.

Kun puhutaan valtionosuuksien ja työllisyysrahojen jakautumisesta ja verrataan keskenään kahden hallituksen jakoja, on kyllä aivan selvä painopisteen muutos nähtävissä. Täällä on entinen työministeri, joka voi kertoa, miten jakoperusteet olivat silloin, ja sitten voitte kertoa, millaiset ne ovat tänä päivänä. Niissä on aika iso ero, ja katsokaapa, miten rahat kanavoituvat. Tästä johtuvat sitten juuri ne monet ongelmat, jotka kasvukeskuksissa ovat ja joista me keskustassa olemme kyllä todella, ed. Dromberg, huolestuneita.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huuhtanen puuttui maakuntavaaleihin eli lisähallinnointiin. Jos tässä maassa aluekehitys ja yleensä hyvä työllisyys olisi hoidettavissa vaalien ja hallinnoinnin kautta, meillä pitäisi olla hirveän hyvä tilanne. Jos nyt vielä maakuntiin tehdään systeemi, että maakunnallisilla vaaleilla valitaan väliporras, niin en usko, että sillä yhtään edistetään elinkeinotoimintaa tai vähennetään työttömyyttä; se on vain minun käsitykseni. Jos katsotaan lähitulevaisuudessa olevia vaaleja, niin on kunnallisvaalit, EU-vaalit, presidentinvaalit mahdollisesti esivaaleineen, kirkollisvaalit ja kaikki mahdolliset vaalit; tavallaan vaalien merkitys kärsii ja sitä enemmän jos tehdään vielä muita vaaleja.

Kyllä meidän pitäisi jotain muita konsteja löytää ihan oikeasti, ei hallinnon näkökulmasta vaan etsimällä ideoita, joita tällä hetkellä meiltä puuttuu. Jos johonkin projektiin käytetään aluekehitysrahoja, pidetään vaikka suviyön laulutapahtuma juhannusyönä, niin se ei paljon edesauta pysyvien työpaikkojen syntymistä. Näitä on vähän saman tyyppisiä juttuja, hirveän paljon projekteja, joita tehdään aluekehityksen nimissä. Ne työllistävät hirveästi virkamiehiä, mutta välttämättä sieltä ei tulekaan oikeaa pysyvyyttä, joka loisi pysyviä työpaikkoja. Tämä on meidän ongelmamme.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta maakuntien liittojen toimintaa tarkasteltaessa taaksepäin voidaan osoittaa, että siellä on hyvin paljon semmoista, että voidaan käyttää tällaista brutaalia sanontaa: ne ovat mahoja. (Eduskunnasta: Ummessa!) — Ne ovat ummessa. — Syy siihen on kepulainen politiikka näissä liitoissa. (Ed. Manninen: Aika yksinkertainen selitys!) — Mahosta kun puhutaan, niin ei siihen moninkertaista selitystä voi antaa. Kun menee umpeen, niin umpeen menee.

Mutta siinä, mitä ed. Huuhtanen otti esille, minä olen sitä mieltä myös, että maakuntien liittojen vetohenkilöt pitää vaaleilla valita. Tulee sen alueen poliittinen kartoitus tehtyä paremmin. Se vastaa sitten sitä todellista elämää alueellisesti.

Hallituksella itsellään on näissä maakuntaasioissa porot vähän sekaisin eikä niin vähänkään. Minusta näyttää siltä, että Keski-Suomi erityisesti on sellainen kohdealue sen pekkaroinnin seurauksena, mitä edellisessä hallituksessa tapahtui, että hallituksella on asennevamma tätä aluetta kohtaan. Näyttää olevan pysyvä asennevamma. Siitä pitäisi päästä yli. Ei se ed. Pekkarinen niin paha ole kuin tuntuu. Minusta hallitus voi omalla käyttäytymisellään osoittaa, että tätä asennevammaa ei ole, ja suhtautua niihin ehdotuksiin, joita Keski-Suomesta tulee, toisin kuin tähän asti, ottaa positiivisen asenteen myös sen maakunnan kehittämiseen.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanvaltaisen maakuntavaltuuston tason tarpeesta en ole myöskään vakuuttunut, mutta sen sijaan olen vakuuttunut siitä, että kuntien isännän roolia tulee kyllä huomattavasti vahvistaa, ettei meille tule uudennimisiä maaherroja myöskään.

Mutta haluaisin ed. Huuhtasen puheenvuoroon palata. Meillä näkyy nyt oikeastaan aika pitkälti edellisen hallituksen pari ratkaisevaa virhettä. Ensinnäkään EU-jäsenyysneuvotteluissa ei riittävästi otettu huomioon pitkien etäisyyksien ja kalliiden kuljetuskustannusten aluepoliittista infraongelmaa. Tämä nyt näkyy siinä, että me saamme taskurahoja Ten-verkkoon, kun esimerkiksi Irlanti saa 50 prosenttia investoinneistaan.

Toinen asia on se, että näitä aluepoliittisia tukia eli EU:n kansallisia ei suunnattu hyödyntämään teollista osaamisvahvuutta ja nimenomaan uusien työpaikkojen luomispohjaa, vaan ne suunnattiin keinotekoisesti maataloutta tukeville kuutosalueajatteluille ja tästä seurasi muun muassa, ettei höyryä pyrittykään vetureihin lisäämään. Tästä on hyvä esimerkki juuri Varkaus, Itä-Suomen keskeinen teollisuuskaupunki, joka yhdellä navetalla sijoitettiin 5b:hen eli maaseutualueeksi. Nämä ovat nyt ongelmia. Siellä on pitkäaikaistyöttömyys kärjistynyt osin tästä johtuen.

Sen sijaan tietysti aluepoliittista rahoitusjärjestelmää ja sen joustavoittamista on syytä kyllä monella tavalla miettiä. Aivan selvää on se, että nyt tarvitaan laajojen alueiden kokonaiskehityksen turvaamista uudenlaisilla yhteistyöotteilla, joihin myös ministeri viittasi, ja uudenlaisella aluepolitiikalla, joka turvaa elinkeinoelämän kehittämisen perusedellytykset. Se tulee edellyttämään ministeriön poikkihallinnollista koulutuksen, liikenneyhteyksien ja kilpailukyvyn turvaamista Helsinki-mittakaavaan, jotta laajat alueet maassamme kykenisivät vastaamaan teollisuuden sijaintitekijöillään ja houkuttelevuudellaan yhä voimistuviin taloudellisiin ja väestöllisiin keskittymispaineisiin, jotka kieltämättä ovat nyt nähtävissä.

Tässä suhteessa ei ole oikein Itä-Suomi-työryhmän ajattelun rinnalla sopivaa se, että kauppa- ja teollisuusministeriö menee joulunalustunnelmissa poistamaan Itä-Suomesta kuljetustukea tai että rajusti nostetaan kuljetuskustannuksia muun muassa Saimaan kuljetusten väylä- ja luotsausmaksujen osalta, vain pari esimerkkiä. Tämä korostaa uudenlaista aluepoliittista tarkastelutarvetta eli poikkihallinnollista konserniajattelua.

Ed. I. K a n e r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä siihen näkemykseen pitää toki yhtyä, että viime hallituskaudella tehtiin koko hallinnon historiaa ajatellen ratkaiseva käännekohta, kun aluekehitysvastuu siirrettiin maakuntien liitoille. Se oli vaikea poliittinen prosessi ja siinä ymmärtääkseni onnistuttiin löytämään ratkaisu, joka sittemmin viime vaiheessa isossa salissa täytti varsin monia tavoitteita ja siihen saatettiin varsin yksimielisesti yhtyä. Minusta se oli ratkaiseva historiallinen momentum Suomen hallintohistoriassa. Nyt sitä ei pidä hukata.

Ystävilleni keskustassa toteaisin, että jos nyt lähdetään uhoamaan siitä, että koko tähän struktuuriin rakennettaisiin vielä maakuntaitsehallinto päälle kaikkine siihen liittyvine elementteineen, minä pelkään, että se herättää sen vastavoiman tässä suomalaisessa keskustelussa, jonka kaikki tiedostamme ja tunnemme ja joka johtaa puolestaan helposti siihen, eikö niin, ministeri, että vastaavasti nousee esille se, että nyt maakuntien liitoilla oleva aluekehitysvastuu siirtyisikin työvoima- ja elinkeinokeskuksille. Tämän tyyppiseen karhun herättämiseen en kehottaisi keskustaa täällä ryhtymään. Mutta karhu herää sitä herkemmin, mitä vahvemmalla äänellä nyt ruvetaan vaatimaan maakuntaitsehallintoa. Minusta tällä mallilla olisi hyvä mennä eteenpäin.

Luotan hyvin selkeästi hallintoministeri Backmanin linjauksiin näissä asioissa ja uskon, että hän pitää tämän kehityksen vahvasti kourassaan, niin kuin tähänkin saakka, ja tämän linjan mukaisesti hallinto Suomessa kehittyy Euroopassa tavalla, joka synnyttää kyllä Suomesta eurooppalaisessa mittakaavassa mallimaan.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luen täältä, kun se oli kirjoitettua osaa puheestani, mitä todella sanoin. "Puheet suorista maakuntavaaleista oireilevat myös tästä - -. Keskustelua ei tule tyrmätä mahdottomuutena, vaan sen sijaan on etsittävä toimivia ratkaisuja." Tämä oli minun täsmällinen sanontani.

Niille arvostelijoille, jotka suoria maakuntavaltuustovaaleja ovat kritisoineet, sanon, että on se vain kumma, että EU-maissa muualla maakuntahallintotaso on olemassa ja suorat vaalit toimivat ja se on luonnollinen osa hallinnointia ja Suomessa tämä nähdään yhtäkkiä aivan mahdottomana. Tätä en voi hyväksyä. Mutta korostan, että haetaan sellainen toimiva malli, jossa omaehtoisuutta voidaan tukea myös valintaprosesseilla ja tehdä asia mielenkiintoiseksi muun muassa sitä kautta.

Sen sijaan minusta olennaista on, että maakuntahallinto säilyttää ne tehtävänsä, jotka ovat maakunnallista edunvalvontaa ja kehittämistyötä. Tässä toivon, että pidämme jo valitun linjan.

Läänijaolla ei tähän asiaan ole mielestäni mitään tekemistä, koska kysehän oli vain alueellisesta ratkaisusta, millä alueilla läänintasoisia päätöksiä tehdään. Minusta on nyt olennaista miettiä, mitä valtionhallinnon ja kunnallisen hallinnon puolella maakuntapolitiikan yhteistyöllä voidaan tehdä ja mitkä ovat ne jännitteet, jotka pitää purkaa, ja mitä pitää yhteensovittaa.

Ed. Rajamäki, on varmasti niin, että hallitusneuvotteluissa ei kaikkea osattu kympin arvoisesti suorittaa.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ihmettelen hivenen niitä puheenvuoroja, mitä täällä on käytetty, kun on lähdetty näissä parissa edellisessä puheenvuorossa siitä, että edellisen hallituksen aikana nimenomaan keskustapuolue oli se, joka harjoitti oikeudenmukaista aluepolitiikkaa ja että kuntiin kohdistuvat avustukset olisivat silloin keskustan taholta tulleet oikein kohdennetuiksi. Siltä alueelta, arvoisa puhemies, jolta itse olen, kyllä viestit ovat hivenen erilaisia tästä oikeudenmukaisuudesta ja tasapuolisuudesta, ja myös itse kunnallishallinnossa mukana olleena voin näin todeta.

Tästä selonteosta on annettava tunnustus siitä, että tämä alueiden kehittämisestä annetun lain toteuttamisesta annettu selonteko on kyllä varsin seikkaperäinen selvitys niistä eri toimenpiteistä, mihin hallitus on nyt ryhtynyt lain säätämisen jälkeen. Tämän lain tavoitteenahan on ollut alueiden omaehtoinen kehittäminen sekä alueellisen tasapainon kehittäminen, mitä tavoitetta on nyt syytä tarkastella, kun reippaat kolme vuotta lain vahvistamisesta on kulunut.

Velvoittihan laki valtion viranomaisia huomioimaan lain tavoitteet sekä arvioimaan toi-

menpiteittensä alueelliset vaikutukset. Alueellinen kehittämisvastuuhan siirrettiin maakunnallisille liitoille, niin kuin ed. I. Kanerva äsken ansiokkaasti totesi, samoin kuin nyt läänien alasajon yhteydessä perustettiin erilliset työvoima- ja elinkeinokeskukset toimimaan valtion viranomaisina 15:llä eri alueella, joiden kummankin, siis maakunnallisten liittojen sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten, tiivistä ja rakentavaa yhteistyötä jäämme nyt odottamaan mielenkiinnolla ja suurella toiveikkuudella.

Perinteisten läänien tulevaisuuteen viime joulukuisten tapahtumien jälkeen en enää usko, vaan katson siinä edettävän eräänlaisen ylimenokauden jälkeen niiden lopulliseen lakkauttamiseen. Ainakin Keski-Suomesta katsottuna tällainen kehitys on täysin ymmärrettävää ja suorastaan odotettu tilanne ensi vuosituhannen alussa. Toki työrauha lääninhallituksille on annettava ja katsottava nyt, kuinka esimerkiksi Länsi-Suomesta hoidetaan Keski-Suomen asioita.

Kuinka sitten alueellinen tasapainottuminen tulee toteutumaan ja kuinka meidän on suhtauduttava alueellisiin erillisohjelmiin, kuten esimerkiksi ns. Itä-Suomen periaatepäätökseen? Arvoisa puhemies! On tietenkin hyvä, että Itä-Suomen osalta näin tehdään, mutta en näe kovinkaan mielekkäänä ns. alueellisten erillisohjelmien laadintaa, vaan toivon hallitukselta tulevaisuudessa jäntevää, kokonaisvaltaista maan kehittämistä, missä maan eri osat huomioidaan tasapuolisesti ja pyritään etsimään kunkin alueen vahvuustekijät ja mielekkäät kehittämisen mahdollisuudet, jolloin jatkuva tietyn elinkeinoalan tukeminen ei välttämättä ole mielekästä.

Hyvää suunnitelmassa onkin se, että kehitystä pyritään aikaansaamaan alueiden omista voimavaroista, joissa alueelliset rajat eivät ole ratkaisevia. Näen kuitenkin tänä päivänä uhkana sen, että alueiden väliset erot tulevat lähiaikoina päinvastoin kasvamaan eteläisten ja läntisten reuna-alueiden vahvistuessa sisämaan kustannuksella. Kuinka sisämaassa sitten maakuntakeskukset tulevat menestymään, mikäli ympäristön tyhjeneminen jatkuu yhtä voimakkaana kuin se nyt on tapahtunut? Tämän johdosta meidän onkin minimoitava sektoriohjaus ylhäältä alas erityisesti uusissa elinkeinokeskuksissa. Liiallinen eteläkeskeisyys monilla hallinnon aloilla vaikeuttaa vielä tänä päivänä alueiden kehittämistä toivotulla tavalla.

Odotan mielenkiinnolla hallintoministerimme toimenpiteitä eri keskusvirastojen uudistamisessa ja töiden siirtämisessä sinne, missä varsinaiset toiminnot myös tapahtuvat. Varsinaisten palvelujen parantaminen on tätä kautta aikaansaatavissa, mikäli vain tahtoa löytyy. Tiedän, että vastustus keskusvirastoissa epäilemättä tällaisia suunnitelmia kohtaan tulee olemaan voimakasta.

Hyvää esityksessä on se, että siinä kiinnitetään erityistä huomiota alueiden omaehtoiseen kehittämiseen sekä elinkeinoelämän mukaantuloon enemmän päätöksentekoon. Vain sitä kautta on pitemmän päälle saatavissa myös näkyvää tulosta. Mikäli elinkeinoelämän vaikuttajista koottu läänikohtainen valtuuskunta on kuluneiden kolmen vuoden aikana kokoontunut vain kerran, pari toimintansa aikana, ei todellakaan voida odottaa sen toiminnasta myöskään riittävää tulosta. Onkin lähdettävä siitä, niin kuin myös selonteossa todetaan, että yksityiskohtaisten hankkeiden kehittämisessä vetovastuun on oltava pitkälle yrityksillä itsellään, samalla kun maakunnallisten liittojen ja työvoimakeskusten yhteistyöhön kiinnitetään erityistä huomiota.

Me olemme kuulleet eilen illalla ja tänään iltapäivällä paljon kritiikkiä etenkin opposition taholta hallituksen harjoittamaan aluepolitiikkaan nähden, mikä ei kaikilta osin ole mielestäni kuitenkaan oikeutettua. Suoritettu valtionosuusuudistus on herättänyt etenkin menettäneiden kuntien osalta arvostelua, mutta aikaansaa tulevaisuudessa kuntien välisen yhteistyön lisääntymisen ja saattaa johtaa järkevissä tapauksissa myös kuntakoon suurenemiseen kuntaliitosten kautta.

Arvoisa puhemies! En jaksa uskoa enkä usko pakkoliitosten mahdollisuuteen tai niiden toteuttamiseen. Mikä on hallituksen kanta, sitähän me emme nyt tarkalleen tiedä. Huonoja kokemuksia minulla on kuntaliitosneuvotteluista nimenomaan Jyväskylän seudulla, ja katson, että järkevään kuntakokoon pääseminen edellyttää kuntien välistä yhteistyötä ja sopimista vapaaehtoisuuden pohjalta. Myöskään ei olisi pahitteeksi kuulla kuntalaisten mielipidettä tämmöisistä kuntaliitoksista. Mikäli näin tapahtuu, tulokset voisivat olla varsin yllättäviä.

Arvoisa puhemies! Puhuttaessa tulevaisuudessa aluepolitiikasta näen EU:n myötä paikallisen verkottumisen voimistuvan. Voimakkaat maakuntakeskukset ja niiden asema tulee korostumaan entisestään, jolloin huoli koko maakunnan kehittämisestä ja toimeentulosta on aiheellinen. Jo tänä päivänä esimerkiksi Jyväskylän seudun neljä kuntaa ovat sijoittaneet 34 miljoonaa markkaa elinkeinotoiminnan tukemiseen eli enemmän kuin maakunnallisten liittojen ja EU:n

tuki näillä alueilla on ollut. Myönnän toki mielihyvin, että maakunnallinen kehittämisraha valtiolta saatuna on ollut todella tarpeen ja edesauttanut monien maakunnallisten hankkeiden eteenpäinmenoa. Jo päättyneet hankkeet ovat pääosin olleet onnistuneita, samoin kuin keskeneräisten hankkeiden loppuun saattaminen on todennäköistä. Näin on tapahtunut Keski-Suomessa ja sama kehitys lienee muuallakin.

Arvoisa puhemies! Aluepoliittinen selonteko on ollut pääosiltaan hyvä, mitä osoittaa käymämme vilkas keskustelu, mihin tulemme vielä tällä vaalikaudella eri yhteyksissä lukuisia kertoja palaamaan.

Ed. Partanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Karpio otti hyvän asian esille, kuntaliitosasian. Hallituksen toimesta pitää nyt etsiä niitä porkkanoita, joilla kuntaliitoksia saadaan aikaan, eikä yksin ostamalla. Itse aikanani, kun Säynätsalo liitettiin Jyväskylään, liitosta tehneenä tiedän ne tuskat ja vammat, mitä näissä asioissa on. Sen voi myös sanoa, että on syytä myös hallinnollisin toimenpitein pistää vauhtia kuntaliitosasiaan. Siellä, missä järkisyyt kiistatta osoittavat kuntaliitoksen merkityksen aluepolitiikan toteuttajana ja myös alueen elinkeinoelämän ruiskeena, parantamisena, myös tällä puolella voitaisiin edetä. Jotkut käyttävät sanontaa pakkoliitos. Niitäkin pitää voida tehdä, kun yleiset syyt puoltavat. Jos alueella ei ole omaehtoista älynkäyttöä, sehän ei ole kiellettyä, mutta jos se ei johda mihinkään, silloin pitää ulkopuolelta tuoda toimenpiteitä, jotka johtavat järkeviin kuntaliitoksiin.

Uskon, että tämän tyylisellä ajattelulla ei tuolla maalikylillä hirveästi kannatusta ole, mutta uskallan kuitenkin sanoa näin sen takia, että näen järkevänä kuntakoon kasvattamisen. Ellei siihen omaehtoisia edellytyksiä ole ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Partanen totesi, että Säynätsalon ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos on malliesimerkki onnistuneesta kuntaliitoksesta. Ehkä se johtuu myös siitä, että ed. Partanen oli siellä toisella puolella neuvottelemassa.

Mikä hallituksen kanta asiaan on, se on mielenkiintoista kuulla. Varmaan vielä tämän keskustelun aikana saamme siitä tarkemman selvän.

Oli hyvä todellakin, että sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa eilen asia otettiin esille, sillä minusta se on vielä tulevalla vaalikaudella aivan tärkeä asia.

Ed. Takkula: Arvoisa rouva puhemies! Kun alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteita katsotaan — alueiden omaehtoinen kehittäminen ja alueellisesti tasapainoinen kehitys — ensimmäisenä herää kyllä ajatus siitä, että aluepolitiikka sanan varsinaisessa mielessä on kuollut. Ehkä se johtuu siitä, että tällaisia ohjelmia ja tavoitteita voidaan tehdä ja niissä voidaan luoda jonkinlaisia tulevaisuuden suuntaviivoja, mutta niin kuin monta kertaa aikaisemminkin ohjelmat ja tavoitteet eivät riitä, vaan oleellista ja merkityksellistä on se, millä tavalla niitä käytännössä toteutetaan. Näin ollen tällä hetkellä tässä ajassa on monia sellaisia vakavia uhkia, jotka panevat miettimään, pitäisikö tästäkin ohjelmasta nyt siirtyä konkreettisen toiminnan linjalle ja alkaa toteuttaa sellaista politiikkaa, joka myös näitä monia hyvin kauniitakin visioita saisi eläväksi elämäksi ja käytännön todellisuudeksi.

Lyhyesti muutamalla sanalla ajattelin tähän asiaan tässä, arvoisa puhemies, puuttua. Oikeastaan ensimmäinen kysymys koskettelee muuttoliikettä. Me elämme tänä päivänä sellaisen muuttoliikkeen keskellä, josta löytyy oikeastaan esimerkkejä 70-luvulta, niin kuin moneen otteeseen tässä keskustelussa on tullut esiin. Koulutettu väestö tahtoo muuttaa kasvukeskuksiin ja kasvukeskuksista taas vanhempi väestö muuttaa takaisin maaseutukuntiin ehkä niille omille rakkaille syntymäseuduille. Tämä on saanut aikaan tietynlaista vinoumaa, ja se on näkyvissä.

Itse kouluelämää läheltä seuranneena olen joutunut huomaamaan sen, että tänä päivänä muuttoliike on ajanut siihen, että haja-asutusseudun koulutuspalvelut, kulttuuripalvelut ovat heikentyneet ja ovat heikentymässä, ja toisaalta sitten tällainen imago ja politiikka, mitä täällä pääkallonpaikalla viljellään, on myös luomassa vastakkainasettelua, kahtiajakoa. Puhutaan pääkaupunkiseudun ja suurten kaupunkien laaja-alaisesta koulusta, missä on laajat valintatarjottimet. Pienistä kouluista ja lukioista, joita on haja-asutusseudulla ja maakunnissa, puhutaan ikään kuin sellaisena kyläkauppana, mistä voi vain pakollisen aineksen saada. Tämä on esimerkiksi Pohjois-Suomessa johtanut siihen, että yhä enemmän vanhemmat lähettävät lapsiaan kasvukeskuksiin kouluun. Tällainen keskittyminen heikentää luonnollisesti koulutuksellisen tasaarvon pohjaa ja koulutuspalveluja ja aikaistaa

sitä muuttoliikettä, että ihmiset muuttavat sieltä maaseutukunnista pois.

Viime aikojen muuttoluvut monissa Lapin kunnissa ovat olleet hyvin rankkaa luettavaa ja ovat kertoneet siitä, että huolimatta ohjelmista ja hallituksen lupauksista pohjoisen tai Itä-Suomen politiikan suhteen, toteuttaminen on jäänyt melkolailla heikoksi ja niinkin heikoksi, että siellä jo moni on sitä mieltä, että kurki kuolee ennen kuin suo sulaa. Tämäkin osaltaan on lisännyt muuttoliikettä ja jouduttanut sitä.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa ed. Mannisen kautta varsin hyvin tulivat esille esimerkiksi valtionosuusuudistuksen ja valtionosuusleikkauksien vaikutukset ja se, millä tavalla ne ovat näkyneet pohjoisessa Suomessa kontra eteläinen Suomi. Ne osoittavat osaltaan hyvin selvästi tätä kahtiajakoa. Klassinen esimerkki on, että jos leikkausten yhteisvaikutus tekee Tampereen kaupungissa jokaisen kaupungin työntekijän palkkaan 8 000 markan loven, niin Kemijärvellä se on jo 40 000 markkaa. (Ed. Dromberg: Onpa niillä kovat palkat!) Tämä tietää silloin sitä, että ... (Ed. Dromberg: Sinnehän kannattaa mennä töihin!) — Ilman muuta sinne kannattaa tulla töihin, se on selvä, vaikka tässä ei puhuttu kuukausipalkoista. — Tämä tietää sitä, että nyt kun aletaan puhua, millä tavalla Kemijärven kaltaiset kunnat voivat peruspalveluja turvata, niin on selvä, että niiden järjestäminen on huomattavasti vaikeampaa kuin näillä suurilla kasvukeskuksilla, joita valtionosuusuudistukset ja valtionosuusleikkaukset eivät ole niin kaltoin kohdelleet.

Joka tapauksessa tänä päivänä on kyllä moni miina kytemässä täällä etelän suurissakin kaupungeissa. Tiedän naapurikaupungin kaupunginjohtajan lausuneen, että heille ei tarvitsisi tulla enää yhtään uutta henkilöä muuttoliikkeen myötä johtuen siitä, että kunnallisia peruspalveluja ei voida tuottaa. Päivähoidon kohdalla on valtavia ongelmia sekä Espoossa että Vantaalla. Tästä johtuen olisi myös muuttoliikettä tarkasteltava tällä tavalla. (Ed. Vähänäkki: Paras muuttaa Ranualle!) — Ed. Vähänäkki on tervetullut Ranualle. Ranua on Suomen talouselämän keskus, niin kuin varmaan tiedättekin. Ihan hyvä siellä on asua ja elää. Kysymys on vain siitä, että ranualaistenkin pitäisi peruspalveluita saada samalla tavalla kuin täällä etelän tropiikissa elävien ihmisten. Nyt, niin kuin ed. Vähänäkki sosialidemokraattina tietää, keskitystä on tapahtunut sillä tavalla, että ranualaiset ovat monien peruspalvelujen suhteen huomattavasti heikommassa asemassa kuin esimerkiksi Kotkan pojat taikka helsinkiläiset. Ei tarvitse ottaa kuin koulutuksen ja kulttuurin peruspalvelut. Ne on huomattavasti heikommin siellä järjestetty johtuen siitä, että keskittävä politiikka on saanut tilaa.

Joka tapauksessa aluepoliittista selontekoa läpikäydessä voidaan nähdä se, että me olemme tietyllä tavalla veitsenterällä sillä tavalla, että viime vuosien kehitys on johtanut siihen, että maa on jakautumassa voimakkaammin kahtia. Taloudellisesti, sosiaalisesti ja koulutuksen puolella tämä on näkyvissä. Nyt, kun me olemme tällaisessa kahtiajaon tilanteessa, olisi kyllä pikaisesti mietittävä sitä, millä tavalla tästä voitaisiin selvitä.

Jollakin tavalla tässäkin keskustelussa ehkä liikaa on kuitenkin hukattu ruutia siihen, että on käyty edellistä hallitusta läpi, on käyty tätä hallitusta läpi. Tietenkin tämä hallitus on nyt se, mikä toimii, ja tässä tilanteessa pitäisi löytyä kansallinen konsensus, että ongelmiin, mitkä tiedetään ja tiedostetaan, alettaisiin hakea sellaisia ratkaisuja, että vinoutuma, mikä nyt syntynyt jo vähän pitemmälläkin aikavälillä, voitaisiin saada oikaistua.

Kun ajatellaan esimerkiksi pohjoista ja pohjoista maaseutua, niin on selvää, että jos maaseudulta loppuu elinkelpoinen maatalous, niin on aivan turha ajatella, että sinne voitaisiin synnyttää elinkelpoista yritystoimintaa. Kyllä se elinkelpoinen maatalous on siellä perusta ja pohja. Se muodostaa sen runkoasutuksen, minkä varaan sitten voidaan myös yritystoimintaa rakentaa. (Ed. Dromberg: Sinne ei paljon väkeä jää enää!) — Niin, se on tietenkin selvä, ed. Dromberg, että tämä kehitys on ollut valitettavasti sen suuntaista, että sieltä väkeä ollaan pumppaamassa kasvukeskuksiin. Niin kuin me tiedämme varsin hyvin, tälläkään hetkellä ei täällä kasvukeskuksissa ole sitten kuitenkaan resursseja tarjota näille ihmisille töitä, vaan eriarvoistuminen ja kahtiajakautuminen näkyvät vielä voimakkaammin täällä.

Huolestuttavaa myös pohjoisen kannalta on ollut se kehitys, ei ainoastaan maaseudun ja maatalouden kehitys, vaan myös ne toimenpiteet, mitä viime aikoina on tapahtunut esimerkiksi varuskuntien kohdalla. Kun miettii Sodankylän varuskuntaa ja sitä, jos Lapin jääkäriprikaati muuttuu pataljoonaksi, niin kyllä niiden työpaikkojen menetys on Sodankylän alueelle sellainen, että ei Sodankylä kiri niitä umpeen. Sen minä ymmärrän, että Oulu voi kiriä umpeen Oulun menetykset. Oulu on tällä hetkellä Pohjois-Suomessa sellainen kasvukeskus, mihin väkeä

muuttaa. Tiedän sen posiolaisena, että Posioltakin jopa kouluun mennään Ouluun. Se on yksi, mikä vetää tällä hetkellä ihmisiä puoleensa. Mutta millään tavalla ei ole perusteltua se, että Sodankylästä lähdetään tekemään tällaisia leikkauksia. Ne ovat sille kunnalle ja sille alueelle todella tuhoisia ja millään tavalla sitä ei voi nähdä perusteltuna.

Kun tämä on nyt aluepoliittinen selonteko, niin tässä ei ehkä puolustuspoliittisiin asioihin kovin voimakkaasti kannata mennä, mutta ei sitä myöskään puolustuspoliittiselta puolelta ole nähtävä millään tavalla perusteltuna. Se on myös osoitus siitä, millä tavalla pohjoista kohdellaan. Sen vuoksi Sodankylä ei tule millään tavalla kirimään umpeen sitä menetystä, jos tällainen menetys Sodankylää kohtaa.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, näitä asioita, mitä tässä on käyty läpi, voitaisiin jatkaa ja toistaa, mutta se huolestuttaa, tämä trendi, tämä linjaus, mikä nyt on näkyvissä, tämä kahtiajako, sen voimistuminen ja syventyminen, syrjäytyminen yhtenä ongelmana. Kun nämä asiat ja ongelmat on tiedostettu, niin jollakin tavalla toivoisi, että nyt löytyisi sellainen avun ojentava käsi niin hallituksen kuin oppositionkin puolelta, että me voisimme yhdessä alkaa miettiä, millä tavalla tätä maata voitaisiin kehittää tasapuolisesti ja tasavertaisesti ja millä tavalla alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteet ja, voisiko sanoa, näiden tavoitteiden todellinen henki myös alkaisivat elää niin, että ne omaehtoiset lähtökohdat, mitä joka alueella on, todella otettaisiin huomioon eikä niin, että jostakin etelästä norsunluutornista katsoen tiedetään, mikä on missäkin hyväksi ja mikä ei. Esimerkiksi tämä Sodankylän tapaus kertoo sen, että alueen tuntemus jollakin tavalla heitti.

Toisaalta myös, kun puhutaan alueellisesti tasapainoisesta kehityksestä, senkin tavoitteen henki varmasti löytyisi paremmin kun laajemmin kuunneltaisiin puolin ja toisin toisiamme eikä rakennettaisi voimakasta barrikadia opposition ja hallituksen väliin, vaan todellakin nämä ongelmat todettaisiin ja tiedostettaisiin ja lähdettäisiin siitä, että tasapuolisesti kehitetään eikä niin, että nyt kehitetään kasvukeskuksia, jos siellä on jonkun äänestäjiä enemmän tai jotenkin muuten, vaan nähtäisiin, että jokainen ihminen, asuupa hän missä puolella tätä maata tahansa, on oikeutettu saamaan tietyt kunnalliset peruspalvelut, tietyt palvelut koulutukseen, kulttuuriin jnp. Tätä kautta tasavertaisuuden ja tasa-arvoisuuden periaate voisi toimia.

Arvoisa puhemies! Voi olla, että nämä ovat hurskaita toivomuksia ja ajatuksia siitä, että jonakin päivänä susi ja lammaskin voisivat kävellä käsi kädessä, koska tähän asti ovat esimerkit osoittaneet, että se on onnistunut vain sillä tavoin, että lammasta on vaihdettu tarpeeksi usein. Mutta kaikesta huolimatta toivon, että hallitus ja oppositio tässä asiassa voisivat löytää toisensa ja alkaa yhteistoimin rakentaa ehyttä ja turvattua Suomea kaikille kansalaisille asuttavaksi.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkulan puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Kyllä minusta tuntuu, että kun edellisten hallitusten aikaa pitkään voimme katsoa taaksepäin, niin norsunluutornista nimenomaan keskusta on katsonut Suomen tulevaisuuden kehitystä, koska se ei ole havainnut, että nimenomaan maataloudessa ja maaseudulla koneellistaminen on vienyt monia työpaikkoja ja sinne on jäänyt ainoastaan poikamiehiä viljelemään maata, eikä sielläkään ole mitään lisäkasvua toisin sanoen paljon odotettavissa.

Kun ajatellaan Ruotsin vastaavaa kehitystä, kun sielläkin on menty EU:hun kuten Suomessakin, siellä ei ole ollenkaan ollut samanlaisia ongelmia kuin meille on muodostunut juuri keskustan harjoittamasta politiikasta johtuen. Eli ei ole tunnustettu tapahtuneita tosiasioita.

Mielestäni nykyinen hallitus on hyvin tiedostanut ongelmat, ja niihin on tälläkin selonteolla puututtu ja niitä halutaan korjata. Siinä myös on maakunnilla äärettömän tärkeä osuus, että omaaloitteisuutta tuodaan esille ja annetaan sille mahdollisuudet kehittyä. Kun maakuntarahaa sinne on nyt tullut, siellähän on tullut tavattoman paljon hyviä ideoita. Esimerkiksi Uudellamaalla suuri osa ideoista on nimenomaan maaseudun kehittämisideoita, eli tämä puoli minun mielestäni toimii erittäin hyvin.

Toivonkin, että yhteistyö jatkuisi opposition ja hallituksen välillä, että voimme toteuttaa ne ohjelmat, mitkä on nimenomaan tähän aluepoliittiseen selontekoon sisään rakennettu.

Ed. Peltomo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tarttis tehdä jotain. Minusta se oli ed. Takkulan sisältö hänen puheessaan ja aika paljon vanhojen muistelemista. Mutta kuitenkaan hän ei tuonut mitään konkreettista uutta puheenvuorossaan esille.

Jäin myös kaipaamaan sitä, eikö todellakaan keskusta ole saanut mitään hyvää aikaiseksi

aluekehitysrahoilla, kun tuntuu, että hyvät puolet unohdetaan.

Edelleen, kun tämä hallitus on toiminut kaksi vuotta, tuntuu aika oudolta, että nyt olisi pitänyt isoja litanioita erilaisia hankkeita ja opposition ajatuksia jo kahdessa vuodessa toteuttaa. Varsinkin kun edellisen hallituksen ajalta muistamme hyvin, että saatiin aikaiseksi 500 000 työtöntä ja valtionvelka moninkertaiseksi, niin ei sitä rahaa ja jakovaraa kovin paljon tällä hetkellä ole.

Myös kun ed. Takkula mainitsi valtionosuusuudistukset, niin minun mielestäni siinä onnistuttiin suhteellisen hyvin. Eli niille kunnille annettiin, joille on vähemmän annettu, ja niiltä otettiin, jotka ovat liikaa saaneet.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sanotaan, että maa jakautuu kahtia, niin en oikein tiedä, mitä sillä tarkoitetaan, koska eri puolilla Suomea on kasvukeskuksia ja siellä omaehtoisilla toimilla pärjätään hyvin. Minusta Oulu on hyvä esimerkki siitä, miten on pärjätty, kun on määrätietoisesti kehitetty kaupunkia ja aluetta. Oulun ympäristökunnat pärjäävät hyvin.

Se, miksi harvaan asutuilla seuduilla on vaikeuksia, johtuu siitä, että on liian pitkään yritetty pitää yllä maataloutta siinä laajuudessa. Se ei ole ollut mahdollista. Ei Suomessa tulevaisuudessa voi millään ajatella, että meillä maataloudesta kovin suuri joukko ihmisiä eläisi, koska ei muissakaan maissa siihen ole mahdollisuuksia, ja Suomi on vielä syrjemmässä, liian pohjoisessa maatalouden kannalta. Jos maatalouden rakennemuutos olisi tehty aikaisemmin, tilanne olisi jo paljon parempi. Nyt se on jäänyt samaan vaiheeseen kuin muuallakin, työttömyys kasvaa, ja siitä syystä tilanne on vielä hankalampi.

Ainoa keino minusta pärjätä on miettiä, mitä mahdollisuuksia on kullakin paikkakunnalla, ja toimia sen mukaan eikä pyytää apua jostakin muualta loputtomasti. Apua voidaan tietenkin antaa väliaikaisesti, mutta jos tarkoitus on elää ikuisesti sen varassa, niin se ei voi onnistua.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Takkula otti esiin lampaat ja sudet, niin minulle tuli sama vaikutelma kuin ed. Drombergille, että puhe oli mielenkiintoinen mutta tuntui siltä, että siinä olisi susi ottanut päälleen lampaan vaatteet. Niin ihannoiden hän puhui menneestä kepulaisvoittoisesta aluepolitiikasta, jonka vaikutuksesta pääasiassa juuri pohjoiseen Suomeen etelästä kerättyjä verovaroja työnnettiin aika lailla miettimättä monesti niitä kohteita, mistä oli kysymys. Siinä henki tosiaan sellainen ajatus, että kaikki oli ennen hyvin, niin kuin keskustapuolueen osalta olen aika usein todennut muissakin asioissa saman piirteen.

Edelleen hän antoi ymmärtää, että täällä eteläisessä Suomessa on kaikilla asiat hyvin, niin kunnilla kuin ihmisillä, ihmiset ovat varakkaita tai ainakin keskivarakkaita ja kunnat ovat rikkaita eivätkä tarvitse valtion tukea. Kuitenkin varsin hyvin tiedän, että kantokykyluokka 1:n ja 2:n kunnat olivat aika lailla yleisiä niin Turun ja Porin läänissä, Uudenmaan läänissä kuin erityisesti kotiläänissänikin, hyvin köyhiä kuntia, jotka pärjäsivät valtion tuella.

Edelleen, jos ajatellaan työttömyysprosentteja per kunta, niin pohjoisessa hyvinkin pienessä kunnassa työttömyysprosentti saattaa olla liki 30 prosenttia, joka tietää muutamaa kymmentä ihmistä, ja Lahdessa tai Kotkassa vastaavasti hyvinkin pieni prosenttiluku edellyttää jo useampia satoja, kenties tuhansiin menevää työttömien määrää.

Edelleen elinkustannukset työttömällä ovat toisenlaiset kuin omassa töllissään asuvalla pohjoissuomalaisella.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä oikeastaan odottelin, että ed. Takkula olisi puhunut enemmän suoraan Lapin ongelmista, että olisin päässyt taas tähän lempiaiheeseeni. Lapin kohdalta sen verran hän puhui, että voidaan todeta, että Lappiinhan on viimeisten vuosikymmenien aikana syydetty rahaa aika paljon, ja se on ollut tietysti aivan oikein, en minä sitä sano. Mutta Lappiin ei kannata kehitystukea enää työntää näillä systeemeillä. Se on kuin jäätyneeseen maahan kaataisi vettä, se luistaa ojiin, se ei uppoa mihinkään, koska siellä ei ole mitään sellaista kohdetta, mihin sitä kohdentaisi.

Lapin osalta pitää lähteä suunnittelemaan ehdottomasti aivan uudenlaista järjestelmää, joka ottaa huomioon sen, että se tulee pysyvästi olemaan harvaan asuttu alue, jossa eivät tyypilliset kehitystoimet ja -avut auta, vaan siellä on erikoistuttava. Matkailu on yksi alue, ja tietyllä tavalla eräät muut siellä olevat ammatit ovat jossain määrin mahdollisia. Mutta Lapin lääni on aivan poikkeuksellinen, rahaa sinne ei enää kannata tuhlata, ellei tehdä räätälintyönä suunnitelmia siitä, mikä siellä on mahdollista ja mihin kannattaa satsata. Nimenomaan siitä syystä, että

siellä asukasmäärä vähenee koko ajan luontaisesti, se on harvaan asuttu alue yleisesti, siihen eivät sovi ollenkaan samat kehitystrendit kuin etelässä. Näin ollen Lapin osalta heillä pitäisi olla omaehtoisuus sitä, että erittäin tarkkaan räätälintyönä suunnittelevat, missä heillä on joitakin mahdollisuuksia kehittää näitä alueita, mutta isolla rahalla se ei onnistu.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä on todettu, että maataloudessa ei olisi tapahtunut rakennemuutosta, niin on syytä muistuttaa siitä, että siellä on todella tapahtunut nopea ja koko Suomessa on tapahtunut maailman nopein kaupungistuminen. Sitten selitetään, ettei siellä ole mitään tapahtunut, kun keskusta on vastustanut.

Mitä tulee Ouluun, niin se onkin hyvin mielenkiintoinen juttu. Täällä on vedottu, kuinka Oulu on omaehtoisesti kehittynyt, ja sehän on kehittynyt todella hyvin. Mutta te unohdatte, arvoisat edustajat, että jos maalaisliitto 50-luvulla yhdessä valveutuneiden pohjoissuomalaisten sosialidemokraattien ja kokoomuslaisten kanssa ei olisi ajanut Ouluun yliopistoa, niin ei sielläkään olisi mitään. Te tänäkin päivänä vastaavasti vastustatte kaikkia tyypillisesti samanlaisia hankkeita. Jos ne toteutuvat, niin te 10 tai 20 vuoden kuluttua toteatte, että hyvinhän se meni, siellä on kehittynyt.

Mutta kaiken a ja o on se, että peruspanostus tehdään, niin kuin Oulun yliopistoon 50-luvulla tehtiin. Siellä on se peruslähtökohta, ja se on erinomainen asia tänä päivänä. Mutta te ette muista menneisyyttä. Niin kuin sananlasku sanoo: lehmä ei muista vasikkana oloa.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteet: alueiden omaehtoisuuden kehittäminen ja alueellisesti tasapainoisen kehityksen edistäminen, ovat haastavia. Vielä kunnianhimoisempi on lain vaatimus siitä, että aluepolitiikan toimenpiteet toteutetaan kestävän kehityksen periaatteita noudattaen.

Kuten selonteko ja ennen kaikkea siihen liitetty tausta-aineisto osoittavat, tulos lain kolmen vuoden voimassaolosta on näillä kriteereillä mitattuna vaatimaton. Omaehtoisuus on toteutunut käytännössä maakunnallisten liittojen itseriittoisuutena. Kehityserot alueiden välillä ja niiden sisällä kasvavat ja ovat kärjistyneemmät kuin ennen lain voimaantuloa.

Lakia valmisteltaessa julki lausuttujen perustelujen mukaan uudistuksella pyrittiin siirtymään alueellisen tasa-arvon tavoitteesta tehokkuustavoitteiden korostamiseen. Se, mikä on tarpeen Kainuulle, ei välttämättä ole hyväksi Etelä-Karjalalle. Uskottiin, että tukemalla alueellisia vahvuuksia tukitoimista saatava hyöty on suurin. Tulos tältä osin on ollut kouriintuntuva, vielä paljon synkempi kuin uskalsin epäillä lakia tehtäessä. Se näkyy ja tuntuu, jos viitsii vähänkään liikkua rintamaiden ulkopuolella.

Asia on todennettavissa myös selonteon liiteaineistosta. Alueelliset tuloerot kasvavat. Aktiiviväestö ja nuoriso pakenevat kylistä kuntakeskuksiin ja sieltä edelleen maakuntakeskuksiin ja pääkaupunkiseudulle. Kotimökkeihinsä jääneet vanhukset ja uuninpankoille unohtuneet vanhatpojat joutuvat selviytymään olemattomilla peruspalveluilla, kun kaupat ja postit ovat sulkeneet ovensa ja joukkoliikenne on loppunut matkustajien puutteeseen.

Maaseudun vaikeudet eivät tietysti ole yksin aluepoliittisen lainsäädännön vika, vaikka pidänkin alueellisen tasa-arvon tavoittelun hylkäämistä Suomen kaltaisessa maassa tyhmyytenä. Maata ravisteleva rakennemuutos on monen samanaikaisen yhteiskunnallisen ilmiön ja poliittisen virheratkaisun yhteisvaikutusta, jota ei millään lainsäädännöllä olisi voitu kokonaan estää.

Kohtalokkainta on ollut, että maaseudun edunvalvonta on koko sodan jälkeisen ajan jätetty keskustan ja MTK:n varaan. Se ja vuonna 56 voimaan tullut maataloustulolaki ovat EU-aikaan siirtymiseen asti tehokkaasti estäneet maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistumisen ja maatalouden itsenäistymisen monopolisoituneen elintarviketeollisuuden alihankkijan roolista. Tilannetta ei ole toki helpottanut demareiden sisäiseen uskonvahvistusliturgiaan kuuluva vastakkainasettelu kaupunkien ja maaseudun välillä. Se on tehnyt kepulaisen politiikan toteuttamisen helpommaksi, kun mörköä ei ole tarvinnut etsiä monen mutkan takaa.

Arvoisa rouva puhemies! Omaehtoisuustavoitteen toteutuminen on aluepoliittisen lainsäädännön onnistumisen kannalta ratkaisevaa. Keskusjohtoisen hallinnon aika maakuntien kehittämiskysymyksissä on vääjäämättä ohi. Alueellisiin ongelmiin vaikuttaminen on tehokkainta paikallista asiantuntemusta ja yhteistyöverkkoa hyödyntämällä. Läheisyyden ja kumppanuuden vaatimukset kuuluvat myös EU:n aluepolitiikan keskeisiin periaatteisiin.

Aluekehitystyön omaehtoisuus on tähän saakka käytännössä tarkoittanut vallan kasautu-

mista maakuntien liittoihin. Liitot eivät tietenkään ole lähtökohtaisesti väärä paikka alueensa kehittämiskysymyksille. Oleellista on, miten ne ovat hyödyntäneet uusia aluepoliittisia mahdollisuuksiaan. Vaikka myönteisiäkin poikkeuksia on liitot eivät pääsääntöisesti ole malttaneet levittää saamaansa valtaa ja vastuuta eteenpäin. Vuorovaikutus seudun muiden toimijoiden kanssa on usein jäänyt pinnalliseksi. Päätöksenteko on yhä puoluepoliittisten kukkotappeluiden värittämää ja etupuolueiden kauko-ohjauksessa.

Irvokas esimerkki tästä on kuukausia jatkunut peli kotimaakuntani Etelä-Karjalan liiton hallituspaikkojen täyttämisessä. Siinä pääosissa ovat olleet kolmen suuren keskinäinen vallanjakosopimus ja seudun työväenyhdistysten nahinointi reviireistään. Tämän hiekkalaatikon leikkijöille asioiden sisältö ei ole merkinnyt mitään, ei sekään, että voimasuhdepeli on rajannut kaikki muut ulkopuolelle. Tärkeintä näille menneen maailman politrukeille on ollut vanhojen rakenteiden pönkittäminen, toisiinsa kuulumattomien valintojen paketointi ja vallankäytön keskittäminen mahdollisimman pienelle piirille. Maakunnan edun kannalta on yhdentekevää, johtaako hallitusta Imatran vai Vuoksenniskan työväenyhdistyksen kellokas tai onko hän demari lainkaan. Paljon tärkeämpää olisi ollut etsiä johtoon henkilö, joka nauttii koko maakunnan luottamusta ja arvonantoa.

Ministeri Backman puhui eilen puoluerajat ylittävän maakuntahengen ja aluepoliittisen konsensuksen puolesta. Tervetuloa, herra hallintoministeri, opintomatkalle Etelä-Karjalaan, vaikka yhdessä ministeri Niinistön ja oppositiojohtaja Ahon kanssa. (Välihuuto) — Kyllä siellä on, ja voin esitellä, miten valtapuoluevetoinen omaehtoisuus käytännössä todella toimii. Opettajataustallani voin antaa myös tukiopetusta moniarvoisuuden ja asiakeskeisyyden puutteesta maakunnallisessa päätöksenteossa.

Maakuntien liittojen demokratiavaje on todellinen uhka aluepolitiikan omaehtoisuudelle. Kehä III:n takana asuvat pääsivät kuntalobbauksen ja keskustan mielikuvapolitiikan vauhdittamina kolme vuotta sitten eroon valtiovallan ikeestä mutta joutuivat ojasta allikkoon. Maakuntajohtaja esikuntineen ja maakuntahallitus, käytännössä myös valtuusto, ovat yhtä lailla kansalaisvalvonnan ulottumattomissa kuin parjattu valtion aluehallintoviranomainenkin. Tilanteen seurauksena päätökset eivät synny ensisijaisesti alueen kansalaisten ja elinkeinoelämän tarpeiden tuloksena aidolla tavalla omaehtoisesti. Niitä ohjaavat usein kuntaitsekkyys, lehmänkaupat, tai sitten kunnanjohtajan, maakuntajohtajan ja kolmen — kuuden napamiehen jyräävä hyvä veli -verkko. Kaiken lisäksi maakuntaorganisaatiot ovat korostetusti miesten maailmaa. Naisten suhteellinen osuus päättäjissä on päätöksentekoelinten täyttöperiaatteen seurauksena lähes aina pienempi kuin alueen kunnissa keskimäärin.

Eduskunta teki suuren virheen siirtäessään aluekehitysvastuun maakunnallisille liitoille ilman, että samalla tai kuntalakia uudistettaessa puututtiin niiden päätöksentekojärjestelmään. Liitot saivat kosolti lisää valtaa, mutta julkilausumien tehtailuun, lähetystöjen organisointiin ja kaukomatkailuun kouliutunut hallinto ja päätöksentekokoneisto jäivät ennalleen.

Maakuntavaltuustojen tai -hallitusten voimasuhteet eivät vastaa alueen poliittista mielipidekirjoa, ja niissä olevat edustajat eivät käytännössä ole vastuussa tekemisistään edes edustamiensa kuntien äänestäjille. Kansanvallan toteutuminen maakuntien liitoissa on pysähtynyt aivan liian usein suurten puolueiden piirisihteereiden kabinettikokouksiin ja saunaseuroihin, kuten äsken esittämäni Etelä-Karjalan liiton esimerkki osoittaa. Ei ihme, että ne ovat jääneet kansalaisille etäisiksi.

Valmistelukoneistojen itseriittoisuus ja päätöksenteon poliittisen vastuun epämääräisyys suosii konservatiivista vallankäyttöä. Uudet ideat ja ajatukset ovat pelottavia, koska ne järkyttävät moneen kertaan harjoiteltuja pelikuvioita ja antavat aseita vastapuoleksi koetulle voimaryhmittymälle.

Erityisesti tämä näkyy ympäristöasioissa. Moottoritiesuunnitelmat voittavat aina joukkoliikenteen parantamisen. Tiet, penkereet ja sillat ovat poikkeuksetta parempia kuin luonnon ehdoilla kehitettävät yhteydet tai liikennetarpeen vähentäminen. Yhdyskuntarakenteen hajoamiseen ei uskalleta puuttua, ei myöskään lomarakentamisen hivuttautumiseen mökittömien virkistäytymisen ja luonnonsuojelun kannalta arvokkaille rannoille. Työllisyyden nimissä ja EU-tuen toivossa voidaan tyrkkiä eteenpäin hanketta kuin hanketta kestävän kehityksen reunaehdoista piittaamatta.

Ed. Pulliainen totesi ryhmäpuheenvuorossamme osuvasti, että Suomi on siirtynyt aluepoliittiseen puuhastelukauteen, jonka parhaita osaajia ovat karttapohjia värittelevät maantieteilijät. Vaikka hyviäkin esimerkkejä tietysti löytyy, raadollisimmillaan ns. omaehtoinen aluepolitiik-

ka muistuttaa todella keisarin uusia vaatteita. Maakuntajohtajat tehtailevat värikkäisiin kansiin kasattuja haaveita alueensa erinomaisuudesta EU:n koillisena etuvartioasemana. Maakuntahallituksen jäsenille järjestetään tilaisuus tarpeelliseen julkisuuteen ja tärkeilyyn ja kenties vielä Brysselin reissuunkin. Kaikki ovat tyytyväisiä, kun teknologiatuvat ja kehittämiskeskukset koristavat palveluverkkotavoitteita, väylät ja vaikutusaluerasterit ulottuvat tarpeeksi etäälle sekä kunnon raporttiin aina kuuluvat pylväät ja piirakat löytävät paikkansa ja painoarvonsa.

Miten aluepolitiikkaan sitten saataisiin todellista omaehtoisuutta ja maaliin saakka vievää realistisuutta? Siihen päästään vain hyödyntämällä tehokkaasti kansalaisten ja elinkeinoelämän aktiivisuus ja ideat konkreettisten, todellisesta tarpeesta lähtevien hankkeiden välityksellä. Maakuntatasollakin tarkastelukulma on muutettava yläviistosta käytännön toiminnan tasolle.

Yhdyn selonteon johtopäätöksiin, joiden mukaan aluekehittämisohjelmia tarkastettaessa maakunnallisten liittojen on kiinnitettävä erityistä huomiota eri osapuolten osallistumiseen strategisten valintojen tekoon. Samoin pidän tärkeänä selonteon mukaisesti, että ohjelmasopimusten sisältöä kehitetään niin, että eri osapuolet voivat sitoutua niiden toteuttamiseen. Mikään kehittämisohjelma, jos sitä ajetaan vain EU-rahan toivossa, ei johda kestävään muutokseen maakunnan olosuhteissa. EU-tukien käyttö runnomaan läpi arvoperustaltaan ristiriitaista tai kestävän kehityksen kannalta epäilyttävää hanketta johtaa nopeasti koko järjestelmän uskottavuuden romahtamiseen. Tässä suhteessa ohjelmien sisältö ei läheskään ole kunnossa. Vastuu on maakuntien liitoissa, joiden toimintaa on parannettava. Johtopäätös siitä on substanssiosaamisen parantamisen ohella liittojen päätöksentekojärjestelmän ja hallinnon uudistaminen. Sen sanomiseen selonteossa ei riitä rohkeutta, vaikka muutoksen tarve rivien välistä onkin löydettävissä.

Meidän vihreiden perusvaatimus on, että maakuntien hallinto muutetaan kansanvaltaisemmaksi. Kuntayhtymien hallitusten on edustettava aidosti maakunnan mielipiteiden koko kirjoa ja oltava suorassa poliittisessa vastuussa asukkaille esimerkiksi niin, että ne asettaa seudullisilla vaaleilla valittu valtuusto.

Arvoisa herra puhemies! Kuten selonteon liitemateriaali osoittaa, alueiden tasapainoinen kehitys on vakavasti uhattuna. Maaseutu on pahasti autioitumassa ja isoja osia valtakunnasta on syrjäytymässä. Työttömyys on jäänyt myös kaupunkeihin, ja niiden sisällä on pienoiskoossa menossa seudullista eriarvoistumista muistuttava kehitys.

Kuten selonteossa luvataan, kaupunki- ja maaseutupolitiikan syventämistä on jatkettava ja löydettävä keinoja, joilla voidaan ehkäistä niin seudullisten kuin pienempienkin asuinyhteisöjen eriarvoistumista.

Tässä yhteydessä pidän vähemmän harkittuna selonteon toimenpideluettelon sanavalintaa kaupunki- ja maaseutupoliittisesta valmistelusta. Niiden "sisällön syventämistä" tarvitaan samoin kuin "tarvittavaa yhteistyötä". Mutta asian olisi voinut sanoa paljon konkreettisemmin. Miltä osin tehtyä työtä syvennetään? Keiden kanssa yhteistyötä on tarkoitus lisätä?

Käsitykseni on, että ministeriöiden välinen yhteistyö on niin kaupunki- kuin maaseutupolitiikassakin ollut takkuista eikä valmistelussa ole juuri byrokratian ulkopuolisia tahoja kuultu. Jos ja kun laajaa yhteistyötä ja monipuolista sovittelua edellytetään maakunnallisilta liitoilta, sitä pitää löytyä valtion keskushallinnostakin. Jos sellaiseen on tahtoa, pyrkimys olisi syytä kirjata meille epäilijöille näkyviin.

Arvoisa herra puhemies! Toinen sanavalinta, johon haluan vielä lopuksi viitata, liittyy tapaan, jolla työllisyyttä on painotettu toimenpiteiden valinnassa. Luettelossa on rinnastettu kaupunkien työvoima- ja elinkeinorakenteen monipuolisuus ja tarve kannustaa maaseudun asukkaita monitoimisuuteen ja ammattien yhdistämiseen. Ne eivät ole yhteismitallisia tavoitteita. Sekä maaseudun että kaupunkien kannalta elinkeinorakenteen monipuolisuus on tärkeää. Työn olemuksen muuttuminen ammattien ja automaation kehittymisen seurauksena puolestaan edellyttää, että niin maalla kuin kaupungeissakin asuvat omaavat entistä enemmän valmiuksia mukautua joustavasti muuttuviin ammattikuviin ja työtehtäviin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Olin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pykäläisen puheenvuorossa häiritsi jotenkin se ääretön paikallisuus, jonka hän halusi kansalaisjärjetöjen nimet mukaan lukien tuoda valtakunnan tason aluepoliittiseen keskusteluun. Ilmeisesti se kuvasti jonkin asteista turhautuneisuutta.

Samoin hieman hämmästelin sitä, että vaatimus, oliko se vihreiden vähän muodollisempikin vaatimus, kansanvaltaisemmasta maakuntahallinnosta perustuisi seudullisiin vaaleihin. Tämä kysymys jäi ed. Pykäläiseltä varsin avoimeksi ja vaatisi lisätäsmennystä.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Aluepoliittisen selonteon päätarkoituksenahan on ollut arvioida uuden aluekehitysajattelun toteutumista ja myös EU:n vaikutuksia tällä alalla. Pelkän menneen arvioinnin ohella odotin selonteolta myös selkeämpiä näkemyksiä tulevaisuudesta eli siitä, millaista aluepolitiikkaa Suomessa jatkossa tehdään. Nyt olisi ollut hyvä paikka hakea tuleville linjauksille mandaattia eduskunnalta. Selonteko on jäänyt kuitenkin hyvin virkakoneistokeskeiseksi. Toivottavasti hallintovaliokunta pystyy parempaan.

Yksi syy virkakoneistokeskeisyyteen voi olla se, että EU:n aluekehitysohjelmat ovat toden totta tuoneet mukanaan runsain mitoin uutta byrokratiaa. Siitä eroon pääsemisen pitää olla tulevien vuosien päätavoite. Positiivisena tuloksena EU:n ohjelmien käytöstä voi sanoa sen, että ne ovat rohkaisseet maakuntien eri tahoja, niin yksityisiä kuin julkisiakin tahoja, kokoamaan yhteistyöverkostoja. Paradoksaalista kyllä EU:n ohjelmista on myös tullut eräänlainen aluepolitiikan perusturva. Kaikki muu kansallinen aluepolitiikka onkin sitten melkein lakkautettu, mutta EU-rahastojen edellyttämä kansallinen rahoitus on jäänyt. Tämä on erittäin ongelmallista, sillä Suomessa on edelleen aivan omalähtöisiäkin aluekehitystarpeita.

Aluekehityksellä tarkoitetaan yleensä, niin kuin tässäkin selonteossa pääosin, aina elinkeinojen kehittämistä ja sillä vielä tarkemmin sanottuna teollisuuden kehittämistä. Ajattelua niin valtakunnan tasolla kuin maakunnissakin pitäisi tältä osin laventaa. Minusta on hyvä, että selonteossa on mukana liitteenä katsauksia muun muassa eri ministeriöiden toimialoille aluekehityksen näkökulmasta. Maakunnan tasolla aluekehitysajattelussa pitää entistä paremmin ottaa huomioon teollisuuden ohella myös palveluyrittämisen mahdollisuudet, kulttuuri ja henkinen ilmapiiri, hyvinvointipalvelut sekä koulutus.

Aluekehityksen mittareita on myös syytä laajentaa. Tässäkin selonteossa on käytetty lähinnä bruttokansantuotetta, sen kasvua tai laskemista eri seutukunnissa pääasiallisena mittarina. Bruttokansantuotemittarin kapeuttahan arvosteli myös tulevaisuusvaliokunta viime viikolla käsitellyssä mietinnössä siitä, että se ei sovellu yhteiskuntapolitiikan mittariksi yksinomaisena. Mielestäni pitäisi saada yhä enemmän aikaan alueellista tilastointia, selvitystyötä ja tarkastelua paljon monipuolisemmin kansalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja koulutuksen aloilla. Sosiaaliturvan Keskusliitto on ollut tässä eräänlaisena pioneerina ja ryhtynyt aivan viime vuosina julkaisemaan hyvinvointibarometria, jossa alueellinen näkökulma on mukana. Tuon tutkimuksen mukaan alueelliset hyvinvointierot ovat kasvussa. Yksityiskohtana mainittakoon, että tuohon selvitykseen tietoja antaneet asiantuntijatahot arvioivat, että nimenomaan haja-asutusalueilla asuvien sosiaalinen turvallisuus ja hyvinvointi on kaikkein eniten heikentynyt viime vuoden aikana.

Uudet koululait tulevat myös painottamaan opetuksen tulosten arviointia. Mielestäni tästä voi tulla hyvä askel myös alueellisen kehityksen monipuolisempien mittarien hakemiseen, ja koulutuksen ja opetuksen arvioinnissa alueellisen näkökulman pitääkin olla tulevaisuudessa vahvasti esillä. Jo tehtyjen arviointien tulokset ovat olleet huolestuttavia siinä, että niissä on havaittu kasvavia alue-eroja oppilaiden äidinkielen ja vieraiden kielten taidossa muun muassa.

Alueajattelua pitää saada läpikäyvästi mukaan kaikkeen toimintaan, myös niin, että sallitaan enemmän paikallisia kokeiluja niin sosiaaliturvan, palveluiden järjestämisen kuin työvoimapolitiikankin alalla. Kokeilut ovat paljolti hyödyntämätön väline suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa. Tulevaisuusvaliokunta otti myös viime viikon mietinnössään esille hyvän idean paikallistalousnäkökulman korostamisesta globaalin kilpailutalouden rinnakkaisilmiönä.

Mainitsen vielä yhden esimerkin tästä bkt-mittarin käyttämisen ongelmallisuudesta. Esimerkiksi oma kotiseutuni Kemi — Tornio-alue on noussut viime aikoina kaikissa mittauksissa maan parhaiten menestyvien seutukuntien kärkeen, koska siellä on hyvin voimakasta vientiteollisuutta. Kuitenkaan tuon alueen kotimarkkina-alat eivät lainkaan kukoista, suuri osa vientiteollisuuden hyödyistä tulee tavallaan koko kansantalouden hyväksi, ja kuntien yhteisöveroissakaan se ei nykyjärjestelmässä näy juuri meidän alueellamme. Näistä seutukuntien rahavirroistakin pitäisi saada paljon monipuolisempi kuva kuin yksin tämä bkt-mittari voi antaa.

Arvoisa puhemies! Alueellisen oikeudenmukaisuuden asialla tuntuu olevan nykyään hyvin vähän puolustajia. Aluepoliittista ajattelua on

varsinkin hallituksen piiristä kovin usein leimattu vanhanaikaiseksi ja äärimmillään se on saanut miltei kirosanan aseman. Kuitenkaan esimerkiksi muissa Euroopan maissa näin ei ole. Euroopan unionissa alueellinen koheesio on koko ajan vahvistunut tavoitteena ja EU:n ulkopuolisista Euroopan maista vaikkapa Norjassa maan tasapuolinen kehittäminen on hyvin vahvasti yhteiskuntapolitiikassa sisäistetty arvo.

Suomessa ilmapiirin muutokseen on vaikuttanut tietysti valtion rahojen vähentyminen ja siitä seurannut kiristynyt taistelu voimavaroista. Mukana on kyllä myös ilmapiirin itsekkyyden lisääntymistä. Ihmisten on yhä vaikeampaa asettua toisten, erilaisissa oloissa asuvien ihmisten asemaan. Ajatellaan, että jokainen hoitakoon omat asiansa, pärjätköön omillaan ja ajakoon omia etujaan niin paljon kuin pystyy. Yhteinen, kokonaisvaltainen, yhteiset edut arvioiva ajattelutapa on ollut vastatuulessa.

Vahvan jalansijan on myös vallannut koulukunta, jonka mukaan valtion ei enää pitäisikään puuttua tuotannon ja työpaikkojen sijoittumiseen. Markkinavoimien ajatellaan toteuttavan myös aluekehityksessä kansantaloudellisesti parhaan lopputuloksen. Markkinoiden luontaisesti keskittäville vaikutuksille ei halutakaan hakea vastapainoa. Ajatellaan, että suurkeskuksista hyvinvointi sirottuu muualle maakuntiin. Minun mielestäni tällainen ajattelutapa johtaa yhteiskunnallisten erojen kärjistymiseen ja sitä kautta kokonaisuuden ja kansantalouden kannalta huonoon lopputulokseen.

Tässä kohtaa hallituksen tulisi arvioida oman toimintansa pohjana olevia arvoja uudelleen. Voisi sanoa, että hyvin tämmöiset markkinaperusteiset linjaukset näkyvät hyvin vaikkapa hallituksen eduskunnalle antamassa elinkeinopoliittisessa selonteossa. Nykyisillä voisi sanoa keskittävillä arvoilla hallitus tulee kiihdyttäneeksi eikä lieventäneeksi yhteiskunnallista eriarvoistumista.

Aluepolitiikasta puhuttaessa usein myös unohtuvat alueellisen tasauksen ns. objektiiviset perustelut. Tämänkin selonteon liitteessä puhutaan ikään kuin tasausajattelu jo sinänsä olisi aikansa elänyttä. Kuitenkin pohjoisen ja eteläisen Suomen välillä on aivan selviä, mitattavissa olevia eroja palvelujen tuottamisen, rakentamisen ja liikenteen kustannuksissa. Jos ylipäätään haluamme, että ihmisillä on saatavilla edes suurin piirteinkään samanlaiset palvelut eri puolilla maata, niin tasausta tarvitaan. Vaikka kuinka olemme omaehtoisia ja omatoimisia esimerkiksi Lapissa, niin se pontevuus ei poista pitkän etäisyyden, harvan asutuksen, matalan lämpötilan tai lyhyen kasvukauden tosiasioita. Esimerkiksi yleisiä teitä on asukasta kohti Lapissa yli kaksinkertainen määrä maan keskiarvoon nähden.

Aluepolitiikan sisällön tulee toki muuttua ajan mukana eikä entisiä voimavaroja voida nykytilanteessa taata. Mutta pohjoisen ja etelän etuja ei ylipäätään pidä nähdä vastakkaisina vaan toisiaan täydentävinä, sillä molempien etu on tasainen ja hallittu aluekehitys eikä kiihtyvä muuttoliike.

Tasapuolisen aluepolitiikan tarpeita eivät myöskään pelkät markkinavoimat kykene huomioimaan. Perusasia tietenkin on alueen oma sisäinen yhteistyö, omatoimisuus ja henkinen vireys, mutta kyllä valtioitakin edelleen tarvitaan näiden keskittävien voimien vastapainoksi ja peruspalveluiden turvaajaksi, mutta myös esimerkiksi maakuntien kehittämisrahan kautta paikallisten ideoiden ja innovaatioiden kehittelyn rohkaisijaksi. Haja-asutusalueiden ohella valtion ja kuntien aktiivisia toimia tarvitaan myös suurten kaupunkien lähiöissä, joihin työttömyys on keskittynyt ja joissa yhteiskunnallinen osattomuus on tavallaan murentanut lähiyhteisön yhteisvastuuta. Eivät nämäkään vaikeat ongelmat pelkällä kasvukeskus- ja high tech -politiikalla korjaannu.

Tulevaisuuden näkymissä on syrjäalueiden kannalta myös mahdollisuuksia. Tällaisia ovat uusiutuvien luonnonvarojen arvon nousu tai se, että etäisyyksien tuomaa haittaa voidaan pienentää, jos kykenemme hyödyntämään uuden teknologian mahdollisuudet koulutuksessa ja työnteossa. Uudet tiedon valtaväylät eivät nekään synny kuitenkaan itsestään, vaan juuri niiden rakentamiseen tarvitaan valtiovallan myötävaikutusta. Myöskään valtiovallan toimilla ei tulisi rajoittaa omatoimisuutta esimerkiksi rajaamalla jyrkästi omien luonnonvarojen käyttömahdollisuuksia pohjoisessa Suomessa.

Lopuksi vielä, arvoisa puhemies, muutama sana viime aikoina julkisuudessa hanakasti esitetyistä laskelmista siitä, miten paljon verotuloja etelästä siirretään pohjoisen elättämiseen. Näillä laskelmilla luodaan mielestäni vastakkainasettelua ja sivuutetaan kansantalouden kokonaisuus ja eri alueiden tuomat erilaiset voimavarat suomalaiseen yhteiskuntaan. Esimerkiksi omasta kotiseudustani Lapista puhutaan helposti hyvin yksipuolisesti ja historiattomasti jonkinlaisena elätti-Suomena, jonka vastapainona sitten on etelässä tai kasvukeskuksissa ns. vaurautta luova

Suomi. Olen miettinyt tätä asiaa ja päätynyt siihen, että esimerkiksi Lapin osuutta kansantaloudessa ei voida ratkaista pelkästään valtion budjetin menoja ja tuloja toisistaan vähentämällä taikka ynnäämällä. Totta kai palvelujen turvaaminen pohjoisessa maksaa enemmän kuin etelässä juuri etäisyyksien ja muiden tekijöiden takia.

Vertaan nyt tätä laskemistapaa vaikkapa EU-jäsenyyden hyötyjen ja haittojen arviointiin. EU-jäsenyydelläkin oli menoja paljon, jotka näkyvät budjetissa, mutta sillä nähtiin olevia hyötyjä, jotka eivät kanavoituneet yksistään valtiontalouden kautta. Kuitenkin nyt samat tahot, jotka EU-jäsenyyden yhteydessä eivät halunneet laskea sen asian hyötyjä ja haittoja valtiontalouden menoina ja tuloina, ovat hyvin innokkaita laskemaan eri maakuntien hyötyjä ja haittoja ja tavallaan panoksia yhteiseen pottiin pelkästään valtiontalouden kautta. Valtion panostuksista Lapissa ja Pohjois-Suomessa syntyy hyötyjä, jotka eivät näy budjettimarkoissa tuloina. Otan muutaman esimerkin.

Täällä on tullut jo monesti esille, että tuskin pääkaupunkiseudun asukkaiden elämä siitä paranee, jos vielä useampi Pohjois-Suomen työtön muuttaa tänne työnhakuun, tai miten määritellään se, mitkä ovat Pohjois-Suomen asuttuna säilymisen turvallisuuspoliittiset hyödyt. Valtion rahoilla ylläpidetään monia matkailulle tärkeitä investointeja, joista joka puolelta Suomea ja myös ulkomailta tulevat matkailijat hyötyvät. Miten arvioidaan ylipäätään Lapin luonnonrauhan tai virkistysmahdollisuuksien tuoma lisä? Mikä arvo annetaan sille maineelle ja kiinnostukselle, jonka Lappi tuo koko Suomelle kansainvälisesti?

Jos ajatellaan vaikka historiaa, voidaan sanoa, että huomattava osa Lapin voimavaroista meni sotien jälkeen maakunnan jälleenrakentamiseen. Vastaavaa ponnistusta ei täällä Etelä-Suomessa tarvittu. Jos ajatellaan vielä kauempaa historiasta, löysin Maamme-kirjasta aika mielenkiintoisen Sakari Topeliuksen lausunnon, jossa hän 1800-luvun lopulla kysyi, miten Helsinki koskaan kykenee maksamaan muulle Suomelle takaisin ne voimavarat, joita pääkaupungin rakentamiseen muualta Suomesta siirrettiin. Lapin luonnonvarojen, metsien, vesivoiman ja malmien käyttö on lisännyt suomalaista kansallisvarallisuutta ja Lappi, jos mikä, valjastettiin sotien jälkeen hyvin, voi sanoa että yksipuolisestikin, teollisen edistyksen rattaiden eteen. Tässä edistyksen kelkassa ei aina ymmärretty toimia ympäristön kannalta kestävällä tavalla. Niitä haittoja kärsitään pohjoisessa edelleenkin, mutta hyödyt ovat tulleet aika paljolti myös tänne muualle Suomeen.

Metsätalouden tuotteiden viennin kannalta, myös metalliteollisuuden kannalta Lappi on hyvin voimakasta aluetta, mutta sekään ei olisi mahdollista ilman panostuksia tieverkkoon tai metsänhoitoon. Huomioon pitäisi ottaa myös se, että pohjoisesta on siirtynyt työpaikkojen puutteessa valtava määrä siellä koulunsa käyneitä nuoria etelään luomaan sitä yhteistä vaurautta. Tämä on ollut tietenkin pohjoisille alueille menetys, mutta muuttovoittoisille alueille rikkaus. Takaamalla hyvä ja laadukas koulutus joka puolella Suomea varmistetaan se, että erilaiset lahjakkuudet tässä pienessä maassa tulevat käyttöön.

Minusta nämä esimerkit jo osoittavat, että mustavalkoinen ajattelu näissä kysymyksissä, kuka ketäkin elättää ja kuka on vauras ja kuka ei, ei ole mielekästä, vaan Suomi on kokonaisuus, jossa tarvitaan niin pohjoista kuin etelääkin, itää ja länttä, ja jokaisella maakunnalla on tähän yhteiseen pottiin sekä annettavaa että saatavaa. Minusta meillä tarvittaisiin paljon enemmän kokonaistaloudellista aluetutkimusta, jossa otettaisiin huomioon näiden erilaisten raha- ja varallisuusvirtojen kokonaisuus eikä tuijotettaisi yksin valtion budjettia. Toivon, että sisäasiainministeriö tekisi jotakin tämän laajakantoisemman aluetutkimusajattelun edistämiseksi.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin halunnut onnitella ed. Aulaa varsin tasapainoisesta ja rakentavasta puheenvuorosta, joka on ollut harvinaista tässä keskustelussa.

Olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että alueellisen kehityksen mittareiden kehitteleminen on vakavasti otettava asia. Nyt mitataan lähinnä panoksia unohtaen, että myös tuloksia pitäisi mitata. Mitataan asioita, jotka eivät juurikaan kerro ihmisten todellisuudesta juuri mitään. Näin on sosiaali- ja terveydenhuollon puolellakin, mittarit useimmiten kertovat vain sijoitetuista panoksista, kertovat jotain lukua työttömyydestä taikka jostakin muusta, mutta eivät siitä todellisesta muutoksesta, mikä ihmisten elämässä on tapahtunut. Erittäin tärkeä asia tämä mittareiden kehitteleminen.

Ed. Korteniemi: Herra puhemies! On hyvä, että kolme vuotta sitten hyväksyttyjä alueiden kehittämistä koskevia lakeja säädettäessä

edellytettiin, että hallituksen tulee antaa kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta selonteko siitä, miten laissa asetetut kehittämistavoitteet ovat toteutuneet. Selonteko olisi kylläkin voinut olla laajempi ja perusteellisempi, mutta hyvä näinkin. Kehityksen päälinjat ovat arvioitavissa tämänkin materiaalin perusteella. Tosin täällä käytettyjen puheenvuorojen perusteella nähdään, että samasta materiaalista voidaan tehdä aivan erilaisia johtopäätöksiä. Kysymys on tietysti myös painotuksista, jotka itse kukin selonteon lukija on valinnut.

Alueiden kehittämisestä annetun lain 1 §:ssä on määritelty painopisteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Ensimmäisenä toimenpiteenä on mainittu alueiden väestön elinolojen ja tärkeiden palvelujen saatavuuden turvaaminen. Miten tämän tavoitteen edistämisessä on onnistuttu?

Valitettavasti kehitys on mennyt hyvin monilta osin juuri tällä kohtaa huonompaan suuntaan. Maaseutualueilta palvelut pakenevat ja ihmisten on seurattava mukana. Esimerkiksi postien lakkauttaminen on eräs tällainen konkreettinen asia, jolla on ollut laajempia kielteisiä vaikutuksia. Vaikka postin jakelu yhä hoidetaan, niin ongelmia on syntynyt siitä, että Postin mukana monelta kylältä ja jopa eräistä pienistä kunnistakin on mennyt viimeinen rahalaitos. Pankkipalveluja on haettava nyt kaukaa. Monesti esimerkiksi kyläkauppiaat ovat tahtomattaan joutuneet koko kylän rahaliikenteen hoitajiksi.

Minusta posti pitäisi nähdä sellaisena yhteiskunnallisena peruspalveluna, että sen palvelut myös Postipankin palvelujen osalta tulisi mahdollisimman kattavasti ulottaa koko maahan. Näitä palveluja tarvitsevat erityisesti vanhukset ja ne maaseudun asukkaat, jotka eivät voi käyttää yleisiä kulkuvälineitä ja joilla ei ole omaa kulkuvälinettä. Nyt he ovat lähes täydellisessä motissa. Ei ole yhteiskunnankaan kannalta ongelmatonta se, että ihmiset, joilla on omat asunnot, joutuvat lähtemään keskuksiin tai vanhukset jopa hakeutumaan ennenaikaisesti laitoksiin. Järkevämpää olisikin turvata peruspalvelut myös maaseudun haja-asutusalueilla.

Laki määrittelee alueiden kehittämisen toisena painopistealueena sen, että turvataan alueellisen kehityksen kannalta tarpeellinen perusrakenne.

Valitettavasti tämäkään tavoite ei näytä toteutuvan riittävän hyvin koko maassa. Tilastot osoittavat, että maassamme on käynnistynyt muuttoliike, joka on verrattavissa jopa 1970-luvun alun suureen muuttoaaltoon. Työttömyys ja sen kärjistyminen erityisesti maan äärialueilla on yksi syy muuttoliikkeen kasvuun. Työttömyys ei ole tietenkään yksin nykyisen hallituksen syy, vaan kyllä sen osalta paljon vastuuta on sälytettävä myös kahdelle edelliselle hallitukselle.

Kun työllisyys paranee jossakin osassa maata, muuttohalukkuus sinne lisääntyy. Tämä on luonnollista. Väestön muutosta aiheutuvat seuraukset koskettavat kuitenkin sekä muuttajien entistä että uutta kotiseutua. Väestön väheneminen aiheuttaa palvelujen heikkenemisen vanhalla kotiseudulla sinne jääviltä, ja uudella paikkakunnalla joudutaan rakentamaan uusia asuntoja, kouluja ja muitakin palvelulaitoksia, jotka samanaikaisesti saattavat toisaalla maassa jäädä tyhjiksi. Olisikin paljon järkevämpää pyrkiä edistämään työpaikkojen syntymistä sinne, missä ihmiset asuvat ja mihin he ovat elämänsä perusedellytykset rakentaneet.

Minusta valtiovalta voisi juuri aluepoliittisin keinoin nykyistä tehokkaammin pyrkiä vaikuttamaan työpaikkakehitykseen maan eri osissa. Nyt monista aikaisemmin käytössä olleista keinoista on joko kokonaan luovuttu tai määrärahat ovat vähentyneet olemattomiin. Näin on käynyt esimerkiksi kuljetustuelle. Niinpä työpaikkakehitys kulkee nyt eri tahdissa maan eri osissa. Eroja on toki ollut ennenkin, mutta aluepolitiikan osittaisen laiminlyönnin seurauksena erot ovat kasvamassa kohtuuttomiksi, ja siitä maan eri osien tasapainoinen kehittyminen kärsii.

Kun Suomi liittyi Euroopan unioniin, ajateltiin, että EU:n rahoituksen turvin voitaisiin maan harvaanasuttujen alueiden ja erityisesti myös rajaseutualueiden kehitystä edistää entistä tehokkaammin. Valitettavasti tämä toive ei ole toteutunut. EU:lta on kylläkin tullut rahoitusta, mutta samanaikaisesti Suomi on vähentänyt omaa rahoitustaan aluepoliittisiin tarkoituksiin. Tässä on menetelty virheellisesti, sillä EU:n rahathan on tarkoitettu lisäpanostukseksi alueiden kehittämiseen. Kuitenkin, jos Suomi samanaikaisesti vähentää omaa rahoitusosuuttaan, mitään lisäpanostusta EU:n rahoitus ei tosiasiassa merkitse. Valitettavasti näin on käynyt.

Palvelujen perusrakenteen osalta kannan huolta erityisesti myös koulutuksesta. Väen väheneminen aiheuttaa muun muassa kyläkoulujen verkon harvenemisen. Pienten lasten koulumatkat uhkaavat kasvaa ja ovat kasvaneetkin monin paikoin kohtuuttoman pitkiksi. On jo esimerkkejä siitä, että pienet koululaiset saattavat joutua kulkemaan päivittäin koulukuljetuksissa jopa

toistasataa kilometriä. Kuntatalouden vaikeudet heijastuvat koulutuspalveluihin. Erityisesti tästä syystä eriarvoisuus niin koulutuksen saatavuuden kuin laadunkin osalta kasvaa koko ajan. Minusta suomalaisen yhteiskunnan tulisi kantaa nykyistä enemmän huolta koulutuksen tasa-arvosta. Sekään ei tapahdu itsestään, vaan huolehtimalla riittävistä resursseista kaikkialla maassa.

Vaikka ministeri Taina väitti aikaisemmin tässä keskustelussa, että varuskuntien lopettamisella Pohjois- ja Länsi-Suomessa ei ole mitään tekemistä aluepolitiikan kanssa, palaan tähän kysymykseen vielä. Hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossaan esittämällä varuskuntien uudelleenjärjestelyllä on kiistatta myös aluepoliittisia vaikutuksia. Puolustuspoliittisestikin on arveluttavaa, että pohjoisen Suomen puolustusta ollaan esitetyllä tavalla heikentämässä. Tämän ministeri Taina tosin kiisti, mutta niin on, jos siltä näyttää. Varuskuntien lopettaminen Vaasasta ja Oulusta sekä Sodankylän varuskunnan supistaminen vaikuttavat suoraan puolustusvalmiuteemme ja puolustuskykyymme näillä alueilla.

Kun kuitenkin pohjoinen on strategisesti erittäin tärkeä alue, on mahdotonta nähdä esitetyille muutoksille puolustuspoliittisia perusteita. Kysymys onkin raadollisempi. Jostakin piti vähentää, ja valinta on kohdistunut tällä kertaa näihin kohteisiin. Aita oli tässä hallituksessa matalin tältä kohtaa. Aluepoliittisestikin ratkaisu on huono. Kieltämättä ratkaisu vahvistaa Kainuuta, mutta ei siitä paljon saalis kasva, kun köyhältä otetaan ja toiselle köyhälle annetaan. Tietysti tämä on ratkaisu, joka on varsinaisen aluepolitiikan ulkopuolella, mutta ei voi sivuuttaa sitä, että tässäkin hallitus toimii niin kuin niin monissa muissakin asioissa: suosii etelää pohjoisen kustannuksella. Näin erot alueiden välillä kasvavat.

Lopuksi haluan korjata erästä selonteosta välittyvää harhakuvaa. Selonteossa annetaan sellainen kuva, että Lappi olisi parhaiten menestyviä maakuntia. Mielellään tuon kyllä soisi olevan totta, mutta valitettavasti näin ei ole. Arviot Lapin hyvästä menestymisestä perustuvat pelkästään alueen vientiteollisuuden kasvuun. Tosiasiassa hyvä tulos tehdään lähinnä Tornion Outokummun terästehtaalla ja Kemissä Enson ja Metsä-Botnian puunjalostustehtaissa. Nämä ovat hyviä esimerkkejä siitä, että tuotannollinen ja teollinen toiminta voi menestyä erinomaisesti pohjoisessakin. Näistä esimerkeistä iloitsemme. Mutta ne eivät ole koko Lappi. Kun Lapin läänin työvoimasta noin 25 prosenttia on työttömänä tälläkin hetkellä, väkimäärä on kääntynyt laskuun, palvelut pakenevat ja kunnat kamppailevat suurissa taloudellisissa vaikeuksissa, ei valitettavasti voi olla tyytyväinen.

Hallitukset tulevat ja menevät, mutta aluepolitiikkaa tarvitaan aina. Se on keino tasata hyvinvointia alueiden ja eri alueilla asuvien ihmisten kesken. Hyvä aluepolitiikka on lopulta kaikkien kansalaisten yhteinen etu.

Ed. Lax merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemi ehkä liiankin synkästi katsoi, että tämän hallituksen aikaansaannosta on muun muassa tämä voimakas muuttoliike, joka tänä päivänä on käynnissä myös tämän hallituksen aikana, mutta eihän toki asia näin ole. Ei se tämän hallituksen aikaansaannosta ole, vaan siinä on useampivuotinen trendi nähtävissä.

Hyvin aiheellisesti kannoitte huolta aluepoliittisesta työpaikkojen kehityksestä maassa ja epäilitte, miten se tulee tapahtumaan. Minusta on juuri hyvää työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen, jotka nyt ovat suuren haasteen edessä, kun tästä eteenpäin lähdetään niitä kehittämään. Katsoitte edelleen, että aluepoliittisia rahoja on vähennetty hyvinkin voimakkaasti. On totta, että ne ovat vähentyneet, mutta tietysti se on arvostusasia, ja millä hallinnonalalla ei olisi vähennystä tapahtunut? Ymmärtäisin niin, että hallitus nimenomaan lähtee siitä, että kuntien omaehtoiseen toimintaan kiinnitetään tulevina vuosina entistä enemmän huomiota.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totesin puheenvuorossani, että työttömyys on se suuri ongelma ja siitä ei toki voi syyttää tätä hallitusta, vaan syntejä työttömyyden osalta on kahdella edellisellä hallituksella yllin kyllin. Mutta sitä arvostelin erityisesti, että maan kehittyminen ei ole tänä päivänä tasapainoista. Jotta siihen päästäisiin, se edellyttäisi nimenomaan tehokkaampia aluepoliittisia keinoja, ja siinä asiassa minusta tämä hallitus ei ole onnistunut, ja se on nimenomaan se syy, joka on voimistanut väestön muuttoa tällä hetkellä.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Ihan ensiksi minä haluan antaa tunnustuksen ministeri Backmanille siitä, että te olette jaksanut kuunnella tätä keskustelua. Pidän hyvin arvokkaana

sitä, että hallituksen ja eduskunnan välillä tällainen keskusteluyhteys on. Hyvin paljon kiitoksia tästä. On itse asiassa harvinaista, että näin pitkään keskusteluun ministeri jaksaa osallistua.

Arvoisa puhemies! Hallituksen aluepoliittinen selonteko on valmisteltu suppeasti ja huolimattomasti ottaen huomioon sen, mitä laissa alueiden kehittämisestä on edellytetty ja eduskunta tarkoittanut ponnessaan kehittämistavoitteiden toteuttamisella. Puutteellinen ja suppea valmistelu kuvastaa kylläkin hallituksen yleistä suhtautumista harjoitettavaan aluepolitiikkaan ja varsinkin sen kansalliseen osuuteen.

Hallituksen harjoittama yleispolitiikka on ollut lähtökohdiltaan alueellisia eroja korostavaa mutta myös sekavaa ja ristiriitaista. Selkeä pyrkimys edistää alueiden omaehtoista kehittämistä ja alueellisesti tasapainoista kehitystä on tyystin puuttunut. Päähuomio on kiinnitetty asioiden hallinnointiin siten, ettei vastuullista tahoa heikon toteutuksen osalta ole hevin löydettävissä. Näillä eväillä ei eheä Suomi toteudu.

Omaehtoisuuden toteutuminen on onnistunut huonosti johtuen muun muassa siitä, että merkittävin osa valtion rahoituksesta jaetaan ns. tulosohjausmenettelyllä. Menettely on hyvin ministerijohtoista ja maakuntia huonosti kuulevaa. Kaikenlainen koordinaatio on tehty mahdottomaksi. Hallitus on kylläkin perustanut kymmeniä erityyppisiä yhteistyöryhmiä tai niihin verrattavia toimielimiä, joiden vaikutus on ollut lähinnä omantunnon puhdistus ja vastuunkannon vierittäminen virkamies- ja konsulttikunnalle.

Hallitus ei ole tehnyt mitään tai hyvin vähän ylhäältä alas ohjautuvan ohjausotteen muuttamiseksi kaksisuuntaiseksi, hallinnon ja kansalaisen sekä näiden yhteiset edut huomioon ottavaksi vuorovaikutussuhteeksi. Hallitus on kehittänyt hallintoa hyvin valtiokeskeisesti, eikä hallinnon tehtävää ole nähty tässäkään selonteossa kansalaisten, kuntien tai alueiden strategisia etuja ajavana vaan sektorijohdettuna, sirpaleisena, valtio- tai EU-keskeisenä toimintana. Muualla Euroopan alueellistamiskehityksessä havaittava suuntaus, jossa hallintohierarkiaan perustuva ohjaussuhde korvataan alueiden ja kuntien sekä valtion kumppanuussuhteilla, on jäänyt joko huonon valmistelun vuoksi tai sitten tarkoituksellisesti selonteosta pois.

Hallituksen olisi tullut pohtia alueiden omaehtoisen kehittämisen yhteydessä laajemmin julkisten instituutioiden oikeutusta kansalaisten silmissä eikä tyytyä toteamaan, että elinkeinoelämän tai järjestöjen osallistuminen ohjaustyöhön ei ole ollut toistaiseksi riittävää tai että osaksi maakuntien liittojen valtuustojen kokoonpano ei vastaa alueen poliittisia voimasuhteita. Tämä ongelma, herra puhemies, olisi lainsäädännöllä poistettavissa. Missä viipyy lakiesitys?

On täysin selvää, ettei näin ole jatkossakaan, mikäli hallitus ei hetkauta korvaansa kansalaislähtöisille lähtökohdille, suoritusten laadulle, palvelutuotannon saavutettavuudelle perustana olevien ratkaisujen läpinäkyvyydelle ja hallinnon kyvylle herättää kansalaisten vaikuttamishalukkuus. Hallituksen tulisi huomata, että sen suosimat läheisyysperiaatteen vastaiset virkamies- ja suurorganisaatiot merkitsevät vieraantumista kansalaisten vaikutushalukkuudesta sekä sisällöttömien abstraktien asiakirjojen tuottamista. Hyvinä esimerkkeinä voidaan näistä pitää useampia ohjelma-asiakirjoja sekä hallituksen selontekoa eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Hallitus on toiminnallaan horjuttanut merkittävästi maan alueellisen kehityksen tasapainoa unohtamalla kansallisen aluepolitiikan — se tarkoittaa harjoitettavan aluepolitiikan merkitystä menetettyjen sopeutumiskeinojen korvikkeena — ja yhtäläistämällä keinovalikoiman erilaistumisen sijaan.

Toteutettu kuntien valtionosuusuudistus on omiaan lisäämään alueiden eriarvoisuutta, luomaan mosaiikkimaisuutta kuntakenttään sekä jakamaan sen menestyjiin ja häviäjiin. Häviäjiä eivät ole pelkästään Itä- ja Pohjois-Suomen kunnat, vaan niitä alueita on koko maassa. Voimakkaasti kasvanut muuttoliike aiheuttaa vahinkoja sekä vastaanottaville alueille että väestöään menettäville seuduille. Ei ole pääkaupunkiseudun etu, että se joutuu vastaanottamaan suunnittelemattomasti väestöä, jollei ei ole tarjota peruspalveluja eikä kohtuuhintaista asuntoa, niin kuin tällä hetkellä etelän suurissa kaupungeissa asianlaita on.

Hallituksen epäonnistuminen toimenpiteissään näkyy myös muuttoliikkeen koostumuksessa. Kehitysalueet menettävät potentiaalista tulevaisuuttaan luovuttamalla nuoren työikäisen väestönsä etelän keskuksiin ja vastaanottavat työttömät ja eläkeläiset. Tällainen muuttoliikkeen suosinta tekee mahdottomaksi harjoittaa tasapainoista alueellista kehitystä.

Myönteisinä hallituksen selonteossa voidaan ainoastaan mainita pyrkimykset Itä-Suomen kehittämiseksi erityistoimenpitein ja maakuntien aseman vahvistaminen toimenpiteitten suunnittelussa. Valitettavasti vain lisäbudjetissa ei luvattuja määrärahoja ole olemassa.

Muutoin selonteko sisältää yleisiä kaunolauseita ja vanhentuneilla menetelmillä koottuja tilastoja sekä osoittaa hallituksen yleisen välinpitämättömyyden kansallisen aluepolitiikan hoidossa. Hallitus on jättänyt joko tietämättään tai tarkoituksella käsittelemättä tietoyhteiskuntaan siirtymisen alueelliset vaikutukset. Tilastokeskuksen tuoreesta julkaisusta "Tiedolla tietoyhteiskuntaan" voi havaita, että esimerkiksi informaatiosektori kehittyy alueittain varsin erilaisesti, mikäli hallitus ei suuntaa erityistoimenpiteitä tästä kehityksestä jälkeen jääneille alueille. Osaamiskeskusohjelmiin tarkoitetut määrärahat tulisi myös moninkertaistaa.

Hallitus ei ole onnistunut määrittelemään aluekehitysrahoja tyydyttävällä tavalla. Hallituksen pyrkimystä aluekehitysrahoja koskevan päätöksenteon siirtämiseksi pääsääntöisesti aluehallintoon on syytä tukea. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, että maakunnat voivat kehittää omaehtoisesti alueitaan sektorikohtaisten tulosohjausmenettelyjen sitä estämättä.

EU-jäsenyys on tuonut uuden ulottuvuuden alueiden kehittämiseen. Monista myönteisistä piirteistä huolimatta hallitus ei ole osannut rakentaa joustavaa järjestelmää ohjelmien toteuttamiseen, vaan on monimutkaisilla ja hyvin keskushallintopainotteisilla otteillaan vaikeuttanut ohjelmatyötä. Esimerkiksi rakennerahastojen kansallisten osuuksien varaaminen valtion talousarvioon on menettelyltään byrokraattista ja jäykkää.

Hallituksen tulisi valmistautuessaan uuteen ohjelmakauteen joustavoittaa menettelyjä purkamalla ministeriöihin keskittynyttä valmisteluvastuuta ja ohjaamalla vapautuneita voimavaroja suoraan maakuntien käyttöön. Muutoinkin Suomen tulisi aktiivisemmin pystyä vaikuttamaan EU-komission näkökulmiin tulevia ohjelmia suunniteltaessa, eikä tyytyä passiivisesti niitä toteuttamaan. Myös tässä Suomen tulisi päästä mallioppilaan syndroomasta.

Ed. L ö v : Värderade talman, arvoisa puhemies! Alla medborgare med samhällsintresse i regionernas Finland följer med stort intresse vår debatt om statsrådets regionpolitiska redogörelse. Debatten tycks, enligt mitt tycke, allt för mycket ha styrt in på, speciellt för oppositionens del, en enkel kritik av regeringens logiska ekonomiska politik. Ekonomi är de facto en grundförutsättning för utveckling i regionerna, men grunderna för dagens läge lades innan den här regeringen tillträdde. En utvecklande diskussion bör därför se verkligheten i ett längre tidsperspektiv. Finland är stort och vackert, geografiskt sett ett vackert land. Sin skönhet och sin livskraft behåller det endast om levnadsförutsättningarna i landets alla delar existerar.

Puhemies! Aluepoliittinen debatti on mielestäni liikaa varsinkin opposition taholta muodostunut hallituksen loogisen talouspolitiikan kritisoimiseksi. Taloudellinen tilanne on tietysti suureksi osaksi alueellisen kehityksen perusedellytys, mutta nykyisen tilanteen perusta luotiin pitkälti ennen tämän hallituksen muodostamista.

Suomi on maantieteellisesti iso ja kaunis maa. Kauneus ja elämänvoima säilyvät ainoastaan, mikäli meillä on riittävän hyvät elinolosuhteet maan kaikissa osissa.

Nyliberala tankar om stöd och uppmuntran av endast de regioner som har de mest naturliga förutsättningarna för nyetableringar och arbete kan jag inte stöda. Alla regioner har naturliga förutsättningar om vilja och lämpligt stöd kan uppbringas. Vårt nordiska välfärdssamvete måste vara en ledstjärna också i ansvaret för regionerna. Det måste synas i vår social- och skattepolitik. Adderar vi till det här jordbruks- och energipolitik, antingen med satsning på biobränsle eller inte, inser vi att våra dagspolitiska lösningar påverkar levnadsförutsättningarna i regionerna på ett avgörande sätt. Jordbrukarna får inte heller glömmas. Denna primärnäring måste man kunna leva på i Finland. Den strukturella omvandlingen måste ske balanserat. Detta gäller det att komma ihåg.

Höga skatter, höga avgifter och bristande logistik driver investeringar till traditionellt starka ekonomiregioner, dvs. storstäderna, dessutom med växande sociala problem i släptåg. Samtidigt måste vi komma ihåg att regeringens linje att trygga den framtida välfärden i landet genom att balansera statsekonomin också är en viktig förutsättning för regionernas fortsatta utveckling.

Hallituksen talouspoliittinen linja, siis valtiontalouden tasapainottaminen hyvinvointivaltion säilyttämiseksi tulevaisuudessakin on myös tärkeä edellytys alueiden hyvälle kehitykselle.

Tähän liittyen — ed. Korteniemi jo lähti — mutta haluaisin muistuttaa siitä, että hän puhui muun muassa postipalveluista. Täytyy muistaa, että päätökset Postin itsenäistämisestä tehtiin huomattavasti ennen tämän hallituksen muodostamista. Nyt siihen on kiinnitetty huomiota. Va-

litettavasti edellinen liikenneministeri suhtautui vähän passiivisesti asiaan, mutta liikennevaliokunta on siihen kiinnittänyt huomiota ja nyt on muutoksia tapahtumassa, ehkä lainuudistuskin tulee, eli hallitus on siihenkin asiaan kiinnittänyt riittävän suurta huomiota.

Suomen kaikki alueet voivat menestyä, mikäli halu ja sopiva tuki löytyy. Pohjoismaisen hyvinvointiomatuntomme on oltava ohjenuora alueiden kehittämispolitiikassakin. Tämä näkyy jokapäiväisessä politiikassa, sosiaalipolitiikassa, maatalouspolitiikassa, energiapolitiikassa jne.

Handen på hjärtat! Hårt arbete i regionerna är det viktigaste instrumentet för välmåga i bygderna. Vi behöver kreativt arbete i kommunerna, i landskapsförbunden, handelskamrarna, företagarföreningarna osv. Olika nätverk av intresseföreningar kan också stöda företagsetableringar och söka exportmarknader. Jag har sett resultat av denna typ av hårt arbete t.ex. i Vasa kustregion som mår bra för tillfället, också mätt med mjuka hälsomätare, inte bara med de hårda ekonomiska mätare som den här redogörelsen presenterar. Det är någonting som nästa redogörelse bör ta med, så som här redan har framkommit.

Det är samtidigt viktigt att regioner som mår bra får fortsatt statlig uppmuntran. Det gagnar utvecklingen i hela landet på sikt.

Jag vill ännu påtala risken med att ta död på kommunernas självbestämmanderätt och innovativa vilja genom tvångssammanslagning av kommuner. En sådan åtgärd skulle i kommunerna förta framtidstron för långa tider framöver.

Käsi sydämelle! Kova omaehtoinen työ alueilla on tärkein instrumentti hyvinvoinnin kehittämiselle. Tarvitaan monipuolista kovaa työtä kunnissa, maakuntaliitoissa, kauppakamareissa jne. Omalla kotialueellani on tässä mielessä onnistuttu suhteellisen hyvin, Vaasan rannikkoseutu voi suhteellisen hyvin tällä hetkellä myös pehmeillä terveysmittareilla mitattuna, mitä on saatava mukaan seuraavaan selvitykseen.

Samalla totean, että on myös tärkeää, että hyvinvoivat alueet saavat valtion kannustusta ja tukea myös tulevaisuudessa. Se edistää koko maan kehitystä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Löv ei nyt ole oikein tietoinen Postin kehityksen ajallisesta historiasta. Postin saneeraukset aloitettiin jo Holkerin hallituksen aikana ennen vuoden 91 eduskuntavaaleja. Ensimmäiset saneeraukset, joita käytettiin myös silloisissa vaaleissa ankarasti eräitä puolueita vastaan, suoritettiin juuri ennen noita vaaleja.

Ahon hallituksen aikana postien osalta saneeraukset olivat varsin vähäisiä. Tapahtui kyllä ja uhka oli koko ajan päällä, mutta todellinen romahdus on tullut — ja tämä on varmasti totuus — ministeri Linnainmaan aikana, nimenomaan tämän hallituksen aikana, jolloin on lähdetty siitä, että on huomattava määrä sellaisia kuntia, joissa ei ole postia lainkaan, ja myös edetty sille linjalle, että asiamiespostit, jos niistä vähänkin voidaan päästä eroon vaikka tekosyyllä, poistetaan ja uutta ei anneta tilalle.

Siis tämä alassyöksyminen on kiistatta tapahtunut Lipposen hallituksen aikana. Ahon hallituksen aika oli suhteellisen tasaista kehitystä. Toki oli saneerausta ja paineita siihen suuntaan, (Ed. Dromberg: Kuka on Postin johdossa? Mistä puolueesta?) mutta puhutaan nyt kerrankin asia, niin kuin se oli. Ed. Dromberg myös muistaa pitkäaikaisena kansanedustajana nämä asiat, miten ne ovat tapahtuneet, eikä sälytetä Ahon hallituksen selkään sellaisia syitä, joissa ei ole mitään perusteita. Ed. Löv ei ehkä sitä tiedä, koska hän on ollut täällä uutena hyvänä kansanedustajana, mutta oppia ikä kaikki. Kun täällä vanhempia vähän kuuntelee, niin pääsee taas ajan hermolle kiinni.

Ed. Tahvanainen: Arvoisa puhemies! Tuohon postikysymykseen voisin ottaa myös kantaa, sillä istun Posti-Telen hallintoneuvostossa, jossa joudumme muun muassa hyvin pitkälle aina käsittelemään toimipaikka-asioita. On ollut hyvin valitettava linjaus, että on jouduttu sulkemaan posteja. Mutta se, minkä vuoksi posteja on jouduttu sulkemaan, ei suinkaan johdu Postista juuri tällä hetkellä, vaan Postipankista, joka sulkee konttoreitaan, eikä Postilla ole yksin varaa pitää näitä postien tiloja yllä, jolloin on jouduttu menemään siihen ratkaisuun, että asiamiesposteja on tullut yhä enemmän (Ed. Aittoniemi: Miljardivoitot!) — ja niistä voitoista tuloutetaan osa valtiolle. Omistaja vaatii.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus linjaa aluepolitiikkaa selonteossaan uudesta näkökulmasta ja uudella tavalla. Tavoitteeksi asetetaan alueiden omaehtoisuus, kasvukeskuspolitiikka ja kaupunkipolitiikka aikaisemman aluepolitiikan mallin rinnalle. Uusi aluepoliittinen linjaus onkin tähdellistä tehdä tässä vaiheessa, kun Suomessa on sekä taloudellisesti, hallinnollisesti että myös väestöpohjan ja työllisyyden perusteella

hyvin erilaisia alueita. Tämän vuoksi terveen alueellisen tasapainon luominen on sekä hallituksen että maakuntien asia ja niille suuri haaste.

Vuonna 93 säädetyn aluekehityslain tehtävänä on ollut ensisijaisesti taata alueiden väestön elinolojen ja tärkeiden palvelujen saatavuuden turvaaminen. Alueellisen kehityksen perusrakenteen turvaaminen, uusien tuotantorakenteiden luominen ja talouden ja väestön osaamisen perustan vahvistaminen ovat myös aluekehityslain tavoitteita. Näitä tavoitteita on pyritty toteuttamaan, joskin tulevaisuudessa nyt hallituksen esittämien uusien periaatelinjausten mukaisesti kohtuullisen hyvinkin.

Mielestäni panostaminen kaupunkialueiden kehittämiseen ja pyrkimys nostaa maakunnat nousuun keskusajattelun pohjalta on hyvä asia, kunhan vain samalla huolehditaan täsmätoimenpiteistä niille alueille, joista ei ole kasvun vetureiksi hyvistäkään yrityksistä huolimatta. Tiedämme, että maakuntien suurimmat kaupungit niin Helsinki etelässä, Oulu pohjoisessa tai Joensuu idässä ovat kasvavia ja elinkelpoisimpia keskuksia. Näillä alueilla on ensisijainen mahdollisuus kasvuun, koulutukseen panostamiseen ja uuden luomiseen. Näillä alueilla on myös kaikilla omat vahvuutensa, joita myös valtiovallan on tuettava mahdollisimman tasapuolisesti.

Maakuntakeskusten lisäksi on myös maakuntien reuna-alueita tuettava. Maaseudun asuttuna säilyttäminen on kaikkien etu, joskaan se ei saa olla itseisarvo. Maaseudun väkeä onkin kannustettava alueelliseen rakennemuutokseen ja maaseudusta on tehtävä houkutteleva paikka myös nuorille asua. Nuoret voisivat tarjota muutosmahdollisuuden maaseudun vanhaan elinkeinorakenteeseen ja joskus hyvinkin sisäänlämpiävään kyläyhteisöön, jossa muutoksia ei helpolla hyväksytä.

Vaikka omaehtoisuus on tämän päivän termi myös aluepolitiikassa, meidän tulee muistaa, etteivät kaikki kansalaiset tai kaikki alueet voi koskaan olla tasavertaisessa asemassa keskenään yrittämisen resurssien ja mahdollisuuksien suhteen. Me huolehdimme yhteiskunnan vähäosaisista muun muassa sosiaaliturvan ja koulutuspolitiikan avulla, ja näin meidän tulee toimia myös aluepolitiikassa.

Lähtökohtana tulee olla se, että alueiden ihmiset, yhteisöt ja päätöksentekijät osaavat itsenäisesti kehittää maakuntaansa. Tämä on hallituksen linjaus. Lähtökohtana tulee olla myös se, että paikallisesti resursseja osataan keskittää ja yhdessä valita strategiat, miten hankkeita viedään eteenpäin. Näillä alueilla huomaan ainakin monissa maakunnissa olevan puutteita. Maakuntien sisällä toimien tulee siis kyetä yhteistyöhön ja voimien kokoamiseen ilman jatkuvaa eripuraa. Jos omaehtoisuudesta ja yrittämisestä huolimatta tulokset eivät kuitenkaan ole positiivisia alueilla, on valtion kohdistettava toimenpiteitä ja tarjottava tukea heikoille alueille. Aina kehitys ei ole pelkästään tahdosta kiinni, sillä äärialueille on vaikea saada yrityksiä kaikkein houkuttelevimmista tarjouksistakaan huolimatta.

Pohjois-Karjala on maamme kehityskulussa ollut aina Lapin ja Kainuun tavoin jälkeenjäänyt alue. Emme itse ole missään vaiheessa tahtoneet heikon alueen kehitysalueen mainetta, mutta maantieteellinen sijainti näyttää jo aikojen alusta valinneen asemamme. Maakuntamme työttömyys on korkea. Sen tietävät kaikki. Juuri suuri työttömyys on Pohjois-Karjalan kehittämisen jarruttaja, sillä vaikeuttaahan se esimerkiksi kuntien mahdollisuuksia panostaa varoja omaan aluekehitystyöhön.

Itä-Suomi on todettu alueeksi, jossa on jääty muuta Suomea heikompaan asemaan taloudellisessa kehityksessä. Itä-Suomi-työryhmä asetettiin pohtimaan kehittämisen mahdollisuuksia ja tekemään esityksiä hallitukselle alueen tukemiseksi. Työryhmä sai työnsä valmiiksi ja esityksiäkin Itä-Suomen kehittämisestä on runsaasti. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Itä-Suomen erityisasemasta, josta periaatepäätöksestä kiitos Lipposen sateenkaarihallitukselle. Itä-Suomi-työryhmän esitykset tulee toteuttaa pikaisesti ja ensi vuoden budjetissa on oltava konkreettisia määrärahoja osoitettuna alueellemme. Itä-Suomi-työryhmä esitti muun muassa vapaata poisto-oikeutta alueellemme sijoittuville yrityksille, ja poisto-oikeus tulisi tämän vuoksi toteuttaa vaikkapa määräaikaisena, sillä yritysten runsas ja omaehtoinen sijoittuminen Itä-Suomeen ilman taloudellisia kannustimia on aika epätodennäköistä.

Itä-Suomen korkeakoulujen tutkimukseen, metsäosaamisverkon vahvistamiseen, maaseudun uusien elinkeinojen luomiseen, matkailun edistämiseen ja korkean teknologian, joita meillä on muun muassa nano-, bio- ja lääkekehitysteknologia, kehittämiseen tulee suunnata varoja. Muovi- ja metalli- sekä kiviosaamiskeskus, jotka myös ovat hyvin kehittyviä aloja maakunnassamme, ovat niitä kohteita, joihin täytyy valtiolta saada myös oma tuki niin, että voimme maakunnassa kehittää eteenpäin näitä vahvoja osaalueitamme.

Riskirahoitus on myös yksi asia, johon toivoisimme määrärahoja itäiseen Suomeen. Haluamme kehittää sekä osaamistamme koulutuksen ja tutkimuksen kautta että myös välittömästi yrityselämämme kehittymismahdollisuuksia lainoituksella ja näillä edellytysten luomisella.

Arvoisa puhemies! Kaupungeissa asuu tämän päivän köyhälistö, ja ahdinko työttömyyden seurauksena on suuri. On päivänselvää, että hallitus joutuu kiinnittämään huomiota keskusten kehittämiseen, sillä ongelmien lisääntyminen ja laajeneminen on estettävä. Kaupungeista ja keskuksista puhuttaessa on kuitenkin muistettava, että myös pienemmissä kaupungeissa on ongelmia ja näiden mahdollisuudet selviytyä itsenäisesti on tämän vuoksi arvioitava.

Keskusta jakaa Suomea julkisessa keskustelussa hyvinvoivaan etelään ja heikosti kehittyneeseen muuhun maahan. Mielestäni tällainen suoraviivainen jako ei ole perusteltua, sillä kaikilla alueilla on ongelmia. Etelän keskuksissa on paljon pitkäaikaistyöttömiä ja syrjäytyneitä, mutta myös hyvin toimeentulevia ja menestyviä suhteellisesti enemmän kuin muualla maassa. Kehitysalueilla on myös paljon työttömiä, mutta työttömyyttä osataan ehkä hoitaa yksilöllisemmin ja työttömyysjakso katkaista pitkäaikaistyöttömyyden kynnyksellä. Ero, mikä näiden kahden alueen välillä kuitenkin on, on se, että mahdollisuudet saada alue nousuun ovat etelässä luontaisesti paremmat lyhyiden etäisyyksien ja valmiiden organisaatioiden kautta. Tämän vuoksi tarvitsemme aluepolitiikkaa, joka vastaa mosaiikkimaisen Suomen tarpeisiin eli tukee sekä kaupunkeja ja kasvukeskuksia että myös maaseudun rakennetta moderniksi ja elinkelpoiseksi.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Aloitimme täällä keskustelun maamme sisäisestä muuttoliikkeestä viime viikon suullisella kyselytunnilla, ja sama aihe on ollut voimakkaasti esillä eilisessä ja tämänpäiväisessä alueellista selontekoa koskevassa keskustelussa, eikä syyttä. Tilastot osoittavat, että kun Uudenmaan läänin nettomuuttovoitto oli vuonna 1973 11 889 henkeä, se oli seuraavan kerran suurimmillaan elikkä 8 877 henkeä vuonna 1996. Kun muuttovoittokunnista Helsinki on ylivoimainen ykkösvoittaja, se ei kykene tarjoamaan riittävästi työtä, asuntoja, kouluja, päivähoitopaikkoja ym. palveluja nopeasti kasvavalle väestölle. Samalla muualle jää vastaavasti tiloja tyhjilleen. Kun vuosina 1995—96 Suomessa lakkautettiin 144 ala-asteen koulua, Helsinki yksistään tarvitsisi nyt 14 ala-asteen, 7 yläasteen ja 5 lukioasteen koulua 350 oppilaan kouluiksi laskettuna.

Muuttoliikkeestä suuri osa selittyy sillä, että ihmiset muuttavat työttömyyttä pakoon suuriin valtakunnan keskuksiin siinä toivossa, että sieltä löytyisi työtä. Kun muuttajat ovat usein hyvin koulutettuja, tarmokkaita, eteenpäin pyrkiviä kansalaisia, heistä osa saakin työpaikan ohi paikkakunnalla kauemmin asuneiden ja täten esimerkiksi Helsinki saa pitää pitkäaikaistyöttömänsä, kun vapautuville tai uusille työpaikoille tulevat ottajat muualta. Tällainen asiantila ei voi olla kenenkään edun mukaista. Työttömyys on vakava asia seurannaisilmiöineen, esiintyypä se kaupungin keskustassa tai lähiöissä tai maaseudulla.

Miten sitten aluepolitiikka on syynä tähän ja mitä asialle olisi tehtävä? Erilaiset alueita ja alueiden elinkeinoja koskevat päätökset ovat vauhdittaneet tätä epätoivottavaa alueellista kehitystä. Työttömyys on eräänlainen monien syiden summa, joka siten heijastuu moniin asioihin. Sen syyt ovat syvällä, ja keskityn mieluummin tässä pohtimaan keinoja tulevaa varten, koska työttömyyden syistä on puhuttu niin runsaasti niin näinä päivinä kuin aikaisempina viikkoinakin.

Vaikeassa työttömyystilanteessa on yksi positiivisista asioista selonteonkin mukaan se, että maahamme luodulle monipuoliselle koulutusjärjestelmälle turvataan toimintaedellytykset, sillä alueilla tarvitaan osaamista ja tietotaitoa. Nyt kun kaikki halukkaat koululaiset eivät voi saada kesätöitä, pitäisi kesäyliopistojen ottaa vaari tilaisuudesta ja järjestää riittävästi esimerkiksi lukiolaiskursseja, jotta lukiolaiset saavat mielekästä tekemistä loma-ajakseen.

Myös yrittäjäkoulutukseen ja yrityshautomoihin on panostettava, jota palkkatyön sijasta alueiden asukkailla olisi mahdollisuus niin halutessaan perustaa oma yritys itsensä ja ehkä muidenkin työllistämiseksi. Tämä toteuttaisi pitkälle selonteon periaatetta omaehtoisuuden toteutumisesta. Uutta yrittäjyyttä tarvitaan myös perinteisen alkutuotannon rinnalle tuotantoaloille, joilla rakennemuutos on tehnyt entisen tuotannon kannattamattomaksi.

Maaseutupolitiikka on osa aluepolitiikkaa. Nykyisin maaseudullakin on hyvin koulutettua väkeä, joka mahdollisesti soveltuvan lisäkoulutuksen avulla pysyy kiinni elinkeinossaan oheisyrittämisen turvin. Kaikki eivät voi olla luomutai matkailuyrittäjiä, vaikka heitä toki meille

mahtuu. Myös pienimuotoinen puu- ja metalliteollisuus ja maataloustuotteiden jatkojalostus onnistuvat pienin investoinnein silloin, kun siihen on valmiina soveltuvia tiloja. Näinpä monet voivat jatkaa uusin eväin entisillä asuinsijoillaan ja omalta osaltaan pitää maaseutua asuttuna. Esimerkiksi ruokaa tarvitsemme kaikki joka ikinen päivä, joten puhdasta ruokaa tuottava, eettisesti, oikeaoppisesti toimiva elintarvikeketju on meille tärkeä. Mieluummin puhdasta oikealla tavalla tuotettua kotimaista ruokaa kuin teholannoituksella saastuneessa ilmastossa kasvatettua ja kenties geenimanipuloitua ulkomaista.

Alkava yritys tarvitsee usein käyntiin lähteäkseen alkupotkun, jota voi olla antamassa hyväksi toimijaksi tunnettu Kera tai tähän saakka lähinnä isompia yrityksiä palvellut Tekes, pari esimerkkiä mainitakseni. On vain tahdonasia, millaisin ehdoin lainaa tai takausta voidaan antaa. Tekesillä on nyt varoja. Toivottavasti sillä on myös joustavat myöntämisvaltuudet. Samalla muistettakoon, että korkeakoulujen, Tekesin ja yritysten yhteistyö pitää saada sujumaan ilman, että yrittäjää rangaistaan tästä yhteistyöstä kovin kohtuuttomasti.

Jotta entiset ja uudet yritykset voisivat hoitaa liiketoimintaansa ja samalla työllistämistä, on alueiden liikenne pidettävä toimivana. Maamme monimuotoisen luonnon ja pitkien välimatkojen vuoksi eri liikennemuotoja on toteutettava rinnan. Niin maantiet kuin rautatietkin on pidettävä kunnossa, sillä kustannukset nousevat aikanaan tosi suuriksi, jos liikenneväylät jätetään rapistumaan liian pitkäksi aikaa. Hallituksen tukea Itä-Suomen vaikeuksiin voidaan kohdentaa muun muassa infrastruktuurin parantamiseen.

Kunnossapitoa tarvitsevat myös yksityistiet, joiden hoitoon toivottavasti saamme ensi vuoden budjettiin varoja, sillä monia näistä nk. yksityisteistä käytetään myös postin kuljettamiseen, tukkien kuljettamiseen, pelastuskulkuneuvot käyttävät niitä ja moni muu julkinen liikenne.

Yksi esimerkki Valtionrautateiden ennakkosuunnitelmista rautatieliikenteen supistamiseksi on Savon radan Helsinki — Iisalmi-junavuoro, joka lähtee Helsingistä iltaisin kello 18.02. Monet kyseisen radan varrella asuvat käyvät työn, opiskelun tai asioinnin vuoksi Helsingissä, ja monille se on ainoa järkevä yhteys takaisin kotiin samana iltana. Onko tarkoitus parantaa Helsingin hotellien käyttöastetta vai lisätä henkilöauton käyttöä näillä matkoilla? Kumpikaan ei ole järkevää, ei maksajan kannalta eikä ympäristön kannalta.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa ed. Mähönen pohti aluepolitiikkaa hyvin monipuolisesti ja esitti muun muassa kuntien pakkoliitoksia tarvittaessa valtioneuvoston päätöksellä. Kuntien yhteistyö eri muodoissaan on kannatettavaa, ja usein kuntien yhteenliittymisillä saadaan taloudellisesti ja toiminnallisesti paras mahdollinen tulos niukoillakin resursseilla.

Pakolla aikaansaatu liitos ei varmasti ole ihanteellinen perusta yhteistyölle. Siksi ei mielestäni pidä ihmissuhteita ja toimipisteiden työilmapiiriä pilata pakkoliitoksin vaan tehdä liitokset yhdessä sopien. Joillakin paikkakunnilla liitokset ovat tapahtuneet hyvinkin juohevasti. Muutamilla paikkakunnilla asia kiikastaa vuosia tai vuosikymmeniä. Porkkanoitako tarvittaisiin? Mikkelin seudulla ovat neuvottelut parhaillaan menossa neljän kunnan kesken erilaisista malleista, eivätkä asiaa varmasti paranna ed. Viitamiehen ja ed. Mähösen puheet pakkoliitoksista.

Erityisen merkittäviä alueiden omaehtoisen kehittämisen kannalta tulevat olemaan työvoima- ja elinkeinokeskukset. Niiden ja niiden johtajien dynaamisuudesta, kekseliäisyydestä ja uutta luovasta kyvystä riippuu paljon. Nähtäväksi jää, miten eri ministeriöiden alaisten osastojen yhteen nivoutuminen onnistuu. Alueilla on ideoita ja tekemisen halua, mutta markkinointitaito on ehkä suurin puute, ehkä rahoitusvaikeuksien lisäksi, ainakin vientimahdollisuuksia tarvitsevilla yrityksillä.

Tarvitaan erilaisia markkinointirenkaita ja yritysverkostoja, jottei jokaisen yrityksen tarvitse matkustaa myyntimatkalle Eurooppaan tai merten taakse joka kuukausi. Yhteistyö yritysten, yrittäjäjärjestöjen, maakuntaliittojen ja elinkeinokeskusten välillä nousee ajankohtaiseksi. Myös Ulkomaankauppaliitto ja kaukaistenkin maiden konsulaattien tai suurlähetystöjen kaupalliset edustustot on otettava mukaan kontaktien löytämiseksi. Oli mielenkiintoista havaita, että sellaisessakin paikassa kuin New Delhissä Intiassa meille suurlähetystössä vakuutettiin, että suomalaiset yritykset ovat saaneet ja saavat apua tuotteidensa markkinoinnin alkuunsaamiseksi. Tällaisista mahdollisuuksista tiedottaminen voisi hyvin olla vaikkapa Ulkomaankauppaliiton tai elinkeinokeskuksen asiana.

Arvoisa puhemies! Pidän oleellisena, että kaikki toimijat, ennen kaikkea maakuntien liitot ja työvoima- ja elinkeinokeskukset tekevät kaikkensa pikaisten ratkaisujen löytämiseksi, jotta työttömyyden kurimukseen saataisiin helpotusta. Ja hallitus muistakoon periaatteensa ottaa Itä-Suomen erityisvaikeudet huomioon ja suun-

nata toimenpiteitä kyseisen alueen olosuhteiden parantamiseksi.

Yrittämisen muitakin kuin alueellisia ongelmia olisi voinut pohtia miten pitkälti hyvänsä, mutta meillehän on tulossa myös elinkeinopoliittinen selonteko, joten siinä yhteydessä puhumme varmasti aiheesta lisää.

Ed. Partanen: Arvoisa puhemies! Minusta täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja tämänkin päivän aikana. Vastakkainasettelua ja asennevammaakin on ollut sopivasti. Siinä mielessä kommentteja muutamiin puheenvuoroihin liittyen. Ensinnäkin, kun ed. Takkula Lappia kovasti on pitänyt esillä, niin tässä selonteossa ei ole oppia siitä, miten Oulun korkeudella jäkälää kasvatetaan, kun on liian paljon poroja. Ei myöskään hallitus mahda sille mitään.

Aikaisemmissa keskusteluissa maatalouden kimppuun on voimakkaasti hyökätty. Olen itse sitä mieltä, että elinkeinona se pitää turvata ja sitä kautta pitää maaseutu elävänä, että siellä säilyvät ihmiset. Kun tehokkuudesta on puhuttu ja siitä, miten tehokkuus on vienyt työpaikkoja, niin sillä puolellahan se on vienyt.

Edellisen selonteon yhteydessä ed. Bremer käytti kotimaisen työllistämisen merkeissä vähintäänkin omituisen puheenvuoron. Sellainen saattaa olla tämä minunkin jatko, kun kotimaista traktoria ei pidetä korkean teknologian tuotteena. Siinä on paljon semmoisia osia, jotka ovat korkeamman teknologian tuotteita kuin ed. Bremerin oma lentoväline. Jos maatalouteen halutaan lisää tehokkuutta, niin minusta voisi sitten näitten konetyyppien lentäjien kanssa sopia, että opettelevat lentämään selällään. Siten voisivat saman tien niittää pellot, kun on uudet vispilät siihen. Kyllä tehokkuutta tulisi ja korkeaa teknologiaa.

Sitten Lappiin liittyen, kun ed. Aittoniemi sanoi, että Lappiin ei tarvitse yhtään panna rahaa enempää. Minusta parhaita markkinamiehiä näyttää olevan Sulokin siinä mielessä, että mennen tullen vei kaikki musiikin ystävät Huuliharppufestivaaleille Lappiin. Yhtenä aamuna sieltä Eldankajärveä tuli vähän matkaa ja tämmöisiä kansallisia tapahtumia. Koko Suomihan höylää Lapin väliä talvisaikana, hiihtohissit ovat muusta Suomesta tulleita täynnä.

Sitten ministerille: Käytin jo vastauspuheenvuorossa muutaman sanan kuntaliitoksista. Vaikka ed. Rehn sanoikin, että nämä ovat Mikkelin seudulla pahoja ajatuksia, niin kyllä minä olen sitä mieltä, että siellä missä ei kannettu vesi kaivossa pysy, niin se ei pysy. Omaehtoista älyn käyttöä pitää suosia, mutta jos tunneseikkoihin perustuen kielletään käyttämästä älyä tai kieltäydytään tekemästä järkeviä, niin kyllä siinä suhteessa on viisasta myös hallituksessa laatia pelisäännöt esimerkiksi sellaisten yhteenliittymien aikaansaamiseksi, että seutukunnalla tällaisia uusia kasvukeskuksia syntyisi, johon muuttoliikettä voidaan ohjata, ettei ihmisten tarvitse lähteä pois kotiseudultaan. Uusia kasvukeskuksia rakennetaan uusilla kuntaliitoksilla. Siellä, missä se on järkevää, se pitää toteuttaa valtiovallan toimenpitein. Tämän suuntaista ajattelumallia ehdottaisin hallituksen sisälle. Uskon, että pitkän päälle tunneseikkoihin puuttumatta myös arkinen puoli tulee ymmärretyksi, kun nähdään, mitä hyvää tämmöisestä yhteisestä on myös taloudellisessa mielessä.

En minä usko sen kummemmin, että Mikkelin seutu sen erilliskummallisempaa on kuin Jyvässeutukaan. Kyllä meilläkin on osattu näitä asioita panna varsin merkillisellä tavalla sekaisin, mutta on siinä hyvä esimerkki tämä pieni kunta. Voi sanoa sen, että kun kuntaliitosta Säynätsalon ja Jyväskylän välillä alettiin tehdä ja kun ensimmäisen kerran 7—8 vuotta sitten se tuotiin esille, niin 120 prosenttia vastusti: 100 oli Säynätsalosta ja 20 oli entisiä säynätsalolaisia, jotka asuvat Ruotsissa. Sitten kun äänestettiin siitä, tehdäänkö liitos, niin yli 70 prosenttia oli sitä mieltä, että tehdään se. Tänä päivänä yli 120 prosenttia entisistä on sitä mieltä, että liitos oli järkevä.

Jos matkailua pitää harrastaa kuntaliitosten ympärillä, niin ed. Karpio voisi kutsua täältä kaupungin vieraaksi tutustumaan, millä tavalla järkeviä ratkaisuja voi tehdä ja mitä se antaa.

Tässäkin yhteydessä oli pelkotiloja, että iso Jyväskylä nielee pienen kunnan eikä mitään tule. Meillä on kaupunginosavaltuusto, joka pyörittää suhteessa enemmän rahaa sen pienen alueen omien asioitten hoitamiseksi kuin itsenäisenä kuntana olisi ollut koskaan mahdollisuutta. Kaupunki antaa budjetistaan nämä varat kaupunginosavaltuustolle. Minkäänlaista hänkrää ei ole ollut kuntaliitoksen yhteydessä. Ihmisilläkin on tällä hetkellä aivan toisenlainen käsitys.

Järkevät kuntaliitokset ovat enemmänkin kiinni yksittäisistä, pienisieluisista kunnallispoliitikoista, heidän omista jakkaroistaan, jotka siellä eri hallintokunnissa kiinnostavat, millä alueella kukin siellä päsmäreeraa. Nämä pitää kaikki panna auki ja hakuun ja lähteä sillä mielellä liikkeelle, että uudesta otetaan osa.

Tämmöinen pikkuinen kyläkunta kun liitettiin Jyväskylään, niin meiltäkin tuli ensimmäiseen valtuustoon siltä alueelta kuusi vai seitsemänkö meitä tuli. Mehän olimme melkoinen joukko siellä päättämässä kaikista isommistakin asioista. Kyllä oma ilme siitä huolimatta alueellisesti on säilynyt tsaarin valtakunnassa.

Se on ollut sillä tavalla vähän poikkeava yhteisö, kun se oli yhden savun kunta. Poikkeavaa oli myös suhtautuminen maanviljelykseen. Meillä ei siellä ollut yhtään teurastettavaksi kelpaavaa eläintäkään kunnan alueella, jos ei koiria ja kissoja lasketa. Siipikarjan ja muun karjan pito oli kielletty. Maata ei ollut kunnalla kuin kukkapurkissa. Muuta maapohjaa ei omistanut. Enso-Gutzeit omisti kaikki. Se oli Suomen tiheimmin asuttu kunta siihen aikaan.

Ministeri Backmanille: Kun läänit saitte menemään sujuvasti pesänurkkaan, niin pannaan nyt kunnatkin kuriin saman tien kuntaliitoksilla. Sille puolelle vain uusia panoksia ja vauhdilla liikkeelle. On koko kansakunnan etu, että älyn käyttöä lisätään siellä, missä sitä ei omaehtoisesti tule, koska saatesanoissa lukee, että omaehtoisella toiminnalla. Jos ei sitä tule, niin pitää auttaa omaehtoista toimintaa. Lyödään tappi veneeseen, ettei se vuoda.

Ed. Peltomo: Arvoisa herra puhemies! Ihan muutama kommentti, jotta en pitkitä tätä keskustelua.

Täällä on joissakin puheenvuoroissa esitetty suhteellisen pessimistisiäkin näkemyksiä maakuntien liitoista aluekehitysviranomaisina. Selvää on, että alkuvaikeuksia taatusti löytyykin, mutta Satakunnan maakuntaliiton osalta minun on kyllä sanottava, että liiton toiminta on lähtenyt käyntiin mielestäni suhteellisen hyvin. Uuden, voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti entistä enemmän alueella ja maakuntaliitossa on rohkeasti otettu vastuuta kehittämistyöstä ja sen organisoimisesta.

Jos yhteistyö ei suju, tärkeä menestystekijä puuttuu. Aluepoliittinen ohjelmatyö on perustunut Satakunnassa juuri hyvään yhteistyöhön. Ohjelmien valmistelu on tapahtunut seutukunnittain ja seutukunnittaisiin ohjelmaryhmiin kuuluvat kuntien ja valtion aluehallintoviranomaisten edustajat ovat toimineet hyvin asiallisesti hyvässä yhteistyössä. Lisäksi maakunnan yhteistyöryhmässä ovat olleet edustettuna keskeiset työmarkkinaosapuolet. Valitettavasti kaikilla alueilla näin ei ole tapahtunut, ja tämän päivän lehdissä eräs keskusjärjestö nimenomaan kaipaa lisää työmarkkinaosapuolia yhteistyöryhmiin.

Satakunnassa on yhteistyön luonne ja omatoimisuus muuttunut jatkuvasti yhä myönteisempään suuntaan. Alueellisen, paikallisen asiantuntemuksen hyödyntäminen on parantunut, ja eri osapuolten, erityisesti elinkeinoelämän ja järjestöjen, kiinnostus alueelliseen kehittämistyöhön on koko ajan vain lisääntynyt.

Väite siitä, että EU-tehtävien hoito veisi maakuntaliittojen päähuomion, ei myöskään pidä paikkaansa ainakaan meillä Satakunnassa. Päinvastoin kansallisen aluepolitiikan ja maakunnallisen edunvalvonnan merkitys on jatkuvasti korostunut. Yhteistyöllä on saatu aikaan myös tuloksia, joita ed. Kokkonen tänään peräsi, ja näistä tuloksista voin mainita keskeisimpiä esimerkkejä: viimeisimpinä Valtatie 2:n perusparannus Porin lentokentän läheisyydessä, Tampere — Pori — Rauma-radan sähköistys, Satakunnan ammattikorkeakoulun vakinaistaminen ja Porin korkeakouluyksikön kehittäminen.

Edelleenkin Satakunnassa, maakunnassamme, kuntien yhteistoiminta on lisääntynyt yli kuntarajojen, ja siinä mielessä näkisin, että tämä hyvä yhteistyö tulee jatkossa myös edistämään kuntaliitoksia. Kunnissa monet vastakkainasettelut ovat vähentyneet. Paljon puhutun Pori — Rauma-akselin yhteistyö on mielestäni vain entisestään tiivistynyt. Esimerkiksi Satakunnan ammattikorkeakoulun ylläpitomallissa Kankaanpään, Harjavallan, Huittisten ja Rauman yksiköt siirtyivät hyvässä yhteisymmärryksessä Porin kaupungin hallinnon alle.

Esitetty kritiikki on mielestäni siltä osin paikkansapitävä, että kansallisen pienimuotoisen aluepolitiikan eli projektitoiminnan toteuttamista on osin haitannut kansallisen kehittämisrahan vähäisyys. Tosin ainakin Satakunnassa kansallisen maakunnan kehittämisrahan vähäisyyttä on voitu korvata EU-tuilla. EU-ohjelmien toteuttamista on myös haitannut se, etteivät kaikki EU-tukialueet ole kansallisia tukialueita, jolloin yritystoiminta ei ole pystynyt täysimääräisesti hyödyntämään EU-tukia.

Arvoisa puhemies! Uudella aluepolitiikalla on luotu tai uusittu arviolta valtakunnallisesti noin 5 000 työpaikkaa. Satakunnassa on alustavien tietojen mukaan luotu noin 600 uutta työpaikkaa ja turvattu lähes 2 500 olemassa olevaa työpaikkaa. Tarkasteltaessa aluekehitysrahoilla saavutettuja tuloksia on otettava huomioon, että maakuntaliitot eivät suinkaan toimi pääasiallisina rahoittajina mutta rahavirtoja suunnataan maa-

kuntaliiton kansanvaltaisessa valmistelussa tehtyjen ohjelmien perusteella, vaikka niitä toteuttavat muut viranomaiset.

Minä ymmärrän erityisesti opposition motiivit esitellä erilaisia kauhukuvia huomispäivän Suomesta, mutta tässä puoluepolitikoinnissa unohdetaan silloin maakuntien etu. Maakuntien kehittämistyössä tarvitaan demokratiaa ja erityisesti sitoutumista. Ilman niitä ei synny tuloksia. Suomalaisella sisulla laman selkä on nujerrettu, ja nyt meidän on pidettävä huolta siitä, että saamme sekä kaikki yksittäiset kansalaiset että myös maakunnat mukaan taloudelliseen nousuun. Tässä työssä maakuntaliitot yhdessä tulevien elinkeino- ja työvoimakeskusten kanssa ovat oikein käytettyinä oiva työväline.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Aluepoliittinen keskustelu perustuu lakiin alueiden kehittämisestä, joka — kuten on todettu — annettiin joulukuussa 93 silloisen Ahon johtaman hallituksen esityksestä mutta hyvin laajasti eduskunnan hyväksymänä, oliko se silloin lehtitietojen mukaan 154 tai 156 puolesta ja vastaan 24 tai 28, eli Suomen eduskunnan tahtotila lain säätämiseen oli laaja ja vahva.

Lain tavoitteena on edistää maan alueiden omaehtoista kehittämistä ja tasapainoista alueellista kehitystä. Nämä lausutut tavoitteet on arvioitu saavutettavan, kun turvataan alueiden väestön elinehtojen kehitys ja myös niihin liittyvät keskeiset palvelut. Toisaalta tarkoituksena on turvata alueellisen kehityksen kannalta keskeinen perusrakenne sekä alueiden tuotantorakenne, sen uudistaminen, yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen, sekä erityisesti lain tavoitteissa kirjataan uusien työpaikkojen syntymisen edistäminen.

Keskustelussa ovat jääneet nämä lain tavoitekohdat vähemmälle huomiolle. Sitä vastoin on sitäkin enemmän korostettu lain tavoitemääritettä, että pitäisi vahvistaa myös talouden ja väestön osaamisen perustaa. Mielestäni tämä viimeksi lausuttu tavoite kertoo sen, että aluepolitiikka onnistuakseen vaatii tuekseen myös hyvin suunnitellun, laadukkaan ja tehokkaan koulutus- ja tutkimuspolitiikan ja näin ollen myös saumattoman yhteistyön esimerkiksi sisäasiainhallinnon ja opetushallinnon välillä. Ainakin oman arvioni mukaan ministeri Backmanin ja ministeri Heinosen yhteistyö myös tältä osin on toiminut sillä tavoin, että Suomi on selvästi panostanut osaamiseen sekä koulutuspoliittisten rakenteiden uudistamiseen, jotka ikään kuin näin taustalta myös vahvistavat aluepoliittisia tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan keskustelussa on ollut jonkin verran epätäsmällisyyttä, koska useissa puheenvuoroissa on annettu ikään kuin ymmärtää vastoin aluekehitysvastuulain kirjainta, että yksinomaan maakunnan liitto olisi se, joka vastaa tämän lain toteutuksesta. Näinhän asia ei ole. Lain 2 § toteaa aivan yksiselitteisesti aluekehitysvastuusta, että "kunnilla ja valtiolla on aluekehitysvastuu sen mukaan kuin tässä laissa säädetään". Sitä vastoin aluekehitysviranomaisena toimii maakunnallisesta edunvalvonnasta ja seutukaavoituksesta huolehtiva kuntayhtymä, jolla tarkoitetaan maakunnan liittoa.

Näin ollen on täsmäpolitiikan kannalta välttämätöntä, että lain tämä viesti myös ajan kuluessa muistetaan ja se täsmällisesti mielletään ja ymmärretään myös poliittisten ja yhteiskuntapoliittisten toimenpiteiden perustaksi. Muuten nimittäin, jos ei tällaista lähtökohtatunnistamista pidetä mielessä, ajaudutaan varmasti myös suurempiin erimielisyyksiin sekä lain tavoitteiden hämärtämiseen.

Aluekehitysviranomaisen tehtäviin kuuluu yleinen aluepoliittinen suunnittelu sekä tätä edistävän alueohjelmapolitiikan valmistelu kuten myös näiden toimenpiteiden seuranta ja aluekehitystoimenpiteiden yhteensovittaminen. On siis aivan väärin väittää eduskunnassa, että maakunnan liitot olisivat se taho, joka sinänsä vastaa, ja joko se on onnistunut tai — niin kuin on syytetty epäasiallisesti maan hallitusta — hallitus olisi omalla politiikallaan aiheuttanut maakuntapolitiikan ja aluekehitysvastuupolitiikan epäonnistumisen. Sellainenhan epä-älyllistä keskustelua, koska todellinen vastuu kuuluu myös monille muille kuin maakuntien liitoille.

Tältä osin myös mielestäni ministeri Backman on käyttänyt kerta kaikkiaan hienoja puheenvuoroja. Minäkin olen joissakin aluerakenneasioissa ollut omalla kannallani, ja ne ajat ovat takana, mutta minun on todettava, että ministeri Backman on aluepolitiikassa hyvin sisällä ja edustaa myös jatkuvuutta aluepolitiikassa erinomaisella tavalla tässä hallituksessa.

Hän eräässä vastauspuheenvuorossaan myös ehkä kriittisimpiä keskustan taholta tulleita puheenvuoroja ikään kuin kyseenalaisti, kun ne olivat usein luetteloita siitä, mitä kaikkea pahaa hallitus on tehnyt aluepolitiikassa tai mitä uhkakuvia ikään kuin on haluttu luoda sen sijaan, kun selonteko on hyvin maltillinen ja asiallinen. Jokainen, joka selonteon lukee lävitse, voi päätyä

vain tähän johtopäätökseen. Mielestäni myös on esitetty jollakin tavalla vaarallisia asenteita, kun kuitenkin selkeä pyrkimys on ollut tasapainoisen kehityksen turvaaminen. Siltä osin totean esimerkiksi ministerin lausuman, että edellisellä kaudella kunnat vähensivät 40 000 ihmistä, kun nyt ei sellaiseen ole aikomus. Voiko sitä konkreettisemmalla tavalla todeta?

Toisaalta minuakin on häirinnyt keskustan taholta tullut mielipiteiden kirjo, joka oikeastaan pelkistyi ed. Mannisen eiliseen ryhmäpuheenvuoroon, joka oli aika kovaa luokkaa. Se oli jopa luokkaa, että sillä keskusta repi yhteistyön edellytykset aluepolitiikassa, koska se paikoin — olihan siinä toki hyvääkin, mutta paikoin — oli raivon sekainen ja hyvin repivä sisällöltään. En usko, että keskusta tällaisella linjavalinnalla, kun puheenvuoro oli virallinen ryhmäpuheenvuoro, voi olla ikään kuin rakentamassa myönteistä aluepolitiikkaa maahan.

Selonteko nimittäin myös kertoo sen, että hallitus haluaa niin kaupunki- kuin maaseutupolitiikkaakin edistettävän. Ei ole eduskunnassa kahden vuoden aikana yhtä selkeästi todettu ja myös kirjallisesti vakuutettu hallituksen taholta, että nämä asiat ovat nyt käsi kädessä kulkevia. Jos joku haluaa tukeutua jonkinlaiseen muuhun argumentaatioon, hänelle on muistutettava, että Suomen väestöstä asuu kolme neljäsosaa kaupungeissa ja että kaupungit eivät ole kaikki suuria. On pieniä kaupunkeja, jotka ovat halunneet kaupunki -nimen, jolloin siltäkin osin selonteon perustelu on mielestäni aivan oikea.

Arvoisa puhemies! Haluaisin syvällisempää keskustelua siitä, kun keskusta ryhmäpuheenvuorossaan myös väitti, että hallitus olisi tehnyt poliittisen petoksen aluepolitiikassa. Tämän kaltainen varjonyrkkeily ja varjojen esittäminen ei käy. Kysymys tulee eteen ja tietenkin olen hyvin kiinnostunut, kun tuollaiset puheet eivät kuulu sivistyneeseen poliittiseen väittelyyn vaan lähinnä kertovat provokaatiohakuisuudesta, ainakin siitä, asettuuko eduskunnan ykkösoppositiojohtaja Esko Aho tämän kaltaisten puheiden taakse vai ei. Luulen, että hänellä saattaa olla tässä käsitys, mutta onko se yhtä suuri poikkeamaltaan kuin esimerkiksi ed. Aittoniemen esitykset Lapin kehittämisestä tai oikeastaan kehittämättä jättämisestä kontra ed. Hannes Mannisen ryhmäpuheenvuoro? Tuskin sieltä näin isoa ajatteluero voi syntyä.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Puutun puheessani ainoastaan muutamaan kohtaan, koska tämä selonteko tulee hallintovaliokuntaan ja siellä asiantuntijoita kuultuamme voin antaa käsittelyn jälkeen laajemman selvityksen, miten asia siellä eteni. Haluaisin nyt puuttua keskusteluun, mitä täällä on käyty, keskustan menettelytapoihin ja siihen linjaan, mitä on esitetty.

Täällä on selkeästi ja taktisesti valittu kaksi linjaa. Toinen on ns. täysoppositiolinja, jota ed. Manninen on tuonut esille, jossa tuomitaan myös kaikki ne erittäin positiiviset asiat, mitä selonteossa on esitetty ja jotka vievät maata eteenpäin alueellisesti tasa-arvoisesti, tasa-arvoisemmin kuin nimenomaan aikaisempana keskustan valtakautena. Toinen linja on se, jossa ed. Kääriäinen kuin ukkometso soitimella yrittää kosiskella itseänsä seuraavaan hallitukseen, mikä tässä maassa muodostetaan. Tämä on erittäin taitavaa politiikkaa, mitä keskustan taholta tänä päivänä suoritetaan.

Sanoisin, että erittäin suuri rikkaus on se, että Suomessa on erilaisia alueita. Niiden vahvuudet on otettava esiin ja käytettävä koko maan hyödyksi eikä aseteltava kaiken aikaa vastakkain, niin kuin oppositio on tehnyt. Se näkee tämän valtakunnan kahtiajakautuneena ja aluepolitiikan täysin mustavalkoisena. Selonteko lähtee oma-aloitteisuudesta ja niistä ideoista, mitä maakuntaliittojen ja maakuntien kautta on tullut hyvin käytetyksi, mutta kun maakuntaliitot ovat vasta toimintansa alussa, niin on oletettavaa, että vie vielä jonkin aikaa ennen kuin ne konkretisoituvat sille tasolle, että ne tuottavat hedelmää. Mutta täytyy sanoa, että pidän erittäin positiivisena sitä lähtökohtaa, että maakunnat todellakin tutkivat omat parhaat puolensa ja niitä vievät eteenpäin nimenomaan yhteistoiminnassa alueen eri yrittäjäjärjestöjen kanssa ja sen jälkeen, kun hallinnon uudistus on tehty, niin myös työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa.

Kun keskusta on koko ajan puhunut sirpaloituneisuudesta, niin sanon, että tämän hallituksen aikana on kuitenkin lähdetty siitä, että yhteistyö ja ne kokonaisuudet, mitkä luovat pohjaa maan kehitykselle, on tuotu erittäin hyvin esiin tämän hallituksen toimenpiteiden kautta. Toivottavasti keskusta tulee tähän yhteistyöhön mukaan, niin että saamme sen hyödyn, joka näiden pohjana voi olla silloin, kun yhteistyötä tehdään.

Maakuntaliitoissa on tänä päivänä hyvin vahvasti toki kuntien edustusto mukana työssä, vaikka sanotaan, että se on niin virkavaltaistunutta. Olen itsekin ollut Uudenmaan liiton työssä mukana. Se on tietenkin ensin aluksi ollut sellaista hahmottelevaa tämä työ. Se on ymmär-

rettävää, kun siinä on hyvin väljät raamit, missä voi kulkea ja ne ideat liikkuvat hyvin vahvasti eri aloilta myös tässä toiminnassa. Mutta vähitellen tämä kiinteämpi toiminta tuottaa varmasti myös tuloksia ja pystytään kehittämään maakuntaliittojen toimintaa sille tasolle, mihin ne tavoitteet on asetettu.

Siinä muuttoliikkeessä, mistä täällä nyt on useampaankin kertaan keskusteltu, ihmettelen sitä, kun olen istunut 14 vuotta täällä eduskunnassa, että keskustan edustajat ne vaihtuvat, mutta puheet pysyvät samanlaisina. Eli koko ajan sanotaan, että pohjoisesta siirtyy etelään heidän parhaat voimansa. Voi kysyä, mistä se sitten johtuu. Johtuuko se siitä, että me olemme hemmotelleet tukipolitiikalla nämä alueet aikaisemmin sellaiseen tilaan, että sieltä ei ole lähtenyt irti sitä energiaa, omatoimisuutta? Nyt suunta on aivan toinen. Siis jokaisen alueen täytyy itse pystyä selviytymään.

Itse henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että valtionhallinnon tuleekin antaa alkustartteja ja sysäyksiä alueelliselle kehitykselle, mutta ei se voi olla jatkuva toimi, vaan sen alueen täytyy myös itse selviytyä tulevaisuudessa.

Vielä tästä muuttoliikkeestä voi ihan leikillisestikin sanoa, että kyllä muuttoliikettä tapahtuu toisinkin päin. Vantaan kaupunki on menettämässä erittäin hyvän kaupunginjohtajan Pirjo Ala-Kapeen Itä-Suomen lääniin. Eli onnittelen teitä! Varmasti tämä alueellinen kehitys tulee hänen myötään myös oikean suuntaiseksi, ja hän on henkilö, joka positiivisesti voi tehdä sitä työtä niin, että eri tahot työskentelevät yhteen poliittisista ristiriidoista huolimatta.

Arvoisa herra puhemies! Haluan nyt kiinnittää erityisesti yhteen asiaan huomiota. Kun täällä nämä alueelliset kysymykset ovat tulleet muidenkin edustajien puheissa hyvin painotetusti esille, niin eräs asia.

Valtioneuvoston tehtyä päätöksensä aluehallinnon uudistamisesta, on valtion keskushallinto noussut vaatimaan, että on valmisteltava ehdotuksia pääkaupunkiseudun hallinnon kehittämisestä. Aluehallinto 2000 -hankkeen ohjausryhmä käsitteli viime syksynä pääkaupunkiseudun hallintomalleja Euroopassa. Ohjausryhmä päätti kuitenkin asian yksimielisesti eikä hyväksynyt mietintöönsä ehdotuksia ns. metropolihallinnosta. Myöskään hallitusohjelmaan ei sisälly erityistä pääkaupunkiseudun hallinnon järjestelyä.

Kuitenkin nyt on julkisesti ja keskusteluun ja kirjoituksissa tullut hyvin vahvasti esille se, että tätä toimenpidettä halutaan viedä eteenpäin ja hallituskin on antanut tehtäväksi selvityksen tekemisen tästä kysymyksestä. Ns. metropolihallinnon malleja ovat aikanaan esittäneet punamultakauden poliitikot muun muassa Erkki Tuomioja, Paavo Väyrynen ja lähinnä sisäasiainministeriön virkamiesjoukko ja erittäin aktiivinen tässä kysymyksessä tällä hetkellä on ollut ed. Kimmo Kiljunen.

Hankkeet ovat jo vanhentuneet valtion norminannon keventämisen, kunnallisen itsehallinnon vahvistamisen ja YTV:tä koskevan lainmuutoksen jälkeen. Tarvetta erilliselle metropolihallinnolle pääkaupunkiseudulla ei ole, ei edes lääninhallituksen päätoimipaikan siirryttyä Hämeenlinnaan. Hallinnon kasvattamiseen pitää suhtautua erittäin kriittisesti. Sehän on ollut tämän hallituksen linja ja toivon, että myös tässä linjassa pysytään.

On kyllä karkeita vaihtoehtoja, joiden pohjalta pääkaupunkiseudun hallinnon kehittämistä tai metropolihallintoa olisi edes teoriassa mahdollista miettiä, siis huom. miettiä. Huonoin vaihtoehto on ns. minilääni. Valtion oma pääkaupunkiseudun hallinto olisi uusi väliporras valtion keskushallinnon ja lääninhallinnon sekä pääkaupunkiseudun kuntien väliin.

Keskustapuolueen vahva toive aikanaan oli saattaa pääkaupunkiseudun kunnat toteuttamaan valtion keskushallinnon näkemyksiä ja estää pääkaupunkiseudun kehittyminen. Lääniuudistuksen jälkeen on mahdoton nähdä valtiota edustavalle pääkaupunkiseudun hallinnolle riittävästi tehtäviä. Valtion keskushallinnon tehtävien ja organisaation uudistuksen jälkeen voi lisäksi käydä niin, että valtion aluehallinnolta poistuu tehtävät lähes kokonaan. Valtion omaa aluehallintoa pääkaupunkiseudulle ei siis tarvita.

Yhteistyövaltuuskuntaa koskeva laki on juuri uudistettu joustavaan, yhtiömallia hyödyntävään ja vähemmän byrokraattiseen suuntaan. YTV:lle ei pidä antaa lisää lakisääteisiä tehtäviä, koska nyt kuntien yhteisillä päätöksillä tehtäväkenttä voi jo laajentua ja alue voi ulottua varsinaisten YTV-kuntien ulkopuolellekin, mikä on hyvin järkevää. Kunnat vastaavat YTV:n tehtävistä ja menoista.

Kuntien pakottaminen yhteistyöhön erillisellä lailla on vanhanaikaista ja tarpeetonta. Ei tarvita lisää lainsäädännöllä annettuja tehtäviä eikä palaamista jäykkään byrokratiaan. Valtio voi kyllä antaa valtion keskushallinnolle tai aluehallinnolle kuuluvia tehtäviä toimeksiantotehtävinä erillistä korvausta vastaan YTV:n hoidettavaksi. Paras vaihtoehto on antaa valtion tehtäviä suo-

raan kunnille. Valtio voi antaa keskushallinnon tai valtion aluehallinnon tehtäviä suoraan YTV:n alueen kunnille toimeksiantotehtävinä ja erillistä korvausta vastaan. Tällöin valtion menot voivat oleellisesti vähentyä. Alueen kunnat pystyvät kyllä käsittelemään muun muassa alkoholin anniskeluluvat ja ns. lupahallinnon tehtävät laajemminkin.

Kaikkialla suurkaupunkien alueilla on kauttaaltaan samoja ongelmia, joita YTV on vapaaehtoisuuden tai lain mukaan täällä jo hoitanut: joukkoliikenne, jätehuolto, maankäyttö ja siihen liittyen sijainnin suunnittelu. Sijainnin ohjaus ei tosin ole enää muuta kuin kaavasuunnittelun yhteistyötä, koska varsinainen yritysten sijoittumisen ohjaus jäi jo 1980-luvun alussa vanhakantaisena ja keskitetyn suunnitelmatalouden mallina markkinatalouden jalkoihin.

Pääkaupunkiseudun kasvun rajoitustoimet ja toisaalta hallinnon ja yritystoiminnan hajautustoimet jne. ovat erityisesti Suomessa leimanneet valtion toimenpiteitä vielä 1980-luvullakin. Suurkaupunkialueella on lisäksi melkoisia ongelmia saasteista, energiahuollosta, vesi- ja jätevesihuollosta jne. Suomen pääkaupunkiseudulla ongelmat on pitkälti hoidettu kuntien perustamien yhtiöiden ja kuntien yhteistyön avulla.

Kansainvälistyminen ja verkottuminen tulevat olemaan haasteita pääkaupunkiseudullekin. Niitä ei kuitenkaan ratkaise hallintomalli. Verkostomainen yhteistyö vaatii hallinnon, elinkeinojen ja muidenkin toimintojen yhteistyötä, jota hallinto ei enää hallitse eikä omaa siihen resurssejakaan. Hallinto on rakennettava tehtävien mukaan. Ongelmien ratkaisu ei ole enää mahdollista hallintoa lisäämällä, kuten kasvun vuosina oli tapana tehdä. Kansanvaltaa edistää nopea, joustava päätöksenteko ja nopea palvelu, jota puolestaan aina heikentää raskas ja moniportainen valtion valvontaankin perustuva luottamuselinten järjestelmä.

Kunnallisen itsehallinnon vastuulla on Suomessa kaksi kolmasosaa koko julkisesta toiminnasta. Peruskunnan tehtävät kattavat lähes kaiken kansalaisen elämän arkeen kuuluvan lähtien infrasta, koulutuksesta, terveydenhoidosta ja sairaanhoidosta. Monet näistä tehtävistä hoidetaan Euroopassa osavaltion, aluehallinnon tai piirikunnan toimesta. Eivät ne suinkaan ole peruskuntien vastuulla kuten meillä.

Monet Euroopan metropoleista ovat usean kymmenenkin kunnan muodostamia alueita. Peruskunnan itsehallinnon laajuus on monilla alueilla vähäinen. Tällöin on selvää, että pelkästään kuntien välinen yhteistyö ei kata alueiden kansalaisten tarpeita, joten tarvitaan metropolihallintoa. Kunnallishallinnon osuus kansalaisten tarvitsemista palveluista on Suomessa korkea, vaikka valtio vastaakin suurelta osin kansalaisille menevistä tulonsiirroista. Kansalaisläheisyys ja kansanvalta toteutuvat parhaiten peruskunnan kautta. Viimeisistä vaaleista voi päätellä, että aluetason kansanvallan vahvistaminen esimerkiksi maakuntahallinnon vaaleilla sotkisi politiikan sisältökysymyksiä ja voisi heikentää entisestään osallistumista, siis vaaleja emme tarvitse lisää.

Kaupunkiseutujen ja pääkaupungin ongelmia eivät punamultahallitukset ja keskustapuolue ole arvostaneet korkealle. Kaupunkipolitiikan merkitys on vasta nyt huomattu. Kaupunkipolitiikka vaatii melkoista asennemuutosta. On luovuttava vanhasta tasapäistävästä, tasaavasta ja resurssien jakamiseen perustuvasta ajattelusta ja siirryttävä resurssien kasvattamista edistävään ajatteluun. Kakkua voi jakaa vain, jos on jotain jaettavaa. Hallinnon tulee edistää kasvua, mutta hallinto vain edistää, ei itse käynnistä elinkeinotoimintaa tai kasvata kansantuotetta.

Suuri osa maamme pääkaupunkiseudun ongelmista johtuu juuri kehitysaluepolitiikan varjolla punamultakaudella toteutetuista pääkaupunkiseutua rajoittavista, rankaisevista ja verottavista toimista, joita tehtiin perusteluna muun maan kehittäminen. Jopa toimivia yrityksiä houkuteltiin valtion tukipolitiikalla sijoittumaan alueille, missä niillä ei kuitenkaan ollut ilman jatkuvaa tukea kannattavan toiminnan edellytyksiä. Nämä ovat olleet semmoisia yrityksiä, että kun näitä tukipolitiikalla houkuteltiin muualle maahan, ne siellä juuri tietyn ajan toimivat, tekivät konkurssin ja aiheuttivat myös suurta hätää niillä paikkakunnilla, missä työpaikat hävisivät. Eli tämmöinen keinotekoinen elementti ei toimi eikä sille ole sijaa eikä siihen ole varaa tänä päivänä.

Kaupunkipolitiikan kehittäminen on nyt otettava työn alle entistä voimakkaammin. Kuntalain mukaan on hyvä antaa kuntien ja seutukuntien kehittää omia ratkaisujaan ongelmiensa hoitamiseen. Yhdenmukainen malli ei ole tarkoituksenmukainen kautta maan.

Arvoisa herra puhemies! Haluan vielä yhden asian tuoda lopuksi esille: Poliisin metropolihallinto ei ole mielestäni hyvä. Tämmöisiä suunnitelmia on tekeillä ministeriössä, mutta toivon, että ne eivät edisty, siitä syystä että tällä hetkellä pääkaupunkiseudun kuntien elikkä Helsingin,

Vantaan ja Espoon välillä on toimiva yhteistyömalli ja erikoistuneet tehtävät niin, että Vantaa hoitaa Itä-Uuttamaata ja Espoo läntistä Uuttamaata. Tätäkin taustaa vasten nämä yksiköt ovat jo tarpeeksi suuria, mutta vaikka ne ovat suuria, ne pystyvät toimimaan yhteisymmärryksessä silloin, kun tarve niin vaatii, joten nykyinen malli toimii erittäin hyvin, mitään metropolihallintomallia ei tarvita.

Arvoisa herra puhemies! Pidän tätä selontekoa erittäin hyvänä, laaja-alaisena ja maamme kehitystä eteenpäin vievänä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Drombergille voisi todeta sen, että kannattaisi tutkia vähän historiaa ja sitä, mitä mennyt kehitysaluepolitiikka joskus 70-luvulla sai aikaan. Minä olen nimittäin yksi ilmentymä siltä kaudelta. Todennäköisesti minä olisin muuten kilpailemassa Helsingissä taikka Uudellamaalla ed. Drombergin kanssa vaaleissa, koska sekin työpaikka, jossa työskentelin yli 25 vuotta, syntyi sinä aikana, kun siellä oli erinäköisiä houkutuskeinoja, joista ed. Dromberg totesi, että ne ovat kaikki kaatuneet, kun houkuteltiin yrityksiä. Mutta päinvastoin, ainakin itäisessä Suomessa on hyvin paljon puunjalostusteollisuusyrityksiä, on huonekaluyrityksiä, vaatetusalan yrityksiä, jotka syntyivät sinä aikana, kun oli vapaita poisto-oikeuksia, oli erinäköisiä veroetuuksia. Jos niitä ei olisi ollut, kyllä ne alueet tällä hetkellä olisivat aika hiljaisia, susien valtakuntaa se olisi ja tietysti karhujakin olisi aika paljon.

Siinä mielessä kyllä minä toivoisin, kun Itä-Suomi-työryhmän työstä on puhuttu ja siitä, että jotain se tulee tekemään, että tämän tyyppistä vahvaa kehityspolitiikkaa täytyy tehdä sillä tavalla, että tulee joitakin etuisuuksia. Eivät sinne muuten mitkään yritykset lähde täältä, koska täällä on paljon ihmisiä ja täällä ovat lähellä ne kulutuspisteet. Jotain tämän tyyppistä on oltava, jos halutaan pitää nuo syrjäiset alueet asuttuina.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan muutama sana ensin kuntaliitoksista. Vaikka ed. Partanen ehtikin lähteä, haluaisin kuitenkin mainita niistä ihan lyhyesti. Hän sanoi, että ne ovat tunneasioita eikä kuntaliitoksia tule muutamilla paikoin. Totta kai ne ovat tunneasioita. Siellä pyritään viimeiseen asti tulemaan toimeen vaikka niukemmin varoinkin, kun saadaan pysyä itsenäisenä. Mutta eihän se ole tietenkään loppuun asti järkevää, jos toimintojen yhdistämisen kautta pystyttäisiin säästämään ja saamaan parempaa tulosta sillä tavalla aikaan. Korostan edelleenkin, että vapaaehtoisuuteen sen pitää perustua. Totta kai voidaan kysyä, heräisivätkö ne hellät tunteet niillä porkkanoilla ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ed. Rehn, nyt vastauspuheenvuoro ed. Drombergille.

P u h u j a : Anteeksi! Ed. Drombergin puheenvuoroon olin hiukan pettynyt. Olen pitänyt häntä asiallisena kansanedustajana, mutta nyt meni pikkuisen yli keskustan arvostelu, joskin sanottakoon tietysti, että ed. Mannisen värikäs ryhmäpuheenvuoro oli hyvin voimakasta tekstiä, mutta siellä on ihan täyttä totta asiat. Ei se sen kummempaa ole kuin värikkäästi esitettynä hänen voimakkaalla tavallaan. En ole tietenkään velvollinen, enkä oikeutettu edes, kommentoimaan sitä sen enempää.

Mutta yksi asia, mihin puuttuisin ed. Drombergin puheessa, on se, että siirrettiin yrityksiä kehitysalueille ja ne lähtivät pois samantien. Mikkeliin esimerkiksi siirrettiin Helprint Oy, 300 hengen yritys, silloin ei ollut ihan 300:aa, muistaakseni 280, kun se tuli lähes 20 vuotta sitten. Nyt se on hyvin menestyvä yritys, joka myy ympäri Eurooppaa tavaraa ja on erinomainen esimerkki, eikä se ole ainoa sillä tienoolla. Jouduttiin tietenkin rakentamaan vähän asuntojakin sinne, koska ei noin vain pienelle paikkakunnalle oteta 280:täkään henkeä. Mutta ei pidä paikkaansa, että se investoitu raha olisi hukkaan mennyt.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti on myös sellaisia yrityksiä, jotka ovat lähteneet toimimaan ja toimivat vieläkin. Se on minusta erittäin hyvä asia. Mutta monesti on ollut se lähtökohta, että keinotekoisesti halutaan toimintaa ja joillakin erikoisilla etuuksilla niin sanotusti houkutellaan yritykset paikkakunnille ja sitten ne joutuvat jatkuvan valtion tuen varaan, niin kuin monissa tapauksissa on käynyt. Kera tullut sitten pelastamaan niitä tietyssä tilanteessa, ja sitä minä en voi hyväksyä.

Hyväksyn sen, että startinomaisesti, starttirahana, annetaan joillekin yrityksille tällainen mahdollisuus ja katsotaan sitten, lähteekö se toimimaan omaehtoisesti, niin kuin eräissä näissä tapauksissa todennäköisesti on tapahtunut.

Mutta hyvin monelle yritykselle on nimenomaan käynyt niin, että ne ovat tehneet sitten tarkoituksenmukaisen konkurssin ja ihmiset ovat jääneet työttömiksi. Tämän tyyppiselle toiminnalle mielestäni ei tänä päivänä enää ole sijaa.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Edellisen hallituksen asettamat tavoitteet alueiden kehittämiseksi voidaan varmasti nytkin yhteisesti hyväksyä. Ed. Olin toi näitä painopistealueita esille, enkä niitä nyt lähde tässä toistamaan.

Täällä salissa lähetekeskustelun aikana on ehkä eniten pohdiskeltu väestömuuton aiheuttamia ongelmia, syitä ja seurauksia. Erilaisia näkemyksiä on ei yksin hallituksen ja opposition välillä vaan myös hallituspuolueiden välillä. Niin kuin on monesti todettu, selkein muuttovoittoalue selonteon mukaan on Uusimaa ja muuttotappioalue Itä-Suomi. Nopeasti kasvavia keskuksia ovat Oulun, Tampereen, Kuopion ja Jyväskylän seutukunnat, niin kuin selonteossa todetaan, elikkä näitä kasvualueita löytyy ympäri maan.

Palveluiden väheneminen ja muuttoliike ovat yhteydessä toisiinsa: elikkä ei palveluita, ei työpaikkoja, muuttoa pois alueelta, vähemmän kysyntää palveluille. Noissa tavoitteissa sanotaan yhdessä kohtaa, että tärkeidenpalveluiden saatavuuden turvaaminen kuuluu yhtenä painopistealueisiin.

Haluan tässä tuoda esille sen, mitä mahdollisesti on tapahtumassa, toivottavasti ei. Se liittyy joukkoliikenteen kysymykseen. Elikkä liikenneministeriöstä ollaan tuomassa esitystä, jolla vähennettäisiin 50 miljoonaa markkaa joukkoliikennetukea, ei sinällään tukea vaan palveluiden ostoa. Tämä merkitsisi haja-asutusalueilla, laajalla maaseudulla, sen selvityksen mukaan 27 junavuoron ja lähes 400 bussivuoron lakkauttamista, elikkä hyvin monilla alueilla joukkoliikenne loppuisi kokonaan. Se ei kyllä ollenkaan vastaa tätä henkeä, mitä tästä alueiden kehittämisestä ja sille asetetuista tavoitteista on sanottu.

Muuttotappioalueet menettävät opiskelijoita ja työssäkäyviä, ja vastaavasti muuttovoittoalueilta muuttaa pois suurelta osin eläkeläisiä ja työttömiä, joskin selkeästi pääkaupunkiseudulle muuttaa myös työttömiä ja siellä on jo slummiutumisen piirteitä.

Selonteossa todetaan, että muuttoliike maaseudulta aiheuttaa Etelä-Suomen kaupungeissa kasvavia ongelmia, jotka näkyvät erityisesti sosiaaliongelmina. Lääkkeeksi hallitus tarjoaa selonteon mukaan tehokkaampia kaupunkipoliittisia toimenpiteitä. Eikö ongelman ydin ole kuitenkin siinä, että ihmisten on yleensäkin lähdettävä kotiseudultaan, maaseudulta, vasten tahtoaan?

Täällä on muutamissa puheenvuoroissa tuotu esille, että keskusta lietsoo kaupunki vastaan maaseutu -ajattelua ja että kaikki on tarkoitushakuista eikä perustu tosiasioihin. Tästä ei mielestäni ole kysymys vaan siitä, että ehkä keskustan edustajat tuntevat nämä ongelmat syvällisemmin. Kysymys ei ole siitä, että maata jaettaisiin kahtia: pohjoiseen ja etelään. Asia ei ole näin mustavalkoinen. Ongelma-alueita on eri puolilla maata.

Eilen kokoomuksen ed. Knaapi väitti ryhmäpuheenvuorossaan, että 60—70-luvun vaihteen muuttoaalto oli paljon merkittävämpi ja ongelmallisempi kuin se, mitä nyt tapahtuu. Vaikka silloin maaseudun murros oli maaseudulle pahojakin jälkiä jättävä — muuttihan silloin maaseudulta lähes 400 000 ihmistä Etelä-Suomeen ja osa joutui menemään jopa Ruotsiin — niin koko yhteiskuntaa ajatellen muutos ei ollut niin järisyttävä, koska muuttajille oli tarjolla työpaikkoja, vaikka osa joutuikin lähtemään Ruotsiin saakka.

Työpaikkojen myötä ei syntynyt nykyisen kaltaisia sosiaalisia ongelmia, ja työn myötä kansallinen vaurautemme kehittyi myös myönteisesti. Myös vahvalla aluepolitiikan luomisella ja perusmaatalouden kehittämisellä pystyttiin tämä vinoutuma aika nopeasti 70-luvun puolenvälin jälkeen korjaamaan, mitä myös ed. Lahtela debatissa korosti.

Nykyinen muuttoliike on suhteessa yhtä mittava kuin 60—70-lukujen vaihteessa ja koko yhteiskuntaa ajatellen mielestäni myös huomattavasti ongelmallisempi, sillä tästä muuttoaallosta ei hyödy kukaan: eivät alueet eivätkä ihmiset. Ongelmat ovat kasvaneet erityisesti viimeisen kahden vuoden aikana.

EU-jäsenyys oli alkusysäys maatalouden ja maaseudun murrokselle, joka on lisännyt alueiden ongelmia. Maa- ja metsätalous on luovuttanut työvoimaa eniten. Vuonna 95 ala työllisti vajaat 160 000 ihmistä, ja tilastojen mukaan tämän hallituksen aikana menetys on ollut lähes 40 000 työpaikkaa.

EU-jäsenyyteen liittyvän maatalouden kansallisen tukipaketin avaaminen oli onnettomin teko, mihin hallitus on sortunut. Leikkaus merkitsee maanviljelijöille suurempaa tulonalennusta kuin millään muulla väestönosalla. Lisäksi maatalouden investointeja ei ole vieläkään saatu

kunnolla käyntiin ja viiden vuoden siirtymäajasta on jo kolmas vuosi menossa. Tämä on johtanut siihen, että vain pieni osa viljelijöistä on päättänyt jatkaa tuotantoaan vielä vuoden 2000 jälkeen. Mitä loput tekevät, se nähdään lähivuosina. Joka tapauksessa osassa maaseutua ollaan lähellä henkistä murtumista.

On totta, ettei maaseutu elä yksin maataloudesta, mutta se on kuitenkin laajojen maaseutualueiden kehittämisen perusta. Kun puhun "laajasta maaseudusta", se minun laaja maaseutuni pitää sisällään myös kaupunkeja. Yhä enenevässä määrin yli puoluerajojen maaseutualueilla tunnustetaan tämä tosiasia eli se, että maatalous on kuitenkin monelta osin maaseudun kehittämisen perusta. Mutta tätä ei kuitenkaan tunnusteta hallituksen politiikan valtakammareissa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen toimesta on tehty erilaisia ohjelmia maaseudun kehittämiseksi. Ensimmäinen oli maaseutupoliittinen ohjelma, joka oli hyvin laaja selvitys maaseudun ongelmista ja sisälsi useita kehittämistoimenpiteitä. Ohjelmassa arvioitiin, että toimenpide-ehdotuksien toteuttaminen toisi maaseudulle jopa 80 000 uutta työpaikkaa.

Toinen hyvin laajasti maaseutua koskettava ohjelma on Itä-Suomen pelastamiseksi laadittu toimenpideohjelma. Molemmat ovat jäämässä pelkiksi raporteiksi, koska valtaosaltaan toimenpide-ehdotuksille ei löydy rahaa. Itä-Suomi-työryhmän raportin merkitystä on tässä salissa näiden kahden päivän aikana korostettu ja tuotu monissa puheenvuoroissa esille.

Haluan korostaa sitä, että rahan osoittaminen näihin toimenpiteisiin, mitä äsken esitin, siis hallituksen esittämiin raportteihin, joista Itä-Suomen alueen osalta on tehty myös periaatepäätös, ei missään tapauksessa olisi niin sanotusti veden kantamista pohjattomaan kaivoon, vaan se olisi alkusysäys omaehtoisille kehittämistoimille, mitä selonteossa hyvin voimakkaasti korostetaan.

Kolmas hyvin merkittävä selvitys on maatalouspoliittisen työryhmän loppuraportti, jossa selvitetään kansallisia toimenpidemahdollisuuksia maatalouden kehittämiseksi. Loppuraportissa esitetyt toimenpiteet saivat varsin laajan poliittisen ymmärryksen. Väitän, että raportissa olevien asioiden ja esitettyjen toimenpiteiden suhteen ei aikaisemmin ole löytynyt näin suurta poliittista yhteisnäkemystä. Asiat eivät sinällään ole uusia, mutta hyvin ajankohtaisia ja EU-jäsenyydessäkin kansallisin päätöksin toteutettavissa. Toivon, että hallitustasolta löytyy yksimielisyyttä näiden myönteisten asioiden pikaiseen toteuttamiseen.

Neljäntenä hyvin tärkeänä asiana haluan nostaa tässä esille metsätalouden merkityksen maaseudun ja maaseudun syrjäisempienkin alueiden kehittämisessä. Selonteon mukaan maa- ja metsätalousministeriön strategioiden ja tulostavoitteiden ensimmäisenä kohtana on puun käytön lisääminen. Selonteossa todetaan, että mekaaniseen metsäteollisuuteen suunnattu ekologiset vaatimukset täyttävä puun lisäkäyttö voisi tuoda välittömästi 15 000—30 000 lisätyöpaikkaa. Kun otetaan huomioon välillisetkin vaikutukset, lisäys voisi olla jopa 50 000 henkilötyövuotta. Selonteossa korostetaan, että työllistävät vaikutukset jakaantuvat tasaisesti ympäri Suomea.

Ei myöskään pidä unohtaa puun energiakäytön työllistävää vaikutusta. Tämä todellinen työllistävä vaikutus on varmasti samaa suuruusluokkaa kuin edellä mainittujen puhtaasti puunjalostukseen liittyvien toimenpiteiden.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä selonteon lähetekeskustelussa on käyty hyvin laajasti alueellisten ongelmien kimppuun. Vaikka meillä on erilaisia näkemyksiä siitä, mitä on tapahtunut alueiden kehittämisessä ja mitkä ovat kehittämisen keinot, niin toiveeni on, että valiokuntakäsittelyn yhteydessä hallintovaliokunnan jäsenet paneutuvat todella vakavasti selonteon käsittelyyn. Vaikka mielestäni selonteko onkin pintapuolinen, tai juuri tästä syystä, olisi vakava paneutuminen paikallaan. Haluan uskoa, että onnistuessaan mietintö voisi olla eduskunnan yhteisen kehittämislinjan ponnistuslauta koko maan tasapuoliselle kehittämiselle.

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Saattaa olla, että keskustelun tässä vaiheessa ei aivan kuolematonta uutta enää kovin paljon tule, mutta muutamia ajatuksia kuitenkin yritetään.

Arvoisa puhemies! Alueiden kehittämisvastuu on vasta vuonna 93 hyväksytyn lain perusteella ollut maakunnallisten liittojen vastuulla ja tässä muodossa toiminta on siis verraten nuorta. Eri maakunnissa lisäksi startti tapahtui vähän eri aikaan, ajallisesti hajanaisesti. Joissain maakunnissa edettiin nopeasti, jossakin muualla taas ihmeteltiin ja kinasteltiinkin, ja osittain nämä käynnistysvaikeudet eräissä liitoissa näkyvät vieläkin. Näistä alkuhankaluuksista huolimatta voidaan

sanoa valitun linjan olleen aivan oikea, ja laki antaa maakunnille hyvän pohjan omaehtoiseen kehittämistyöhön ja oman osaamisen hyödyntämiseen, mikä hyvä ei toisaalta myöskään enää tule välttämättä pelkästään odottelemalla ja vaatimuksia tai julkilausumia esittämällä.

Sitä tässä keskustelussa olen vähän ihmetellyt, että kovasti on kiiteltykin omaehtoisuutta, mutta heti perään valitettu sitä, että hallitus ei ylhäältä kaikkea hyvää meidän maakuntaamme ole tuonut. On hyvä muistaa, että maakuntien tasapuolinen kehittäminen ei voi olla tasapäistämistä. Jos sille tielle lähdetään, niin se on tälle maalle suuri onnettomuus.

Ei yleinen mielipide ja eivätkä myöskään kansalaiset kuitenkaan ole riittävästi selvillä, kuka mitäkin maakunnissa tekee ja erityisesti millä valtuuksilla. Ehkä täälläkin käytetyillä puheenvuoroilla, joissa varsin usein esitetään vain vaatimuksia muualta tulevan hyvän saamiseksi, on tähän pulmaan oma osuutensa. Maakuntien sisällä täytyy hyväksyä omat kasvukeskukset, veturit, ja toisaalta sama ajattelu on hyväksyttävä myös valtakunnallisesti.

Kun ed. Manninen keskustan ryhmäpuheenvuorossa jälleen kerran rinnasti Tampereen ja Kemijärven nyt tavalla, jota minä en oikein ymmärtänyt, ja ymmärtämättömyys tietysti johtuu pelkästään vastaanottajan kyvystä, niin täytyy jälleen kerran todeta, että on vaikea verrata sellaisia kaupunkeja keskenään, joista toisessa on työttömiä enemmän kuin toisessa on asukkaita.

Kun esimerkiksi Tampere on aluetta, joka ei tässäkään selonteossa näy missään tukea saavien alueiden joukossa, on alueella ryhdytty omaehtoiseen kehittämistyöhön. Pulmat on siellä maakunnassa ollut pakko tunnustaa ja niiden puolesta tehdä töitä, mutta toki valtiovallankin kuuluu kaikkien alueiden pulmat huomata ja löytää. Jos pitkään jatkuu sellainen tilanne, että nämä kasvukeskukset eivät pärjää ja niiden työttömyys on valtakunnassa huippulukemissa, sekin on suuri onnettomuus ja aiheuttaa sen, että mitään muitakaan alueita ei pitemmän päälle valtakunnassa pystytä taloudellisessa mielessä tukemaan.

Maakuntien kehittämistyöhön tarvitaan ilman muuta myös elinkeinoelämän ja järjestöjen osallistumista. Selonteossa on mainittu, että se on ollut liian pientä, ja näin varmaan onkin. Mutta näiden tahojen mukaan saamisessa maakunnan liitoilla erityisesti on iso ja tärkeä työ hoidettavanaan, ja siinä samalla punnitaan elinkeinoelämän tahto osallistua oman maakunnan kehittämiseen, sen osaamisen hyödyntämiseen. Jos tässä ei onnistuta, me jatkossakin saamme ihmetellä, miksi nuoret eivät opiskelunsa jälkeen palaa kotiseudulleen.

Maakunnallisten liittojen merkitys alueiden kehityksen ohjaajana on erittäin tärkeä. Siksi liittojen päättävissä elimissä tulee olla maakuntien ja kuntien ykkösketju, jolla on tiukka sidos omaan kuntaan. He ovat oman kuntansa edustajia. Maakunnallinen liitto on kuntien yhtymä.

Täällä on eilen ja tänään useaan otteeseen esitetty vaatimus maakunnallisista vaaleista. Samaa ajatusta esiteltiin jo silloin, kun tätä lakia tässä talossa käsiteltiin. Se käytännössä kuitenkin johtaisi ilmeisesti myös maakunnallisiin veroihin. Eivät kunnat suostu kustantamaan toimintaa, ellei niillä ole suoraa ohjausta tällaisen liiton toimintaan. Vaalissa lisäksi pienten kuntien vaikuttajat jäisivät ilmeisesti kokonaan ulkopuolelle valtuustoista, vai miten voi kuvitella vajaan 2 000 asukkaan Luopioisten ehdokkaan pärjäävän 170 000 asukkaan Tampereen ehdokkaille? Ajatus on täysin vastoin pienten kuntien etua. On erinomaisen tärkeää, että kaikilla kunnilla on edustus oman maakunnallisen liiton valtuustossa.

Kun täällä verrataan näitä vaaleja siihen, että Euroopassa maakunnallisia vaaleja on olemassa, niin siinäkin on hyvä muistaa se, että Euroopassa maakunnat ovat saman kokoisia asukasluvultaan kuin meillä maa. Se on hieman eri asia. Lisäksi luulen, että kansalaisen kannalta meillä kyllä vaaleja jo nyt on aivan riittävästi, kun ajatellaan muun muassa edessä olevaa sumaa, neljät vaalit perä perää.

Arvoisa puhemies! Maakuntajako on tällä hetkellä ilmeisen hyvä ja sen tulisi vastakin olla kaiken alueellisen jaon perusta. Minusta vaalipiirijako pitäisi nopeasti saattaa vastaamaan maakunnallisten liittojen pohjaa. Entisten 200:n valtion alueyksikön sijasta meillä on nyt 77 alueyksikköä. Se on käytännössä tiennyt yhteistyötä niin, että osa tehtävistä on siirtynyt alue- ja kuntatasolle, niin kuin on toivottu. On tullut enemmän itsenäisyyttä ja vaikutusvaltaa. Mutta täytyy muistaa, että itsenäisyyttä ja vaikutusvaltaa ei voida minnekään siirtää, ellei siinä mukana siirry myös vastuu, jota ei voi jättää johonkin menneeseen, kun valta kasvaa.

Minusta vastuuta tulisi edelleen kasvattaa muun muassa niin, että budjettimenettelyssä päästäisiin suurempiin kokonaisuuksiin, joiden käytöstä sovitaan ja päätetään aluetasolla, jolla asioiden käytännön tuntemus on hyvä ja selkeästi parempi kuin Helsingissä. Se osaltaan selkeyt-

täisi myös vastuu- ja valtasuhdekysymystä valtion ja maakuntien välillä. Toisin sanoen maakunnilla tulee silloin olla aluetta varten selkeät toteuttamiskelpoiset omat suunnitelmat, joihin maakunnan kehittämisen mahdollisuus perustuu.

Maakunnan liitto voi olla myös aloitteellinen hyvin monella tavalla ja monella alueella. Pirkanmaan liiton hallitus on tällä viikolla tehnyt ehdotuksen Euroopan unionin vaalipiirijaosta, jolla turvattaisiin se, että vastakin Euroopan unionin vaaleissa kaikki alueet saisivat edustuksen Euroopan parlamenttiin. Käytännössä se tarkoitti sitä, että Lapin ja Oulun läänit olisivat yhtenä vaalipiirinä ja muut vaalipiirit olisivat tulevien suurläänien rajojen mukaisia.

Arvoisa puhemies! Pakkokuntaliitoksista täällä on puhuttu monella mielellä. Itse en kuulu niihin, jotka nopealla aikataululla haluaisivat pakolla liittää kuntia yhteen, vaikka näenkin, että kuntaliitoksia meillä on pakko tehdä. Meillä on liian paljon liian pieniä ja taloudellisesti toimintakyvyttömiä kuntia. Ne kuntaliitokset, mitä on tehty, ovat järkiään onnistuneet hyvin ja ihmiset ovat tyytyväisiä. Niissä entisissä pienissä kunnissa palvelut ovat tänään huomattavasti parempia kuin mitä ne ovat olleet ja mitä ne voisivat itsenäisten kuntien antamina tänä päivänä olla.

Minä luulen, että kunnallisilta päättäjiltä tulee löytymään haluakin liittää kuntia toisiinsa. Pitää vain huomata se, että itsenäinen kunta ei ole itsetarkoitus. Itsetarkoitus on se, millä tavalla palvelut kansalaisille luodaan. Jos nähdään, että kuntaliitos pystyy antamaan varmat palvelut kuntalaisille, niin totta kai on myös velvollisuus silloin tähän suuntaan edetä.

Arvoisa puhemies! Selonteko kertoo menneestä, niin kuin on ollut tarkoituskin, ja on antanut hyvän pohjan keskustelulle maakuntien asioista tässä salissa. Toivon mukaan tällainen selontekokäytäntö tulevaisuudessakin jatkuu. Maakunnallinen hallinto on maakunnallisten liittojen hallussa ollessaan aivan oikeassa paikassa, sitä meidän tulee kehittää yhdessä kaikkien kuntien kanssa.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. R. Ojalalle toteaisin valtionosuuksien leikkauksesta, koska ilmeisesti olen hieman huonosti itseäni ilmaissut, kun hän ei ole ymmärtänyt. Totean lyhyesti, että halusin konkretisoida, mitä valtionosuusleikkaus merkitsee kunnan toiminnassa. Se merkitsee sitä, että jos se otettaisiin työntekijöiden palkoista, niin jokaisen Kemijärven kaupungin palveluksessa olevan työntekijän palkkaa pitäisi laskea vähän yli 40 000 markkaa vuodessa ja Tampereella 8 000 markkaa. Vaikka ne ovat eri suuruisia kaupunkeja, niin suurin piirtein se logiikka työntekijää kohden kuta kuinkin samalla tavalla vaikuttaa kaupungin toiminnan sisältöön.

Sitten kuntien pakkoliittämisestä haluaisin todeta, kun täällä on sosialidemokraattien taholta annettu ymmärtää, että tässä maassa ei voida tehdä pakkoliitoksia. Kyllähän tässä maassa voidaan tehdä, se vain vaatii lain tekemisen eduskunnassa. Se vaatii eduskunnan päätöksen. Hallituksellahan on selkeä enemmistö eduskunnassa. Jos teillä kantti kestää, niin tuokaa vain eduskuntaan ja tehkää päätöksiä. Me tulemme kyllä vastustamaan niitä, sen me voimme ilmoittaa. Mutta kyllä tässä maassa voidaan tehdä pakkoliitoksia, ei siitä ole kysymys. (Ed. Kekkonen: Kaikkihan sen tietävät!) — Mutta näyttää siltä, että sosialidemokraattien ryhmäpuhuja ei oikein tiennyt tai ainakin puhui niin kuin ei olisi tiennyt.

Mitä tulee siihen, että te puhutte demokratiavajeesta koko ajan mutta ette kuitenkaan halua suoria vaaleja, niin esittäkää jokin muu malli. En minä ainakaan ole nähnyt muuta mallia, millä demokratiavaje voitaisiin paikata.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainakaan Pirkanmaan maakuntaliitossa ei ole minkäänlaista demokratiavajetta. Se toimii aivan niin kuin pitääkin ja valintatapa liiton valtuustoon on hyvä. Kunnanvaltuustot päättävät, kuka kuntia edustaa kuntien yhtymässä. Ei se voi olla niin, että kunnat perustavat yhtymän ja sinne tulee joku ulkopuolelta kunnan hallinnon ja päättää asioista. Sitten pitää paljon muutakin muuttaa.

Kun puhutaan leikkauksista, niin puhutaan aina vain siitä, paljonko leikataan. Toisin päin pitäisi puhua myös siitä, paljonko sitten jää ja verrata esimerkiksi Kemijärveä ja Tamperetta siinä mielessä.

Se epäselvyys aiheutti ainakin sen, että Tampereelta on tullut yksi puhelinsoitto, ilmeisesti joku keskustalainen, joka kysyi, onko ed. Manninen tosissaan ehdottanut sitä, että heidän palkkojaan leikataan 8 000 markalla. Minä kyllä sanoin, että en usko ed. Mannisen sitä tarkoittaneen.

Ed. Mähösen ryhmäpuheenvuorossa mainitsema pakkoliitosesitys pitää lukea kyllä tarkemmin. Hän esitti viimekertaisena vaihtoehtona, jos yhteiskunnan yhteinen etu sitä vaatii, että kunnat pitäisi pistää yhteen. Jos muuten ei tapahdu mi-

tään, niin siinä tilanteessa pitäisi voida harkita, voidaanko tehdä pakkoliitos. (Ed. Manninen: Se voidaan tehdä!) — Se voidaan tehdä ja siksi otin kantaa siihen, mutta minä en ole niitä, jotka uskovat, että pakkoliitosasia tuodaan saliin käsittelyyn. Se ei menisi läpi. Muun muassa senkin takia sen tuomista pitää harkita.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Omaehtoisuuden toteutuminen aluekehityksessä maakunnissa on mielestäni hyvä lähtökohta aluepolitiikan toteutumiselle. Haluaisin sitä kuitenkin hieman täsmentää. Kun kuunteli ed. Partasen kantaa omaehtoisuudesta, niin mielestäni oli aika poikkeavaa, kun hän ehdotti, että jos ei kunnissa ole järkeä omasta takaa, niin pumpataan sitä vähän ulkopuolelta. Toisin sanoen voisi sanoa, että jos ei ajattele niin kuin SDP, silloin pitää käyttää pakkovaltaa. (Ed. Kekkonen: Ei pidä yleistää!)

Kehittämisen vetureiksi on valjastettu maakuntaliitot, joiden toiminnasta on vastuu alueen kunnilla. Maakuntavaltuustot valitaan alueen poliittisen painoarvon mukaisessa suhteessa tällä hetkellä. Hallinto on, voi sanoa, osittain demokraattinen. Kuitenkin demokraattisuutta voitaisiin parantaa edelleen valitsemalla maakuntavaltuustot vaaleilla kunnallisvaalien yhteydessä. Toimenpiteenä tämä olisi suhteellisen helppo järjestää kunnallisvaalien yhteydessä ja se toisi alueen asukkaiden todelliset mielipiteet esille maakuntaliittojen toiminnan järjestämiseen.

Omaehtoisuuden toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että maakuntaliittojen ääni pääsee kuuluville myös valtionhallinnon piiriviranomaisten aluekehitysrahojen käytöstä päätettäessä. Uusien työvoima- ja elinkeinokeskusten on toimittava niin kiinteässä yhteistyössä maakuntaliittojen kanssa, että ne ottavat riittävästi huomioon ne ohjelmatavoitteet, jotka kehitysvastuussa olevat maakuntaliitot asettavat. Toisin sanoen piirihallinnon olisi sitouduttava aluekehitysvarojen osalta maakuntien kehittämisohjelmiin.

Valtioneuvoston aluepoliittisessa selonteossa olevat tilastot kertovat karua kieltään niistä suurista kehityseroista, joita maamme sisäisestä rakenteesta löytyy ja joiden eriytyminen on kaikin ennusmerkein kiihtymässä. Esimerkiksi Uudellamaalla bkt per asukas on ollut 120 000 markkaa, kun samanaikaisesti Etelä-Savon bkt asukasta kohti on ollut 70 000 markkaa. Kun tähän tuloeroon lisätään voimakas muuttoliike ja paikalleen jämähtänyt työttömyys, on helppo ymmärtää ns. reuna-alueiden ihmisten huoli alueidensa kehityksestä. Oman ongelmansa vielä näille alueille tuo alkutuotannon suuri osuus elinkeinojakaumasta. Kaikki mittarithan osoittavat selvästi alkutuotannon olevan työvoimaa purkava toimiala ja siten nopeuttavan muuttoliikettä entisestään.

Itäinen Suomi on erittäin suurissa ongelmissa, joita eivät kauniit puheet periaatepäätöksistä ja omaehtoisuudesta auta ellei ole pelimerkkejä käytettävissä. On todettava, että Itä-Suomen yrityskulttuuri on paljon länttä ja etelää jäljessä. Vie oman aikansa ennen kuin yrityskulttuuri kehittyy sille asteelle, että omaehtoinen yritystoiminta vilkastuu.

Alueen suuret raaka-ainevarat viedään suurelta osin jalostamattomina alueen ulkopuolelle. Näen, että yksi teollistumisen jarru on liikenteen pitkät välimatkat ja liikenneverkoston heikohko kuntokin. Pelkät henkilöliikennemäärät eivät ole oikeita mittareita liikennetarpeen mittaamiseen ja sitä kautta liikenneinvestointien suuntautumiseen. Mielestäni elinkeinoelämän liikennetarpeet olisi huomioitava myös riittävästi, kun investoinneista päätetään. Samalla haluan edelleen muistuttaa, että yksityistieverkko rappeutuu, ellei hallitus näe tarpeelliseksi budjetissa osoittaa sille enemmän varoja, ja sitä kautta koko liikenneongelma korostuu entisestään. Juuri pitkien matkojen ja harvan asutuksen tuomiin ongelmiin pitäisi aluepolitiikalla vaikuttaa toimintaedellytyksiä tasaavasti.

Maaseudun ohjelmatyöryhmä on laatinut kehittämisohjelman, joka valmistui 1996. Ohjelman toteuttaminen on kuitenkin vielä pahasti kesken ja sen oleellisempia toimenpiteitä tulisi edelleen kiirehtiä ennen kuin EU:n siirtymäaika maatalouden osalta päättyy. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä jatkaa ohjelmatyöryhmän työtä ja se toimii samalla myös Euroopan unionin Leader-yhteisöaloitteen kansallisena yhteistyötahona.

Leader-ohjelmarahojen käyttötarkoitus on haja-asutusalueiden omaehtoisuudesta lähtevä kehitystoiminta. Kun määrärahoja saa käyttää vain haja-asutusalueiden kehittämiseen, on määrärahojen kohdentamisessa huomioitava haja-asutusalueiden väestöpohja eikä koko Leader-toiminta-alueen väestömäärä, jossa voivat olla kaupungitkin mukana. Muuten se johtaa vääristyneeseen resurssien jakoon Leader-alueiden kesken. Toivonkin, että ministeri Backman huomioisi tämän, kun lopullisesti valtioneuvosto päättää Leader-rahojen jaosta eri alueiden kesken.

Monien alkutuotantovaltaisten maakuntien kehittämispolitiikkaa on moitittu siltarumpupolitiikaksi. Tässä helposti unohtuvat ne suuret toimintaympäristöerot, jotka Suomen eri osien välillä ovat. Kun täältä Helsingistä ajelee autolla loma-aikaan esimerkiksi Lappiin, niin varmasti huomaa, miten suuresta ja kovin erilaisesta maasta Suomessa on kysymys.

Jos tällaisissa alkutuotantomaakunnissa ei ole ennestään korkean teknologian yrityksiä, on täysin mahdotonta lyhyessä ajassa luoda työtä ja toimintaa vain tutkimuksen ja tuotekehitysvarojen, Tekesin kautta. Kannatan kyllä maaseudunkin uudistumista ja uusien toimintojen kehittämistä myös alkutuotantovaltaisiin maakuntiin, mutta siten, ettei kehittymisen aikana murreta alueella olevaa elinkeinotoimintaa. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, osaaminen ja yrityskulttuuri on pitkähkön kehityksen tulos.

Julkiselle hallinnolle on luotu velvoite täyttää hallitusmuodossa määritelty vastuu peruspalvelujen turvaamisesta. Monet kunnat harvaanasutuilla seuduilla ovat joutumassa vaikeuksiin tuon velvoitteen täyttämisessä. Vuonna 1995 voimaan tulleen perusoikeusuudistuksen mukaan on muun muassa jokaisella oikeus maksuttomaan perusopetukseen, oikeus riittävään toimeentuloon ja sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Voimakkaat kuntien valtionosuuksien negatiiviset muutokset johtavat lähivuosina monet kunnat harvaanasutuilla alueilla tilanteeseen, jossa peruspalvelut muodostuvat eri tasoisiksi ja jopa niiden saatavuus vaarantuu. Tutkimuksin on todettu julkisten hyvinvointipalvelujen olleen suurempi alueellisen tasapainottamisen keino kuin teollistamispainotteinen aluepolitiikka. Näin varmasti on ollutkin. Mutta kun nyt on leikattu näiden julkisten palvelujen tarjontaa, on samalla aiheutettu kunnille ja alueille uusi tilanne, ennen kaikkea niille alueille, joissa elinkeinotoiminta on samanaikaisesti taantunut.

Arvoisa rouva puhemies! Tehdyt mielipidetiedustelut osoittavat suomalaisten haluavan edelleen säilyttää Suomen asuttuna kokonaisuudessaan. Mielestäni näitä kansalaisten mielipiteitä tulisi myös päättäjien kunnioittaa ja pyrkiä aluepolitiikan keinoin luomaan siihen mahdollisuudet.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Matkan varrella näin ed. Aittoniemen. Olisi tietysti pitänyt heti sanoa pari valikoitua sanaa hänen tavanomaisesta käsityksestään, mitä tapahtuu Pohjois-Suomessa. (Ed. Aittoniemi: Minä kävin siellä juuri!) — Niin olitte. Ed. Aittoniemeä varten on täällä ihan viimeinen kappale, erityisesti teille luotu. Kuunnelkaa tarkasti.

Arvoisa ministeri! Arvoisa rouva puhemies! Valitettavasti täällä ei ole puolustusministeriä enää paikan päällä, kun asiani koskee edelleenkin varuskuntia. Ministeri Taina puhui kello 15 ja valitettavasti en siihen puheenvuoroa tietenkään saanut, koska en ollut aikaisemmin sitä varannut.

Ministeri Taina väitti, että on vähennetty varuskuntia Kaakkois- ja Itä-Suomessa. Pitää tietenkin paikkansa, mutta mutta, näille alueille jää kuitenkin vielä lähes reilusti yli 20 varuskuntaa, jääneekö peräti 27 varuskuntaa. Sen sijaan pohjoiselle alueelle jää vain kolme varuskuntaa: Sodankylä, Rovaniemi ja Kajaani, ja Rovaniemeäkin ollaan kovasti ajamassa alas. Tämä alue kattaa kuitenkin puolet Suomen pinta-alasta. Kun katsotte, hyvät edustajat, Suomen karttaa, niin siitä on todettavissa, että Kajaani ei suinkaan ole kovinkaan Pohjois-Suomessa. Tietenkin se on täältä Erottajalta katsottuna, mutta ei todellisuudessa. Kajaanihan on miltei Kokkolan tasalla. Kajaanin kuuluisi paljon paremmin kuulua itäiseen maanpuolustusalueeseen kuin pohjoiseen alueeseen. Kajaani on tosiasiallisesti selvästi lähempänä esimerkiksi Kuopiota kuin Oulua. Täällä on vähän sitä murehdittu, että kun Kuopiolla ei ole omaa varuskuntaa, niin nyt sitä ilmeisesti pohjanprikaatilaiset alkavat turvata paremmin ainakin kuin Oulua.

Tästä onkin helppo jatkaa siihen, kuinka meitä oululaisia moititaan edelleenkin, että olemme vaatimassa jokaiselle kaupungille omaa varuskuntaa. Sanotaan, etteihän Kuopiossa ole varuskuntaa eikä Tampereella. Rissalan lentotukikohta lienee aika lähellä Kuopiota ja on varmasti vahvasti varustettu, kunhan sinne saadaan nuo kuuluisat Hornetitkin. Tampereen lähiympäristössä on noin tuhat sotilastyöpaikkaa, siis selvästi enemmän kuin Oulussa.

Samaten sanotaan, että pohjoisen puolustaminen säilyy entisellään. Nyt sentään puolustusministeri tunnustaa, että joukkojen määrä vähenee pohjoisella alueella. Tähän saakka on väitetty, että Pohjan prikaati lähes kokonaan siirtyy Kajaaniin. On kyllä vähän hämmästyttävää, kun Kajaaniin piti nimenomaan siirtää Oulusta vies-

ti- ja pioneeripataljoonat. Mitenkä ne sijoitetaan yhteen kasarmiin, kuten pääministeri Lipponen on julkisuudessa maininnut? Tietenkin se voidaan tehdä, mutta kyllä sellaisesta kasarmista tulee aika iso, jossa pitää olla jopa yli tuhat petipaikkaa.

Pohjan prikaatissa on tällä erää 1 500—2 000 petipaikkaa, ja jos otetaan vanhat kasarmit käyttöön, taitaa olla jopa 2 400, en ole joka petiä käynyt katsomassa viime aikoina. Ne eivät tietenkään kaikki ole tällä hetkellä käytössä, joten josko myönnettäisiin vielä selkeämmin, että pohjoiselta alueelta katoaa huomattavasti rauhan ajan joukkoja. Kukaan ei ole vaatinut, että yhtymä pitäisi sijoittaa Ouluun. Mutta toistan entisen kysymykseni: Miksi Säkylän yhtymän koulutus voi tapahtua kolmessa paikassa, siis Riihimäellä, Niinisalossa ja Säkylässä? Mikseivät Oulu ja Kajaani voi toimia yhteistyössä?

On hyvä lainata ministeri Tainan oman puolueen kokoomuksen ryhmässä olevan oululaisen kaupunginvaltuutetun Reijo Sallisen lausahdus. Hän on ilmeisesti sanomalehti Kalevan mukaan tämän saman todennut ollessaan asiantuntijana puolustusvaliokunnassa kuultavana. Vähän sanontaa yksinkertaistaen se kuului: "Tuleeko Kajaanin yhtymän ensimmäisenä tehtävänä olla Oulun valtaaminen?" Hän ilmeisesti tarkoitti kriisitilannetta, jossa Oulu on jo menetetty viholliselle. Asiantuntija Sallinen on entinen pitkäaikainen Oulun sotilaspiirin päällikkö ja Pohjan prikaatin entinen komentaja, joten uskon hänen sanaansa, kykyynsä jataitoonsa monin verroin enemmän kuin täällä esitettyihin asiakirjoihin.

Vetoaisin nyt jokaiseen kansanedustajaan: Miksei vähennetä koulutuspaikkoja tasaisessa suhteessa jokaisesta varuskunnasta? 7 000 paikan vähentäminen ei olisi paljoakaan, kun varuskuntia lienee kuitenkin lähes 30, tosin ne ovat kovin eri kokoisia. Oulu ottaa siitä varmasti enempi kuin keskimääräisesti. Ehkä tämä riittää tällä erää varuskuntien kohtaloista.

Totean kuitenkin vanhan sanonnan, että yksi taistelu on ehkä nyt hävitty, mutta sotaa ei ole vielä kokonaan menetetty.

Kun täällä saa omista puheistaan ja jopa toistenkin puheista aivan hätkähdyttäviä pyyhkeitä, ei nyt suorastaan eduskunnasta, mutta eduskunnan piiristä, niin otankin seuraavaksi muutamia lainauksia, jotka kuvastavat Pohjois-Suomen ihmisten ajatuksia. Nämä ovat lainauksia lehdistä, mutta epäilenpä, etteivät ne ole osaksiaan tulleet kansanedustajien toimesta luetuiksi.

Ensiksi suora lainaus oululaisesta lehdestä: "Teknologiakylä on Oulun kruununjalokivi, liikeyritys, joka on kehitetty lähestulkoon täysin ilman valtion varoja. Ymmärrämme, että menestys aiheuttaa kateutta. Pääministeri ei saa kuitenkaan sellaiseen valtaan antautua eikä ryhtyä rankaisemaan kaupunkia siitä, että päättäjät ovat olleet rohkeita ja ennakkoluulottomia ja että oma-aloitteisuudella ja yritteliäisyydellä on saatu jotain aikaan." Tätä ei ole kirjoitettu keskustalaisessa Suomenmaa-lehdessä, vaan puolueettoman sanomalehti Kalevan pääkirjoituksessa.

Samassa kirjoituksessa, oliko tältä päivältä vai eiliseltä, oli lisäksi niin rajua tekstiä, etten voi sitälainata, koska haluan tasoittaa laineita valtiovallan ja Oulun päättäjien kesken. Se ei tarkoita sitä, etteikö kirjoitus olisi kaikilta osiltaan aika lailla oikeaan osunut.

Toisessa suorassa lainauksessa lukee: "Lappi, Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu ovat etelän valtaherrain hylättyä takamaata. Suuressa pelissä se on heille pelkkä jakojäännös, joka on parhaimmillaankin vain eksoottinen kolkka käydä rakastelemassa ja juomassa ilmaista viinaa." Tässä oli käytetty joitakin muitakin sanontoja, mutta vähän tasoitin sitä. Tämä kirjoittaja 4.4.1997 ei ollut keskustalainen Suomenmaa, vaan sosialidemokraattisen Pohjolan Työn päätoimittajan kirjoitus. Hän pyrki kohtuullisella menestyksellä Oulun kaupunginvaltuustoon, mutta ei tainnut aivan sinne päästä.

Nämä lainaukset ovat vain esimerkki siinä mielessä, etteivät hallituksen aluepolitiikkaan ole kyllästyneet pelkästään keskustalaiset, vaan hallituksella taitaa olla tekemistä omiensa kanssa vähintäänkin riittävästi.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Olen kiteyttänyt hallituksen 160-konekirjoitussivuisen selonteon kahteen liuskaan, mutta sitä ennen muutama sana.

Ystäväni ed. Hannes Manninen, jonka asiantuntemusta arvostan, käytti tällä kertaa keskustan ryhmäpuheenvuoron. Ehkä tästä johtuen alueiden kehitys nähtiin uskomattoman mustana ja pessimistisenä. Tällaisella linjalla ei maan kehitystä turvata ja rakenneta. Eihän väestömuutto tapahdu hallituksen harjoittaman aluepolitiikan takia, vaan markkinoiden lainalaisuuksien takia. Ne alueet, jotka kilpailukykyisesti kykenevät luomaan uusia työpaikkoja, saavataikaan vetovoimansa takia muuttoliikkeen niiltä paikkakunnilta, joissa ei työtä ole tarjottavana.

Eikö ole hyvä, että Suomesta nyt löytyy eurooppalaisittain kilpailukykyisiä kasvukeskuk-

sia? 1960- ja 1970-luvulla ei löytynyt. Sen vuoksi väki tuolloin muutti muun muassa Tukholmaan, Göteborgiin, Kööpenhaminaan ja muualle sankoin joukoin. Euroopassa vastaavanlainen muuttoliike kuin Suomessa nyt on jatkunut jo pitkään, ja kysymys tässä maassa pitääkin olla siitä, kykenemmekö eurooppalaisittain luomaan kilpailukykyisiä kasvukeskuksia ja pitämään ihmiset tässä maassa työssä. Siitä on kysymys.

Arvoisa puhemies! Euroopan unioniin liittyminen on pannut Suomen aluepolitiikan uusiksi. Pärjätäkseen Euroopassa Suomi joutuu rakentamaan aluepolitiikkansa kilpailukykyiseksi. Tämä merkitsee käsitykseni mukaan vahvuuksien vahvistamista ja heikkouksien eliminoimista. Se merkitsee myös suuria rakenteellisia muutoksia ja muuttoliikettä koko maassa.

Suomen veturi on Uusimaa. 90-luvun lamassa sen vauhti hiipui ja veturi yski pahasti. Vuosina 1990—1993 menetettiin 450 000 työpaikkaa, määrällisesti eniten Uudellamaalla. Missään maakunnassa ei ole vielä saavutettu vuoden 1990 työpaikkamäärää. Työllisyyden kohentamisen kannalta tällä seikalla on suuri merkitys, koska lähes puolet Suomen bruttokansantuotteesta tuotetaan edelleen Uudellamaalla. Uusimaa menetti joka kuudennen työpaikkansa. Edelleen Uudellamaalla on eniten pitkäaikaistyöttömiä. Teollisuuden työpaikat vähenivät lamavuosina 130 000 työpaikalla eli 25 prosenttia. Rakentamisessa pudotus oli huikeat 41 prosenttia eli lähes 85 000 ihmistä. Näilläkin sektoreilla Uudenmaan menetykset olivat suurimmat.

Uudella aluepolitiikalla on tarkoitus kehittää alueiden rakenteita sellaisiksi, ettei vastaavanlainen lama pääsisi enää iskemään. Tässä suhteessa Uusimaa on avainasemassa. Euroopan unionin rakennerahastojen ja kotimaisten ohjelmien myötä alueiden kehittämiseen kanavoidaan vuoteen 1999 mennessä rahaa yhteensä noin 20 miljardia markkaa. On tärkeää, että tämä raha jakautuu maan kilpailukyvyn kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Entisaikojen kannattamattomiin hankkeisiin upotettu raha- ja aluepolitiikka ei saa enää toistua.

Mielestäni hallitus on oikeassa siinä, kun se tähdentää, ettei pelkkä alueen omaleimaisuus ja omatoimisuus sekä itsenäinen päätäntävalta takaa menestystä ja alueen hyvinvointia tulevaisuudessa. Niiden rinnalle olisi kyettävä nostamaan seutukunnan uudistumiskyky, verkottuminen ja kilpailukyky. Niinpä tulevaisuuden näkymät ovat parhaat suurissa, monipuolisissa ja kansainvälistyneissä osaamiskeskuksissa ja niiden lähialueilla. Tähän osaamiskeskusten imuun ja mahdollisimman laajapohjaiseen yhteistyöhön tulisi ympäröivien kuntien liittyä. Yhteistyön keskeinen rooli on nyt maakuntien liitoilla ja uusilla työvoima- ja elinkeinokeskuksilla. Niiden on estettävä päällekkäiset hankkeet ja vedettävä alueen kunnat ja muut tahot mukaan yhteistyöhön.

Kuntien alueellisessa kehittämistyössä on monia uhkia. Vuosina 1994—95 kuntien verotulot ovat keskimäärin kasvaneet, mikä on erinomainen asia, mutta vain keskimäärin. Suuret kunnat ovat yhteisöveron kasvun myötä kyenneet kasvattamaan verotulojaan pieniä kuntia nopeammin. Kun valtionosuudet kunnille tulevinakin vuosina edelleen pienenevät, korostuu kunnan omien verotulojen merkitys. Niiden kuntien kehitys, jotka eivät kykene hankkimaan riittävästi omia verotuloja, näyttää uhanalaiselta.

Monelle kunnalle aiheutuu erityisiä ongelmia siitä, että väestö vanhenee ikärakenteeltaan entistä nopeammin ja eläkeläisten määrä kasvaa vuosi vuodelta. Nopeinta väestön vanheneminen on niissä maaseutukunnissa, joista nuori, työikäinen väestö muuttaa kasvukeskuksiin. Niinpä kuntien välinen muuttoliike oli jo vuonna 1996 kasvanut noin 235 000 henkeen.

Kun muuttoliike toisaalta suuntautuu pääasiassa pääkaupunkiseudulle, asettaa se pääkaupunkiseudun kunnat suuret haasteiden eteen. Erityisesti suuria kaupunkeja ympäröivissä kunnissa tulisi kyetä yhteenliittämään kaupunki- ja maaseutupolitiikka. Parhaimmillaan se on kunkin kunnan aluekeskuksen tukemista ja sille luonteenomaisten menestystekijöiden etsimistä.

Eurooppalaisuutta, hyvät kollegat, on se, että luottamusmiehet päättävät ja virkamiehet valmistelevat. Kunnat ovat pelänneet demokratiavajeen syntymistä maakuntien liitoissa, joissa yhä enemmän päätösvaltaa on liukunut luottamusmiehiltä virkamiestyöryhmille. Päätösvalta tulee palauttaa luottamusmiehille ja samalla huolehtia siitä, että kaikki kunnat ovat mukana alueensa kehittämisessä vähintäänkin suhteellisella panoksellaan.

Uudet investoinnit takaavat parhaiten uusien työpaikkojen syntymisen. Erityinen haaste alueille ja kunnille on saada yritykset ja elinkeinoelämä mukaan alueen kehittämiseen ja investoimaan alueelle. Myös ulkomaiset investoinnit ovat tällöin tervetulleita. Monissa kunnissa viimeaikainen valtionosuuksien leikkaus on johtanut siihen, että kunnat eivät enää uskalla investoida, mikä on johtamassa kunnan kaikinpuolis-

ten toimintojen taantumiseen. Vain kunnassa tapahtuvien investointien kautta kunnat voivat kääntää verotulopohjan kasvuun.

Arvoisa puhemies! Valtiovallan erityisessä intressissä tulisi olla saattaa maan veturi Uusimaa täyteen vetovauhtiin, mihin alueiden kehittämislaki ja hallituksen selonteko kyllä luovat edellytyksiä.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Pohjola korosti Uuttamaata maan veturina, eikä hän sitä väärin tehnyt. Kyllä Uudellamaalla on aivan olennainen merkitys koko Suomen kannalta. Mutta Uudellamaalla tietysti on toinenkin merkitys. Se on muuttoliikkeen vastaanottavan puolen merkitys. Ne merkitykset eivät ole pelkästään plusmerkkisiä, niin kuin ed. Pohjola hyvin tietää. Mutta se ei tietenkään voi eikä saa muuttaa sitä seikkaa, että kun alueellinen muuttoliike toimii niin kuin se toimii, on hyväksyttävä realiteettina se, mikä Uudenmaan osa tällä hetkellä on, ja on hyväksyttävä realiteettina tietysti myös se, että uusmaalainen kansanedustaja puhuu juuri niin sytyttävästi kuin ed. Pohjola äsken puhui ja aivan oikeata asiaa.

Mutta haluaisin sanoa sen verran jatkoksi tuohon, että Uudenmaan tekeminen vain veturiksi ei ehkä sittenkään ole koko totuus. Voisin vähän saman kaltaista puhetta pitää omalta kotiseudultani. Katselen kansanedustaja Aittoniemeä, joka on jo painamassa nappia päästäkseen sanomaan, että Tampereen seutu se varsinainen veturi on. Näitä vetureita on ja niitä tulee olla useampi kuin vain yksi.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä käyty keskustelu valtioneuvoston aluepoliittisesta selonteosta on ollut joiltakin osin harmittavalla tavalla kielteistä. Tilastoista ja miksei todellisistakin ongelmista on maalailtu kauhuskenaarioita, sen sijaan että olisi vastattu haasteeseen rakentavasta ja tulevaisuuteen suuntautuvasta ideoinnista.

Poliittisen keskustelun pulma noin yleisemminkin on se, että kun on tarpeeksi monta poliittisesti intohimoista ihmistä, ideointi jää ja jostakin syystä ääneen, valtaan pääsevät hiukan katkeroituneet ei-ihmiset, valtaan, jotka sitten leimaavat koko keskustelua, joka kuitenkin esimerkiksi tässä asiassa on aivan välttämätöntä juuri sillä foorumilla, jolla me nyt olemme.

Kun näen ed. Lämsän kävelevän sisään, minun on pakko sanoa, että ed. Lämsän puheenvuoro oli hyvin raikas poikkeus siinä kepulaisessa marinassa, jota nyt kaksi päivää on jouduttu kuuntelemaan. Oikeastaan ainoa, mikä hänen puheenvuorossaan minua jäi hiukan askarruttamaan, oli se, kun hän puhui 60- ja 70-lukujen muuttoaallosta ja sanoi, että sosiaalisia ongelmia ei juurikaan siitä muuttoaallosta seurannut.

Arvoisa rouva puhemies! Niitä kyllä seurasi, mutta olennainen osa siitä muuttoaallosta siirtyi Ruotsiin, ja sosiaaliset ongelmat siirtyivät ruotsalaisen hyvinvointivaltion riesaksi ja miksei ruotsalaisen hyvinvointivaltion onnistumisen merkiksikin, koska siellä suomalaista vähemmistöä pystyttiin hoitamaan aika hyvin sittenkin. Siis sen muuttoaallon osalta, johon ed. Lämsä viittasi, kun hän sanoi, että siitä selvittiin hyvin, se on vain osin totta, koska Ruotsi vastasi aika suuresta osasta sitä muuttoaaltoa.

Monet opposition edustajista ovat maalanneet, rakentaneet kuvaa tulevaisuuden kahtia jakautuneesta Suomesta. Minusta asia on nähtävissä, ed. Aittoniemi, päinvastoin. Kansalaiset maksavat juuri nyt hintaa menneiden vuosien aluepolitiikan lyhytnäköisyydestä. Sen sijaan, että olisi pyritty tasoittamaan trendimäisen, trendinomaisen kehityksen haittapuolia, onkin pyritty sillä kuuluisalla siltarumpupolitikoinnilla, josta niin monesti on ollut puhetta, jäädyttämään kehitystä. Tälle olisi ollut vaihtoehto jo aiemminkin. Muistaakseni 1966 Rafael Paasio, sosialidemokraattisen puolueen tuolloinen puheenjohtaja ja pääministeri, puhui kasvukeskuspolitiikasta, kasvukeskuspolitiikan tärkeydestä. (Ed. Aittoniemen välihuuto) Nimittäin vain kasvukeskusten luontaisia vahvuuksia ja mahdollisuuksia tukemalla voidaan taata kansakunnan menestys, jota sitten seuraavana askeleena voidaan muun muassa aluepolitiikalla jakaa myös heikoimmin menestyville alueille.

Kun ed. Aittoniemi puhui talonpojan tappolinjasta, niin hän puhui nyt entisen puolueensa SMP:n äänellä. Olen siinä mielessä hämmästynyt ed. Aittoniemen aggressiivisuudesta tässä asiassa, että hän hyökkää nykyistä puoluetta kohtaan. Nimittäin kun Veikko Vennamo puhui talonpojan tappolinjasta, niin hänen kärkensä oli kohdistettu ed. Aittoniemen nykyiseen puolueeseen. Tämä ihan vain tällaisena historiallisena muistumana siitä, mitä maailma oli sinä aikana, josta ed. Aittoniemi välihuudossaan puhui.

Olen erinomaisen suurella ilolla seurannut istuvan hallituksen aktiivisuutta nimenomaan tässä kasvukeskusten, kaupunkien ja lähiöidenkin ongelmien tiedostamisessa ja ratkaisuvaihtoehtojen etsimisessä. Näitä löytyy tukulti siitä selonteosta, jota me nyt käsittelemme.

Nyt käynnissä oleva, sinänsä monella tavalla jopa luonnollinen muuttoliike aluekeskuksiin edellyttää suunnittelua tässä vaiheessa ja hyvin ennakkoluulotonta pohdiskelua siitä, miten turvata muuttajille työpaikkoja, turvata asuntoja, turvata palveluita. Se ei merkitse sitä, että voitaisiin puhua slummiutumisesta, niin kuin eräät keskustalaiset ovat yrittäneet sanoa.

Maakuntaliitoista on puhuttu kovin paljon ja jossakin määrin kummallisia. Maakuntaliittojen merkitystä ei vallankaan tässä tilanteessa tule aliarvioida. Sen jälkeen, kun me olemme tehneet uuden lääniratkaisun, maakuntaliitoilla on oma tehtävänsä. Valtioneuvoston selonteossakin korostetusti esiin nostetun omaehtoisuuden tukeminen tarjoaa tulevaisuutta ajatellen näihin haasteisiin vastaamiselle kestävän pohjan. En voi olla muistuttamatta kansanedustaja Pirkko Peltomon puheenvuorossansa esiin nostamaa Satakunnan maakuntaliittoa, sen kokemuksia ja aikaansaannoksia. Ne tarjoavat erinomaisen esimerkin siitä, kuinka aito yrittäminen, koordinointi ja yhteistyö johtavat myös tuloksiin.

Arvoisa rouva puhemies! Erityisesti työvoima- ja elinkeinokeskuksilta on syytä odottaa voimakasta panosta alueiden kehittämisessä. Vaikka uusien organisaatioiden luominen kohtaa aina muutosvastarintaa, itse asiassa tässäkin salissa on sellaisia, joilla ei muuta tehtävää ole kuin edustaa muutosvastarintaa, ja vaikka julkisuudessa on esiintynyt epäilyjä kolmen eri ministeriön aluehallinnon yhteistyömahdollisuuksista, on tietysti selvää, että niin kunnille kuin ennen muuta yrittäjillekin aluehallintouudistus tarjoaa yhteistyökumppanin.

Minusta nykyisessä työllisyystilanteessa tai pikemminkin tässä työttömyystilanteessa erityisesti yrittäjien kannalta on välttämätöntä, että alueellista kehitystä tukevat järjestelmät ja organisaatiot ovat mahdollisimman selkeitä ja helposti lähestyttäviä. Olisi lohdutonta resurssien haaskausta edellyttää yrittäjiltä aikaa vievää ja asiantuntemusta edellyttävää paneutumista monimutkaisen aluehallinnon mutkiin.

Kuntarakenteen kehittäminen vaikuttaa olevan kovin ongelmallinen keskustelunaihe. Asenteet ovat korostetusti joko tai -asennoissa. Kansanedustaja Mähösen ryhmäpuheenvuorossa esittämä rakentava ja maltillinen näkemys kuntaliitosten tukemisesta on pyritty kääntämään yksisilmäiseksi pakkoliitosten tukemiseksi. Tässä työssä keskusta on ollut erinomaisen tarmokas, siis siinä työssä, jossa ed. Mähösen puheenvuoroa on yritetty tulkita väärin.

Tästä nimittäin ei ole lainkaan kysymys, että kysymys olisi pakkoliitoksista. Kyse on pikemminkin siitä, etteivät käytännöstä irtautuneet kunnallispoliittiset intressit voi eivätkä saa estää muuten selkeästi perusteltavissa olevia ja useimmissa tapauksissa myös väestön haluamia kuntaliitoksia.

Se, että ed. Manninen äsken kehitteli teorian, jonka mukaan pakkoliitokset olisivat jo nyt mahdollisia, jos vain kantti kestäisi niitä lähteä viemään läpi, pitää aivan todella paikkansa, mutta emmehän me sellaiseen karkeaan, brutaaliin toimintaan lähde, jota ed. Manninen tarjoili nimenomaan sosialidemokraateille, koska me näemme yhteisen hyvän toisin kuin ed. Manninen, joka rakentaa ristiriitaa jokaiseen mahdolliseen asiaan silloin, kun aluepolitiikasta puhutaan.

Arvoisa rouva puhemies! Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen ja myös kuntien valtionosuuksien kaventaminen on saanut osaksensa tavattomasti arvostelua. On syytä kysyä, onko tälle arvostelulle ollut perusteita. (Välihuuto) Leikkauksista huolimatta, ed. Aittoniemi — jos äskeinen välihuutaja oli siis ed. Aittoniemi, mutta jos se oli ed. Pulliainen, osoitan sanani hänelle — kuntien talous on tällä hetkellä kutakuinkin tyydyttävällä tolalla. Esimerkiksi oma kotikaupunkini on rakennemuutoksensa kanssa kamppailut erinomaisen hyvin näiden vaikeuksien läpi, vaikka omassakin kaupungissa on monen näköistä kapulanheittäjää rattaisiin.

Väite siitä, että lähivuosina jopa 2 miljoonaa suomalaista asuisi kriisikunnissa, on totaalisen käsittämätön. Kansantalous on selkeällä kasvuuralla, ja tämä tulee taatusti vaikuttamaan myös muun muassa kuntien verotulojen kasvuna. Onkin erittäin perusteltua luottaa siihen, että kuntien rahoitusasema tulevaisuudessa kehittyy huomattavasti positiivisempaan suuntaan kuin mihin nimenomaan keskustan puheenvuoroissa on pyritty päätymään. Selvää toki on, sen myönnämme toki mielellämmekin, että mahdollisten kriisikuntien ongelmien ratkaisemiseksi on saatava apua niin valtiovallan, EU:n kuin ennen kaikkea alueiden itsensäkin taholta.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus edellyttää koko Suomen pärjäämisen ja menestymisen kannalta tärkeimpien alueellisten vahvuuksien tukemista. Jo nyt nähtävissä olevien menestystarinoiden jatkuminen esimerkiksi teknologian alalla on turvattava. Se edellyttää sitä osaamiskeskusten, kasvukeskusten tukemista, josta aiemmin olen puhunut. Valtioneuvoston selonteosta ja myös

täällä kiitettävästi istuneen ministerin puheenvuoroista voidaan päätellä, että tämä on myös hallituksen sisällä mitä syvimmin tiedostettu, ja hyvä niin.

Eduskunnalta ja kansanedustajilta, jotka monessa tapauksessa ovat merkittäviä aluepoliittisia vaikuttajia, voisi toivoa malttia ja kärsivällisyyttä edistää tätä kehitystä. Pikkupolitikoinnilla vaarannetaan merkittäviä taloudellisia mahdollisuuksia. Vain luottamuksen ja yhteistyön hengessä voidaan luoda alueille mahdollisuus kehittää itseään ja menestyä.

Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti vielä sen verran, että me tunnemme lähimenneisyydestä maita ja järjestelmiä, joissa määrättiin pakkosiirroilla ihmisiä johonkin. Meidän ei pidä sortua siihen, että me määräämme ihmisiä pakosti pitämään paikkansa jossakin, missä ei ole menestymisen mahdollisuuksia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä huomautan ed. Kekkoselle, että talonpojan tappolinja on ollut sosialidemokraattien intohimo aina mutta punamullan aikana se pysyi tietyistä syistä jossakin määrin kurissa. Se on luonnollista, mutta sen jälkeen, kun punamultayhteistyö päättyi, te olette saaneet huseerata maaseudulla täysin vapaasti. Euroopan unioni antoi siihen lopulliset mahdollisuudet, ja juuri tätä kautta nyt maaseudulle tapahtuu kaikkein onnettominta, mitä voi tapahtua. Vaikka se aluepoliittisesti kärsisi ja teollisuustuotanto sieltä vähenisi, jos se maataloustuotannon kautta pysyy elävänä ja virkeänä, tämä maa on tietyllä tavalla pelastettu. Mutta sosialidemokraatit nykyisine hallituskumppaneineen lyövät loputkin niitit maanviljelijöiden arkkuun. Sen te tiedätte hyvin. Teidän talonpojan tappolinjanne on silloin saanut lopullisen kruununsa.

Mitä seuraa siitä, jos kaupunkeihin siirrytään? Siis kaikissa maissa on tapahtunut slummiutuminen, ed. Kekkonen. Se on ehdoton lopputulos siitä, jos suuriin kaupunkeihin siirrytään työn tai jonkin muun asian perässä. Se merkitsee slummiutumista ehdottomasti myös Suomessa, ja tämä on tulevaisuuden kauhukuva, ei ehkä alkuvaiheessa sellaisina peltihökkeleinä kuin nähdään jossakin Etelä-Amerikan maissa, mutta samaan suuntaan.

Pakkoliitokset ovat sosialidemokraattien intohimo myös. Tämä nähdään. Kaikki suuri on kaunista, on sitten kihlakunnista, lääneistä tai mistä hyvänsä kysymys. Samaan te pyritte nimenomaan kuntaliitoksissa, vaikka kiistätte sen. Tarkoitus on tehdä Suomeen vain ehkä kymmenen kuntaa tulevaisuudessa. Kaikki suuri on kaunista.

Mitä tulee sitten Tampereeseen, Tampere on menestynyt hyvin, vaikka se ei ole saanut mitään tukea. Saattaa olla, että tulevaisuudessa jonkinlainen veturi on sekin ja ilman tukea. Kanervan ja Pekkarisen teerenpelin johdostahan se jäi aikoinaan tukialueiden ulkopuolelle ja on jäänyt edelleenkin, mutta se saattaa olla hyväksikin Tampereelle. Siellä on innokasta porukkaa yrittämään.

Ed. Lämsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle: Kun puheenvuorossani pohdiskelin sitä, että 60- ja 70-lukujen vaihteen sosiaaliongelmat eivät olleet sitä suuruusluokkaa kuin nykyisessä muuttoaallossa, väitän, että näin on, koska silloin kuitenkin, kun ihmiset muuttivat, he saivat työtä. Vaikka on tietysti onnetonta, että piti mennä Ruotsiin ja näin, kuitenkin työpaikka löytyi. Yhteiskunta siinä teollisuuden murroksessa, jossa oltiin, pystyi tarjoamaan sellaisia työpaikkoja, jotka myös osaltaan kasvattivat kansallista varallisuutta. Mutta nyt tilanne on se, että työpaikkoja ei ole olemassa, ja siinä mielessä sosiaaliset ongelmat ovat paljon suurempia verrattuna 60- ja 70-lukujen vaihteen muuttoaaltoon.

Toinen asia, minkä ed. Aittoniemikin toi esille, on slummiutumisilmiö. En ole Helsingin seutuja katsellut, mikä siellä on tilanne, mutta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa asiantuntijat ovat hyvin huolestuneita tästä tilanteesta ja slummiutumisilmiöstä. Eli siitä on olemassa jo selvää kuvaa tuolla ympäristössä. Eli nyt työttömiä ihmisiä muuttaa paremman sosiaaliturvan toivossa Helsinkiin ja alueille, joissa on menossa jopa toinen sukupolvi, jolla ei ole ollut työtä. Nyt on jo havaittavissa, että on syntymässä alueita, joissa asuntojen hinnat laskevat, koska ei ole kysyntää, kun on olemassa tietynlaista kasvavaa sosiaaliongelmaa. Siellä ei ole asunnoille kysyntää ja ihmiset eivät pysty myöskään asunnoista maksamaan. Eli syntyy selvästi samanlaisia ilmiöitä kuin on globaalisesti ajatellen suurkaupunkien ympärillä. Samaa ilmiötä on myös Suomessa. Toivottavasti tästä päästään hyvin nopeasti eroon.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle totean, että se lausuma "tapa talonpoika päivässä" muistaakse-

ni on sosialidemokraattisen hovirunoilijan, ministerinäkin toimineen Arvo Salon ja sitä kautta lähtenyt liikkeelle.

Mutta, kun ed. Kekkonen ihaili pääministeri Paasion aluepolitiikkaa aikoinaan, niin totean, että sitä me kyllä viimeksi tähän maahan haluamme. Nimittäin muistamme Lapissa hyvin karvaasti, kun hän totesi, että tulkaa pois sieltä, jos ette pärjää, tai menkää metsään poimimaan marjoja. Se oli Paasion hallituksen aluepolitiikkaa 60-luvun puolivälin jälkeen.

Keskusta ei kannata pakkosiirtoja. Me lähdemme siitä, että Suomen pitää olla sama kaikille, syntyipä ihminen saaristoon, Helsinkiin, Tampereelle tai vaikka Tornioon, jossa sielläkin syntyy lapsia. Mutta kansalaisilla pitää olla aito valinnanvapaus. Sekin on pakkosiirtoa, että joutuu aina työn perässä muuttamaan vieraaseen paikkaan. Pitäisi olla aito valinnanvapaus siitä, haluaako muuttaa jollekin paikkakunnalle. Me kunnioitamme jokaisen kansalaisen valinnanvapautta.

Valtionosuuksien osalta vielä toteaisin, että leikkaukset ovat suuria, mutta monille kunnille valtionosuusjärjestelmä on vielä suurempi muutos kuin leikkaus. Mitä Kotkaan tulee, niin tuskin ainakaan keskustaa voi Kotkassa syyttää kapuloiden heittämisestä rattaisiin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manniselle äskeisen puheenvuoron johdosta siihen, mitä tulee SDP:n aluepolitiikkaan Rafael Paasion aikana. Sen ajan hedelmiä oli Tornion kaupunginjohtajan kotikunnan jaloterästehdas, jonka hän kävi vihkimässä siellä aikoinaan. Piti kuuluisan 15 minuutin puheen sanomatta mitään, mutta se on toinen juttu. Muistan sen oikein hyvin, mutta tehdas kyllä syntyi.

Mutta sitten ed. Kekkosen äskeisen puheenvuoron johdosta, kun hän eräällä tavalla kiisti, että meillä ei olisi kriisikuntia syntymässä, niin minulla on sellainen vaikutelma, että hän on hieman väärässä tässä suhteessa. Niitä on tulossa, mutta ne ehkä eivät ole niitä, joista hän äsken vihjaisi, että siellä voi olla kuitenkin jotakin, vaan ne ovat näitä osaamiskeskuksia. Se johtuu siitä, että niillä on niin fanaattinen maine tällä hetkellä, että ne imevät enemmän väkeä suurin toivein, kuin pystyvät työllistämään ja kohta myös sosiaalipuolella rahoittamaan.

Toisin sanoen samalla, kun meidän kaikkien pitää olla kehitysoptimisteja, niin meillä samalla valitettavasti on kalvava kehityspessimismin ydin itsessämme. Minusta tuntuu siltä, että tämä homma ei ihan tällä vauhdilla onnistu, eli helpompaa on olla maaseudulla.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi, kun kritikoitte ed. Kanervaa, joka on kokoomuksesta, ja ed. Pekkarista, joka on teidän puoluetoverinne, niin en kauheasti heidän toimistaan nyt ottaisi kritiikkiä edustamani puolueen päälle.

Ed. Lämsä puhuu slummiutumisesta, mutta voi olla, että meillä on hieman eri käsitys slummiutumisesta. Varsinaisessa leipätyössäni matkustelin aika paljon eri puolilla maailmaa ja kävin todellisissa slummeissa. Minusta on vähän kohtuutonta puhua Suomesta sanan siinä merkityksessä kuin minä olen slummiutumisen ymmärtänyt.

Ed. Manninen, Arvo Salo, joka ei ollut hovirunoilija mutta runoilija, sanoi, että tapa talonpoika päivässä. Se pitää paikkansa. Sitten tämä slogan jäi pitkäksi aikaa unohduksiin, kunnes Veikko Vennamo nosti sen talonpojan tappolinjana uudelleen esiin. En usko, että näillä kahdella asialla on minkään näköistä yhteyttä keskenään. Lähtökohdat olivat tyystin erilaiset.

Rafael Paasio ei ole koskaan sanonut sitä, mitä ed. Manninen väitti hänen sanoneen. Ed. Pulliainen vei itse asiassa puheenvuoroltani pohjan pois kertoessaan, että Rafael Paasio kävi vihkimässä Tornion terästehtaan. Se oli sitä sosialidemokraattista aluepolitiikkaa, jolla Tornion kaupunki on pärjäillyt oikeastaan tähän asti aika hyvin.

Mitä sitten tulee Kotkaan, että sielläkö olisi kepulaisia. Siellä ei ole koskaan ollut kepulaisia. Pyydän anteeksi, että muotoilin vähän huolettomasti sen kohdan. Minä tarkoitin aivan eri ihmisiä, mutta näiden ihmisten edustama taho on kyllä edustettuna tässä salissa. He eivät ole missään tapauksessa kepulaisia. Kotkalaiset kepulaiset ovat todella rakentavia ihmisiä.

Arvoisa rouva puhemies! Valinnanvapaudesta vielä sen verran ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on mennyt jo!

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen into kehua kotkalaisia keskustalaisia tietysti pitää kaikkien läsnäolijoiden ymmärtää niin, että hän haluaa solvata paikalla olevaa vasemmistolaista Kotkan kaupunginvaltuutettua Tiusasta ja sen kautta edustamaani puoluetta

Kotkassa. Se oli tämä hänen äkkinäisen keskustan kehumisen syy. Keskustalla on Kotkassa yksi valtuutettu ja kaupunginvaltuustossa istuu 9 vasemmistoliittolaista 51:stä valtuutetusta.

Arvoisa puhemies! Aineena on alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteutuminen. Haluaisin todeta, että alueiden kehittäminen ei ole ainoastaan Pohjois- ja Itä-Suomen kehittämistä tai pääkaupunkiseudun ja suurten kaupunkien ongelmien, kuten kaupunkityöttömyyden kanssa painiskelua. Se ei ole ainoastaan tätä, vaikka esimerkiksi ed. Lämsän aivan oikein esiin nostamat lähiöiden ongelmat koskettavat Suomea, ne koskettavat Lahtea, ne koskettavat Helsinkiä, hieman ne koskettavat myös Kotkaa. Edellisissä kunnallisvaaleissa me näimme äänestysprosenteissa ja niiden jakautumassa myös sen, että hyvin eri tavalla tämän yhteiskunnan kehitys on koskettanut yhtä äänestysaluetta ja hyvin eri tavalla sen naapurissa olevaa toista äänestysaluetta. Äänestysprosentit saattavat olla 40 prosenttia kontra 80 prosenttia. Olemme tulkinneet, että tässä on viesti ihmisiltä ns. päättäjille.

Alueiden kehittäminen on koko maan elämisen edellytyksistä huolehtimista, siis koko maan. Tämä on mielestäni myös vasemmistoliiton kanta yleensä, koko puolueen kanta. Kun tämä kuitenkin on unohdettu, niin unohtamisen tulos näkyy muun muassa rappeutuvina tie- ja rataverkostoina tässä maassa. Se on ikään kuin konkreettinen osoitus siitä.

Alueiden kehittämisen tulisi lähteä siitä lähtökohdasta, että koko maa on pidettävä asuttuna. On kiinnitettävä huomio siihen lisäarvoon, mitä maamme eri alueet pystyvät tuomaan maamme talouden ja koko yhteiskunnan kehittämiseen. Painopistealueista jo on mainittu Uusimaa veturina, varmasti näinkin, Lappi hyvin tärkeänä, myös tiettynä energiantuotantoalueena, josta paljon tuodaan, Itä-Suomi, Oulun seutu, Tampere, Kainuun ja länsirannikon alueet, mutta myös kaakkoinen Suomi, mistä ed. Kekkosen kanssa olemme.

Kaakkoisen Suomen merkitys on korostunut liiaksi vain Venäjän ja Euroopan unionin välisenä liikenneväylänä, siis tämä E18, Ten-verkko ja Pohjolan kolmio. Monet muut asiat, varsin tärkeät asiat, esimerkiksi koulutukseen, opetukseen liittyvät asiat ovat tässä katsannossa jääneet liiaksi sivuvarjoon. Meillä on toki Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, mutta esimerkiksi vakinaistettuja ammattikorkeakouluja ei Kaakkois-Suomessa vieläkään ole.

Liikenneyhteyksiä Ten-verkon ja Pohjolan kolmion osana on siis korostettu, mutta usein vain moottoritierakentamisena. E18-linjausta onkin toki syytä edelleen kehittää esimerkiksi Koskenkylästä edelleenkin, tänään aina Kotkaan saakka tie on yksinkertaisesti turvallisuusriski, mutta näin on myös Valtatie 6 Kouvolan suuntaan. Mikä sitten neuvoksi? Ei moottoritierakentamista, mutta aidon vakavasti moottoriliikennetieksi suunnitellun väylän rakentaminen olisi kestävämpi ratkaisu kuin moottoritie ja myös liikenteellisesti ja ympäristöllisesti se olisi kestävä vaihtoehto.

Suora, nykyaikainen ratayhteys pääkaupunkiseudulta Suomen ja Venäjän rajalle ja sieltä edelleen Pietariin olisi rantarata. Sen linjaus Helsingistä Porvoon, Loviisan, Kotkan ja Haminan kautta Suomen ja Venäjän rajalle ja edelleen Pietariin olisi ja on kansallinen hanke. Itä on pääkaupunkiseudulta ainoa suunta, jonne ei ole ratalinjausta. Tässä, arvoisa puhemies, olisi kysymys koko Suomen edusta: nopea, nykyaikainen, mahdollisimman vähäsaasteinen liikenneyhteys pääkaupunkiseudun ja Pietarin alueen välille. Rata tarjoaisi ajan myötä myös aidon vaihtoehdon raskaalle kumipyöräliikenteelle.

Alueellinen kehittäminen vaatii myös hallinnon kehittämistä. Toisin kuin ministeri Backman on ollut mieltä, mielestäni maakuntien hallinnon tulisi rakentua välittömälle vaalitulokselle, siis demokratialle. Tämä siis toteutuu ainoastaan vaalien kautta ja mielestäni kunnallisvaalit antaisivat tähän hyvän mahdollisuuden, jopa seuraavat kunnallisvaalit vuonna 2000. Tällä hetkellä maakuntien hallinto ei vastaa alueen kansalaisten poliittista mielipidettä. Kolme suurinta puoluetta ovat yliedustettuina, tarvitsemme siis maakuntavaalit. Arvoisat kollegat, mikä olisikaan sen hienompaa kuin että vuoden 2000 vaalit olisivat samalla myös maakuntavaalit!

Suomessa on Euroopan unionin näkökulmasta erityisen kiinnostava asia ja se on jo mainittu yhteinen raja Venäjän kanssa, siis Euroopan unionin raja. Tässä on Suomelle mahdollisuus. Koko itäraja on meille mahdollisuus, ei missään tapauksessa uhka.

Rajan takana ja tässä tapauksessa lähimmillään Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan läheisyydessä on lähes 8 miljoonan ihmisen Suur-Pietari ympäristöineen. Meidän ja maakuntaliittojen erityisesti tulee lisätä aktiivisuuttaan ja osallistua Interreg- ja Tacis-ohjelmien kautta laajaan lähialueyhteistyöhön. Mukana on talouden lisäksi ympäristöyhteistyö, tiedeyhteistyö, koulutuksen kehittäminen ja vaikkapa itäisen Suomenlahden

kansallispuiston yhdistäminen rajan itäpuolella olevaan pitkälti luonnontilaiseen saaristoon, joka puolestaan Venäjän päätöksillä tulee osoittaa luonnonsuojelualueeksi ja kansallispuistoksi. Tästä on muuten Suomen ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella suunnitelmia asian eteenpäin viemiseksi.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi, Pietarin läheisyys ei saa merkitä ajattelussamme ja tulevaisuuden linjauksissamme vain ahdasta liikennekäytäväajattelua, jossa raskaat kuorma-autot tulevat ja menevät, mutta saasteet jäävät.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen selonteko alueiden kehittämislain tavoitteiden toteutumisesta kertoo, että aluehallinnon omaehtoisuustavoite on käytännössä toteutunut kohtalaisen hyvin, mutta alueiden tasapainoinen kehitys ei ole onnistunut laman takia.

Kehittämislaki säädettiin vuonna 1993, ja siihen liittyy eduskunnan ponsi, missä edellytetään selontekoa kehittämistoimien edistymisestä maassamme. Omaehtoisuustavoite maakunnissa on toteutunut mielestäni kohtuullisen hyvin maakuntien liittojen ansiosta. Aluekehityslain perusteella kunnat tekevät itsenäisesti alueensa kehittämis- ja hankeohjelmat, jotka kootaan yhteen maakuntien liittojen yhteistyöryhmissä. EU:n rakennerahastojen tuen piiriin kuuluviin hankkeisiin tehdään rahoitushakemukset, mikäli ne sopivat ohjelmiin ja maakunnan tavoitteisiin. Eri osapuolten sitoutumista aluekehitysohjelmiin tulee tehostaa. Uudet työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat hyvä aisapari maakuntien liitoille.

Arvoisa rouva puhemies! Hallinnon keventäminen, kustannusten alentaminen ja päätöksenteon siirtäminen Helsingistä maakuntiin ovat olleet keskeisiä tavoitteita hallinnon uudistumisprosessissa. Julkisen sektorin säästövaateet ovat voimistaneet painetta uudistaa hallinnon rakenteita maassamme. Lääninhallinnon ja aluehallinnon päätetyt tulevat järjestelyt ovat suuri kohtalonkysymys monille maakunnille Suomessa. Pidän erittäin tärkeänä, että maakuntien tulevaisuudesta vastuuta kantavat eri tahot yhdessä: kunnat, kuntayhtymät, maakuntaliitot, työvoima- ja elinkeinokeskukset, elinkeinoelämä ja kaikki viranomaiset.

Suomen kaltaisessa pienessä maassa aluehallinnon lähtökohtana on kuntalähtöisyys. Kuntalaisille tuotettavien palvelujen toimivuus on johtava toimintaperiaate. Palvelujen saanti, laatu ja hinta ovat olennaisinta kansalaisten kannalta. Hallinnon suurena haasteena onkin tällä vuosikymmenellä löytää joustavia, toimivia ja kohtuullisia ratkaisuja, niin että valtion, kuntien ja yksityisten palveluverkosto voidaan turvata kohtuullisen tasavertaisena kaikkialla maassamme. Tämän kaltaista yhden luukun kokeilua onkin meneillään, jossa kansalaiset saavat palvelunsa mahdollisimman läheltä, yhdestä pisteestä ja yhteisen henkilökunnan toteuttamana. Joustava ja hyvin toimiva hallinto on vahvuustekijä ja yritysten kilpailukykyä parantava tekijä integroituvassa maailmassa.

Maamme todellisen menestymisen säätelevät keskeisesti alueensa menestyvät yritykset ja niitä tukevat korkeakoulut, yliopistot sekä teknologiakeskukset. Nämä seikat on syytä meidän päätöksentekijöitten pitää selkeästi mielessä ja jättää valtapolitiikka taustalle silloin, kun maamme eri alueiden kehittymisen kannalta keskeisiä hallintouudistusratkaisuja tehdään. On välttämätöntä myös, että lääneihin ja maakuntiin muodostuu kansalaisten keskuudessa selkeää tahtoa säilyttää alueella ja maakunnissa päätösvaltaa ja kehittää omaa aluetta sen pohjalta.

Hallintoalueiden koolla on saavutettavuuden, hallittavuuteen, edunvalvonnan ja myös kustannusten kannalta erittäin keskeinen merkitys. Nykymuotoinen maakuntahallinto on osoittanut tässä suhteessa toimivuutensa. Arvoisa puhemies! Maakuntien liitoilla on merkittävä asema alueen omaehtoisen kehittämisen toteuttamisessa. Paikallista ja alueellista asiantuntemusta tarvitaan, jotta kyseessä olevaa aluetta pystytään menestyksekkäästi kehittämään.

Eri alueet ovat ajan myötä ja sijaintinsa perusteella muotoutuneet tietyn tyyppisiksi eikä niitä pitäisi niin sanotusti tasapäistää, vaan on pyrittävä kehittämään alueen omia vahvuuksia ja edellytyksiä. Alueen asukkaille ja elinkeinoelämälle on annettava mahdollisuus vaikuttaa alueensa kehittämiseen. Siinä edellytetään paikallistuntemusta, jotta tunnistetaan alueen vahvuudet ja tarpeet. Vain yhteistyöllä voidaan tähän päämäärään päästä.

Yhteistyötä tarvitaan myös alueiden ongelmien ratkaisemiseen. Kansalaisten ja yritysten arkipäivään ei hallinnollisilla rajoilla ole merkittävää vaikutusta. Vuorovaikutus yli maakuntarajojen ja viranomaisten toimipiirien luo alueella toimivalle elinkeinoelämälle, tutkimus- ja kehitystoiminnalle sekä koulutukselle entistä paremmat mahdollisuudet menestyä.

Asutus suuntautuu yleensä sinne, missä väestön elinolot ja palvelut on turvattu, ja työpaikat

ovat sijoittuneet pääasiassa alueille, missä yrityksillä on parhaimmat edellytykset toimia. Tämä pitäisi ottaa huomioon suunniteltaessa alueen kehittämistä. Rahoitusta tulisi suunnata erityisesti työllistäviin ja koulutuksen tasoa nostaviin hankkeisiin. Alueiden tuotantorakenteita tulee uudistaa ja yritysten toimintaedellytyksiä parantaa. Taloudellista tukemista pitää kohentaa siten, että sillä pyritään parantamaan yritysten kilpailukykyä. Jotta kilpailukyky ei vääristyisi, tulee taloudellisen tuen olla vain lyhytaikaista ja ensisijaisesti pitää pyrkiä omarahotteisuuteen. Lisäksi edellytetään hankkeelta riittävää suuruutta, jotta sillä aikaansaadaan alueellisia vaikutuksia. Menestyäksemme kansainvälisillä markkinoilla tarvitsemme vahvoja ja kilpailukykyisiä yrityksiä ja kasvukeskuksia.

Ed. Kurola: Arvoisa rouva puhemies! Aluepolitiikka on Lapissa vuosien saatossa ollut monenmoista ja varsin kirjavaakin. Jo heti sotien jälkeen varsin merkittävä aluepoliittinen voimainponnistus oli jälleenrakennustoimi, jolloin toki etelästä pumpattiin julkisia ja myös yksityisiä varoja suuria summia Lappiin. Samaan aikaan oli tietenkin sotakorvaus, jonka maksuun valjastettiin melkoinen puunhankinta Lapista ja syntyivät nuo kuuluisat Osaran aukeat. Niistä joku koiranleuka aikoinaan lausui, että niin pantiin metsät siliäksi, että käkikin kukkui selällään kannonnokassa maaten. Se oli voimakasta aluepolitiikkaa se, mutta silloin palveltiin tätä maata ja tämän tarpeita. Energiaakin tuohon kaikkeen tarvittiin, ja samalla kun lyötiin lukko Kemijoen lohelle, samalla valjastettiin Kemijoki energian tuottamiseen. Ihmiset sidottiin paljolti turpeeseen, ja syntyivät osin kylmätkin asutustilat.

Sitten 1960- ja 1970-luvulla oli tätä virastojen ja laitosten hajasijoitusta, ja silloin käytiin myös varsin erikoisia keskusteluita. Näistä muistan muun muassa Ilmavoimat, kun oli kysymys lennoston siirtämisestä Lappiin. Ilmavoimat vetosi pitkään, arktiseen yöhön ja kylmyyteen ja totesi, että harjoitteluolosuhteet ja toiminta Lapissa on lennostolle vaikeaa, jopa ylivoimaista. Lapin lennosto kyllä tuli, ja nämä väitteet ovat sittemmin osoittautuneet vääriksi.

Mutta vielä merkillisempiä olivat väitteet Rahapajan yhteydessä, jolloin todettiin, että missään tapauksessa Rahapajaa ei tule siirtää pohjoiseen, koska rahan teko yllätys yllätys, ei Lapissa kannata. Tämä oli todella merkillistä, ja aikakirjoihin jäi päätös, että Rahapajaa ei sinne Rovaniemen suuntaan sitten tullut.

Myönteisiä hankkeita hallinnon puolelta toki olivat Rovaniemen hovioikeuden sijoittaminen pohjoiseen ja aivokeskittymä: Lapin yliopisto, joka omalta osaltaan oli myötävaikuttamassa erittäin voimakkaasti Lapin positiiviseen kehitykseen. Viimeisenä me lappilaiset saimme toki sitten uuden ison keskussairaalan. Nämä kaikki ovat olleet tietenkin osa positiivista aluepolitiikkaa vuosikymmenten saatossa.

Suurteollisuuttakin tuli. Täällä on käsitelty tarinoita Tornion terästehtaasta, ja sen merkitystä ei sovi missään tapauksessa vähätellä, ei viime vuosikymmenten kehityskaaressa kuin ei myöskään tähän päivään liittyen. Kun ottaa huomioon Kemin alueen kromivarat, tuo terässampo takoo hyvinvointia vielä Lapille ja Suomelle vuosikymmeniksi tästä eteenpäin. Kemijärven sellutehdas oli myös yksi voimainponnistus, johon liittyy varsin voimakas julkinen panostus.

Olipa sitten siellä mukana toki näitä ed. Aittoniemen varsin usein mainitsemia tiehankkeita ja samoin erilaisia siltoja ja rumpuja, mutta olivatpahan nekin omalta osaltaan tukemassa elinkeinoelämää Lapissa.

Paljon on sitten ihan viime vuosikymmeninä pumpattu niin julkista kuin yksityistä rahaa näihin tuntureihin, ja tämän tuloksena meillä on erittäin voimakas, toimiva ja iskukykyinenkin turistiteollisuus tällä hetkellä. Toki sekin täytyy myöntää, että konkurssien kautta noista on vähitellen tehty kannattavia yrityksiä. Itse olen todennut, että kolmannen konkurssin jälkeen yleensä yritys näyttää alkavan siellä kannattaa, mutta hyvä niinkin.

Lappi tänään ja sen ehkä muutamia vahvuuksia.

Ensinnäkin se on kolmas osa tästä valtakunnasta, alueellisesti hyvin laaja, arktinen, kylmä alue, missä on voimakas vuodenaikojen vaihtelu. Se tunnetaan hyvin. Sillä on erinomaiset luonnonvarat. Nämä huomioon ottaen tietenkin on erittäin myönteistä, että nyt kun on siirrytty tällaiseen alueiden kehittämiseen, meillä on tarjota vahvuuksia, joita voidaan käyttää hyväksi ja joita on helppo ponnistaa. Näihin on sitten, niin kuin ed. Dromberg totesi, annettava tiettyjä sykäyksiä ja käytettävä esimerkiksi tämmöisiä starttirahoja.

Itse sanoisin, että vielä tärkeämpää kuin nämä olisi tietynlainen piste-elvyttäminen ja pisteittäin läpikäyminen, tiettyjen vahvuuksien tukeminen, julkisen vallan taholta. Haluaisin tässä yhteydessä ottaa muutamia esimerkkejä tältä puolelta.

Me lappilaiset vannomme voimakkaasti kolmen m:n varaan: matkailuun, metsään, metalliin. Miten näitten suhteen olisi meneteltävä?

Matkailu tuo meille turisteja, se on todellinen elinkeino, se on teollisuudenhaara. Lappiin päästään monella tavalla: junalla, autolla, lentokoneella. Näitten osatekijöitten läpikäyminen ja valtiovallan myötävaikuttaminen olisi mielestäni erittäin tärkeää. Maantiet ovat meillä jo varsin hyvässä kunnossa ja vetävät hyvin joka suuntaan, mutta ongelmia tuottaa esimerkiksi lentoliikenne.

Siellä on valtionyhtiö Finnair, ja meillä olisi suorat yhteydet vaikuttaa sen kilpailutilanteeseen. Tilanne on se, että tällä hetkellä jatkuvasti myydään ei-oota eli paikkatarjonta on jokseenkin vaatimatonta. Näin ollen kilpailun vapauttaminen ja ennen kaikkea Finnairin aktivoiminen myös kotimaan reittipuolella olisi äärettömän tärkeää. Tämä olisi yksi tämmöinen tukitoimi, millä me voisimme alueellisesti tätä puolta kehittää.

Rautatiepuolella meiltä on henkilöliikenne hyvin pitkälle viety pois. Nyt turistisesonkiaikaan keväällä VR toki pitää yllä henkilöliikennettä aina Kolariin saakka, ja näin tulisi jatkossa menetellä. Mutta suunnitelmissa valitettavasti näyttää siltä, että sähköistäminen ja rataverkon perusparantaminen on jäämässä Oulun korkeudelle. Toivoisin, että tuolla puolella voitaisiin jatkaa ylöspäin, ja samalla se olisi tukemassa niin metsäteollisuutta kuin malmikysymyksiä mahdollisuuksien mukaan. Onko täysin utopistista ajatella yhteyttä Jäämeren rantaan Petsamon alueelle, tätä sietäisi tietenkin harkita, mutta se lienee jo enemmänkin tulevan vuosituhannen asioita.

Samalla tietenkin meidän olisi helpotettava monella tapaakin turistien tuloa. Se ei riitä, että siellä on lentokentän kiitorata vastaanottamassa, vaan on osoittautunut, että meidän byrokratiamme monesti on osin estämässä tällaista toimintaa. Tullin ja passintarkastuksen on oltava joustavaa, mahdollista myös muillakin kentillä kuin Seutulassa. Schengenin sopimus kaiken kaikkiaan luo oman lisävärinsä tähän kysymykseen, mutta liian harvat Schengen-kentät täällä etelässä ovat esteenä myös turismin kaikenvaltaiseen kehittämiseen Lapissa. Mehän monet muistamme tuon melkoisen turisti-invaasion, joka joulun aikaan tuo turistit Lappiin. Sitä ei toki ole mielekästä kierrättää jonkin Etelä-Suomen kentän kautta.

Sitten rajanylityspaikkoihin. Hyvin voimakkaasti on puhuttu etelässä olevien ylityspaikkojen parantamisesta, niiden esiintuomisesta, mutta Kelloselän rajanylityspaikka loisi meille mahdollisuuden kaupankäyntiin Kuolan alueelle, samoin turistivirtojen ohjailemiseen sieltä Lapin elinkeinoelämää tukemaan. Tässä suhteessa valtiovalta hyvin pienin kustannuksin voisi parantaa tilannetta huomattavasti. Ilmeisesti lähiviikkojen aikana ollaan tässä menossa todella merkittävästi eteenpäin, kun saadaan sopimuspohja tälle rajanylityspaikalle eli siitä tulee kansainvälinen ylityspaikka.

Näin ollen eivät nämä investoinnit ole niinkään kalliita, vaan tärkeätä on, että valtiovalta, julkinen sektori käyttää pisteenomaista kehittämistä ja aktivoimista tuolla puolen ja ottaa huomioon myös mahdollisuudet vaikuttaa valtionyhtiöihin. Tässä viittaan edelleenkin tapaus Finnairiin.

No, jos oli matkailu, on sitten metsä ja metalli. Metsäpuolella on tietenkin nyt päivänpolttava puheenaihe Natura 2000 ja sen vaikutukset raaka-ainevirtoihin. On varsin merkillinen tilanne, että Natura 2000:n tutkinnalle on annettu aikaa kaksi kuukautta, aikaa, jolloin noin 1,5 metrin lumihanget peittävät nuo alueet, joten on varsin vaikeaa ainakin kokemusperäisesti mennä sanomaan, mitä luonnonarvoja noille alueille liittyy ja ovatko ne todella kaikki tarpeellisia. Toki näitä on tutkittu ja selvitetty jo vuosien saatossa. Näin ollen tämän tietoinen hyväksi käyttäminen on mahdollista, mutta joka tapauksessa olisi suonut vähän pitemmän tarkastelujakson tuolle hommalle.

Tähän sisältyy tiettyä ristiriitaa ja toimia valtiovallan taholta, jotka ovat olleet omiaan vaikeuttamaan järkevän suojelukeskustelun syntymistä Lappiin. Tarkoitan tällä nyt tietenkin tapaus Vuotosta. Valtiovalta on lähtenyt hakemaan lupaa Vuotoksen rakentamiseen. KTM on lupa-anomuksen aikoinaan eteenpäin vienyt. Tästä on lähdetty ja tämä on ollut hallituksen ajamaa politiikkaa. Nyt tulee Natura 2000, joka on ilmeisesti romuttamassa noiden alueiden käyttömahdollisuuden tekoaltaaksi. Toivoisin tässä suhteessa varsin jämäkkää ja ennen kaikkea johdonmukaista politiikkaa. Tässä tapauksessa mielestäni hallitus ei ole nyt aivan kaikilta osin onnistunut.

Rohkenen kyllä väittää, että tämä suojelukysymys on niin laajaa Lapissa, että joskaan en nyt väitä, että Kemijärven tehdas jatkossa olisi uhattuna tai peräti lakkaamassa, niin kuitenkin laajentuvien tai uusien investointien tulo esimerkiksi metsäpuolelle on hyvin epätodennäköistä.

Oulu lienee tällä hetkellä lähin paikka, jonne voidaan ajatella uusia investointeja, mutta ilmeisesti Lappi ei saa lähivuosina tai vuosikymmeninä mitään merkittäviä investointeja tuolla puolen.

Entä sitten metallikysymys, joka on käsitettävä hyvin laaja-alaisesti ja nimenomaan malmeina myös? Siinä on yksi ongelma-alue syntynyt, kun ajatellaan meidän omia lainsäädäntötoimiamme. Me teimme saamelaisten kulttuuri-itsehallintolain. Tämä on nyt osin ollut hämärtämässä siellä tilannetta, koska on ollut jokseenkin mahdotonta päästä yksimielisyyteen käsitteestä, kuka on saamelainen, mitä on kulttuuri. Se on heijastunut luonnonvarojen käyttöön, olipa sitten kysymyksessä metsien hakkuut, malmien etsintä tai peräti kaivostoiminta. Saamelaiskysymys on ollut yksi vaikea asia.

Samalla tavalla kuin äsken totesin tuon vaikeuden, mitä Natura 2000 -ohjelma toteuttaa metsäpuolelle, se on nyt omiaan vaikeuttamassa malmipuolta. Viime vuosina uuden teknologian myötä on ilmennyt, että Lappi on mineraalien suhteen varsin rikas ja siellä on toiveita hyvinkin kannattavien malmioitten hyödyntämiseen. Nyt ei ole huolimatta siitä, että itsekin olen pyrkinyt olemaan tällä puolella aktiivinen, esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriön ja ympäristöministeriön välillä käyty minkäänlaista materiaalin vaihtoa, joka olisi selventänyt, onko näillä Natura 2000 -suojelualueilla esimerkiksi malmikriittisiä ja -rikkaita malmioita. Tällainen olisi äärettömän tärkeää ja mielestäni erittäin helppoa nykyään digitaaliaikana, jolloin niin malmiaiheet kuin karttapohjat ja suojelualueet ovat digitaalimuodossa varsin nopeasti yhdisteltävissä ja sitten läpikäytävissä.

Nyt kylläkin meillä on selvä yva-menettely, ympäristön vaikutusten arviointi, jolloin tarkastellaan hyvin voimakkaasti, kun jotain varsin mittavaa teollisuutta esimerkiksi perustetaan, mitä se aiheuttaa ympäristövaikutuksissa. Vastaavanlaista menettelyä ei uuteen luonnonsuojelulakiin liitetty, vaan siellä säilyi ainoastaan toteamus, että yhteiskunnalliset vaikutukset tulisi ottaa huomioon. Nyt meillä olisi erinomainen tilaisuus muun muassa Natura 2000:n osalta nimenomaan soveltaen yva-menettelyä käydä läpi näitä taloudellisia arvoja. Koska nämä nyt ovat kuitenkin meidän vahvuuksiamme ja me haluamme niitä kehittää, niin omalla päätöksenteollamme tässä salissa olemme osittain luoneet tilanteen, että se on mahdotonta tai hyvin vaikeata.

Kaivostoimintaan sisältyy monia asioita, jotka nivoutuvat hyvinkin yksityiskohtaisiin kysymyksiin. Meiltä puuttuu tykkänään pienkaivostoiminta. Me vannomme hyvin pitkälle ison, varakkaan ja hyvinvoivan Outokummun nimeen, johon tietenkin ottaen huomioon valtion omistussuhteet mainitussa yhtiössä voisimme vaikuttaa positiivisesti, että Outokummun panostus Suomeen, kotimaahan, Lappiin olisi paljon voimakkaampi kuin se on ollut. Se tällä hetkellä panostaa nimenomaan Australian malmimaille. Presidentti Ahtisaari ollessaan vierailulla Etelä-Amerikassa totesi nimenomaan suomalaisen kaivosteollisuuden vahvuudet siellä. Maaherra Hannele Pokka totesi saman suuntaista vierailessaan Kuolan alueella, mutta toistaiseksi en ole nähnyt suomalaisten, varsinkaan meidän johtavien johtajiemme ja poliitikkojemme ottavan kantaa nimenomaan Lapin ja Kainuun malmivarojen puolesta. Niistä olisi syytä kantaa huolta ja nyt Natura 2000 -ohjelman myötä paneutua niihin entistä tarkemmin.

Täällä on valtionavuista puhuttu varsin mittavasti ja toteaisin itse omalta osaltani seurattuani tuota tilannetta, että on ollut syytä tietenkin järjestelmää muuttaa, sitä järkeistää nimenomaan niin, että siitä on tullut kannustava. Huomattava kuitenkin on, että minun näkemykseni mukaan jokaisen suomalaisen, niin lappilaisen kuin eteläläisen, on saatava tietyt palvelut eli koulutuspalvelut, terveyspalvelut ja vastaavat omalla asuinpaikallaan. Ainakin kouluolojen osalta, kun näyttävät koulumatkat venyvän jopa 100—120 kilometriin yhteen suuntaan ala-asteella, paluuta asuntolatoimintaan en missään tapauksessa soisi. Näin ollen tiettyä eriarvoisuutta maksujen suhteen tulee olemaan ja näissä jos missään tulisi yhteiskunnan ja myös tällaisen eteläläisen ajatuksen hyväksyä tietty kompensaatio noitten alueitten hyväksi.

Varuskuntakeskustelu on vellonut viime aikoina puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä ja sotilaalliset yksiköt ovat yksi viimeisiä sellaisia, joilla voitaisiin tiettyä aluepoliittista tai alueiden kehittämistä tukea. Mitä meillä olisi tarjota, niin meillä on arktiset olosuhteet. Meillä on uusi, toimiva, vasta rakennettu, korkealuokkainen Sodankylän varuskunta. Yllätys, yllätys, sitä ollaan nimenomaan supistamassa. Se on meidän ainoa arktinen koulutuskeskuksemme.

Näkisinkin, että mieluummin sitä olisi tältä pohjalta kehitettävä, ja kun ihan yksittäinen yksityiskohta otetaan esiin, niin tykistön kohtalo: Onko se todella sieltä poissiirrettävä vai voitaisiinko tätä arktista erikoisuutta hyödyntää ja

samalla sen vieressä olevaa Rovajärven kansainvälisestikin erinomaista ampuma-aluetta hyväksikäyttäen kehittää? Tältä osin voitaisiin todella vielä suorittaa harkintoja uudelleen ja samassa yhteydessä todeta se, että Lapin kansainvälispoliittinen asema ei ole muuttunut. Rajat ovat entiset. Suunnat ovat entiset ja sotilaspoliittiset painotukset ovat entiset. (Ed. Aittoniemi: On muuttunut paljonkin!)

Hallinnon suhteen täytyy sanoa, että läänikysymys Lapissa ratkesi entiseen malliin ja siitä lähdetään. Elinkeinokeskukset ovat hyvällä alulla ja varmasti parhaalla mahdollisella tavalla kehittävät tuota aluetta yhteistyössä liiton kanssa. Tässä alueellisessa hallinnon kehittämisessä minua kyllä hämmästyttää se, että sen tiimoilta ei ympäristökeskuksia ole otettu kovin huomioon, vaan ne jatkavat itsenäisinä, toki hyvin vasta perustettuina yksikköinä. Mutta nyt on syntymässä kyllä erikoinen tilanne, jossa rahavirrat menevät yhteen suuntaan, mutta sitten muu hyvin voimakas yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja päättäminen, johon liittyvät niin suojelukysymykset kuin kaava- ja kaavoittamiskysymykset, säilyvät erillisenä saarekkeena ympäristökeskuksissa. Pelkään, että tässä putkihallintomallissa, jota nykyään varsin voimakkaasti on syntynyt, tämä järjestelmä on aika turmiollinen, koska se elää sitten omaa maailmaansa ja sillä ei ole välttämättä aluetasolla yhteistyötä, riippuen tietenkin henkilökysymyksistä hyvin pitkälti.

Kaiken kaikkiaan uskon, että muun muassa alueellisesti Lapilla on tulevaisuutta ja nämä uudet uuden lainsäädännön luomat puitteet ovat olleet erinomainen ravistus myös tuolle alueelle. Olen varma siitä, että meidän rikkauksiamme ja vahvuuksiamme tasapainoisesti kehittämällä meillä on hyvä tulevaisuus. Mutta toki myönnän sen, että muutos on ollut raju, ja huolestuneena kyllä katselen niitä autiotaloja, joita siellä teitten varsilla tällä hetkellä on. Toivon, että niihinkin löytyisi joku muuttaja täältä etelästä, koska esimerkiksi Lapin yksi tulevaisuuden voimavara olisi etätyön hyväksyminen, siellä työskentely ympäristössä, joka tarjoaa lomanomaiset olosuhteet. Nykyaikainen tietokoneympäristö antaa tuohon täydet mahdollisuudet.

Eli ottamalla aivan uusia asenteita, uusia kehitysmalleja varmaan saamme kehitystä ja hyvinvointia syntymään, ettei meitä aina pitäisi karsastaa ja katsoa jonkinlaisina siivelläeläjinä. Lappilainen vuosituhannen vaihde varmaan on positiivinen ja kehitysnäkymiä täynnä.

Ed. M. Markkula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Alueiden kehittämisestä annetun lain tavoitteiden toteuttamisselonteko avaa hallituksen aluepolitiikan tavoitteet myös sellaiselle päättäjälle, jolla ei ole ollut osaa eikä arpaa aluepolitiikan nykytilan aikaansaamisessa.

Itse asiassa selonteko antaa vastauksen myös vaikealle ja turhan tuntuiselle lääniuudistukselle, jossa yhdeksän läänin sijasta siirryttiin viiteen lääniin. Painopisteen siirryttyä alueiden kehittämisessä lähes yksiselitteisesti lääniviranomaisilta maakuntien liitoille olisi lääniuudistus asian valossa voinut olla radikaalimpikin.

Tässä vaiheessa keskustelua arvostelun myrskyn heiluteltua valtiolaivaa ja toiveiden tynnyrien kolistua jo 16 tuntia on syytä vain kysyä, onko hallintomme kunto ja yleisorganisaatio ajan vaatimalla tasolla. On kysyttävä toisaalta, vastaako maakuntien liittojen organisaatio valtakunnallisesti kaikkien alueiden tarpeita ja toisaalta, onko esimerkiksi kuntahallinto eri osasektoreineen uudistunut EU-ajan tarpeita vastaavasti.

Maan menestyminen kansainvälisessä kilpailussa vaatii uudistumista myös meiltä itseltämme. Ahtaat aluepoliittiset intohimot on kyettävä hautaamaan kansakunnan kokonaismenestyksen alle. En usko hiukkaakaan, että Helsingin Kontulan työttömällä on yhtään helpompaa kuin Kiteen työttömällä tai hänellä aikoinaan Kiteellä. En myöskään usko, että helsinkiläisellä on hyvä olla, jos kiteeläisillä menee vielä huonommin tai päinvastoin.

Vaikka olisi kuinka vanhakantaista puhua kansakunnan yhteisistä ongelmista, ne eivät katoa kääntämällä niille selän. En ymmärrä, mitä järkeä pääkaupunkiseudun päättäjillä olisi ollut houkutella lisää kansaa alueelle, jossa jo asuu yli 10 prosenttia Suomen työttömistä ja yli 15 prosenttia pitkäaikaistyöttömistä, kun yksinomaan Helsingin kaupungin asuntojonossa on lähes 15 000 ruokakuntaa ja kun Helsingin 500 000 asukkaasta joka kuudes saa lyhyempi- tai pitempiaikaista toimeentulotukea.

Kansalaisten sosiaalisista pulmista huolimatta pääkaupunkiseutu kuuluu maamme hyvinvointialueisiin. Se slummiutumiskeskustelu, joka täällä on, on onneksi vielä ainakin tässä vaiheessa ennenaikaista. Tämä mielestäni osoittaa, että kehitysruiskeiden löytäminen maamme ongelmiin on yhteinen tehtävämme eikä suinkaan sel-

lainen aluepoliittinen kysymys, jollaisiin olemme tottuneet aikana, jolloin lähes koko Suomi oli kehitysaluetta, siltarumpupolitiikan tanteretta.

Tässä vaiheessa meidän on vain uskottava ja toivottava 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen vetoapuun maamme eri osien kehittämisessä. Paljolti riippuu luonnollisesti siitä, millä tarmolla kuntien ja alueiden päättäjät ovat mukana tässä työssä.

Maakuntaliittojen päätöksentekoelinten kohdalla yhteinen haaste tarkoittaa myös erityistä herkkäkorvaisuutta alueen kaikkia osia kohtaan. Yksi tässä keskustelussakin esillä ollut hyvä keino olisi tutkia, voitaisiinko maakuntaliittojen hallinto valita kunnallisvaalien yhteydessä demokraattisemmin kuin tänään osittain on tapahtunut. Ainakin joillakin keinoilla olisi turvattava demokratia paremmin kuin mitä se tänään on toteutunut, sillä kuntien enemmistön nimityspolitiikan seurauksena hallintoelimet monissa maakuntaliitoissa ovat vain kolmen suurimman puolueen käsissä.

Suurin osa maamme kunnista on syntynyt historiallisen kehityksen myötä palvelemaan samalla alueella asuvien kansalaisten tarpeita. Tähän malliin sopivat varsin huonosti sellaiset kunnat, joiden yksi raja naapurikuntaan kulkee keskeltä lähes yhtenäistä asuinaluetta, toinen on sillalla, jonka molemmin puolin on yhtenäistä asutusta ja jonka yli, kunta- ja kustannusrajan yli, eri kuntiin joutuneet ihmiset vierailevat, kolmas rajaa oman kunnan eroon keskelle jäävästä reikäleipäkunnasta tai kaupungista jne.

Asukkailleen ja kunnissa vierailijoille alkaa olla kuntapäättäjien yhä vaikeampi selittää, miksi pitää sairaalan vierestä matkustaa oman kunnan sairaalaan, vaikka sinne ei ole liikenneyhteyksiäkään kuin toisen kunnan keskuksen kautta. Eräiden kuntien hallintokeskukset jopa sijaitsevat toisen kunnan keskustassa. Onko tällaisessa itse asiassa mitään järkeä?

Kun sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa kajottiin kuntien asemaan ja pohdittiin mahdollisuuksia lähestyä asiaa käytännöllisin ja hallinnollisesti järkevin pohdinnoin, ei asiaan voi muuta kuin yhtyä. Ei voi olla tarkoituksenmukaista kerätä ongelmia ahtaiden rajojen sisään, jos pulmat voidaan järkevästi ratkaista yhdistämällä erilaisia palveluja ja toimia ja jopa viime kädessä itse kuntiakin.

Kuinka moni meistä ihasteleekaan Pariisia, vaikka ei ihastellessaan muista kuin yhden kunnan nimen koko siitä ryppäästä, jota Pariisiksi kartallakin kutsutaan? Tässäkin mielessä eurooppalainen kehitys on saapumassa myös Suomeen. Kunnan koko ei voi olla ratkaiseva kriteeri, ei suuruuden sen paremmin kuin pienuudenkaan osalta, jos haluamme ottaa kuntalaisten palvelujen hoitamisen tärkeimmäksi lähtökohdaksemme. Eihän etäistä saarta tarvitse eikä voikaan yhdistää kaukaiseen mantereeseen siitä huolimatta, että saaressa ei koskaan tule olemaan omaa sinfoniaorkesteria eikä edes omaa jäähallia.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan ed. Saarnio vei vähän puheenvuoroni ajatusta. Nimittäin kun ed. Manninen hyvin aktiivisesti on puhunut valinnan vapaudesta, niin minun unelmani on vuosikaudet ollut olla klarinetin soittajana Suomenlahden ulkoluodolla. Minä voisin hyvin tämän valinnan tehdä, mutta se on mahdotonta sen takia, että minä en sillä eläisi. Tällä haluan nyt vain sanoa sen, että valinnanvapaus sillä lailla irrallisesti käsiteltynä kuin mitä täällä eräissä keskustan puheenvuoroissa on tehty, on hyvin suhteellinen käsite eikä sillä ole kovin paljon tekemistä minkään todellisuuden kanssa.

Sitten ihan eduskunnan pöytäkirjaa varten, kun kansanedustaja Tiusanen tuokio sitten esitti teorian, että kun arvostelen keskustaa, niin itse asiassa en arvostelekaan keskustaa vaan arvostelen vasemmistoliittoa ja häntä, niin tämä konspiraatio on niin monimutkainen, että minä en sitä ymmärtänyt hänen siitä puhuessaan enkä ymmärrä oikein vieläkään.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy korjata vastauspuheenvuorossani äskettäin ollut virhe. Puheenjohtaja Rafael Paasio vihki Torniossa kromitehtaan eikä jaloterästehdasta. Siinä tuli vajaan 10 vuoden virhe, mutta tulipahan nyt korjattua. Itse substanssi oli kuitenkin muutoin kohdallaan, kun alkuaineen nimi muutetaan.

Hyvin mielenkiintoinen oli ed. Tiusasen puheenvuoro siinä mielessä, että hän demokratiaasiassa oli aivan toisella linjalla, oikeastaan aika tavallakin toisella linjalla kuin ryhmäpuheenvuoron käyttäjä ed. Polvi. Hän asettui erittäin voimakkaasti ja yksiselitteisesti tukemaan täydellistä maakuntavaltuustodemokratiaa, kun taas ed. Polvi ryhmäpuheenvuorossaan oli hyvin

pidättyväinen, näki vain kokeilun mahdolliseksi joillakin alueilla. Tietysti hyvin mielelläni meidän ryhmäpuheenvuoromme käyttäjänä yhdyn ed. Tiusasen näkemykseen ja toivon, että hän on käännyttänyt joukkonsa laajemman demokratian tielle.

Sitten varsinaisesti tässä sattui hyvällä tuurilla käymään niin, että ed. Kurola käytti sellainen puheenvuoron, joka antoi lisäaineksia käyttää puhujakorokkeelta tämän puheenvuoron. Olisi tietysti kohtuullista, että saman puheenvuoron loppuosassa ei kumoaisi sitä, minkä on alkuosassa sanonut. Sama oli eräissä muissa puheenvuoroissa myös.

On aika mielenkiintoista, että ensiksi puheen alkupuolella julistetaan, että Lapissa pitää turistiteollisuutta suosia — huom. hän käytti amerikkalaista ilmaisua tourist industry. Sitten lopussa hän ilmoitti, että ne puut, minkä vuoksi ihmiset tulevat Lappiin, pitää kaataa pois. Tämä on jokseenkin kohtuutonta. Tällaisen aluepolitiikan kannattajaksi ei meikäläistä kyllä saa minkään vertaa. On tietysti erinomaisen positiivista, että ed. Kurola edustaa tätä maailmankatsomusta yksinään täällä. Lumikenttien ainut ruiskaunokki, niin kuin hän itseään kutsuu.

Sitten siitä, kun täällä puhutaan niin kovin paljon kuntien pakkoliitoksista jne. Minusta siitä ei oikein kannattaisi puhua kovin paljon ollenkaan. Nimittäin jos mennään oikein perin juurin siihen kehitykseen, mitä on tapahtumassa hyvin monilla alueilla ja analysoidaan nykyistä elinkeinorakennetta, niin meillä on valtava määrä, satoja ja satoja kyläkeskuksia, kyläalueita, joissa tuotannollisten työpaikkojen määrä on väen suhteellisen suuresta määrästä huolimatta yksi, kaksi, ehkä 10, ei yhtään enempää.

Tämähän tarkoittaa käytännössä sitä, että jollei noille kyläalueille tule jostakin nyt todellisia tekijöitä, niin ei siinä mitään pakko-operaatioita tarvita, se hiipuu pois, se kulttuuri häviää valitettavasti pois. Sen jälkeen on kysymys siitä, kun sieltä lähdetään viime kädessä lätkimään, että mihin sitten asetutaan. Tietysti ne, jotka ovat eläkeiässä, hoitavat elämänsä lopun siellä, missä viisaaksi katsovat, mutta mihin se nuorempi väki hakeutuu?

Tässä suhteessa ns. aluepolitiikka tulee aivan erikoisen vaikeaan tilanteeseen. Kun aluepolitiikka keinona on keino ohjata johonkin, niin kuka ja millä tavalla tekee tämän valinnan? Ed. Kurolakin mainitsi elinkeinojohtajajärjestelmän. Jos tämä systeemi on nyt menossa siihen, että se on kiinni yhdestä ainoasta viranomaistahosta, niin kuin nyt on viime aikoina lehdistössä lanseerattu, että yksi johtaja tekee miljardipäätökset, niin mitenkä se sopii tuohon äskeiseen demokratiakäsitekeskusteluun, jota ed. Tiusanenkin kävi puhujakorokkeelta julistamassa? Eli jälleen kerran, toisaalta puhutaan noin ja sitten toisaalta puhutaan näin, ja sopivasti kumotaan kaikki se, mitä edellä tuli sanottua.

Perimmäinen villakoiran ydin tästä keskustelusta on jättänyt hyvin hämmentävän olon. Eduskunnan tilauksestahan aluepoliittinen selonteko on annettu, ja kun tehtävä on mekanistisesti hoidettu, niin siitä on loppujen lopuksi jäänyt perimmäinen analyysi tekemättä. En tiedä, kenen se olisi pitänyt tehdä, ja mistä löytyisi se viisas hallitus, joka tässä tilanteessa aluepoliittisen keinovalikoiman tätä ihan olennaisinta osaa pystyisi oikealla tavalla ohjaamaan. Minusta tuntuu, että se ei ole meidän hallituspuolelta oikein vielä kirkastunut, mikä se loppujen lopuksi on. Ei se kyllä ole opposition puoleltakaan kirkastunut, eli se äärimmäisen rehellinen keinovalikoiman käyttö. Jotta se olisi rehellistä, sen aineksena täytyisi olla substanssitieto siitä, mihin kannattaa niin sanotusti satsata. Toivottavasti se seuraava aluepoliittinen selonteko tulee mahdollisimman pian ja siinä on tämä olennainen asia ratkaistu.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle kiitokset, koska hänen puheenvuoronsa jälkeen on hyvä jatkaa linjaten niitä asioita, joita ajattelin vielä tähän mennessä käydyn keskustelun perusteella tuoda esille.

Ensinnäkin valotan omaa näkemystäni siitä, kuka tai ketkä ja nimenomaan millä perusteilla tekevät hankekohtaisia aluepoliittisia valintoja. Se linjaus, jota ed. Pulliainen juuri edellä peräänkuulutti, että substanssitieto, mihin kannattaa satsata, on varmasti hyvin keskeinen. Totean puheenvuorossani muutaman ajatuksen ohjelmaperusteisuudesta sekä sen lisäksi teknologiapolitiikasta, erityisesti vastaten myös niihin muutamiin puheenvuoroihin, joissa on keskustelun kuluessa Teknologian kehittämiskeskusta Tekesiä arvosteltu ja arvioitu ja lopuksi muutama linjaus aluepolitiikkaan Uudenmaan näkökulmasta.

Oleellista on painottaa nimenomaan sitä, että aluepolitiikka tehokkaana, toimivana, tuloksiin tähtäävänä päätöksentekona on todella ohjelmaperusteista. Tämä ohjelmaperusteinen malli omaksuttiin Suomessa aluepolitiikkaan vasta tällä vuosikymmenellä. Aluekehityksen muutos

kohti ohjelmaperusteisuutta on jossain määrin samanlainen suuntaus kuin elinkeinopolitiikassa tapahtunut siirtyminen välilliseen vaikuttamiseen ja yleisten edellytysten luomiseen. Halutaan siis luoda edellytyksiä sille, että ne hankkeet ja sellainen toiminta, joka eri alueilla edelleen vahvistaa sinne luontevasti kuuluvia vahvuuksia, kehittyisi ja jatkuisi.

Monet aluekehityksen parissa työskentelevät sanovatkin, että aluekehitysohjelmat ja niiden piirissä tuotetut hankkeet ovat alueen tuotekehityspanoksia, jotka voivat käynnistää uusia kehitysprosesseja, mutta eivät välttämättä pysty ylläpitämään heikkoja yrityksiä tai toimialoja, jotka eivät pysty kehittymään ja olemaan kannattavia. Tässä mielessä oleellista ohjelmaperusteisuudessa on, että ne luontevat vahvuudet, jotka kuhunkin alueeseen liittyvät, vahvistuvat, mutta keinotekoinen hengissä pysyminen sen sijaan häviää.

Ohjelmaperusteinen malli perustuu edelleen huomattavalta osalta alueen ulkopuolelta tulevaan kansalliseen ja nyt EU:n myötä myös ylikansalliseen rahoitukseen sekä myös alueen ulkopuolella tehtäviin arvioihin. Eri hankkeet ovat kriittisen arvioinnin kohteena, ja silloin kukaan ei voi itseriittoisesti ylläpitää toimintaa, joka alueella ei kykene menestymään.

Ohjelmaperusteiseen malliin kuuluu kuitenkin keskeisesti myös alueiden omien voimavarojen käyttäminen sekä ohjelmien suunnittelussa että niiden toteuttamisessa. Tässä mielessä aluepolitiikalla luodaan todella edellytyksiä omaehtoisuudelle.

Mitä omaehtoisuus sitten on? Ehkä se käsitteenä on varsin abstrakti, ja se saa ihmisten mielessä sinänsä myönteisen arvolatauksen. Omaehtoisuuden aluelähtöiset sisällöt liittyvät alueen ominaisuuksiin sekä alueen toimijoiden kykyyn, haluun ja mahdollisuuksiin hyödyntää niitä kehittämistyössä. Omaleimainen aluekehitys perustuu alueen omiin lähtökohtiin, sen aineellisiin ja henkisiin voimavaroihin, alueen identiteettiin. Korostan nimenomaan näitä henkisiä voimavaroja, joita nyt määrätietoisesti Suomen eri osissa on kehitetty. Siinä mielessä aluepolitiikka onnistuessaan ja vahvimmillaan on todella maan kaikkien osien vahvaa kehittämistä, mutta se perustuu nimenomaan vahvoihin osaamiskeskuksiin. Parhaita esimerkkejä omalla alallaan vahvasta kehityksestä viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana ovat laajalti Oulun seutu, Kuopion seutu, Jyväskylän seutu, mutta yhtä lailla ajatellen vaikkapa Kemi — Tornio-aluetta pohjoisessa.

Omatoiminen aluekehitys perustuu nimenomaan alueen toimijoiden omiin aloitteisiin ja niiden itselliseen toteuttamiseen. Omatoiminen aluepolitiikka ei ole riippuvaista muiden alueiden tahi kansallisten tai kansainvälisten toimijoiden aloitteista tai osallistumisesta, vaikka voikin toki ottaa nämä huomioon ja tukeutua niihin.

Tässä valossa keskustelussa on tullut kritiikkiä tai ehkä se on ollut tietämättömyyttä Teknologian kehittämiskeskuksen Tekesin toimintaa kohtaan erityisesti keskustapuolueen edustajien toimesta. Eilen erityisesti ed. Ranta-Muotio esitti Tekesin hankkeille kriteerejä, jotka keinotekoisesti vääristäisivät kansallista teknologiapolitiikkaa. Tässä mielessä haluan todella painottaa sitä, että on kaksi eri asiaa tehdä aktiivista, tehokasta kansallista teknologiapolitiikkaa ja hoitaa aluepolitiikkaa, jossa erilaisin kriteerein luodaan toimintaedellytyksiä.

Teknologiapolitiikan, jota siis Tekes nimenomaan edustaa, tavoitteena on myötävaikuttaa sekä perinteisen teollisuuden teknologisen kilpailukyvyn parantamiseen että uusiin teknologisiin innovaatioihin ja näihin perustuvien liiketoimintojen syntymiseen. Tavoitteena Tekesillä on nimenomaan lisätä yhteiskunnan hyvinvointia sekä parantaa työllisyyttä ja ympäristön laatua teknologisesti kilpailukykyisten ja innovatiivisten hankkeiden avulla. Tämä tarkoittaa sitä, että teknologiapanostusten tavoitteena on nimenomaan osaamiseen perustuvan kilpailuedun aikaansaaminen. Tällöin on tärkeää, että kriteerit maan kaikissa osissa ovat todella yhtenevät eikä luoda keinotekoisia vääristymiä. Yritystoiminnan ja useiden yritysten yhteiset verkostomaisesti toimivat ryppäät, klusterit, eivät kykene toimimaan tehokkaasti, ellei niitä arvioida yhtenäisin kriteerein riippumatta siitä, missä osassa Suomea niiden ydin sijaitsee. Verkostomaisuuteenhan aina kuuluu se, että toimijoita, osallistujia verkostohankkeissa on eri puolilla Suomea ja myös eri puolilla kansainvälisiä markkinoita.

Tekesin kautta syntyvillä teknologiapanostuksilla varmistetaan sekä nykyisen teollisuuden osaamisen kehittyminen että myös ennen kaikkea jatkuvasti muuttuvassa kansainvälisessä kilpailussa edellytettävän kilpailukyvyn kehitys, mutta, korostan myös sitä, nimenomaan uusien liiketoimintamahdollisuuksien syntyminen ja hyödyntäminen. Tältä osin Tekesin tulokset myös pk-kentällä maan eri osissa ovat olleet hyvin myönteiset. Tähän myönteiseen kehitykseen päästään vain johdonmukaisella teknologiapoli-

tiikalla ja nimenomaan sillä, että aluepolitiikkaa ei liian yksioikoisesti sotketa teknologiapolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama ajatus Uudenmaan näkökulmasta aluepoliittiseen keskusteluun.

Ehkä oleellista on se, että Suomen liittyminen Euroopan unionin jäseneksi laajensi yritysten kotimarkkina-alueen käsittämään suurimman osan Eurooppaa. Tämä avasi yrityksille uusia markkinoita mutta merkitsi samalla uuden, entistä kansainvälisemmän kilpailutilanteen syntymistä. Koska maailmankaupan kasvavat markkinat ovat ensisijaisesti Euroopan ulkopuolella, on meidän kyettävä kilpailemaan esimerkiksi Kaukoidässä ja Amerikan markkinoilla. Tämä asettaa aikamoisia haasteita maan eri osissa tapahtuvalle kehitykselle ja sille panostukselle, jota me vahvuuksien vahvistamisessa edelleen teemme.

Nyt, kun EU:n rakennerahastoja uudistetaan, on tässä mielessä myös suomalaisten kaupunkien erityistarpeet, eri alueiden erityispiirteet otettava vahvasti huomioon. Uudenmaan maakunnan eri alueiden, erityisesti kaupunkialueiden, voimakkaasti kasvaneiden taloudellisten, sosiaalisten sekä myös ympäristön laatua koskevien haasteiden tunnistaminen sekä niihin vastaaminen kaupunkipoliittisin erityistoimin ovat avainasemassa koko maan tulevaisuuden kannalta. Tässä mielessä aluepolitiikkakin on nähtävä koko maan kehittämisenä. On mielekästä satsata myös eräisiin vahvoihin veturihankkeisiin riippumatta siitä, missä päin Suomea nuo hankkeet sijaitsevat ja missä niiden hankkeiden avainosaaminen toimii.

Eri maakuntien tasapainoinen kehitys edellyttää toimenpiteitä hyvin laajalla alueella. Mutta jos ajattelen Uudenmaan tilannetta, niin täällä aivan erityisesti myös Uudenmaan sisäisen polarisaatiokehityksen katkaiseminen on välttämätöntä. Uudenmaan keskustaan suuntautuu voimakas muuttopaine ja toisaalta reuna-alueella on uhkana väestökato. Koko seudun tasapainoisen kehityksen kannalta on huomioitava, että tukemalla Uudenmaan reuna-alueiden ja pienten kaupunkikeskusten kehityshankkeita, parantamalla niiden työllisyyttä ja toimeentuloedellytyksiä sekä kehittämällä niiden liikenneyhteyksiä voidaan pitkällä aikavälillä ehkäistä myös suurkaupunkialueiden ongelmia.

On nähtävä välttämättömänä se, että aluepolitiikka koskee todella kaikkia maan alueita. Tässä mielessä peräänkuulutan aivan erityisesti Uudenmaan reuna-alueiden ja pienten kaupunkikeskusten ongelmia ja niiden huomioon ottamista erityisesti nyt, kun näitä toimenpiteitä lähivuosina nyt tässä selonteossa esitettyjen linjausten mukaisesti viedään eteenpäin.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tämän selonteon yhteydessä on puhuttu kuntaliitoksista. Ajattelin aluksi lausua muutaman sanan siitä puolesta.

Täällähän on edustettu joissakin puheenvuoroissa sitä kantaa, että tehtäisiin kuntaliitoksia pakolla eli valtiovallan toimin pakotettaisiin tällaiseen toimintaan. Sitten on sellaista ajattelua ilmassa, että ajetaan asiaa porkkanoilla tai pysytetään entiset jutut ennallaan eli entinen kuntajako on hyvä.

Minä itse edustan sitä kantaa, että pakkoon ei pidä lähteä. Ennallaan pysyminenkään ei ole hyvä asia, mikä tarkoittaa, että kuntaliitosten tai kuntayhteistyön tukemiseen pitää saada porkkanoita. Nimittäin syrjäseutujen harvenevissa kunnissa, joista pitkän aikaa on jo tapahtunut väenpakoa muualle eri syiden takia, siellähän porukka ikääntyy, veronmaksajat sinällään vähenevät ja tulonmuodostus, jos katsoo henkilöbruttokansantuotetta, miten se nyt lasketaan, on aika pieni. Jossakin 700 ihmisen kunnassa koko kuntabyroon, hallintobyroon pystyssä pitäminen on suhteettoman kallista.

Pitkän päälle jatkuessaan, jos kunnat eivät älyä tehdä kuntarajojen yli yhteistyötä tai mahdollisesti jopa liittoutua jollakin tavalla, on käymässä sillä tavalla, että kohtahan meillä niissä kunnissa ei ole muuta kuin määrätyt virkamiehet ja palvelut hoidetaan ostopalveluina tai mahdollisesti kolmannen sektorin työnä, vapaaehtoistyönä ja vähän talkoohengessä. Sekään ei ole järkevä vaihtoehto. Sen takia minusta valtiovallan toimenpitein pitäisi edesauttaa sen tyyppiseen toimintaan, että kunnat löytäisivät toimintamahdollisuuksia kuntarajojen yli siten, että joka kunnassa ei välttämättä tarvitse olla jokaisen hallinnonalan johtava viranhaltija, vaan hoidetaan asiat kuntarajan yli. Pitääkö välttämättä olla edes kunnanjohtajaa joka kunnassa? (Ed. Manninen: Lain mukaan pitää olla!) — Niin kuin edustajat siellä perällä totesivat, lain mukaan pitää olla. Tämä eduskunta lienee sellainen laitos, jossa voidaan lakia muuttaa, jos se estää järkevän toiminnan. Silloin pitää muuttaa mahdolliseksi se, että kuntarajan yli voidaan ostaa jopa kunnanjohtajan palvelut, sosiaalijohtajan

palvelut, kunnaninsinöörin, jos kuntalaki estää järkevän toiminnan, jolloin jokainen kunta voi olla kuntana.

Jos kuntaliitosajatus on niin paha asia, antaa olla jokainen kunta, mutta hoidetaan palvelut, hallintopalvelut kuntarajojen yli. Minusta tärkein asia ihmisten kannalta on, että vanhukset saavat hoivapalvelut, lapset saavat hoidon, jos tarvitsevat päivähoitoa, kaikki muutkin kunnan palvelut, mitä tarvitaan saadaan. Hyvin harva ihminen tarvitsee hallintopalveluita kunnasta suoraan, jolloin sieltä kautta kaikki tehokkuus voidaan saada niihin toimintoihin, joihin suoraan kuntalainen, ihminen joutuu turvautumaan. Se on yksi sinisiä ajatuksia oleva kuntatehokkuusmalli, jolloin ei tarvitse mennä pakottavuuteen.

Toinen juttu on se, että meillähän lienee olemassakin mahdollisuus siihen tänäkin päivänä, että kuntaliitoksia tuetaan valtiovallan toimin, ja sitä tulee yhä pitää hyvänä asiana. On kuvattu hyviä esimerkkejä reikäleipäkunnista ja sitten tietysti ihan pienistä kunnista. Minusta siellä valtiovallan toimenpitein on hyvä olla porkkanoita myös näitä liitoksia ajatellen. Eli kaikki tiet pitää olla auki. Itse jokainen kunta lakien mukaan on itsenäinen päättämään asemastaan. Sitä pitää kunnioittaa. Mutta minä luulen, että tämän tyyppisiin me joudumme menemään, että joka tapauksessa voimavarat pienissä kunnissa eivät tule riittämään jatkossa monien taloudellisten syiden johdosta siihen, että koko hallinto pystytään pitämään pystyssä.

On puhuttu myös maakunnallisesta hallinnosta, onko meillä demokratiavaje maakunnissa, pitääkö maakuntavaltuustot valita vaaleilla vai millä tavalla. Minä itse edustan sitä kantaa, että olen hyvin epävarmalla kannalla, pitääkö muodostaa lisää vaaleja, koska jos hallinnoinnista, vaalien lukumäärästä riippuu, millä tavalla meidän hyvinvointimme kehittyy, meillä pitäisi olla kohtuullisen hyvin asiat. Sinällään meillä kunnissa valitaan suoraan, jokainen kuntalainen, jolla on äänioikeus, voi valita edustajat sinne, ja maakuntavaltuustoihin valitaan pienemmistäkin kunnista, jolloin jokainen kunta saa edustajansa näihin maakunnallisiin elimiin. Siinä mielessä nehän edustavat kuntia ja kunnat myös rahoittavat maakuntavaltuustot. Sehän johtaa siihen, jos valitaan suorilla vaaleilla maakuntavaltuustot, että myös niille pitäisi saada sitten verotusoikeus, koska eivät kunnat välttämättä lähde rahoittamaan sellaista irrallaan olevaa elintä, johon on valittu ihmiset muulla perusteella kuin kunnista suoraan, ja jokin kunta voi jäädä jopa ilman edustajaa niissä vaaleissa.

Yksi iso periaatteellinen kysymys, joka on jo lähtenyt pitkälle aikaisemmin liikkeelle, on valtionyhtiöpolitiikka, eli valtionyhtiöt on yhtiöitetty omalla tavallaan, vedetty yksityisiksi firmoiksi, joissa tosin on yhä valtiovallan edustusta ja jopa kansanedustajia ilmeisesti hallintoneuvostoissa, mutta ne toimivat niin kuin yksityiset firmat. Yhä edelleen niissä on sijainninohjaukselisesti mahdollisuutta hoitaa tätä aluekehitystä ja sijoittumista Suomen sisällä huomattavasti paremmin kuin normaalissa yksityisessä firmassa. Siinä mielessä minä näen, että tässäkin tilanteessa minusta meidän kansanedustajien niiden kanavien kautta, joita meillä on käytettävissä, pitäisi vielä vaikuttaa siihen, että niillä alueilla, joilla muuten ei synny teollista toimintaa, valtionyhtiöiden kautta yhä edelleen tuettaisiin sellaisia hankkeita, jotka olisi mahdollista taloudellisesti tehdä. Samoin valtionyhtiöiden myynnistä tulevia varoja muiltakin osin kuin tuotekehittelyn osalta elikkä investointipäätösten osalta sinne voisi ohjata enemmän. Tällä hetkellähän sitä hirveästi ei tapahdu.

Lopuksi, kun aika rientää ja ilta pimenee, yksi sellainen asia, joka on vilahdellut näissäkin puheissa aikaisemmin, eli ohjelmaperusteiset projektit, joita maakunnissa tehdään. Tällä hetkellä niihin uhrataan aika paljon varoja, EU:n ja kansallisia varoja, mutta jollakin tavalla itse ainakin olen kokenut, että niistä projekteista hyvin moni päätyy nollaprojektiksi. Tehdään paljon paperia, virkamiehet saavat töitä, mutta todellisuudessa niitä toimijoita, jotka laittaisivat sen projektin tuotoksen työpaikoiksi, hankkeiksi, oikeaksi toiminnaksi, niitä villoja löytyy kovin vähän. Tälle puolelle pitäisi löytää mittareita ja tehokkuutta, millä tavalla etukäteen sitoutettaisiin siihen projektiin mukaan ne toimijat jo siinä vaiheessa, kun lähdetään jotakin viemään. Nyt pannaan rahaa johonkin tutkimukseen, jonkin projektin viemiseen eteenpäin, ja sitten se päättyy niin kuin hups, ei tapahdukaan mitään. Se minusta tuntuu rahojen hukkaamiselta. Tämä on sellainen juttu, joka pitäisi hoitaa kuntoon. Ei se yksin voi olla niin, että me otamme EU:sta näihin projekteihin tukirahat ja panemme kansalliset rahat ja sitten projekti jääkin nollaksi, työllistää vain virkamiehiä.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Tarkoitukseni ei ole kovin paljon pitkittää keskuste-

lua, ja aiheen puheenvuoropyyntöön antoi lähinnä ed. Pulliaisen puheenvuoro, jossa hän näki suunnattoman ristiriidan ed. Tiusasen esittämän ajatuksen maakuntayhtymävaltuuston vaalista ja vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoron välillä. Minä en löydä siitä erityistä ristiriitaa. Esittämässäni ryhmäpuheenvuorossa totesin lähinnä valiokunnan suuntaan, että sen tulee selvittää mahdollisuudet valita yhtymän valtuusto suoralla vaalilla. Lisäksi esitin siinä yhteydessä ajatuksen, että ainakin tätä vaalia tulisi kokeilla niillä maakuntayhtymien alueilla, joilla siihen on selvästi valmiuksia. Niitä valmiuksia ilmeisesti muutamilla kuntayhtymien alueilla jo tällä hetkellä on.

Kun nyt puheenvuoron kuitenkin pyysin, kommentoin samalla muutamia muita yhtymävaltuuston kysymykseen ja demokratiavajeeseen liittyviä ajatuksia, joita on esitetty.

Ed. H. Koskinen useassa vastauspuheenvuorossaan torjui yhtymävaltuuston vaalin sillä, että pienet kunnat eivät saisi edustusta lainkaan. Näinkin voi olla. Kysymys on hyvin pitkälle siitä, minkä tyyppinen vaalijärjestelmä rakennetaan. Se on rakennettavissa niin, että jokaisella kunnalla on edustus. Se ei ole mikään erityisen suuri ongelma. Tuolta väitteeltä minusta pohja menee täysin pois.

Ed. Dromberg perusteli kielteistä kantaansa sillä, että se voisi alentaa kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Kun oli viimeiset kahdet samanaikaisesti pidetyt vaalit, oli vähemmän äänestysaktiivisuutta. Tuolla perusteella tietenkin voisi päätyä siihen ajatukseen, että meidän pitää harventaa vaaleja ja jättää niitä väliin, niin kansalaisten vaikutusmahdollisuudet paranevat. Minä en löydä siitä erityistä logiikkaa enkä perusteita, jotka olisivat kriittisen tarkastelun kestäviä.

Ed. I. Kanerva totesi jotakin siihen tapaan, ettei kannata herätellä uinuvaa karhua viitaten lähinnä työvoima- ja elinkeinokeskuspiireihin, joille pahimmassa tapauksessa voisi aluekehitysvastuu siirtyä. Hän totesi myös, että vaalilla valittu järjestelmä johtaisi uuden hallintotason syntymiseen, emme tarvitse maakuntaitsehallintoa. Tuon viimeisen toteamuksen osalta olen samaa mieltä. Emme tarvitse sinänsä maakuntaitsehallintoa käsitykseni mukaan, mutta maakuntahallinnolla ja yhtymävaltuuston valinnalla suoralla vaalilla on oleellisesti eri sisältö. Jos puhutaan itsehallinnosta, silloin kai lähtökohtana tulee olla, että yksikkö vastaa täysin omasta taloudestaan ja sillä tulee olla verotusoikeus. Sitä esitystä en ole muidenkaan kuullut salissa tekevän, enkä myöskään itse ole sillä kannalla, mutta kysymys omassa ajattelussani on siitä, että maakuntayhtymien yhtymävaltuustot voidaan valita suorilla vaaleilla. Sillä menettelyllä selvästi lisätään demokratiaa.

Ministeri Backman on myös useassakin puheenvuorossaan torjunut yhtymävaltuuston valinnan suoralla vaalilla. Hän on korostanut muun muassa sitä, että aluekehitystyössä ja näissä maakunnallisissa yhtymissä on kysymys kuntien välisestä yhteistyöstä ja maakuntayhtymän valtuutettujen pitää edustaa sen takia kuntia. Käsitykseni mukaan hän näki myös vaarana sen, että jos yhtymävaltuustot valitaan suoralla vaalilla, se johtaa ajan mittaan siihen, että nämä yhtymät ottavat tavallaan kunnilta tehtäviä. Mutta minä en näe sillekään ajatukselle kovin paljon perusteita. Kysymyshän on siitä, minkälainen toimiala maakuntayhtymille säilytetään. Se voidaan säilyttää täsmälleen samanlaisena kuin se on tällä hetkellä. Kysymys on vain siitä, kuinka päätöksentekoon tarvittava ja alueen tahdonmuodostamisesta päättävä elin valitaan, eli ei tarvitse välttämättä puuttua ollenkaan tehtävien sisältöön eikä toimivaltaan.

Siinä mielessä en ole löytänyt kestäviä perusteita niille väitteille, joissa suoralta kädeltä torjutaan yhtymävaltuustojen valinta suoralla vaalilla. Se edellyttää tosin jonkin verran erityyppistä vaalijärjestelmää ja sen luomista kuin esimerkiksi eduskuntavaalissa käytetään, mutta yksi yhteen järjestelmät eivät voi olla, jos aiotaan turvata eri kuntien edustus maakuntayhtymän valtuustossa, mikä sinänsä on tärkeää.

Kaiken kaikkiaan näen kuitenkin niin, että yhtymävaltuustojen valinta suoralla vaalilla lisää demokratiaa. Kysymyshän on hyvin pitkälle siitä, että silloin niistä verovaroista, jotka jäsenkunnat keräävät ja jotka käytetään maakunnallisten kuntayhtymien toimesta, päättää demokraattisesti valittu toimielin, niistä linjauksista, mihin varat käytetään, kun sen sijaan tällä hetkellä niistä päättää toisen asteen vaaleilla valittu toimielin, joka välttämättä ei edusta alueen poliittista tahtoa eikä voimasuhteita.

Siinä mielessä, kun kysymys selonteossa on hyvin korostuneesti ollut siitä, että aluekehityslainsäädännöllä on edistetty aluelähtöistä ja omaehtoista aluekehitystyötä, minä näen niin, että silloin on täysin tuon ajattelun kanssa linjassa se, että sallitaan myös yhtymävaltuustojen valinnat suorilla vaaleilla. Se on omaehtoista päätöksentekoa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En viivytä pitkään, mutta haluan puuttua vielä erääseen asiaan. Minä olen tämän keskustelun aikana aina silloin heitellyt herjoja ja huomioita tuonne pohjoisten alueiden, erityisesti Lapin suuntaan. Osin ne ovat olleet tietysti humoristisia, mutta vakava asiahan on se, mistä tässä keskustellaan.

Olen lähtenyt siitä, että nimenomaan Lapissa pitäisi kehityssuunnitelmat laatia räätälintyönä ottaen huomioon alueelliset erityiset ominaisuudet eikä lähteä siitä, että sinne vain syydetään rahaa. Olen käyttänyt tästä esimerkkiä. Se on sama, kun kaataisi vettä jäätyneelle tielle, se ei sinne painu. Samoin jäätyneelle pellolle, ojiinhan se menee ja virtaa niistä pois, eikä se vesi hetken kuluttua enää sillä alueella ole.

Esitän nyt nimenomaan Lapin suuntaan tapahtuvasta kehitystyöstä ja investoinneista yhden esimerkin, josta en huomannut kyllä pohjoisen ja Lapin edustajien puhuvan mitään. Ehkä se ei ole niin merkityksellinen, mutta olen itse tässä asiassa ollut vuosikymmenen mukana ja asiakirjoista ja työryhmien mietinnöistä näkee, että olen pyrkinyt tekemään aloitteita asian suhteen. Tämä on Lapin Joulumaa-projekti, joka nimenomaan kohdistuu Lapin erityisolosuhteisiin. Ei voida kuvitella, että Kärsämäelle tai Takahikiälle laitettaisiin joulupukin maa, se on perinteisesti Lappiin kuuluva asia. Tässä asiassa on vuosikymmenien saatossa edetty nyt sillä tavalla, että eräät firmat, Finnair ja muutamat muut, ovat tehneet aiesopimuksen, varanneet siihen myös tietynlaisen rahoituksen ja on olemassa suunnitelmia, että tämä Joulumaa-projekti toteutuisi Rovaniemen lähellä Syväsenvaarassa.

Itse olen henkilökohtaisesti Lappia tuntevana ihmisenä lähtenyt siitä, että sitä on turha sijoittaa Syväsenvaaraan, koska Rovaniemi ei ole sellaisenaan vielä Lappia lainkaan, vaan se tulisi sijoittaa joulupukin perinteisille maisemille, mahdollisesti Korvatunturille, jos se olisi mahdollista. Se on kuitenkin rajavyöhykkeellä, eli se ei ole mahdollista. Sijoitettaisiin se kuitenkin etäisempään Lappiin ja tehtäisiin sinne todella loistokas joulupukin maa, johon on varmasti tulijoita maailman joka puolelta. Sen näkee jo tänä päivänä, vaikka juuri minkäänlaista tarjontaa Lapissa ei ole näille rikkaille matkailijoille. Heitä tulee sinne käsitykseni mukaan kymmeniä lentokonelastillisia joulun alla tutustumaan ja tuomaan myös rahaa.

Tällaista Joulumaa-projektia pitäisi ajaa eteenpäin yksilöidysti, räätälintyönä. Se on varmasti kannattava. Ja monia muita tämän tyyppisiä projekteja pitäisi suunnitella Lapin suuntaan. Ne olisivat silloin erinomaisen edullisia. Näin arvelisin.

Olen huomannut kuitenkin, en halua Lapin kansanedustajia moittia, eihän se minulle kuulu, että näiden vuosien aikana ei ole kukaan puhunut koko Joulumaa-projektista, paitsi allekirjoittanut täällä salissa. Nyt, kun siihen saatiin aiesopimus, niin eräät Lapin kansanedustajat kyllä ottivat asian kovasti puheeksi ja pääsivät lehtiinkin sillä asialla, mutta vasta sen jälkeen, kun nämä tiedotusfirmat olivat tehneet aiesopimuksen ja satsanneet siihen ainakin varauksellisesti markkoja sillä tavalla, että tämä asia rupeaa menemään todella eteenpäin.

Mutta tämä on nyt yhdentekevää, ovatko Lapin kansanedustajat tästä puhuneet tai ei, mutta kun he ovat olleet vähän ärtyneitä minun puheenvuoroistani, niin minä halusin nyt selittää. Tämän tyyppistä Lappiin. Se on perinteisesti sinne kuuluvaa yritystoimintaa ja sillä on erinomaiset mahdollisuudet menestyä turismissa juuri tällä systeemillä, kun sinne rakennetaan jotakin erikoista ja Lappiin sopivaa. Tätä olen tarkoittanut ja luulen, että tulevaisuudessa tämä systeemi on Lapin olosuhteisiin sopivaa ja toivottavasti Joulumaa-projektikin lähtee pyörimään. Toivottavasti Lapin kansanedustajat myös voimakkaasti ajavat asiaa eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja selonteko lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

---

4) Hallituksen esitys laiksi Kuntien takauskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 245/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 11/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, valtioneuvoston kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio